



286

364

172

214

206

158

142

Estados A4

Ind. 3a

Vol. 8

ry
87

SELECTA
IN LIBROS ARISTO-
TELIS DE GENERATIONE, ET
corruptione, subtilioris doctrinae, quae in Com-
plutensi Academia versatur, miro quodam
ordine disposita, & in dilucidam quan-
dam methodum redacta.

PER LICENCIATVM FRANCISCVM
*Murcia de la Llana, in insigni eiusdem Academiae
Collegio Theologorum Collegam.*

AD D.D. IOANNEM DE ZVNIGA AVE-
llaneda & Baçan, Comitem de Miranda, Marchionem de
Bañeza, Dñm de Valduerna, S.C.M. Senatus, eiusdēq;
grauissimī Regij, meritissimum Praesidem.

*de la libreria
del Coll' de la
Compañia de
Soria*

Anno

1604.



CVM PRIVILEGIO.
Madriti, Apud Ludovicum Sanchez.

IN LIBROS ARI...

corruptione...
pluribus A...
ordines...
hanc in...

PER LIBER...
ad D. JOANNEM DE VINCIA...
Collégio...
Bach & Baer...
Bach & Baer...
gratissimè...



Handwritten notes in a cursive script, likely a library or collection record.

1004
Anno



Madin, Agust...
CVM...
1004

TASSA.

YO Francisco Martinez escriuano de Camara del Rey, nuestro señor, y vno de los que en su Consejo residé, certifico, y doy fee, que por los señores del fue tassado a tres maravedis y medio cada pliego de vn libro intitulado, *Selecta super libros Aristotelis de generatione, & corruptione, siue, De ortu, & interitu*, compuesto por el Licenciado Francisco Murcia de la Llana: y al dicho precio, y no mas mandaron que se venda: y que se ponga esta fee de tassa al principio de cada cuerpo del dicho libro, para que se sepa el precio del. Y porque dello conste di la presente en la ciudad de Valladolid a seis dias de Octubre de mil y seisçietos y quatro años.

Francisco Martinez.

Errata primi libri.

Folio. 1. pag. 2. col. 2. lin. 2. cefuta, refutat. 8. 1. 1. 12. accessus, recessus. 13. 2. 2. 2. corruptum, corruptum. 17. 1. 2. 27. dispoitiones, dispositiones. 24. 1. 2. 9. materæ, materiæ. 25. 1. 2. 31. in intanti, in instanti. 36. 1. 2. 24. indendi, intendi. 39. 1. 1. 26. alius gradus, alios gradus. 45. 1. 2. 12. inconuenies, inconueniens. 53. 1. 2. 14. momo, modo. 57. 1. 1. 13. diuersæ rationis, eiusdem rationis. 65. 1. 1. 31. repetitis, repetitis. 74. 2. 2. 23. repondetur, respondetur. 77. 2. 2. 23. inæqualitate, inæqualitatem. 86. 1. 1. 31. diffrentia, differentia. 91. 2. 1. 16. dubitantandi, dubitandi. 94. 1. 2. 1. prædominati, prædominari.

Secundi libri.

5. 1. 2. 35. in summa, in sumo. 9. 1. 2. 16. destrudatur, destruarur.

Hoc volumen correspondet suo exemplari, demptis his mendis. Datū in florentissimo Collegio matris Dei Theologorum Academia Complutensis, die 22. mensis Augusti. 1604.

Lic. Franciscus Murcia de la Llana.

CENSURA DOCTORIS
Petri Sanz de Soria in celeberrima
Pintiæ Academia Primariam Ca-
thedram Medicinæ regentis.

EA Quâ potuî diligentia animiq; vi-
gilantia iussu supremi senatus Regij,
summaq; cum voluptate, selecta
Licenciati Francisci Murcia de la Lla-
na, in libros Aristotelis, de generatio-
ne, & corruptione, siue de ortu & interitu perlegi, ac-
curateq; perpendi: nihilq; in eis, non Orthodoxæ
fidei congruum, nihil non Philosophorum testimo-
nijs illustratum, vbertate doctrinæ fœcundum, omni-
bus, vt aiunt, numeris absolutum, nihil deniq; non
authoris sui ingenio, atque eruditione dignû reperi.
Quare si typis mandetur, omnibus vbique Philoso-
phorum scholijs ob eximiam eorum vtilitatem fructû
vberrimum allatura spero. Datum Pintiæ die vndeci-
ma mensis Iulij anno. 1604.

*D. Petrus Sanz,
de Soria.*

EL REY.

POR Quanto por parte de vos el Licenciado Francisco Murcia de la Llana, nos fue hecha relacion que vos auia des compuesto vnos Comentarios super vniuersam Philosophiam Aristotelis, y nos pedistes y suplicastes, que para que de semejante trabajo se viniessse a facar el fruto q̄ cō el auia des pretendido dar, vos mandassemos dar licēcia para poder imprimir las dichas obras, no auiedo en ellas falta q̄ lo impidiessse, o como la nuestra merced fuessse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, y como por nuestro mandado se hizieron las diligencias, que la p̄matica manda, por nos vltimamente fecha sobre la impressiō de los libros: fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula por la dicha razon, y nos tuuimoslo por biē. Por lo qual os damos licencia y facultad, para que por tiempo y espacio de diez años cumplidos, primeros siguientes, que corran y se quenten desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante, vos, o la persona que para ello vuestro poder ouiere, y no otra alguna, podais imprimir el dicho libro que de suso se haze mencion. Y por la presente damos licēcia y facultad a qualquier impressor destos nuestros Reynos, qual vos nombraredes, para que durante el dicho tiempo, le pueda imprimir por el original, que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado cada plana, y firmado al fin del de Francisco Martinez nuestro escriuano de Camara, y vno de los que residen en el nuestro Consejo, cō que antes que se venda, le traigais ante ellos, juntamēte cō el dicho original, para que se vea si la dicha impressiō esta conforme a el, y traigais sē en publica forma, como por corrector por nos nombrado, se vio y corrigio la dicha impressiō cō el dicho original. Y mādamos al impressor q̄ anti imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego, ni entregue mas d̄ vn solo libro al autor, o persona a cuya costa se imprimiere, para efeto de la dicha correcciō y

salla

tassa, hasta que antes y primero el dicho libro este corrēgi-
do y tassado por los del nuestro Consejo, y estandolo, y no
de otra manera, pueda imprimir el dicho libro, y su princi-
pio y primer pliego, en el qual inmediatamente se ponga
esta nuestra cedula y priuilegio, y la aprouaciō tassa y erra-
tas: y no le podais vender, ni vėdais, vos, ni otra persona al-
guna, hasta que este el dicho libro en la forma susodicha, so
pena de caer, e incurrir en las penas contenidas en la dicha
prematica y leyes de nuestros reynos que sobre ello dispo-
nen. Y mandamos que durante el dicho tiempo persona al-
guna sin vuestra licencia no le pueda imprimir ni vender,
sopena q̄ el q̄ lo vendiere, e imprimiere, aya perdido y pier-
da qualesquier libros moldes y aparejos que del tuuiere, y
mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis por cada
vez que lo cōtrario hiziere, de la qual dicha pena sea la ter-
cia parte para la nuestra camara, y la otra tercia parte para
el juez que lo sentenciare, y la otra para el que lo denuncia-
re. Y mandamos a los del nuestro Cōsejo, Presidente, e Oy-
dores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de
nuestra casa y corte y chācellerías, y à otras qualesquier ju-
sticias de todas las ciudades, villas, y lugares de los nuestros
Reynos y señorios, a cada vno en su jurisdiccion, anfi a los q̄
agora son, como los que seran de aqui adelante, q̄ vos guar-
den y hagan guardar y cumplā esta nuestra cedula y mer-
ced, que anfi vos hazemos, y contra ella no vayan ni passen
ni consentan yr ni passar en manera alguna, so pena de la
nuestra merced, y de diez mil marauedis para nuestra cama-
ra. Dada en Valladolid, a treinta y vn dias del mes de Julio
de mil y seyçientos y quatro años.

Y O. E. L. R. E. Y.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Juan de Ameçqueta.

DOMINO D. IOANNI DE
ZVNIGA, AVELLANEDA, ET BA-
gan, Comiti de Miranda, Marchioni de Bañeza,
Domino de Valduerna, S. C. M. Sena tus,
ciusdemq; grauiſſimi, Regij meri-
tiſſimo Præſidi.



VO Infirmiori natura res, eo
fortiori indigent adminiculo,
cuius ope dum iacent, erigan-
tur, promoueantur erecta, &
promota in eodem statu serue-
tur incolumes: proceris vlmis
adheret vitis, humili natura arbuſtum, & quod
per terram ſerpit, aliàs ſuis vlmũ in maniculis am-
plectens in magnam erigitur proceritatem, quã
ſi proprijs viribus aſſequi vellet, perderet procul
dubio & oleum & operam. Huius inſtar (quod ve-
luti omnibus numeris abſolutum exemplar pro-
poſitum natura voluit ijs, quibus eſt viuendum
emendicato, & alieno auxilio pauperies propria
ſubleuanda) qua ſini dudum, non quidem ſine ſo-
licitudine, quem potius eligerem Mecœnatẽ, cu-
ius autoritate, quantuſcuq; ſit iſte labor, ſar-
tus, tectusq; eſſet ab Ariſtarchorum iniuria: ſed
cum tua, Comes clariffime, ſingularis menti occu-
riſſet humanitas, in ea, qui diu quaſi in triuiſio
haſerat

hæserat animus, conquieuit omnino, talem te iudicans, qualem opusculum istud exigebat. Humile opus, tu & generis nobilitate, & dignitate clarus, incultum ipsum, & rudi elaboratum Minerva. Tu vero humanitate illustris eximia, qui nec auerferis minima, nec impolita, & perfecta parum, respicias. Parum quippe est, ea quæ magna sunt, legere, probare, extollere: magnum, minima & quæ aliàs rueret, è radijs, uti aiunt, Solis euocata, subleuare, erigere. Magnum igitur quid prestiteris, si librum hunc, qui ad te, tanquam ad scaram anchorã accurrit, benigne exceperis, euolucris humaniter, & curiosius uolutaueris: facient id ceteri libentiùs te duce, nec cum mediocri emolumẽto: quapropter & in me, & in omnes ingens contuleris beneficium, in me ad maiora in dies capeßenda excitans, & inflammans, in reliquos, quasi is, qui anteit omnes, ea perlegendo sedulo, ex quibus & utilitatis plurimum, & voluptatis soleat hauriri non parum.

Licenciatus Franciscus
Murcia de la Llana.

INDEX OMNIUM
DISPUTATIONUM, ET
quæstionum, quæ in libris de ge-
neratione, & corruptione
continentur.

*Disputatio prima de generatione, & corrup-
tione substantiali.*

- Q**uæst. I. Vtrum possibilis sit generatio substantia-
lis, fol. 1. pag. 3.
Quæst. II. Vtrum generatio, & corruptio sint actio-
nes realiter diuersæ. f. 5. p. 1.
Quæst. III. Vtrum generatio vnius sit corruptio al-
terius f. 8. p. 2.
Quæst. IIII. Quid sit generatio, & corruptio, & qua-
liter inter se comparentur. f. 10. p. 1.
Quæst. V. Vtrum in generatione substantiali pereant om-
nia accidentia, quæ fuerunt in corrupto, & an fiat
resolutio vsque ad materiam primam. f. 14. p. 1.
Quæst. VI. Vtrum agens naturale possit producere ali-
quid ex nihilo, & ita attingere creationem. f. 19. p. 1.

Disp. II. de alteratione, & intensione qualitatum.

- Q**uæst. I. Qualiter distinguatur alteratio à gene-
ratione, & reliquis motibus. f. 23. p. 2.
Quæst. II. Vtrum alteratio sit motus continuus. f. 25. p. 1.
Quæst. III. Quid sit intensio qualitatis, & qua ra-
tione distinguatur ab alteratione. f. 28. p. 2.
** Quæst.

I N D E X.

Quæst. III. Vtrum per additionem gradus ad gradum fiat intensio qualitatis. f. 31. p. 1.

Quæst. V. Vtrum gradus qualitatibus, qui producuntur per intensiorem, habeant inter se naturalem subordinationem. f. 37. p. 1.

Quæst. VI. Quæ sit causa alterationis, quæ sit per antiparistatim. f. 39. p. 2.

Disp. III. De augmentatione, & corruptione.

Quæst. I. Vtrum augmentatio differat à nutritione, & reliquis motibus. f. 42. p. 2.

Quæst. II. Quid, & quotuplex sit augmentatio, & diminutio. f. 46. p. 2.

Quæst. III. Vtrum augmentatio, & nutritio sint motus continui, & propriè dicti. f. 49. p. 2.

Quæst. IIII. Vtrum vivens maneat idè numero post augmentationem. f. 54. p. 1.

Quæst. V. Vtrum in eo quod augetur, quælibet pars augeatur. f. 56. p. 2.

Quæst. VI. Quæ sit causa augmentationis, & quomodo fiat. f. 57. p. 2.

Disp. IIII. De proportione requisita inter agens, & passum ad agendum.

Quæst. I. Vtrum agens possit agere in seipsum. fol. 62. p. 2.

Quæst. II. Vtrum simile possit agere in simile ratione maioris densitatis. f. 64. p. 2.

Quæst. III. Vtrum agens per alterationem omninò possit assimilare sibi passum secundum formam, fol. 68. pag. 2.

Quæst.

INDEX

Quæst. III. Quæ proportio requiratur inter agens,
& passum in ordine ad spatium. fol. 71. p. 2.

Quæst. V. Quæ proportio requiratur ad agendum in-
ter actiuitatē agentis, & resistentiā passi. f. 75. p. 1.

Quæst. VI. Vtrum omne agens in agendo repati-
tur. fol. 79. pag. 1.

Quæst. Vlt. Vtrum ex vi actionis, & reactionis. fol.
83. pag. 2.

Disp. V. & vlt. huius libri de mixtione.

Quæst. I. Vtrum Mixtio sit possibilis. fol. 67. p. 1.

Quæst. II. Quid sit mixtio. f. 88. p. 2.

Quæst. III. Vtrum elementa maneat formaliter in
mixto. f. 90. p. 2.

Quæst. IIII. Vtrum quodlibet mixtum necessariò
postulet omnes quatuor primas qualitates elemē-
torum. f. 94. p. 2.

Quæst. vlt. Vtrum possit dari mixtum æquale ad
pondus. f. 95. p. 2.



INDEX DISPVTATIONVM, ET QVÆSTIONVM SECUNDI LIBRI.

Disputatio prima de qualitatibus primis elementorū.

Quest. I. Quot sint qualitates, & vtrum illę sint formę elementorum. f. 1. p. 2.

Quęst. II. Quę sit natura omnium primarum qualitatum. fol. 2. pag. 2.

Disp. II. huius libri de natura elementorum.

Quest. I. Vtrum sint quatuor elementa, nec sint plura, nec pauciora. f. 4. p. 2.

Quęst. II. Vtrum quodlibet elementum habeat alteram qualitatem in summo, alteram prope summum, & quomodo. f. 6. p. 2.

Disp. Vlt. De transmutatione substantiali elementorum.

Questio I. Vtrum Quodlibet elementum possit transmutari in quodlibet aliud. f. 9. p. 1.

Quęst. II. Vtrum sit facilius transitus inter elemęta symbola, quàm inter disymbola. f. 10. p. 2.

Quęst. vlt. Vtrum per naturam possit idem numero corruptum redire. f. 11. p. 2.

INDEX FINIS.



LIBER PRIMVS.

ARISTOTELIS DE GENERATIONE, ET corruptione, seu de or- tu, & interitu.



QVAMVIS isti libri de generatione, & corruptione, seu ortu, & interitu inscribantur; subiectum tamen horum librorum (vt varia Philosophorū placita omnittam) non est generatio, & corruptio; quia subiectum partis debet contineri sub obiecto totius; sed subiectum totius Philosophiæ est ens mobile: ergo subiectum huius partis Philosophiæ debet esse ens mobile aliquod: & ita placet sententia Egidij, & Marsilij, hoc loco asserentium, obiectum horum librorum esse ens mobile ad formam, siue substantialem, quod est ens generabile, & corruptibile, siue accidentalem, quod

significatur nomine entis alterabilis, & augmentabilis; nam augmentatio, & alteratio ad formam accidentalem terminantur: neq; enim in his libris agitur de motu locali, seu de ente mobili adubi, hoc enim est subiectum librorum de cælo, ibi enim agit Aristotē. de corporibus huius vniuersi, prout ordinantur ad motum localem, & situm, quem in vniuerso obtinēt, & ita subiectum horum librorum, non est ens mobile adubi, sed ens mobile ad formam in cōmuni, prout comprehendit formam terminantem alios motus præter localem, nam ubi, licet sit forma quædam modalis, adeo est imperfecta, vt illi hoc loco autores de negare audeant nomen formæ.

*Sp. de la Biblioteca del Coll. de la
Comp. de Ms. de S. a*

Caput. I. II. & III.

Est tamen animaduertendū, ens mobile ad formam, non tantum comprehendere corpora simplicia, sed mixta; nam proprietates, & affectiones, quæ hoc loco ab Aristot. trañantur de ente mobili ad formā, qualis est generatio, augmentatio, & alteratio, ita conueniunt corporibus mixtis, sicut simplicibus.

Circa inscriptionē horum librorū notandū est, non idē illos inscribi de generatione, & corruptione, quia eorum substantum sit generatio, & corruptio, quin potius, vt diximus, esse ens mobile ad formam; tum etiam, quia etiam in his libris agitur de alteratione, & augmentatione, sed inscribuntur de generatione, & corruptione, quia sunt primæ, & substantiales mutationes, quæ hoc loco demonstrantur de ente mobili ad formam. Hæc autem disputatio de ente mobili ad formam bipartita est ab Aristot. nā hoc priori, lib. agit de ente mobili ad formam in communi; in. 2. verò lib. de particulari ente mobili ad formam, qualia sunt elementa, agit enim de trāsmutatione elementorum. In huius autem doctrinæ traditione, more antiquo per disputationes singulis capitibus per mixtas procedam.

In primò, & secundò capī Aristotel. proponit, & refutat antiquorū sentētiās, circa quidditatem, & essentiam generationis, & corruptionis, & distinctionem illarum ab alteratione: vnde reprehendit illos Philosophos, qui vt vidimus. 1. lib. Phis. asserebant, omnia esse vnū, isti enim consequenter, non possunt admittere, esse aliquam generationem, & corruptionem substantialem, si omnia sint vnum ens, sed tantum mutationem accidentalem, permanente tamē eodē ente, sicut idē ens permanet, quando aliquid mutatur de nigro in album. De inde verò in. 2. cap. reprehēdit Democritū asserentem generationē alicuius corporis fieri cōgregatione pluriū in vnū: corruptionem verò segregatione illorum: nam vel illa, quorum agregatione, res generatur, indiuisibilia sunt, & hoc non, cū diuisibile, nō possit componi ex indiuisibilibus: vel sunt corpora diuisibilia, & hoc nō, quia generatio, inquit, potius est mutatio huius, in aliud, quàm coadunatio plurium in vnū. Quare in. 3. cap. propriam de hac re profert sententiam, & duo agit, in prima parte docet generationem esse simpliciter: appellat autē generationem simpliciter, generationem substā-

causam; nam productio accidentalis, non est generatio simpliciter: nam, quando homo de nigro fit albus, non producit absolute loquendo homo, nisi tantum secundum quid, scilicet in esse albi. In. 2. parte duas proponit dubitationes, easq; dissoluit.

Ad primam partem accedentes, Aristotel. proponit rationem dubitandi, qua possit videri impossibilis generatio simpliciter, scilicet, quia si generatur ens simpliciter, ergo generatur ex non ente simpliciter, sicut quando generatur ens secundum quid. v.g. album generatur ex non ente secundum quid, ex non albo scilicet: sed non ens simpliciter est nihil, ex nihilo nihil fit: ergo videtur impossibilis generatio simpliciter.

Et confirmatur hac ratione, quia, vel illud non ens simpliciter, ex quo generatur ens simpliciter, dicit priuationem entis perfecti, quale est substantia, & hoc non, quia cum omnia alia fundentur supra substantiam, ubi non est substantia, nihil aliorum esse potest, nam ut dixeram cap. de substantia. *Corruptis primis substantijs impossibile est aliquid aliorum remanere: & ita fieret ex nihilo: vel dicit priuationem entis, vniuersaliter sumpti, & sic erit negatio cu-*

iuslibet entis, atq; aded nihil, & ita fieret ex nihilo. Respondet tamen, Aristot. id quod generatur, neq; fieri ex nihilo, neq; ex ente simpliciter in actu, sed ex ente simpliciter in potentia ad formam, cum qua componit substantiam perfectam. Sed contra obijcit, Arist. quia substantia, debet generari ex non substantia, vel ergo, hoc quod est non substantia, non est substantia actu, neq; etiam est actu aliquid aliorum predicamentorum, & ita nihil erit, atq; aded aliquid generabitur ex nihilo, vel actu non est substantia, tamen actu est aliquid aliorum predicamentorum, scilicet accidentium, & sic iam dabitur accidens sine substantia, atq; aded sine subiecto.

In secunda parte capituli, antequam hanc objectionem dissoluat, duo querit. Primum, quare sit causa, quare generationes, & corruptiones sint perpetue; nam cum ipse (ut vidimus. 8. Phys.) existimauerit, mundum sempiternum esse, tam a parte ante, quam a parte post, etiam ponit generationes, & corruptiones perpetuas esse, & aeternas. Respondet autem, causam huius esse, quia generatio vnius, est corruptio alterius, & e contra.

Querit secundo, quare cum generatio vnius, sit corruptio alterius, aliquid dicitur simpli-

Caput. I. II. & III.

iter generari, aliquid verò simpliciter corrumpi. v. g. quando homo corrumpitur, cum etiam ibi incedat generatio cadaveris, quare potius absolute loquendo appellatur corruptio. Similiter quando corrumpitur embrio, quare potius absolute loquendo illam appellamus generationem, quàm corruptionem, & inter alia, respondet, causam esse, quia quãdo id quod generatur perfectius est eo quod corrumpitur qualiter homo genit⁹ perfectior est embrione corrupto, tunc inquit apræstantiori denominatur generatio, & nõ corruptio. Quãdo verò id quod corrumpitur perfectius est, eo quod generatur, tunc etiã apræstantiori, potius dicitur corruptio, quam generatio, vt quãdo homo corrumpitur, & generatur cadaver: semper tamẽ inquit, tã in generatione quã corruptione, manet materia prima, in qua fit generatio, & ita colligitur solutio ad objectionem, supra positam, scilicet, quando generatio fit, ex materia prima, quæ actu est substantia imperfecta, ex illa tamen, & forma adueniente fit substantia perfecta.

Tandem dubitat vltimo, an ingenito & corrupto maneat eadem materia, & dicit, esse eandem secundum rationem

substãdi, non tamen manere idem esse: quæ verba non intelligenda sunt, quod non maneat idem esse materiæ primæ, siue loquamur de esse essentiæ, siue de esse existentia, nam vt, vidimus. i. lib. Philo. materia prima habet propriam entitatem, & propriam existentiam ex se, & non à forma: sed sensus est, manere eandem materiã, quæ substat illis formis, non tamen manere idem esse, non quidem esse materiæ, quia re vera hoc idẽ manet, sed idem esse compositi substantialis; nam cum vnum corrumpatur, & aliud generetur, non permanet idem esse quam existimo esse genuinam illorũ verborũ explicationẽ, vt atẽte legenti patebit, quia post quã, Aristot. quæsiuit, an quando vnum contrarium generatur ex alio, tantum maneat illa contraria, vel saltem eorum subiectum, scilicet materia prima. Respondet his verbis quod subiecitur idem est, esse autem non idem, id est, materia vtriusq; tertij eadem manet, non tamen manet vtrunque primum. Et hæc de litera sufficiant.

(?)

*Disputatio. I. huius libri de
generatione, & corrup-
tione substantiali.*

IN his libris disputationes iuxta materiam & distinctionem singulorum capitū proponam, & cum primū, Aristotot. in tribus, capit. relatis disputet de generatione & corruptione, quæ sunt mutationes substantiales, ideò antequam de mutationibus accidentalibus, vt de augmentatione, alteratione disputemus, de generatione & corruptione substantiali est dicendum.

*Quest. Prima. V. sit possibilis
generatio substantialis.*

IN hac re supponendum est imprimis falsam esse aliquorum sententiam, qui ideo negabant dari generationem simpliciter, siue substantialem siue accidentalem, quia existimabant, omnia esse vnum ens, neque esse in rebus diuersas formas substantiales, sed accidentales tantum, ostendimus enim primo. Philosophorum dari formas substantiales specie diuersas, quod inter alia, quæ ibi diximus colligitur ex tā diuer-

sis proprietatibus, quas ex perimur in rebus, quæ diuersitas, cum non possit eriri, ex diuersitate materiæ, cum eadem materia sit in rebus, habentibus maximè diuersas proprietates, vt in viuenti, & cadauere, quod ex illo generatur, necessario oriri debet ex diuersitate formæ substantialis. Supposito ergo, quod corpora naturalia substantialiter differant, quæritur, an generatio substantialis vnus in aliud sit possibilis.

Est tamen ratio dubitandi, primò, quia si per naturam esset possibilis generatio substantialis, etiam esset possibilis corruptio substantialis, quia cum formæ substantiales sint inter se impossibiles, per generationē vnus, altera debet corrumpi; sed natura non intendit corruptionem (vt est commune axioma Philosophorum) ergo neque potest intèdere generationem.

Secundò, quia ad huc videtur habere vim ratio illa, quam Aristote. capit. tertio adduxit scilicet, quod ens simpliciter debet, fieri ex non ente simpliciter: sed id quod simpliciter est, non ens, est nihil, ergo iam agens naturale produceret aliquid ex nihilo: nam quod Aristo. responderet scilicet fieri

Caput. I. II. & III.

fieri non ex ente simpliciter in actu, sed ex ente in potētia, scilicet ex materia, non videtur plane fatiscere, quia materia prima nō est aliquid formę, quę generatur, cum habeat entitatem realiter diuersam ab illa; ergo reuera forma quę generatur, ex nihilo sui fiet, & ita semper videtur colligi, aliquid fieri ex nihilo.

Tamē receptissima est apud omnes sententia, Aristot. scilicet dari generationes & corruptiones substantiales, quibus materia prima eadem manens trāsmutatur ab vna forma substantiali in aliam: quod pluribus rationibus facile ostendi potest. Primò, quia dantur diuersę formę substantiales & inter se incompossibiles, vt forma ignis, & forma aquę, ergo per aduentum vnus debet altera corrumpi: ergo dantur generationes, & corruptiones substantiales.

Secundò, quia materia prima habet potentiam passiuam naturalem ad recipiendas formas substantiales: sed cuilibet potentię passiuę naturali, debet correspondere agens naturale reducens illam ad actum naturalem, aliàs esset frustra talis potentia: ergo possibiles sunt generationes formarum substantialium.

Tertio, id probat, Aristot. cap. 1. huius lib. quādo inquit, si esset impossibilis generatio etiam esset impossibilis alteratio, quod ex eo probari potest; nam alteratio ex natura rei ordinatur ad generationem, ex eo quod per alterationem disponitur materia ad nouā formam recipiendam: ergo si esset impossibilis generatio per naturam, etiam esset impossibilis alteratio, quę ex natura rei ad illam ordinatur, natura enim nihil facit frustra.

Solent tamen contrahanc rationem, Aristot. plura quę facilia sunt obijci. Primò, nam in cœlo est alteratio, cum ibi producat lumen, quod qualitas quędam est, cœlū autem secundum Aristot. est in generabile, & incorruptibile, ergo possibilis est alteratio, vbi est impossibilis generatio.

Secundò, quia ad generationem non requiritur quęuis alteratio, sed alteratio intensa, non verò remissa; nā vt ex ligno fiat ignis, requiritur maxime intensus calor, vt expellat fere totā, vel totā frigiditatē, qua conseruatur forma ligni: quia saltem nō probatur esse impossibilem alterationem remissam, etiam si esset impossibilis generatio.

Tertio, nam prius non depē-

det à posteriori, cum habeat esse ante posterius, sed alteratio, quæ ordinatur ad generationem est prior illa: ergo non dependet ab illa, sed è contra, generatio dependet ab alteratione: ergo etiam si esset impossibilis generatio, esset possibilis alteratio.

Tandem ultimo, quia multo rities datur inclinatio naturalis ad finem impossibilem, qualiter materia prima, ad huc corrupta forma, quantum est ex se habet potentiam naturalem ad illam, cum tamen per naturam impossibile sit, formam corruptam semel, iterum reproduci. Similiter omnes partes terræ habent naturalem inclinationem, ut sint in centro ipsius terræ, cum tamen naturaliter sit impossibile, omnes usque ad centrum terræ peruenire: ergo etiam si esset impossibilis generatio, posset dari alteratio ex natura rei ad illam ordinata.

Respondetur tamè in primis, hæc omnia non procedere contra rationem, Aristot. prout ab illo facta est, ipse enim loco allegato arguit contra Empedoclem, qui, ut refert Arist. cap. 2. duo dicebat. Primum, vnum elementum non posse generari ex alio. Secundò elementa tantum differre per qualitates, confundebaturque generationem elementorum cum

transmutatione illorum ab vna qualitate in aliam: & ita optime arguit. Quod si esset impossibilis generatio, esset impossibilis alteratio, eo quod Empedocles non distinguebat inter generationem elementorum, & alterationem illorum. Verum etiam, si verum sit alterationem esse diversam mutationem à generatione, verissima illa ratio est, quod si esset impossibilis generatio, etià esset impossibilis alteratio: cuius vim in textu ratione explicuimus.

Vnde ad objectionem primam respondetur, alterationem esse duplicem, aliam corruptiuam, & est, quæ ordinatur ad corrupendam vnâ formâ, alteraque, introducendam, qualiter calefactio ordinatur ad corrupendam formam aquæ, & introducendam formam ignis: alteram vero perfectiuam, & est illa, quæ quamuis producat aliquando qualitatem, non tamè ordinatam ad corruptionem alicuius formæ substantialis, qualis est illuminatio: lumem enim per illam productum non est qualitas corruptiua, eius, in quo recipitur. Ratio ergo, Arist. intelligenda est de alteratione corruptiua, hæc enim est, quæ ordinatur ad corruptionem substantialem, non verò de alteratione perfectiua, qualiter reperitur in celo.

Caput. I. II. § III.

Ad secundam rationem respondetur, quod quantum ad generationem elementorum requiratur alteratio nimis intensa, quia elementa habent qualitates maxime intensas, eo quod habent alteram in summo, alteram prope summum, tamen ad generationes mixtorum, satis sunt alterationes remissae, nam mixta habent qualitates in gradibus remissis, & ita ex productione plurium qualitatum remissarum producitur mixtum. Unde bene probat, quod si esset impossibilis generatio, esset impossibilis alteratio, etiam remissa.

Ad tertiam Respondetur quod licet alteratio sit prior generatione in genere causae materialis, in quantum disponit materiam ad generationem, & se habet ex parte materiae, tamen est posterior illa in genere causae finalis, quia generatio est finis propter quem est alteratio: ut autem prius possit esse sine posteriori debet esse prius in omni genere causae, ita quod in nullo genere causae pcedat ab illo.

Ad ultimum responder bene Caiet. 3. p. q. 9. art. 4. quod ut potentia aliqua sit naturalis, & non frustra, non requiritur, quod absolute loquendo consequatur suum actum, sed quando oportet & ubi oportet. v. g.

haec numero materia habet potentiam ad plures formas, quas tamen non habuit, quia omnes formae non sunt introducendae in quavis materia: cum hoc tamen, illa potentia naturalis, non dicitur esse frustra, quia non oportet, nec est debitum, omnes formas introduci in haec numero materia, nisi illa tantum ad quas ultimate disponitur, & quia, non disponitur ad omnes, ultimate, non opus est quod quaelibet materia recipiat omnes formas. Similiter ergo quavis quaelibet pars terrae habeat naturalem inclinationem, ut sit in centro terrae, non est tamen violenta, etiam si non sit in centro terrae, sed in superficie illius, quia solum est illi debitum, quod sit in centro, quando aliae partes terrae non impediunt: unde quia tam aliae partes sunt creatae in centro terrae, cum plura corpora non possint penetrari in eodem loco, necessarium est, quod aliae partes terrae maneat extra centrum illius, & ita nunquam datur naturalis inclinatio ad finem simpliciter impossibilem, nam quod quaelibet particula terrae attingat centrum illius, ex se, non repugnat illi, nisi solum ex suppositione quod aliae partes cum quibus per naturam est impenetrabilis iam centrum terrae occupauerint;

Ad

Ad aliud autem de potentia quam habet materia prima ad formam iam corruptam respondetur in primis, quod quavis materia prima quantum est de se habeat naturalem inclinationem & potentiam ad recipiendam quamlibet formam, etiam corruptam, si per possibile, vel impossibile iterum reproducetur, tamen absolute loquendo, non habet potentiam naturalem ad formam iam corruptam, quia potentia naturalis est ad possibile naturaliter, cum potentia, & possibile proportionentur, atque ad eo, quia forma semel corrupta, per naturam est impossibile poni à parte rei, id est absolute loquendo non potest dici, manere materiam impotentiam naturali ad illam formam non quidem, quod aliquid entitatis materiam ablatum sit per separationem formæ, sed quia forma est impossibile per naturam: unde autem proveniat, formam semel corruptam non posse iterum reproduci, dicam secundo lib. de generatione.

Ad rationes dubitandi in principio quæstionis adductas respondetur. Ad primam verum esse naturam non intendere per se corruptionem, sed potius generationem, quia corruptio habet cuiusdam mali

rationem, eo quod privat re aliqua, quæ eo ipso, quod est ens, est aliquod bonum, quia bonum est passio entis, & ita quia malitia est privatio bonitatis, corruptio habet rationem mali, atque adeo non est per se intentata à natura, nisi tantum generatio, quæ est illi adiuncta, hæc enim potius ponit rem novam à parte rei, quam prioret re aliqua. Nec valet dicere, corruptio est necessario adiuncta cum generatione; ergo si natura per se intendit generationem, etiam per se intendit corruptionem. Ratio est, quia quavis necessario privatio coniuncta sit cum generatione, tamen non intenditur ratione sui, sed ratione generationis, cum qua coniungitur, & ita solum est per accidens intentata.

ad secundam respondetur, quod ut vidimus 1. & 2. lib. Physicorum ad rationem creationis non satis est, quod nihil eius quod fit præcesserit, sed quod ex nihilo fiat tanquam ex subiecto & ita formæ substantiales corporeæ non dicuntur creari, quia quavis tota illarum entitas de nobis fiat, tamen ex aliquo subiecto præsupposito fiunt, & ita non creantur, sed generantur.

Super I. Lib. de gener. & corrup.

*Quest. II. Vtrum generatio,
& corruptio sint actiones
realiter diuersæ.*

IN hac re non desunt, qui existiment, generationem, & corruptionem, esse actionem eandem realiter, quæ in quantum formam præexistentem expellit, dicitur corruptio, in quantum verò nouā inducit formam dicitur generatio. Quam sententiam expresse secuntur hoc loco Marsilius. q. 5. de generatione, Albertus de Saxonia, q. 4. & clarius id docuit Bañez hoc loco Caieta. 1. 2. q. 113. & videtur esse expressa sententia, D. Thomæ in illo art. in solutione ad 2. vbi dicit in fusionem gratiæ, & remissionem culpæ esse eundem actum, quantum ad essentiam, id est, quantum ad essentiam, & entitatem; nam entitas, seu essentia actus appellatur eius substantia. Sed infusio gratiæ est quædam productio, remissio verò culpæ est corruptio peccati: ergo in sententia S. Thomæ generatio, & corruptio est eadem actio.

Et probari potest primo, quia generatio, & corruptio non habent terminos realiter diuersos: ergo nec sunt mutationes realiter diuersæ. Probatur

antecedens, quia terminus ad quem generationis est forma genita, terminus autem ad quæ corruptionis est non esse formæ corruptæ: sed hoc non esse formæ corruptæ identificatur realiter cum forma genita, quia talis forma in sua intrinseca entitate dicit non esse formæ corruptæ, qualiter forma ignis in sua intrinseca entitate dicit non esse formæ ligni: ergo terminus vtriusque mutationis est idem realiter, atque adeò generatio, & corruptio non sunt mutationes realiter diuersæ.

Secundò quia vnus motus est accessus ad vnum, & recessus ab alio: qualiter eodem motu locali quo accedimus ad vnum locum recedimus ab alio: ergo eodem motu quo subiectum acquirit formam nouam recedit ab alia, atque adeò eadem est mutatio, generatio vnus, & corruptio alterius: sentit ergo non esse mutationes ex natura rei diuersas.

Tertio id videtur docuisse Aristototeles, nam hoc capite assignans causam perpetuitatis generationum, & corruptionum, dicit esse eam, quia generatio vnus est corruptio alterius; ergo similiter sentit non esse mutationes ex natura rei diuersas.

Tamen

Tamen dico primo. Generatio, & corruptio sunt mutationes essentialiter diuersæ. Hanc conclusionem ducit clare Aristoteles quinto Physicorum textu septimo ubi inter alias species mutationis diuersas duas enumerat, alteram à non subiecto in subiectum, id est, priuatiuum in positiuum, alteram uero subiecto in non subiectam, id est, à positiuum in priuatiuum, sed generatio & corruptio hoc modo se habent, quia generatio essentialiter est mutatio procedens de non esse ad esse, & corruptio essentialiter procedit de esse ad non esse, ergo generatio & corruptio sunt mutationes specie & essentialiter diuersæ.

Et hinc confirmari quidem uigentissime potest hæc ratio; nam distinctio essentialis inter mutationes exterminis ad quos & à quibus summitur; sed generatio & corruptio essentialiter versantur inter terminos specie diuersos, nam generatio procedit à priuatione formæ genitæ, ad esse illius, corruptio uero ab esse formæ corruptæ ad non esse illius; ergo essentialiter distinguuntur.

Dico tamen secundo. Generatio, & corruptio sunt

mutationes, non solum essentialiter, sed realiter diuersæ. Hanc sententiam tenet Toletus, tum hoc capite quæst. tertia, tum etiam quinto Physicorum quæst. quarta, & Sanctus Thom. quamuis pro contraria sententia citari soleat. Idem expresse docet de ueritate, quæst. 28. articul. 6. & 5. Physicorum super textum 45. Vnde quando Sanctus Thom. de ueritate articulo primo dicit, eundem esse motum, quo corrumpitur calor, & introducit frigus, tantum intendit ibi esse unicum motum proprie dictum, & positiuum, corruptio enim non est actio positiua, ut postea dicam.

Sed ratione efficaci probari potest. Primo, quia quoties unum potest dari à parte rei sine alio, illa duo distinguuntur realiter; neque enim ut saepe dixi, potest idem realiter inueniri sine se ipso: sed generatio & corruptio hoc modo se habent, ergo realiter distinguuntur. Probatur minor quia qualitates contrariæ de potentia absoluta possunt esse simul in eodem subiecto, imò & plures formæ substantiales, ut uidimus primo libro Physicorum disputatione sexta.

Super I. lib. de gener. & corrupt.

ergo posset Deus producere calorem, quin corrumpatur frigus: ergo potest dari à parte rei generatio sine corruptione. Similiter Deus potest corrumpere calorem, absque eo quod introducatur frigus: imò in formis substantialibus, cum non repugnet, vt vidimus primo libro Phisicorum dari materiam absque omni forma, posset Deus corrumpere formam ligni, absque eo quod ibi esset generatio alterius formæ: ergo potest dari à parte rei vna mutatio ex his sine alia: ergo distinguuntur realiter.

Secundò, quia multiplicatur realiter corruptiones, vbi tantum est vnica generatio, vt, quando ex pluribus elementis generatur mixtum, ibi est tantum vnica generatio, quia generatur vnica tantum forma mixti, sunt tamen plures corruptiones, quia corrumpuntur plures formæ elementorum: ergo generatio & corruptio distinguuntur ex natura rei. Neque potest dici, vnica tantum corruptione corrumpi illas plures formas elementorum, quia ibi sunt plures termini, à quibus, scilicet, plures formæ elementorum, quia corruptio, tendit ab esse formæ ad non esse. Simili-

ter, sunt plures termini ad quos, illarum corruptionum, scilicet, plures priuationes illarum plurium formarum: ergo sunt plures corruptiones. Similiter contingere potest, esse plures generationes à parte rei, vbi tantum est vnica corruptio, vt si fingamus mixtum aliquod corrumpi, & resolui in plura elementa, ita quod, ex illo generetur in diuersis partibus materiæ plura elemēta, ibi esset plures generationes, & tantum vnica corruptio: ergo generatio & corruptio realiter distinguuntur.

Tertia denique ratio à priori huius est, quia termini realiter diuersi postulant actiones realiter diuersas, sed generatio & corruptio habent terminos realiter diuersos: ergo distinguuntur realiter. Probatur minor, quia quando lignum corrumpitur, & generatur ignis, terminus ad quem generationis ignis, est forma substantialis ignis, terminus autem ad quem corruptionis ligni, est priuatio formæ ligni, quæ quidem priuatio est in materia prima, illa enim est, quæ denominatur priuata forma ligni: sed priuatio formæ ligni & forma ignis distinguuntur realiter: ergo & actiones ipsæ. Quod autem distinguantur

tur realiter probatur, quia forma substantialis duplicem habet effectum, alterum, primum, & positivum, qui est dare esse: alterum secundarium, & negativum, qui est expulsio, seu privatio formæ præexistentis: ergo privatio illa est effectus formæ secundarius proveniens à forma ignis, ergo debet distinguí realiter ab illa. Probatur cõsequentiã, quia ut ostensum est 2. Philo. inter omnẽ causam realem, & effectum, debet esse distinctio realis, quia idem, non potest esse causa suæ entitatis.

Ad argumenta adducta pro contraria sententia respon. in primis illũ locũ, D. Tho. nihil contra nos probare, nam aliud est loqui de corruptione formæ positivæ præexistentis: aliud verò de expulsionẽ termini à quo v. g. quando ignis generatur, aliud est loqui de corruptione formæ ligni, quæ præexistebat, aliud verò de expulsionẽ privationis formæ ignis, quæ est terminus à quo generationis ignis, & ita quamvis corruptio formæ præexistentis sit diuersa actio à generatione, tamẽ privatio formæ genitæ, quæ est terminus à quo generationis expellitur eadem actio, quæ producitur forma genita, quia privatio tollitur per aduentũ

habitus, cum quo essentialiter est in composibilis, neq; corrumpitur privatio, si proprie loquamur, quia corruptio est destructio entitatis, privatio autẽ nullam habet entitatem.

Est tamen hoc loco maximẽ aduertendum, non esse eandẽ rationem, quando terminus à quo in actione aliqua est positivus, vt quando producitur calidũ ex frigido, tunc enim, diuersa actione producitur calor ab illa, qua corrumpitur frigus, posset enim calor produci, nõ corrupto frigore, quia quamvis calor, & frigus in gradib⁹ intellisunt naturaliter opposita, nõ tamẽ essentialiter, cũ per diuinã potentia possint dari simul in eodem subiecto, & ita opus est quod frigus expellatur diuersa actione ab illa, qua producitur calor: tamen quando terminus à quo solũ est privatio formæ generandæ, eadem actione qua producitur forma, expellitur privatio, quæ est essentialiter opposita tali formæ, ita vt, neq; de potentia absoluta Dei possint dari simul forma, & privatio talis formæ, aliã in quavis generatione, necessario esset triplex actio realiter diuersa, scilicet, generatio formæ productæ, corruptio formæ præexistentis, & expulsio

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

termini à quo generationis quod nullus dixit.

Ex his ergo respondendum est ad locum, D. Thom. eadem actione produci gratiam, & remitti culpam, quia peccatum essentialiter dicit priuationem gratiæ, ita vt neq; de potentia Dei absoluta possit esse simul cum illa, & ita eadem actione qua gratia producitur necessarium est tolli culpã; secus tamẽ est in alijs rebus, quæ nõ sunt essentialiter opposita.

Ad primã rationem respondetur, quod in generatione aliqua, possumus considerare duplex, non esse formæ corruptæ, alterum, quod est in forma genita, nam forma genita, in se dicit, non esse formam corruptam. Sicut quælibet res vniuersaliter dicit, non esse alteram, & hoc non esse, est negatio, quia est carentia in subiecto, non apto, quia repugnat formam gentam esse formam corruptam. Aliud verò est, nõ esse formæ corruptæ, in materia prima, quod est priuatio, nam est carentia formæ præexistens quæ carentia est in materia prima, quæ ex se apta est ad habendam talem formam. Dico ergo: terminum ad quem corruptionis esse priuationem formæ corruptæ, quæ

quidem priuatio est in materia prima, non verò illud non esse, quod est in forma genita. Ratio est aperta, quia actio, & terminus necessario debent recipi in eodem subiecto, cum actio sit via, & tendentia ad terminum; sed corruptio, non recipitur in forma genita, sed in materia prima, illa enim est subiectum generationis, & corruptionis, non verò formæ; ergo terminus ad quem corruptionis est priuatio formæ corruptæ, quæ quidem priuatio est in materia prima, non verò illud non esse, quod est in forma genita, quia ergo priuatio illa, quæ est in materia distinguitur realiter à forma genita, quia adhuc corrupta illa forma quæ modo, generatur manebit in materia eadem priuatio formæ corruptæ, quam modo habet, ideo de primo ad vltimum generatio, & eius terminus realiter distinguntur à corruptione, & termino illius.

Ad secundum respondetur, aliud esse, quod accessus ad vnum locum, & recessus ab alio, non sint duo motus, aliud verò, quod non sint duæ actiones, quia primum est verum, secundum verò falsum. Quod sic explico; nam quando mobile

bile aliquod mouetur ab vno loco ad alium, ibi interueniunt duæ actiones; altera productiua præsentia localis in nouo spatio, & hæc est motus proprie dictus, scilicet motus localis: altera verò corruptiua præsentia præexistens in priori loco, cuius terminus ad quem, est non esse illius præsentia, & ista actio dicitur accessus ab illo loco, & non est motus proprie dictus, quia cum sit corruptio quædam, non est actio positua, sed negatiua, vt dicam infra, & ita verum est, actiones istas, scilicet accessus, & recessus esse duo motus, & fortasse hoc tantum intendunt, qui communiter concedunt propositionem illam, scilicet accessus, & recessus sunt vnus motus, id est non sunt duo motus; tamen, quod accessus ad vnum locum sit actio realiter diuersa ab illo recessu. Ex eo probari potest, quia cum. 4. lib. Phis. ostensum sit per diuinam potentiam posse dari idem corpus simul in duobus locis: potest Petrus qui est Compluti accedere ad alium locum quin recedat priori, ergo potest dari accessus sine recessu, vel è contra, ergo sunt actiones realiter diuersæ. Idem

etiã proportionali modo probari potest de motu alterationis; nam ferè omnium sententia receptum est, duas qualitates contrarias adhuc in gradibus intensus, posse simul reperiri in eodem subiecto de potentia Dei absoluta: vt vidimus. 1. lib. Phis. disputatione. 1. ergo posset de potentia Dei absoluta subiectum iam habens calorem, vt quinque recipere frigus, vt quinque, absque eo quod recedat à calore, vt quinque: ergo potest dari accessus ad vnã formam, sine recessu ab alia priori, atque adeò accessus, & recessus, non est vnica actio, sed duplex. Verum est, huiusmodi actiones diuersas naturaliter loquendo simul fieri, simul enim, quod mobile accedit ad vnum locum, recedit ab alio, tamen vt sæpe dixi, non est idem, aliqua esse simul, & esse idem.

HOC supposito, ad argumentum respondetur, dicendo, in generatione substantiali, non esse eandem actionem, qua materia prima accedit ad vnã formam substantialem recipiendo illam per generationem, & qua recedit à priori forma per corruptionem illius, quia cum possibile

fit dari per diuinam potentiã duas formas substantiales simul in eadem materia, vt vidimus. i. lib. Phis. posse materiã primam recipere formam ignis, quin recedat ab alia, ergo accessus ad vnã formam, & recessus ab alia, sunt mutationes realiter diuersæ. Verum est, vt supra dixi, materiam, eadem actione prorsus accedere ad formam genitam, illam recipiendo, & recedere à priuatione illius, quæ est terminus à quo, illius actionis, est enim diuersa ratio, vt supra dicebam de oppositis priuatiue, & de duab⁹ formis posituiuis, quæ se inuicem expellunt, priuatio enim, & habitus sunt essentialiter in composibiles, ita vt, neq; per diuinam potentiam possint dari simul in eodẽ subiecto, tamen quamuis duæ formæ positiuæ sint ex natura rei in composibiles, non tamen de potentia Dei absoluta, & ita in his accessus, & recessus est diuersa actio.

Ad tertiam respondet, propositionẽ illã, generatio vnus est corruptio alterius, non esse intelligendam in sensu identico, ita vt generatio, & corruptio sint eadem actio, sed potius in sensu causali, ita quod, ad generationem vnus sequa-

tur corruptio alterius, de quolatè dicam quæstione sequenti.

Quæst. III. V. generatio vnus sit corruptio alterius.

EX dictis hætenus patet, propositionem istam: generatio vnus, est corruptio alterius, nõ esse intelligendã in sensu identico, seu formali, cū ostẽsum sit generationẽ, & corruptionẽ, esse mutationes essentialiter, & realiter diuersas, & ita communiter interpretes illam explicant, in sensu causali, ita quod, generatio vnus sit causa corruptionis alterius: nam cū duæ formæ substantiales sint ex natura rei in composibiles, vna expellit aliam. Sed statim oritur dubitatio, vtrum generatio, & corruptio sint ita inter se conexæ, vt sèper ad generationẽ vnus sequatur corruptio alterius, & non est sermo de potentia absoluta; nam cum probatum sit. i. lib. Phis. materiã primam, posse existere sine omni forma substantiali, posset corrumpi forma aliqua in materia, absq; eo quod alia de nouo introduceretur, & ita posset dari corruptio sine generatione: & cum eodem lib. ostẽsum sit, etiam posse dari materiã cum duplici forma possit

posset quidem forma aliqua de nouo generari in materia absque eo, quod forma præexistens corrumpatur, & ita etiam potest dari generatio sine corruptione, loquimur, ergo de facto, & ex natura rei. Posset autem procedere, quæstio de generatione, & corruptione formæ substantialis, & etiã de generatione, & corruptione formæ accidentalis, quæ quidem appellatur generatio, & corruptio secundum quid.

Si loquamur de generatione, & corruptione formæ substantialis duo dicenda sunt primo, quod si loquamur de termino formali generationis, scilicet de forma, non semper generatio vnus est corruptio alterius: neq; è contra, nã quando in morte hominis generatur forma cadaueris, non corrumpitur forma hominis præexistens, cum in mortalis sit. Et similiter, quando corrumpitur forma embryonis, & generatur homo, non generatur anima rationalis, quia supponimus factam per creationem, si loquamur ergo de formis substantialibus; non semper generatio vnus est corruptio alterius. Adde tamen in alijs præter hominem, semper generationem vnus formæ esse corruptionem alterius, & è contra.

Ratio est, quia generatio est productio formæ in materia præsupposita: quia materia cū per naturã, non possit dari priuata omni forma substantiali, forma, quæ aduenit per generationem, debet, expellere priorẽ formam, cū qua est ex natura rei in composibilis, & ita generatio vnus est corruptio alterius. Similiter, cum corruptio formæ sit destructio alterius, manente tamen materia; (aliàs potius esset annihilatio), & cū illa materia, non possit dari sine forma, necessarium est, vt ibi generetur alia forma, & ita corruptio vnus est generatio alterius.

Dico secundo, si loquamur de termino totali generationis, quod est compositum substantiale, quod proprie dicitur generari, & corrumpi, semper generatio vnus est corruptio alterius, & ita quando corrumpitur embrio, quamuis, non generetur anima rationalis, tamẽ generatur homo, similiter quando corrumpitur homo, quãuis, nõ corrumpatur anima rationalis, tamen corrumpitur homo, & generatur cadauer, & idem est in qualibet alia substantia. Et ratio sumi potest ex dictis, quia cum materia per naturã, nõ possit esse sine omni forma, neq; cū pluribus simul, necessariũ

Super I. Lib. de gener. & corrup:

Est quod ad generationē vnus totius, sequatur corruptio alterius, & è contra.

Est tamen notandum, quod cū dicimus, generationē vnus esse corruptionem alterius, illa particula, vnus, non significat esse vnū, quod corrumpitur, si est vnum, quod generatur, nam vt quæstione præcedenti diximus, contingere potest, quod quando plura corrumpuntur, vnum tantum generetur, vt quando ex pluribus elementis generatur mixtum, corrumpūtur plura, & generatur vnicum tantum. Similiter quando mixtum resoluitur in elementa, generantur plura elementa, & corrumpitur tantum vnicum mixtum, illa enim particula, vnus, tantum denotat, quod quoties aliquod corrumpitur aliud debet generari, & è contra, siue, quæ corrumpuntur, aut generantur sint plura, siue vnum.

Maiorem habet difficultatem. Virum etiam prædicta propositio possit intelligi in accidentibus, ita quod in accidentibus generatio vnus semper sit corruptio alterius. Pro cuius intelligentia aduertendū est, quod inter accidentia quedam sunt, quæ habent contrarium, qualiter calor, & frigus, sibi inuicem contrariantur, alia sunt, quæ non habent contra-

rium, vt lumen. Conuenient ergo omnes prædictam propositionē non habere locum in accidentibus, quæ non habent contrarium, qualiter quando lumen corrumpitur nihil generatur, sed solum introducuntur tenebræ, quæ nihil reale sunt: idem etiam contingit in speciebus sensibilibus, potest enim, corrumpi in aere species visibilis albi per solam remotionem subiecti, absque eo quod aliud generetur. Solum, ergo dubium est: vtum prædicta propositio semper habeat locum saltem in accidentibus, quæ habent contrarium.

In quo plures substatuet partem affirmatiuā, tenet Ferrar. 2. cōtra Gen. c. 4. & plures alij. Et ratio esse potest, nam si daretur corruptio, sine generatione alterius, iā natura per se intenderet corruptionē, & nō tantum per accidens: tamen distinguendū est, nā inter accidentia quæ sibi inuicē contrariātur, quædam habent necessariā successione inter se, ita vt semper vno corrupto, aliud subsequatur, qualiter calor nunquā corrumpitur, nisi per aduentū frigoris, & è contra naturaliter loquendo, & in his habet verū prædicta propositio propter in salibilem successione, quæ sibi inuicem succedant.

Et si dicās, quod potest corrūpi albedo, non per aduentū nigredinis, sed per aduentū alterius coloris medij. Respond. in primis, solū dixisse, Aris. quod generatio vnus sit corruptio alterius, siue illa sint proprie cōtraria, siue non. Addo tamē cōtrarietate esse duplicē: quādā cōtrariatur, sicut extremū extremo, qualiter albū, & nigrum sunt contraria, alia tamen sunt contraria, non sicut extremum extremo, sed sicut medium extremo qualiter ruscū cōtrariatur albo, quia & si sint colores medij, tamē colores medij respectu albi induūt rationē nigri; vnde quia albedo nō potest tolli, nisi per aduentum saltē alicuius coloris medij, ideo quodam modo corrumpitur per aduentum contrarij.

Dico. 2. alia esse contraria accidencia, quæ tamen nō habent necessariā connexionē inter se, ita vt nō semper vnū alteri succedat, quales sunt habitus contrarij, vt scientia, & error, potest enim corrūpi scientia per non vsum absq; eo quod opus sit induci errorē in intellectu huius enim hoc habet peculiare, vt nō solū corrūpantur per aduentū cōtrarij habitus, sed etiā per non vsum, ergo in his non semper generatio vnus est corruptio alterius.

Ad rationē autē cōtrarij sentē

tia, resp. corruptionē nō sepe esse per se intentā à natura, nā quamuis detur corruptio sine generatione, ex eo qd agens cesset ab operatione sua nō cōseruando effectum, tamen potētia actiua naturalis illius, non ordinatur per se ad non agendū, sed ad agendum, & ad hunc finem est illi à natura concessa.

Dico tamē in hac difficultate quantū attinet ad mentē, Aris. quod quādo dixit generationē vnus esse corruptionē alteri, aperte loquit de generatione, & corruptione substāciali, quia postquā quæsiuit, an generatio simpliciter, seu substācialis sit possibilis, & antiquorū sententias refutauit, statim querit quæ sit causa quare generationes, & corruptiones sint perpetuæ, eā que assignat dicens causā esse, quia generatio vnus est corruptio alterius, ergo aperte loquitur de generatione, & corruptione substāciali, de qua prius dubitauerat, an sit possibilis.

Quæst. III. Quid sit generatio, & corruptio, & qualiter inter se comparentur.

IN hac quæst. plures in volūtatur difficultates, quæ breuiter expediri possunt. Primò nā que dubitari potest, utrū corruptio sit actio positua, ita quod sit in fluxus aliquis positibus habens Physicā entitatē, de ge-

Super. I. lib. de gener. & corruptis.

neratione autē nullus dubitauit, nā eū sit vera, & realis productio, & realis tendētia ad entitatē aliquā producendā, certū est habere Phisicā entitatē, pertinentē ad predicamētū actionis, & ita esse actionē positiuā. Solum ergo est dubiū de corruptione. In quod cōdū est beruiter, nullā corruptionē esse actionē realē positiuā, sed potius esse actionem negatiuā, nō habēre Phisicā aliquā entitatē: est q; cōmunis sentētia. Et probat facile, quia sicut est idē agēs, & efficiens, ita etiā eadē est actio, & effectio, sed corruptio potius destruit, nō ergo est realis actio. Et si respōdeas, qd ipsū destruere, est aliquid efficere. Cōtra, quia res aliqua sufficēter destruit per solā cessationē actionis conseruatiuæ; sed cessatio nihil reale est, cū sit quādā carētia, ergo corruptio nō est actio positiuā, sed poti⁹ negatiua. Vnde hic etiā, habet locū illud principiū, qd sicut affirmatio est causa affirmationis, ita negatio est causa negationis; sed terminus corruptionis est negatiu⁹, scilicet nō esse rei; ergo actio, quæ ad illū terminat, non pōt esse actio realis positiuā. Secūdo, quia si corruptio esset actio positiuā, etiā id haberet annihilatio quæ totaliter destruit rē, & ita esset actio de predicamēto actionis, atq; adeo accidēs; sed annihilatio totaliter destruit rē, ergo illud accidēs reale

manere: sine subiecto, cui inhereret, qd est multiplicare miracula sine necessitate: ergo sicut intel ligimus anihilationē nō esse actionē positiuā, id etiā poterit facile intelligi de corruptione. Tertio idē ostēdit in opinione asserētū actionē identificari cū termino, quia terminus corruptionis, non est aliqua entitas positiuā, sed nō esse rei; ergo & ipsa actio. Et hinc vltērius fit, quod quia ratio actionis presupponitur ad mutationē, vel secundum alios est ipsa mutatio, sicut corruptio, nō est actio positiuā, ita neq; positiuā mutatio, sed poti⁹ priuatiua. Patet ex dictis corruptionem nō habere causā efficientē, si proprie loquamur; nā cū nō sit effectio aliqua, sed poti⁹ de effectio (vt ita dicā) ita nō habet causā vere efficientē, sed deficientem, quia corruptio est defectus conseruationis. Vltimō ex dictis patet, id quod. q. 2. dicebā, scilicet inter generationē, & corruptionē, nō esse distinctionē realē positiuā, quæ est inter duas entitates positiuas, sed solū est distinctio realis negatiua. Secūdo dubitari potest hoc loco. V. generatio sit actio realiter diuersa à conseruatione eiusdē rei, de quo iā diximus. 2. Phis. dif. 4. q. 3. quod quoties conseruatio non sit ab eodē agēte à quo fuit facta prima productio, sit actio realiter diuersa à prima productione, vt quādo
posita

postquam ignis produxit calorem, remoto illo igne, accedit alius ad conseruandum eundem calorem, tunc illa conseruatio est actio realiter diuersa à prima productione, quanuis terminus sit idem: neque enim existimamus actionem, identificari cum termino: & quidem præter rationes, quas loco allegato ad idem probandum adduximus. Probatur ratione à priori hoc idem, nam ut omnes fatentur actio per suam essentiam pendet ab agente a quo procedit, aliàs fieret per aliam actionem, super additam, & ita daretur ad actionem actio: si ergo quando accedit diuersum agens ad conseruandum effectum iam ab alio productum est eadem actio, iam ista actio non pendebat à priori agente per suam essentiam, siquidem eadem actio, semoto priori agente, iam non pendet ab illo, sed ab alio, unde fieret, quod dependeret à priori agente, per aliquid super additum, & ita daretur ad actionem actio.

Dicendum ergo est, quod quoties conseruatio non fit ab eodem agente, a quo facta fuit prima productio, sit actio realiter diuersa à prima productione. Denique plures aliàs rationes ad hoc efficaciter probandum uideri possunt loco citato. Vn-

de dicendum est conseruationem tunc solum esse eadem actionem cum generatione, quæ est prima productio rei, quando effectus ab eodem agente conseruatur a quo primo productus est: & tunc verum est, conseruationem esse primam actionem continuatam, secus uero est noua actio.

Tertio dubitari potest in hac, quem ordinem habeant inter se generatio & corruptio, id est quæ illarum sit prior: in quo duo dicenda sunt. Primum quod si loquamur de prioritate secundum durationem realem temporis, una non sit prior alia: nam uel daretur materia cum duplici forma, uel sine ulla. Et probatur, quia si generatio tempore, aut instanti aliquo temporis, antecederet corruptionem, tunc materia haberet duplicem formam scilicet formam præexistentem, quia non dum est corruptio, & etiã formam de nouo genitam, si uero è contra fingamus corruptionem duratione aliqua reali, antecedere generationem, daretur materia sine forma ulla, quia, neque haberet formam priorem, cum corrupta sit, neque formam generandam, cum nondum sit generatio.

Solum ergo est dubium de prioritate naturæ, quæ, istarum actionum sit prior altera. In qua re communis fere sententia asserit, distinguendum esse; nam

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

si loquamur in genere causæ formalis, generatio est prior corruptione, eo quod forma genita expellit formam corruptam, in genere causæ formalis, tanquam forma in composibilis cum illa: tamen in genere causæ materialis, è contra, corruptio est prior generatione. Et fundamentum esse potest; nã expulsiõ formæ præexistentis, est dispositio quædam præ requisita ad introductionem nouæ formæ, eo quod, durante antiqua forma, nõ potest alia forma introduci, propter incompõsibilitatem formarũ: Sed dispositiones, quæ se tenent ex parte materię expectant ad genus causę materialis, vt ex cõmuni omnium sententia, vidimus 2. Phisicorum, ergo in genere causæ materialis corruptio est prior natura, quã generatio.

Nobis tamen aliter distinguendũ est, vt vidimus 2. libr. Phisicor. disput. 4. q. 2. duplex enim est corruptio, siue expulsio formæ, quædam, quæ causatur ex vi introductionis formę, genitę, qualiter forma ligni expellitur ex vi formæ ignis aduenientis, alia vero est expulsio dispositionum, quæ conseruabant formam ligni, quæ dispositiones non expelluntur ex vi formæ ignis, sed iam presup-

ponebatur ex pulsã ex vi caloris disponentis ad formã ignis.

Dico ergo, quod quanuis ex pulsiõ dispositionum formæ præexistentis in genere causæ materialis, sit prior quam generatio formæ substantialis aduenientis, tamen corruptio formæ substantialis, quæ semper fit ex vi formæ genitæ in nullo genere causę est prior quã generatio ipsa, generatio tamen est prior corruptione in genere causæ formalis. Et quod hoc ita sit dicendum probatur primo, quia formæ substantiales expellunt se ex vi in composibilitatis, quam habent, tanquã formæ incompõsibiles: ergo nullo modo potest intelligi ante formam genitam, corruptio formæ substantialis nisi ex vi formæ aduenientis: ergo expulsio prioris formæ nullo modo potest intelligi ante formã genitã, atq; adeo, neq; ante generationẽ illius, cũ forma genita habeat esse per generationẽ.

Et si respõdeas posse optime intelligi in genere causæ materialis, formam priorem expelli non quidem ex vi formæ genitę, sed ex eo quod dispositiones quibus conseruabatur corruptę sunt. Contra est, nam præpter ablationem dispositionum conseruatiuarum talis formę, requiritur aliquid esse-

Etive illam corrupens, quia impossibile est idem se ipsum corrumpere: sed quod effectiue corrumpit talem formam, non aliter corrumpit quam effectiue producendo nouam formam illi incompensabilem: ergo nunquam potest intelligi formam substantialem expelli, nisi ex vi formæ genitæ, atque adeo corruptio nullo modo potest esse prior generatione.

Secunda ratio est, quia effectus secundarius nõ potest præintelligi ante primarium, a quo oritur, sed expulsio formæ præexistentis est effectus secundarius formæ aduenientis, informatio uero est quasi primarius effectus illius: ergo impossibile est intelligi expulsionem formæ præexistentis ante formam genitam, atque adeo, neque ante generationem illius. Nam si respondeas, expulsionem, quæ est effectus formalis secundarius formæ, non posse intelligi ante primarium in illo genere, scilicet in genere causæ formalis, bene tamẽ in genere causæ materialis. Contra habet vim primæ ratio: nam tota ratio expulsionis formarum est propter incompensibilitatẽ & ita in nullo genere potest intelligi expulsio ante informationẽ formæ aduenientis. Argumentũ contrariæ sententiæ nihil probat, nam

quauis expulsio dispositionũ formæ præexistentis. sit dispositio quædam prærequisita ad introductionem formæ substantialis, potius est effectus formæ aduenientis, quàm dispositio ad illã, & ita corruptio substantialis in nullo genere est prior generatione.

Secunda uero pars cõclusionis, scilicet, quod generatio sit prior natura corruptione in genere causæ formalis facile constat, quia forma adueniens expellit formam præexistentem in genere causæ formalis, scilicet, tanquam forma cum illa incompossibilis: ergo generatio ratione sui termini est causa formalis corruptionis formæ præexistentis.

Sed cõtra hoc obijci potest, & non leuiter: nã si generatio est prior natura corruptione sequitur materiam primam simul habere duplicem formam substantialem. Et probatur, quia forma genita est prior in genere causæ formalis, expulsionẽ alterius formæ: ergo in illo priori naturæ, non dum prior forma intelligitur expulsa: ergo tunc materia intelligitur habere duplicem formam, scilicet, genitam, & formam præexistentem, quia in illo priori nondum expulsa est.

Ad hanc obiectionẽ, quæ reuera dif-

Super I. lib. de gener. & corrup.

difficillima est, quidam respondent, nullū esse inconueniens, quod pro illa prioritate naturę, materia intelligatur, habere duplicem formam, dum modo in ipso instanti temporis non habeat utrāq; simul, sicut non est inconueniens, quod in illo priori, in quo materia est prior natura quā forma, intelligatur materia sine omni forma. Quę solutio nō placet, quia illa prioritas naturę est in instanti reali temporis, quia in illo instanti temporis præscindimus duas prioritates naturę: alterā quę intelligitur forma expellēs, tanquā causa; alteram vero in quę intelligimus effectū illius posteriorem, scilicet expulsionē formę: ergo si in illo priori, est verū dicere, quod habet formam expellendam, cū in instanti reali temporis forma præexistēs nō sit propter aduētum nouę formę cum illa in cōpossibilis, sequitur, quod in eodem instanti temporis sit, & non sit forma corrupta, quia in primo illo instanti, non est propter aduētum nouę formę genitā: ergo si in aliqua prioritate naturę, intellecta in eodem instanti temporis est forma corruptenda, simul cū forma genita, sequitur planē, quod in eodem instanti temporis, forma corrupta sit, & nō sit, quod est absurdum.

Quare dicendum est in nullo instanti naturę, intelligi materiam simul cum duplici forma. Ratio est quia cū prioritas naturę sit prioritas causalitatis respectu effectus, illa tantū intelliguntur esse in illo priori, quę sunt causa respectu effectus. & quia præsentia formę corruptę in materia, non est causa expulsionis eiusdē formę à materia, imō talis præsentia in materia, opponitur expulsionī ab eadē materia, idē in illo priori naturę, non intelligitur præsentia formę prioris in materia, sed præcisse intelligitur, forma expellens, forma vero expulsa, neq; intelligitur præsens neque absens, quia de illa nihil agitur in illo priori naturę.

Vnde ad argumentum respondentur verū esse formam expellentem esse priorem naturā, quā expulsionē formę, quę est effectus formalis illius: nego tamen cōsequentia, scilicet, in illo priori adhuc nō est expulsa forma corrupta, quia in illo priori nihil agitur de forma expellēda, & ita non cōsideratur utrā sit expulsa, vel nō expulsa, quia cū illa sit prioritas causalitatis, tantum in ea cōsideratur forma expellēs, quę est causa expulsionis: de ipsa verō expulsionē quę est effectus, nihil agitur in illo priori.

Sed obijcies, nã inter propositiones cõtradiãtorias, nõ potest dari mediũ: sed istę propositiones sunt cõtradiãtorie, forma præexistens in illo priori est, & forma præexistens in illo priori non est: ergo altera illarum necessario est vera in illo priori: sed non verificatur, quod in illo priori sit expulsio formæ, quia cum talis expulsio, sit effectus proueniens à forma expellente, debet esse posterior illa, & ita non debet cõsiderari in illo priori, in quo intelligitur forma expellens: ergo altera cõtradiãtoria debet esse vera, scilicet, quod in illo priori sit forma expellenda: & cum rursus, in illo priori sit forma expellens: sequitur esse concedendum in illo priori nature, materiam habere duplicem formã. Respondetur tamẽ, veritatem aut falsitatem propositionum cõtradiãtoriarum non esse sumendum penes prioritatem nature, sed penes realem durationem temporis, aut instantium temporis. Ratio est, quia cũ prioritas nature, sit prioritas causalitatis, in illo priori præcisẽ agitur, de causa; de effectu verò nihil agitur, & ita neq, cõsideratur an sit, vel non sit, quod sunt cõtradiãtoria: tãtum ergo verificatur altera ex illis cõtradiãtorijs in instanti reali tempore,

& ita in instanti reali generatio nis formæ genitę, non est forma corrupta. Similiter in illo priori nature, in quo consideratur materia prior forma, nihil agitur de forma, sed præcisẽ de materia, & ita non consideratur vtrum sit forma, vel nõ sit, quia neutrum consideratur, solũ ergo non est dare medium inter cõtradiãtorias in reali duratione instantis temporis, aut in ipso reali tempore: quæ doctrina satis profecto difficilis est, maximẽ notanda, vt plures auferatur equiuocationes, quæ in simili materia occurrere solent.

Quarto dubitari potest in hac quæst. vtrum dispositiones quę disponunt materiã primã ad generationẽ illius formæ substantialis, effectiue attingant generationẽ illius formę & nõ tãtum dispositiue: de quacõ late agimus 2. lib. Phisic. disp. 5. q. 4. disputantes vtrum accidentia effectiue cõcurrant ad productionẽ substantiæ, & breuiter duodiximus, in opinione asserentium, accidentia non subiectari in materia prima, sed in toto cõposito, nullatenus defendi posse, quod accidentia, quę sunt in passo, v.g. in ligno, quod disponitur, possint effectiue attingere productionẽ substantię ignis. Ratio est facilis, quia in instanti

D

genera-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

generationis subiectum iam est corruptum: ergo si accidentia subiectantur in illo, etiã corruptur ex defectu subiecti, atq; adeo non sunt in instanti generationis, sed existẽtia est cõditio pręrequisita, vt causa aliqua influat in effectũ, quia operari supponit esse: ergo asserẽtes accidẽtia subiectari in toto cõposito, nõ possunt admittere, accidẽtia illa, quę sunt in passo, qđ disponitur effectiue attingere ad productionẽ formę, nisi tãtũ illa, quę sunt in à gẽte disponẽtia tale passũ ad corruptionem.

Dicebã tamen secũdò in vera sententia, qua credim⁹ accidentia immediate subiectari in materia prima, ac per cõsequẽs nõ corrupti per aduentũ formę aduenientis, sed eadẽ numero potius manere in genito quę fuerũt in corrupto, Dicẽdũ est etiã accidẽtia, quę sunt in passo immediate & proximẽ effiçienter attingere generationẽ, substantialem instrumentaliter factẽ. Ratio est, quia calor. v. g. natura sua est virtus instrumentalis productiua formę ignis; sed non repugnat accidẽs operari in subiecto in quo est actione æquiuoca producendo effectũ diuersę rationis, ab illo, qualiter species intelligibilis in intellectu producit verbum mẽtis, & habitus sunt causa æqui-

uoca actus in eadem potentia; ergo reuera dispositiones, quę subiectantur in materia, effectiue attingũt generationem formę substantialis.

Quinto dubitari potest hoc loco, quod sit subiectũ generationis & corruptionis substantia lis de quo, 1. lib. Phy. & sæpẽ alibi dixim⁹ cũ cõmuni scẽtia generationẽ, & corruptionẽ substantialem subiectari in materia prima, nõ verò in toto cõposito. Vt min⁹ bene hoc loco opinat, Banez. Ratio est, quia cũ generatio substantialis formę sit via ad formã substantialem, necessariũ est illã antecedere ordine executionis, saltẽ prioritare naturę; ergo in illa prioritare naturę debet subiectũ aliquod habere, cũ sit accidẽs, sed ante formã nihil est in quo sit, nisi in materia prima: ergo. Idẽ etiã docuit Ari. 8. Phi. dicens motũ subiectari in mobili quod transmutatur per illum: & hoc lib. c. 4. à parte docuit, generationẽ subiectari in ente impotentia, quod est materia prima, deniq; est cõmunis sententia.

Sexto dubitari potest, an generatio, & corruptio distinguatur realiter à materia prima. De qua re legatur, dicta. 2. Phy. d. 5. q. 11. vbi ostendimus, actionẽ ex natura rei distingui à subiecto in quo recipitur, imò in

logica, disp. de prædicamento
 In cõmuni ostensũ est omnia ac-
 cidẽtia realiter distingui à sub-
 stãtia, in qua subiectatur, quia
 omnia depẽdẽt ab illa tãquam
 à causa, in genere causę materia-
 lis, impossibile autẽ est, causam
 aliquã non distingui realiter à
 suo effectu: sed ex proprijs con-
 iectari potest ad id probãdum
 de generatione & corruptione,
 nã datur à parte rei materia pri-
 ma ante hanc numero genera-
 tionẽ & corruptionẽ: ergo di-
 stinguitur realiter ab illis, iux-
 ta principiũ illud sæpẽ à nobis
 reperitum: quod quæuis separa-
 tio realis vnus ab alio arguit
 distinctionẽ realẽ inter illa.

Septimò dubitari potest hoc
 loco utrũ corruptio sit natura-
 lis, & breuiter dicendũ est, ge-
 nerationes & corruptiones natu-
 rales esse, quãuis sint violẽtæ
 respectu formę corruptæ, & si
 naturales respectu agentis q̄
 naturaliter agit producẽdo for-
 mã, & respectu materiæ, quia
 eũ habeat inclinationẽ ad quã-
 libet formã, naturale est illi, quã
 libet recipere, est etiã genera-
 tio naturalis, respectu formę
 productæ, quia producit illam
 modo connaturali ipsi formæ,
 scilicet ex potentia materiæ: &
 ex præcedentibus dispositioni-
 bus, quæ illam exigunt illamq;
 disponunt,

*Quaest. Vtrũ in generatione sub-
 stantiali pereant omnia accidẽ-
 tia, quæ fuerunt in corrupto:*

*& an fiat resolutio vsq;
 ad materiam primam.*

R Em hãc breuiter attingimus
 1. lib. Phy. disp. 5. q. 6. hoc
 loco latius tractandã promissio-
 ni, habet hic propriã sedẽ, neq;
 est cur hic disputemus utrũ ac-
 cidẽtia subiectentur in mate-
 ria prima. Id enim ita esse, ostẽ-
 dimus loco allegato, & ita hoc
 loco supponendum est, præsen-
 ti quẽstione omnes auctores, qui
 opinantur, accidẽtia nõ subie-
 ctari immediate in materia pri-
 ma, sed in toto composito, cõ-
 sequenter asserunt, nõ manere
 eadem numero accidẽtia in
 genito, ac fuerunt in corrupto;
 quia necessarium est accidẽtia
 corrũpi corrupto subiecto, eõ
 quod in suo esse pendent ab il-
 lo, in genere causę materialis;
 & ita illo principio supposito
 impossibile est manere eadem
 numero accidẽtia in genito. Sic
 tenẽt cõmuniter Thomistæ, Ca-
 preolus in 2. d. 15. q. 1. Caietan.
 de ente & essentia. c. 7. q. 6. Fer-
 rara 4. cõtra Gent. q. 16. Iabel.
 Banez hoc li. c. 4. sequẽti quæs.
 & deniq; est cõmunis sententia
 Thomistarũ, & adducit S. Th.

Super I. Lib. de gener. & corrup.

in 4. d. 11. q. 2. art. 1. quæstionu-
la 3. ad 4. & tractatu de for-
mis q. 6. opusculo, 2. dedimen-
sionibus interminatis & hoc
lib. cap. 4. quæst. 5. vbi clarius
docuisse id videtur, cum enim
hoc dubium proposuisset Res-
pondet in substantia genita de
nobo succedere alia asciden-
tia specie similia prioribus,
numero tamen diuersa.

Probant secundo eandem sen-
tentiam ex, Arist. hoc lib. c. 4.
sequenti, vbi dixit: *Generatione
esse mutationem totius intorū nu-
llo sensibili remanente*: sed si ma-
nerent eadem accidentia inge-
nito, quæ fuerunt in corrupto,
reuera maneret aliquod sensi-
bile, scilicet accidentia sensi-
bilia; ergo.

Et eodē loco ait, quod altera-
tio subiectatur in ente in actu,
scilicet in toto composito; nā
materia prima potius appellatur
ens in potentia; ergo quæ pro-
ducuntur per alterationē, debēt
subiectari in toto composito:
ergo corruptūtur ad corrup-
tionē illius, atq; ad eō non ma-
nent eadem numero ingenito.

Et. c. de substantia dicit, quod
*Corruptis primis substantijs im-
possibile est aliquod aliorum rema-
nere*. ergo corrupto, v. g. ligno,
quod est prima substantia im-
possibile est remanere aliquod
accidens prius existens.

Tertio argumētatur ratione:
quia aliās non fieret ingenera-
tione substantiali resolutio vsq;
ad materiā primā, vt commune
Philosoph. axioma docet. Patet
cōsequētia, quia præter mate-
riam primā aliquid manet ia-
genito, quod fuit antea in cor-
rupto.

Quartō quia sequeretur for-
mā substantialē productam per
generationem non vniri in me-
diatē cum materia prima, sed
potius medijs accidētibus, quæ
adhuc remanent, & ita nō fie-
ret ex materia & forma vnum
per se, quia ibi mediant accidē-
tia, ex substantia enim & accidē-
tī, non potest vnum substantia-
le fieri.

Quintō quia sequeretur for-
mā substantialem non esse actū
primariū, siquidem ante illā
dantur in materia prima acci-
dentia eadem numero, quæ fue-
rūt antea. Deniq; ad hoc propo-
sitū adduci poterāt argumenta
omnia ad probandū, quibus, au-
thores isti probant accidentia
nō subiectari in materia prima,
quæ tamen, quia iā sunt soluta.
I. Phisicor. loco allegato prop-
terea omitto.

Verūm tamen pro huius rei
intelligentia aduertendū est qd
inter accidentia, quedam sunt
communia genito & corrupto,
scilicet quæ vtriq; cōueniūt, qua-
liter.

liter quantitas omnibus corpo-
ribus conuenit, vt quando ex
particula aeris generatur aqua,
humiditas est vtriq; cōmunis,
cum aer, & aqua conueniant in
humiditate; alia verò sunt acci-
dentia, nō quidem communia,
genito, & corrupto, sed pro-
pria vtriq; quales sunt propriae
passiones, quæ dimanant à pro-
pria forma. Certum ergo est
apud omnes, accidentia, quæ
non sunt vtriq; communia nō
manere in genito, quia cum ef-
ficienter pendeant in conserua-
ri à forma, à qua effectiue pro-
fluunt, ideo corrupta forma pe-
reunt, & cum forma adueniens
sit diuersæ rationis à præexistē-
ti, neq; petat talia accidentia,
ideo non manent in genito, &
ideo resiliunt, & aliæ proprie-
tates hominis, nō manēt
in cadauere. Solum ergo est du-
bium de accidētibus, quæ sunt
cōmunia genito, & corrupto.

In quo dicendum est, eadem
accidentia, numero quæ fue-
runt in corrupto, manere in ge-
nito: quæ sententia ab his, qui
Arm. interpretati sunt, fuit
maximè recepta: sic enim do-
cuit, Auerr. 1. lib. Phys. cū me-
6, & lib. de substant. c. 6. & hoc
lib. com. 24. Albertus Mag. in
hoc lib. tractat. 1. cap. 2. Alber-
tus de Saxonia, hoc lib. quæst.
6. Marfil. quæst. 7. Paulus Bene-

tus in sum. cap. 14. Perei. 5. lib.
Phys. cap. 18. quæ sententia pro-
bati potest ex Arist. hoc lib. c.
4. sequenti, vbi dicit acciden-
tia aliqua, quæ fuerunt in corru-
to manere in genito, & 2. lib.
de generat. cap. 4. ideo docet
elementa simbola facilius trās-
mutari, quia, quando genera-
tur aliud elementum symbolū
retinet eandem illam qualita-
tem, in qua elementum corrup-
tum symbolizat cum illo: quæ
verba cum maiori proprietate
explicantur in nostra senten-
tia, vt iacent, quam in contra-
ria, in qua explicari solēt, quod
manent eadem, secundum spe-
ciem, non tamen: secundum nu-
merum, quæ expositio, non est
ita cōsentanea, sicut nostra, præ-
sertim cum aliunde militent,
efficaces rationes, quibus, ita ef-
fe afferendum ostēditur: in ea-
dem sententia fuit sine dubio
S. Thom. quamuis locis pro cō-
trariam tenuerit sententiā, præ-
sertim hoc lib. c. 4. lect. 9. vbi
clarissimè id docuit, tamen &
Capreolus, supra allegatus, &
Thomistarū princeps fatetur,
re maturius considerata, muta-
uit sententiam, quia, 4. lib. con-
tra Gent. cap. 81. aperte dicit
post mortem hominis remane-
re eandem animam rationa-
lē eandemque materiam cum
cis.

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

eisdem dimensionibus; manet; ergo eadē quantitas; qui locus, non potest explicari, quod manent ædem dimensiones, secū dum speciem, non tamen secū dum numerum, quia S. Tho. docet eodem modo manere eandē materiam cum eisdem dimensionibus, quia dicit, manere eandem animam rationalem, aliàs valde æquiuoce loqueretur, sed manet eadem numero anima rationalis; ergo sentit manere eandem numero dimensiones in materia, & 3. part. quæst. 9. artic. 3. ad. 2. dicit, quod sicut habitus opinionis causatus per syllogismum probabilem, idē manet quamuis postea adueniat scientia, ita ædem dispositiones, quæ præfuerunt in materia, manent adueniente forma substantiali: sed adueniente scientia, manet in opinione omnium idem habitus opinionis numero, vel nullus omnino manet, ergo eodem modo sentit, diuus Thom. manere eandem numero dispositiones: Tamen id aperte docuit in. 4. distinctione. 4. quæstio. 1. artic. 1. ad. 3. vbi dicit eandem quantitatem præcedentē manere in materia post corruptionem, vt forma adueniens introducatur in materia extensa ante formam; sed si ingenito esset noua quantitas orta à noua forma, esset

posterior forma, cuius contrarium docet S. Thom. ergo aperte sentit manere eandem numero quantitatem, nisi si & iij, & violentis commentationibus verum, & germanum sensum offuscare, vellimus.

Sed quæ præcipuū est, rationibus satis efficaciter probari potest eadē sententia. Et primò nō est parū efficax vulgaris illa ratio, quæ ab experientia desumitur, scilicet, quia videmus in cadauere mortuo, manere eundē colorem nigrū, quem homo dū viuus habuit: quia, quod authores contrarij respondent, non manere eandem numero cicatricem, vel eundem numero colorem, sed aliū de nouo similem produci in cadauere, impugnari potest. Quia, vel hic nou⁹ color, vel noua cicatrix, effectiue producit ab ipsa forma cadaueris, vel à causa vniuersali, non à forma cadaueris, quia forma tantū est causa naturalis accidentiū, quæ sūt illi cōnaturalia, & debita ad suā cōseruationē, qualiter calor oritur à forma ignis, sed cicatrix, vel niger color, imper tinenter se habent ad cōseruationē cadaueris, vt patet in alio simili cadauere, quod cicatricē talem, non requirit; ergo non procedit effectiue à forma.

Et si dicas, non oriri à forma cadaueris, secundū se, sed prout

Introducitur in materia sigillata tali cicatrice. Contra est, nam cum in instanti generationis in hac sententia confideret materia prima nuda ab omni accidenti, materia illa, nõ magis petit hanc dispositionẽ, quã illam, nisi iuxta exigentiam formæ generandæ.

Secundò, quia si forma ex eo est causa illius, quia similis cicatrix præcessit in materia, ergo quãdo in materia ligni generatur ignis, non deberet oriri à forma ignis calor, sed frigus; quia frigus præcessit in ligno potius quam calor. Quod verò, nec productio talis cicatricis possit reduci in causam vniuersalem, patet, quia causa vniuersalis, solum operatur iuxta naturam, & exigentiam rei productæ; sed ad conseruationem illius cadaueris omnino est impertinens cicatrix: ergo non fit à causa vniuersali. Tũ etiã, quia prohibito est recurrere ad vniuersalem causam, nullam particularem causam assignando, quæ determiuet causã vniuersalẽ, est veluti ad sacra cõfugere.

Et cõfirmatur hæc ratio, quia sensus iuxta proprium sensibile debite applicatum, non fallitur, nisi miraculum aliquod intercedat: sed visus eandem iudicat cicatricem esse: ergo non est cur dicamus falli, aliã nulla

efficax ratio posset sumi ab experientia.

Secundò probatur conclusio, quia nisi asseramus easdem numero dispositiones, quæ fuerunt in corrupto manere in genito in instanti generationis, esset impossibilis corruptio formæ præexistentis. Et probatur, quia nunquam darentur dispositiones sufficientes ad expellendam formam, & probatur, quia nunquam dantur ante instans generationis, quia toto illo tempore, non fuerunt dispositiones sufficientes ad expellendam illam, sunt enim cõpossibiles cum illa, cum adhuc daret, in instanti autem generationis, iam non sunt dispositiones illæ, secundum hanc sententiam, quia non manent in genito: ergo nunquam sunt dispositiones sufficientes ad expellendam illam formam, atque adeo impossibilis esset corruptio.

Respondent authores contrarij: dispositiones ad formã aliquam esse in duplici differẽtia, quædam enim sunt præuig, & sũt quæ antecedunt formã genitã, aliæ verò sunt concomitantes, scilicet, quæ de nouo oriũtur, à forma genita, illãq; concomitant, qualiter calor, vt octo oriatur à forma ignis: dicunt, ergo quæ saltẽ dat dispositio vltima cõ-

Super I. Lib. de gener. & corrup.

comittans, quæ expellat formæ præexistentem, existimant enim à forma ignis oriri calorem, vt octo, illumq; expellere, vltimate formâ ligni, & ita dari dispositionē vltimâ cōcomitantē. Addunt præterea ex dispositionibus præuijs, dari nescio quam dispositionem vltimam negatiue, vt ipsi loquuntur, id est, qua non requiratur alia maior ad expellendam formam corrūpendam.

Hæc tamen solutio plura in voluit falsa, & quæ vix capi possunt, & vt ab hoc vltimo incipiã, falsam omnino esse, secundum illâ sententiã dari aliquam dispositionem præuiam vltimam, etiam negatiue, scilicet qua non requiratur vltior; nam si cum qualibet præuia, est composibilis forma corrūpenda, aliã non esset præuia ante corruptionē: ergo necessaria est vltima dispositio, vt expellatur vltima forma. Patet consequentiã, quia est in sufficiens. Quod verò, nec dispositio illa, quam ipsi appellant concomitantem ad formam geniti possit expellere formâ corrupti. Patet, quia supponit illâ expulsam. Et probatur, quia supponit formam iam genitam, eo quod oritur ab illa, secundum istos: sed forma genita expellit formam præexistentem in genere causæ formalis: ergo disposi-

tio concomittans, quæ supponit formam iam genitã, non expellit formam corruptam, sed supponit formam, quæ illam expellit.

Secundò, quia hæc dispositio concomittans, quæ oritur à forma genita, est posterior illa, ergo non potest disponere ad formã illã generandã, alteramq; corrumpendã. Patet consequentiã, quia dispositio ad formam aliquam, neccessario debet esse prior, & antecedere illam.

Sed adhuc secūdò respondet, dispositionē illã, quæ oritur à forma genita, esse quidē posteriorem illa in genere causæ efficientis, quia efficienter oritur ab illa, tamē esse priorē illa in genere causæ materialis, quia disponit, & preparat materiã ad illã, nullū est in conueniens, idē esse prius, & posterius alio, in diuerso genere causæ. Contra est, quia etiam in eodē genere causæ materialis, est idem prius, & posterius respectu eiusdē, secundum hanc sententiã. Et probatur, quia illa dispositio cōcomittans subiectatur in hac sententiã in toto composito, quod est substantia genita, ac per consequens subiectatur in adæquatē in partib⁹ illius totius, scilicet in materia, & forma, ex quibus integratur entitas totius: ergo iam in genere causæ materialis

est

est prior dispositione, quæ sub
ie&atur in illa, & aliàs, secundũ
istam sententiã, etiam eadẽ dis-
positio est prior illa forma in
genere causæ materialis: ergo
idẽ respectu eiusdẽ est prius, &
posterius in eodẽ genere causæ.

Secundò, quia re vera accidẽ-
tia, quæ oriuntur à forma geni-
ta (nisi vocabulis abutamur) po-
tius sunt dispositiones conser-
uatiuæ illius, quàm introdu-
ctiuæ illius, qualiter potentia
vitales, quæ oriuntur ab anima
sensitiua, potius disponunt ad
eius conseruationem quàm ad
eius introductionem.

Tertiò probatur conclusio,
quã agens naturale est indiffe-
rens ad producendum hæc, vel
illam formam numero in mate-
ria, qualiter de se, ignis plures
formas numero diuersas pro-
ducere potest, terminatur autẽ
ad producendum, hanc nume-
ro formã per dispositiones, non
concomitantes, quæ oriuntur
à forma, istæ enim iam suppo-
nunt formam productam: ergo
determinari debet per disposi-
tiones præuias: ergo necessariũ
est, quod illæ sint in instanti ge-
nerationis, vt agens determine-
tur ad talẽ formam, atq; aded,
eadem numero accidentia, quæ
fuerunt in corrupto, manent in
genito.

Respondent ad hoc argumẽ

tum, accidentia præcedentia re-
liquisse in materia sigillationẽ
quandam, aqua dicunt determi-
nari materiam ad hæc numero
formam, ac proinde, etiam agẽs
determinatur ad talem formã
producendam. Tamen contra
est, quia fit hæc sigillatio. Vel il-
la producitur ab accidentibus
in instanti generationis, vel pro-
ducitur ante instans generatio-
nis, & hoc etiã, non potest dici,
quã ante instans illud, nondũ
amissit materiam formam, &
per inde, non amissit sigilla-
tionem, & determinationem
quam de facto habet: ergo tunc
non est sufficienter determina-
ta ad alteram formam, quia nõ
potest simul determinari ad for-
mas in composibiles. Quare
alij dicunt agens determinari
in instanti generationis ad pro-
ducendam hanc formam deter-
minatam, non quidem per dis-
positiones, quæ tunc sunt, sed
satis est dispositiones illas præ-
cessisse antea in corrupto, vt ma-
teria dicatur disposita, & deter-
minata ad talem formam.

Sed contra hanc solutionem
facile potest obijci: quia hoc,
quod est dispositiones præcessit
se nihil reale est in instanti ge-
nerationis, solum est extrinse-
ca de nominatio orta à disposi-
tionibus præcedentibus, ergo
nihil reale positiuũ assignatur

Super I. Lib. de gener. & corrup.

In instanti generationis, quo ram agens naturale, quam materia determinatur ad hanc numero formam.

Tandem quarta ratio conclusionis à priori, ex dictis. r. lib. Phys. petenda est, quia materia prima habet ex se, suam propriam existentiam, imò & substantiam: ergo est sufficiens subiectum ad sustentanda accidentia: ergo in instanti generationis, manent in illa eadem numero accidentia, quæ fuerunt in corrupto.

Ex dictis facile intelligitur, quid sit dispositio vltima, & nõ vltima, quia cum quælibet forma substantialis ad sui conseruationem requirat certam aliquam qualitatem, ita vt eũ minori, non possit conseruari, dispositio illa, quæ totaliter expellit illam qualitatem, vltimateq; disponit ad corruptionem illius formæ, & ad generationem alterius formæ, præcessit; & per manet in genito, in instanti generationis dici; dispositio vltima: ante verò quam ad tantam intentionem perueniret, erat dispositio in sufficiens, & non vltima; eadẽ tamen est, secundum rem, dispositio vltima, & non vltima in accidentibus, quia idem calor qui disponit lignum ad corruptionem, dum est remissus, & in sufficiens ad

expellendam formam ligni, est dispositio præuia ante corruptionem, & non vltima; idem vero, quando deinde tantam habet intentionem, vt omnino expellat formam ligni, est dispositio vltima, manetq; in genito. Et hinc, secundo infertur dispositionem vltimam effectiue attingere productionem formæ, & non tantum dispositiue, quia vt supra dicebam, cum maneat in instanti generationis, optimè potest esse instrumentum generationis ad producendam formam.

Et si obiecias, quia calor, vt octo oritur à forma ignis; ergo non potest illam causare. Respondetur, nõquam requiri calorem, vt octo ad introducendam formam ignis præuie, sed sufficit calor, vt sex, vel vt quinq; aliàs, si ad corrupendam aquam esset necessaria præuia dispositio caloris, vt octo, iam aliquando posset dari aquam cum calore, vt octo, atq; adeo cum omni calore, quem ignis potest habere, quod est ab surdũ: ergo nunquã re verã præquiri calor, vt octo ad generationem: quia ergo à forma substantiali ignis genita, oriuntur reliqui gradus quo vsque calor præexistens, fiat vt octo, ideò dici solet calorem, vt octo orti à forma ignis.

Super est tamẽ respondeamus ad argumenta contraræ senten-

est, & in primis ad, Arm. respōdetur, quod cum dicit in generatione, nō manere aliquid sensibile ex præexistentibus, non loquitur de accidentibus, sed de supposito substantiali, hoc enim est, quod sentit, vt quod, quia & passiones, & actiones sunt suppositorū. Erig, ergo sensus, quod in generatione substantiali nullum suppositū præexistens manet, quod verissimū est manent tamē in materia prima accidentia sensibilia. Et hęc fuisse mentem, Arist. ex eo colligitur, quia eodē loco dicit statim, alterationem fieri, manente eodem sensibili, hoc autem, nō potest intelligi de qualitate sensibili, quia potius per alterationem corrumpitur qualitas, quę erat antea, qualiter quando corpus fit de nigro album, corrumpitur nigredo, ergo debet intelligi nomine sensibilis suppositum substantiale, quod idē manet in alteratione: Sic exponit Phylloponus. 2. de generatione, cap. 4. quę Tolet. & alij hoc tempore sequuntur.

Quādo verō, quod difficilius est, asserit, subiectari in ente in actu alterationem, generationē verō in ente, in potentia, respōdetur tamen, nos, non negare, quod accidentia subiectantur in toto composito, negamus tamen, subiectari in vtraq; parte,

quia quāuis albedo, non sit in anima rationali; tamen albedo est in homine, quia est in materia prima, quę cum sit intime in homine optimē verificat albedinē esse in homine, id est, in materia prima, & ita nos nō negamus alterationē esse in homine id est in toto composito quo ad alterā eius partē, quę est in materia prima; tamē cū generatio sit prior omni forma substantiali, quę constituit totum in suo esse, nullo modo subiectatur generatio in toto composito.

Tandem, quando, in cap. de substantia dicitur. Corruptis primis substantijs, nihil aliorū remanere, intelligendū est de accidentibus proprijs, quę pendent in conseruari à forma, non verō de cōmunibus accidentibus, aliās propositio falsa esset saltē in homine, quia corrupto Petro, remanet ei⁹ intellectus, & volūtas, quia manent in anima rationali, quę in corruptibilis est: ergo simili modo, accidentia cōmunia genito, & corrupto, quę non pendent in conseruari à forma præexistenti, conseruari possunt in materia prima, quę in corruptibilis est.

Ad tertiā respond. axioma illud, quod in generatione substantiali fit resolutio, vsque ad materiam primā, non inueniri, apud, Arm. solū enim, ait. c. 4.

Super I. lib. de gener. & corrupt.

equenti, generationē esse mutationem nullo sensibili mamente: ex quo Thomistæ inferunt communiter fieri prorsus resolutionem, vsq; ad materiā primam: in merito tamen, quia vt ex Phylosopho & alijs vidimus, illa particula Sensibile, nō significat accidentia, sed suppositum sensibile. Addo secundō principium illud verisimum esse, si sano modo intelligatur, quia quando Phylosophi asserunt, in generatione substantia li fieri resolutionē, vsq; ad materiā primam, illa particula vsque, non excludit formas accidentales, sed substantiales, ita vt sensus sit. nihil substantiale præexistens manere, præter materiā primam, & ita in substantialibus fieri resolutionem, vsque ad materiā primam, cuius contrarium docuit Scotus, ponens formam corporeitatis coæuam materiæ.

Ad quartum respond. quod quamuis dispositiones, quæ fuerunt in corrupto maneat in genito, tamen forma substantialis, quæ aduenit, non cadit supra dispositiones, sed immediate supra materiā primam, & ita immediate vnitur illi; solum requiruntur dispositiones, vt præparēt materiā ad recipiendam formam, non tamen,

vt sint aliquod interiectū inter formā, & materiā ita optimè saluatur in hac sentētia ex materiā, & forma substantiali fieri vnum per se, quia talis forma, non cadit supra dispositiones, sed immediate supra materiā primam.

Ad quintum respondet. formam substantialem, non idē appellari actum primum formalem, quia ordine executionis prius in format materiā primam, quam forma accidentalis, quia in opinione omnium, prius in format materiā generatio, quæ est quædā forma accidentalis, quam forma ipsa substantialis, quia cum sit via ad talem formam, debet esse prior natura tali forma, & ita in illo priori, prius afficit materiā, quam forma substantialis; appellatur ergo forma substantialis actus primarius ordine perfectionis, quia est perfectior formis accidentibus. Vel secundō, respondent alij, formam substantialem appellari actū primarium, non positivè, ut alij dicūt, ita vt aliquid addat supra illum, sed negativè, id est, quod supra nullum cadit, quia forma substantialis, vt dixi, non cadit supra dispositiones, sed immediate supra materiā primā, hæc tamen minus placet, quia hoc modo quæritas
pos.

posset, appellari actus primus, quia inmediate cadit supra materiam primam secundum nostram sententiam. Et hæc satis de hac quæst.

Quæst. VI. Vtrum agens naturale possit producere aliquid ex nihilo, & ita, attingere creationem.

ARISTOTELIS in hoc capite impossibile censet, agens naturale producere aliquid ex nihilo, quia, cum sibi obieisset, ex eo videri impossibilem generationem simpliciter ex non ente simpliciter, & ita ex nihilo. Respondet, nequaquam fieri ex nihilo, sed potius ex non ente simpliciter in actu, ente tamen in potentia, & ita merito, hinc assumpta occasione, quæ sunt interpretes, vtrum creatura, creationem possit effectiue attingere, tanquam causa principalis. Potest autem quæstio duplici sensu intelligi. Primò, vtrum, creatura possit attingere creationem, tanquam causa principalis. Secundò, vtrum saltem, id possit, vt instrumentum. In quo adhuc duo inquiri possunt. Primò, vtrum, possit esse instrumentum illius naturale, et proprium, vt alij loquuntur. Secundò, vtrum saltem creatura possit esse instrumentum commune, id est, de se non ma-

gis accommodatum, huic effectui, quam illi.

Circa primum conueniunt omnes, de facto, nullam creaturam attingere, vel a liquando attingisse creationem, & ita D. Damasc. i. fidei orthodoxæ cap. 3. dicit, impiu esse dicere, creaturam aliquam, aliquid huiusmodi creasse, & similia verba habet Aug. de fide ad Petrum, cap. 3. & Cir. 2. contra Iulian. Et ratio est, quia scriptura, vbi cunq; loquitur de creatione alicuius creaturæ, illam soli Deo tribuit, & ita Genes. cap. 1. dicit, creauit Deus cælum & terram, vbi nomine cæli, & terre, vt sancti Patres exponunt, comprehenditur quidquid creabile est in cælo, & in terra. Solum ergo potest dubitari, vtrum saltem possit, attingere creationem. Tota autem huius rei difficultas in eo consistit, vtrum, ad creandum in genere causæ principalis requiratur virtus in finita: nam si sufficit virtus finita non repugabit alicui creaturæ, quod possit attingere creationem, vt causa principalis.

In hac ergo difficultate. Prima sententia est. Ad creandum, non requiri virtutem infinitam, & proinde creaturam in genere causæ principalis, posse attingere creationem. Tenet præcipue Durand. in 2. d. 1. quæst. 4.

Super 1. lib. de gener. & corrup.

Tabellus, eadem. d. & quæst. ar. 3. Et si illis obijcias, quod esse Creatorem est propriū attribu- rū Dei, quod Deo tribui solet. Respondent verum esse, Crea- torē ex sua intrinseca virtute, esse proprium Dei in dependē- ter à superiori causa; cum hoc tamen, posse, creaturā, esse cau- sam principalem creationis per virtutem super naturalem, quæ illi cōmunicari potest, & sem- per dependet à Deo. Funda- mentum autem huius senten- tiæ est, quia effectus productus per creationem, quid creatum, & finitū est, ergo ad illud pro- ducendum totaliter ex nihilo satis erit virtus finita, sic enim seruetur sufficiens proportio inter effectum & causam.

Dicendū tamen nobis est cū communi sententiā: ad creandū in genere causæ principalis, re- quirī virtutem in finitā, & ita nullam creaturam adhuc per di- uinā potentiā posse attingere creationē in genere causæ prin- cipalis, cū quælibet creatura fi- nitæ, & limitatę virtutis sit. Sic docuit, D. Tho. 1. p. q. 45. à 5. & sep̄ alibi, quē sui discipuli se- quuntur. Tenet etiā Scot. cum suis discipulis in 4. d. 1. q. 1. Hē- ri. quod lib. 4. q. 37. & hoc loco communiter interpretēs Ari- stot. & ratio. D. Thom est, quia ad producendum aliquem effe-

ctum, etiam ex aliquo subie- cto præsupposito, requiritur aliqua virtus: ergo ad produ- cendū ex minori subiecto, ma- ior virtus requiritur, & ex mi- nori maior, ergo ad producēdū aliquod ex nullo subiecto, infi- nita virtus requiritur, sed vir- tus infinita non potest cōmuni- cari creaturæ: ergo implicat cō- traditionem, creaturā aliquā, esse causam principalem crea- tionis.

Obijciunt tamē plures con- tra hanc rationem, quia modus iste argumentandi non est legiti- mus, quia in simili forma ar- gumentationis probari posset, quod si corpus aliquod moue- ratur in vacuo, non moueretur in tempore, sed in instāti, cuius contrariū ostendimus ex cōmu- ni sententiā 4. Phis. Sequella probatur, quia potest cōfici ar- gumentū, hoc modo. Quanto est minor resistentia, motus fit in minori tēpore, eō quod ma- ior resistentia medijs, causat ma- iorē tarditatem in motu, & ita, quo minor est resistentia, fit mo- tus breuiori tēpore, & si sit mi- nor resistentia, in breuiori, er- go vbi nulla est resistentia, vt in vacuo, fiet motus in instāti: ergo modus ille argumentādi non videtur legitimus.

Respōdetur tamen, esse lōge diuersam rationē, quia vt loco

aitato vidimus, præter resistētia in medijs est alia intrinseca causa in corpore naturali, quæ causat successionem in motu locali, scilicet, habere partes extra partes inter se distantes, ratione quarum, fit, quod saltem per naturā, non possit illud corpus in instāti vnico, esse in pluribus locis, & ita, etiam ablata omni resistētia medijs, est alia intrinseca resistētia, ne motus fiat in instanti, & ita ille modus argumentandi, quando non procedit à causa adæquata, non est legitimus, at verò, operari ex minori potentia subiecti adæquate, arguit maiorem virtutem actiuam, & ita operari ex nullo subiecto adæquate arguit infinitam virtutem. Neque argumentum cōtrarię sententię aliquid probat. Respondetur enim, quod quauis ad producendam effectum finitū sufficiens sit virtus finita, quantum est ex parte effectus, tamen, quantum est ex parte modi producēdi, scilicet ex nullo subiecto præsupposito, non est sufficiens, quia operari hoc modo, arguit infinitam virtutem.

Maiorem ergo habet difficultatem secunda dubitatio scilicet. Vtrum saltem possit attingere creatura creationem, vt instrumentum, & in primis cōueniunt omnes, nullam esse

dabilem creaturam, quæ, ex natura sua ordinatur ad creandū, adhuc, vt instrumentum, licet non sit facile, efficacem huius rei rationem adducere, possemus tamen hoc modo coniectari, quia potentia actiua naturalis, natura sua, ordinatur ad aliquam potentiam passiua, quia vt habet commune axioma Philosophorum quilibet potentia passiuā naturalis debet correspondere potentię actiue naturali; sed talis potentia passiuā residet in subiecto aliquo: ergo ex natura rei, quodlibet agēs naturale, solū operatur circa subiectum præsuppositum, & ita producere ex nihilo, solius Dei est proprium.

Solū ergo est dubium, vtrum saltem super naturaliter, possit aliqua creatura assumi, vt instrumentum ad creandum. Partem negatiuam tenet D. Tho. 1. p. q. 45. ar. 5. & clarius, 3. p. q. 13. ar. 2. in corpore, ibi enim præcise affirmat, humanitatē Christi, adhuc, vt instrumentū Verbi diuini, nō potuisse attingere creationē; legat etiam secundo cōtra Gen. c. 21. & ita videt S. Th. mutasse sententiā, quam olim tenuit. in 2. d. 1. Sequuntur autē D. Th. serē omnes eius discipuli. Et probari potest hæc sententiā primò, quia creatio est productio totius entis ex nihilo.

Super I. Lib. de gener. & corrup.

& ita producit ens in quantum ens: sed nulla creatura, adhuc, ut instrumentum, potest producere ens, in quantum ens: ergo, nec potest instrumentaliter attingere creationem. Probatur antecedens, quia, si creatura, posset producere ens, in quantum ens, posset producere se ipsam, quia continetur intra latitudinem entis: imò & Deum, sed nulla creatura potest se ipsam, vel Deum producere: ergo nō potest instrumentaliter attingere creationem.

Secundò, quia ad creandum, adhuc, ut instrumentum requiritur virtus infinita, quæ repugnat creaturæ. Et probatur simili ratione, qua, antea probabamus de causa principali creationis; quia, ut instrumentum aliquod producat effectum aliquem ex subiecto, requiritur in illo virtus aliqua actiua: ergo, ut producat ex minori subiecto, maiorem virtutem debet habere: ergo, ut producat ex nullo subiecto, ut in creatione, debet habere infinitam virtutem, quæ repugnat creaturæ: ergo etiam debet repugnare illi, esse instrumentum creationis.

Tertiò, quia inter ens, & nihil est infinita distantia, eò quòd, non est imaginabilis alia maior: ergo requiritur virtus

infinita ad producendum aliquod ex nihilo.

Quartò, quia, si creatura, posset esse instrumentum creationis, ergo, vel esset sola substantia, quæ operatur, & hoc non, quia substantia, non est immediatum principium operandi: vel est substantia, mediante aliquo accidenti: & hoc etiam, nō potest, quia modus operandi, sequitur modum essendi: ergo sicut esse accidentis, est dependens à subiecto, ita operatio accidentis dependet à subiecto, ergo accidens nihil potest producere, nisi in subiecto præsupposito: ergo non potest attingere creationem.

Tanden probant, quia de ratione instrumenti est, quod habeat actionem præuiam, ante effectum producendum à causa principali, qua disponatur ad effectum causæ principalis & ita necessarium est, quòd præsupponatur aliquod subiectum præuium receptivum illius præviæ actionis: sed in creatione nullum subiectum præsupponitur: ergo nulla creatura potest esse instrumentum creationis.

Dicendum tamen nobis est, per diuinam potentiam, non repugnare, a summi creaturæ aliquam, ut instrumentum ad creandum, non quidem, tanquam instrumentum proprium, natura, sua ordinaria.

Minatū ad illam actionem, sed tanquam instrumentum commune, id est, quod ex se, nō sit magis ordinatum ad creationem huius effectus: quā illius, ita, ut possit Deus assumere lapidem ad creandum, tam ignem, quā lignum, vel quavis aliā rem. Quam sententiam tenet Magister in 4. d. 5. Palatius in 2. d. 2. q. 4. tenent, & Durand. & label. supra citatus, cum asserant, non solum ut instrumentum, sed etiam, ut causam principalem, posse, attingere creationem. Tandem id tenet doctissimus pater Suarez, 5. meth. d. 2. sect. 4. Et ratio huius est, quia, virtus proportionata, & sufficiens ad actionem aliquā, non requiritur in instrumento, sed in causa principali, qualiter accidentia attingunt instrumente taliter productionem substantiæ, quavis habeant virtutem improporionatam, & in sufficientem ad illam: ergo satis est, virtutem infinitam, quæ requiritur ad creandum, reperiri in causa principali creationis, quæ est Deus, non tamen debet reperiri in instrumento.

Secundò, quia in cōmuni Theologorum opinione, verba consecrationis, quæ aliquod creatū sunt, effectiue instrumentaliter attingūt productionē substantiæ corporis Christi, sub specie

bus, cū tamē ex nullo subiecto præsupposito producatur Christus sub speciebus: ergo similiter non repugnabit attingere creationem, ex nullo subiecto præsupposito.

Et si dicas, esse diuersam rationē, quia, quamuis, ibi fiat, corpus Christi ex nullo, tanquā ex subiecto, tamen fit ex aliquo, tanquā ex termino, scilicet, ex pane, quia panis conuertitur in corpus Christi, creatio tamen, omnino fit ex nihilo, etiam, tanquam ex subiecto, & tanquam ex termino à quo.

Tamen, cōtra est, quia terminus à quo actionis, non est causa actionis, sed solum comparatur ad illam, tanquā ad aliquod præsuppositum, quia, quando producit calor ex frigore, ridiculū est dicere, frigus esse causam calefaciēdi, cū ergo terminus à quo, non sit causa actionis, nihil iuuat ad actionē, qualiter subiectū iuuat, quia est causa saltē materialis, præstans suū concursus ad illam, ergo dum modo actio fiat ex nullo subiecto, parum facit ad propositum, quod habeat terminum à quo positium, vel non; atque adeò, sicut creatura, potest esse instrumentum ad transsubstantiandum panem in corpus Christi, ex nullo subiecto præsupposito, ita etiam ad creandū. Deniq;

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

quod in hoc nulla sit repugnā-
tia, parebit ex solutione argu-
mentorum cōtrariæ sententiæ,
quia ad probandum non repug-
nare, satis est ostēdere, qualiter
repugnantia, quæ in contrariū
adducuntur nullæ sint.

Ad argumenta in contrariū
adducta responderetur. Ad pri-
mū, quod illa propositio, crea-
tio producit ens in quātū ens,
distingui potest, quia illa parti-
cula. In quantū, dupliciter sum-
mi potest, specificatiue, & re-
duplicatiue, si summatur speci-
ficatiue, facit hūc sensum, crea-
tura producit totā hanc entita-
tē determinatā, ita quod nihil
illius præfuerit antea, & sic est
vera propositio. Si autē summa-
tur reduplicatiue, prout redup-
licat totā rationē entis, nō so-
lum, quæ est in hac determinata
creatura, sed in omni alia, ita
quod reduplicet omnē rationē
entis, propositio est prorsus
falsa, quia, quando Deus creat,
non producit suam entitatem,
nec alias entitates, quæ iam præ-
supponuntur productæ, alias,
quando creatur anima ratio-
nalis, produceretur quod libet
aliud ens.

Quod verò dicunt quidam,
saltem produci quidquid pro-
ducibile est, quale est, nō quod
iam præsupponitur productū:
absurdum est, quia *ani* *na* *ra-*

tionalis, & infiniti Angeli, qui
creari potuerunt à Deo, quando
creauit homines, non fuerunt
producti.

Ad secundā respōdetur, quod
quamuis illa optime probet de
causa principali: tamē de causa
instrumentali nihil probat. Ra-
tio est, quia, cum ad rationem
instrumenti, non requiratur, ha-
bere virtutem proportionatā
eum effectū, quin potius, opera-
tur in virtute causæ principa-
lis idē ad producendum effe-
ctum ex minori subiecto non
requiritur major virtus in
instrumento, satis est, sit in
causa principali, in cuius virtu-
te operatur, quod præsertim ve-
rū est in instrumento cōmuni,
hoc enim de se, non ordinatur,
nec accomodatur magis ad hūc
effectum; quam ad illum, sed
supra suam naturam eleuatur,
ad producendū talem effectū.

Ad tertium sunt qui existi-
ment, inter ens & nihil, esse
distantiam infinitam. Melius
tamen S. Thom. in 4. d. 5. q. 1.
artic. 3. ad 5. & Scotus in 4. d.
1. q. 1. asserunt inter ens, & nō
ens, non esse distantiam infini-
tam, nisi quando tale ens, est
infinitum vt Deus: tamen in-
ter ens finitum, & nihil, non
est distantia, nisi finita. Et ratio
est, quia quod libet distat ani-
hilo, secundum gradus entis,

quos

quos habet, ita quod maius, & perfectius ens, magis distet a nihilo, sed ens finitum solum habet finitos gradus entis: ergo finito modo distat a nihilo. Et ita ad probationem in contrarium adductam respondetur falsum esse, non esse imaginabilem maiorem distantiam, quam inter ens, & nihil, si sit sermo de ente finito, nam multo maior est iarer ens infinitum & nihil, quia habet infinitos gradus, & infinitam perfectionem entis, & ita infinite distat a nihilo.

Ad quartum responderetur quod quavis accidens secundum modum operandi naturalem, requirat subiectum aliquod circa quod operetur, quod probatur ratio in contrarium adducta: tamen quod hoc sit necessarium de potentia super naturali Dei, non probatur, quia non repugnat, aliquod eleuari ad operandum supra modum supra naturalem sibi debitum, qualiter aqua Baptismi, supra naturaliter eleuatur, ad producendum effectum super naturalem, & spirituale, scilicet gratiam.

Ad quintum vidimus 2. Phisicor. disput. 5. non esse de ratione instrumenti, ad huc super naturalis, quod habeat praeuiam operationem ante operationem causae principalis, qualiter phantasma instrumentaliter concur-

rit ad producendam speciem intelligibilem in intellectu, cum tamen in opinione omnium, ante illam actionem nullam aliam habet actionem phantasma circa intellectum, & hoc praesertim debet, esse verum in instrumentis, quae eleuantur ad actionem super naturalem, tanquam instrumenta communia, quia talia instrumenta, non ordinantur natura sua ad illum effectum, & ita non habent actionem praeuiam sibi propriam ad effectum causae principalis ordinatam, qualiter in communi Theologorum opinione verba absolutio nis, effectiue produunt gratiam in anima consentientis, nullam tamen operationem praeuiam habent in illa absoluteione.

Sed dubitabit aliquis tandem in hac quaest. vtrum, creatura possit attingere anihilationem, est autem anihilatio actio destructiua totius entis nihil penitus illius manente, ut si quando lignum corrumpitur, materia etiam corrumpitur, talis actio esset anihilatio, quia tota res in nihilum redigitur.

In qua re non desunt, qui existiment creaturam, adhuc ut instrumentum, non posse attingere anihilationem, etiam per diuinam potentiam. Et fundamentum esse potest, quia impossibile est, effectum aliquem conseruari,

Super l. Lib. de gener. & corrup.

nisi dependenter à Deo, influēte in eius conseruationē: ergo nulla res potest, attingere à nihilationē, & destructionē talis effectus, nisi impediat concursus Dei conseruantis eum; durante enim influxu conseruatiuo, talis effectus adhuc cōseruatur: sed impossibile est, creaturā aliquā habere virtutē, vt impediat Deum, ne influat in effectum. (Deus enim, operatur in dependēter ab omni alio) ergo impossibile est creaturam aliquam attingere anihilationem.

In hac enim re: dico primo: creaturam naturaliter non posse, attingere anihilationem, vt causam principalem, nec vt instrumentum. Ratio est, quia sicut nullum agens naturale ordinatur ad producendum aliquod, nisi ex subiecto, ita neq; ordinatur ad corrupendum aliquod, nisi in subiecto: sed quando permanet subiectum, alicuius formę, potius est corruptio, quā anihilatio, quia manet aliquid illius, scilicet, subiectū, quanuis enim subiectū non sit aliquid entitatis illius formę, tamē est aliquid illius per modū subiecti, quod tollit rationem anihilationis, sicut fieri ex subiecto, tollit rationē creationis.

Dico secundō: per diuinā potentiam, posse creaturā aliquā attingere anihilationem, non

solūm, vt causam instrumentālem, sed principalē etiā. Ratio est, quia non requiritur tanta virtus ad destruendum, quā ad producendum, qualiter ignis, non potest producere formam substantialem equi, cū sic lōge perfectior ipso igne, tamē illam potest, corrumpere per nimiam combustionem, producendo ibi suam formam. Vnde hic etiam habet locum axioma illud: *Facilius est destruere, quam edificare.* Ratio à priori est, quia per destructionē, non ponitur entitas aliqua à parte rei, sed potius tollitur, & ita nullam inuoluit implicationē, quod creatura aliqua sit causa principalis anihilationis alterius: per quod patet, esse diuersam rationē de creatione, & de anihilatione, cum ostensum sit, maiorem virtutem requiri ad producendum, quā ad destruendum.

Neq; fundamentū contrarię sententię aliquid probat, aliās etiā probaret, nullā creaturā, posse, attingere corruptionē, ex eo quod nullo modo posset, impedire concursus Dei conseruatiuū effectus. Quare respōdetur quod quāuis creatura, nō possit, impedire cōcursus Dei, ita quod, quasi renuēdo impediatur, potest impedire concursus Dei ratione modificationis in operando, quia Deus operatur

ratur medijs secundis acuis, & ita definit influere, exigente id, aliqua secunda causa, qualiter, exigentibus dispositionibus, formam aliquam, definit conseruare præexistentem formã, & hoc modo potest dici, causam secundam impedire cõcursum Dei cõseruariũ esse &us, & hæc de quæstione, & capite.

Caput. III. De Alteratione.



OSTQVAM, Arist. egit de generatione, & corruptione, quæ sunt mutationes substan-

tiales, incipit iam agere de mutationibus accidentibus, & in hoc, cap. agit de alteratione, cuius intentum est, ostendere differentias, quæ versantur inter generationem, & alterationem, & duo agit. Primò distinguit generationem ab alteratione: in secunda verò parte, explicat quasdam dubitationes.

Ad primã accedentes supponit, Arist. generale esse omnimutationi, tam substãtiali, quã accidentali versari circa subiectum aliquod, quod transmutetur ab vno termino in alterum, est tamen differentia inter generationem, & alterationem, quod alteratione, inquit, est

transmutatio huius totius in hoc totum, eodem sensibili remanente, id est, manente eodẽ supposito substãtiali, quod est suppositum sensibile, vt quando homo fit musicus, manet idem suppositum sensibile hominis, at verò generatio est mutatio huius totius in hoc totũ, nullo sensibili manente, id est, non manente aliquo supposito substãtiali præexistenti, hæc enim esse mentem, Arist. ostendimus, cap. præcedenti, quæst. 5.

Dubitat tamẽ, Arist. vtrũ, quãdo accidentia sunt cõmunia genito, & corrupto, maneat eadẽ accidentia in genito, quæ fuerunt in corrupto, vt quando ex aere generatur aqua, quorum vtrumq; diaphanum est: & respondet, re verã manere eadem accidentia. v. g. eandem diaphaneitatem

Deinde verò, duas alias differentias ponit, inter generationem, & alterationem, & reliquos motus. Prima est, ex parte termini ad quem, quia generatio terminatur ad substantiam, alteratio verò ad qualitatem, augmentatio ad quantitatem, latio verò, seu motus localis terminatur ad locum, quod intelligendum est, vt. 4. Physi. vidimus, tanquam ad terminũ extrinsecum, quia terminus intrinsecus motus localis, potius est

Super I. Lib. de gener. & corrup.

est presentia localis. Secunda differentia est ex parte subiecti, quia subiectum generationis est materia, at verò in alijs modis, subiectum est materia, aliquo alio modo, quod quaestione sequenti exponam. Et hæc de litera capitulis.

Disputatio. II. Huius libri de alteratione, & intentione qualitatum.

IN hac disputatione, quæ utriusque sane, & per difficilis est, ut à nominis ethimologia incipiã nomen. Alteratio, duobus modis summi potest. Primò, pro quadam mutatione, quæ facit alterum, & non aliud, ratione cuius appellatur alteratio, quia ut capite de differentia docuit Porphi. differentia accidentalis facit alterum, id est, diuersum accidentaliter. Differentia verò essentialis facit aliud, id est, diuersum substantialiter. Si loquamur de alteratione, in hæc generali acceptione, omnes mutationes accidentales, possunt, appellari alterationes, quia reddunt subiectum alterum, & non aliud: sumitur, ergo alteratio in presentia, stri&e, pro mutatione illa accidentali, quæ est productiua alicuius qualitatis, hæc

enim, iam ex communi usu appellatur alteratio, & ita deffiniri potest, hoc modo. Alteratio est quidam motus productiua qualitatis. Nec placet eorum sententia, qui asserunt, Arist. deffinisse alterationem, esse mutationem huius totius in hoc rotum, sensibili aliquo manenti, hoc enim generale est ad omnem mutationem accidentalem.

Quæst. I. Qualiter distinguatur alteratio à generatione, & reliquis motibus.

IN hac re plures differentie assignari solent, inter generationem, & alterationem quinque sunt præcipuè. Prima ex parte termini ad quem. Secunda ex parte termini à quo. Tertia ex parte subiecti. Quarta in successione ipsius, motus. Quinta tamen in latitudine, seu diuisibilitate ipsarum mutationum.

Primò, ergo ex parte termini ad quem, differunt generatio, & alteratio; quia terminus ad quem alterationis, est accidens, & similiter aliarum mutationum accidentalium, ut in alteratione qualitas, in augmentatione quantitas, & in motu locali vbi; at verò in generatione terminus ad quem, tam formalis, quam totalis est sub-

stantia, quia terminus totalis, est totum compositum substantiale, terminus vero formalis in omnibus præter hominem, est forma substantialis, simul cum modo vnus, in homine vero, quia eius forma, non fit per generationem, sed per creationem, terminus formalis est tantum modus vnionis, quæ omnia, primò, & secundo Physicorum, disputata sunt; imò idem est, in quavis mutatione accidentali, quia per illam, non fit forma separata à subiecto, sed in illo, & dependenter ab illo. Vtrum autem forma, & modus vnionis, fiant eadem actione, vel diuersis, etiam vidimus loco citato.

Secunda differentia est ex parte termini à quo, quia terminus à quo in generatione est priuatio formæ generandæ; terminus vero alterationis est qualitas contraria, quia motus alterationis tendit à contrario in contrarium: vel si qualitas, non fiat à contrario, sed à priuatione sui, vt lumen; tunc terminus à quo alterationis, non est qualibet priuatio, sed priuatio, formæ accidentalis.

Tertia differentia est ex parte subiecti, quia generatio subiectatur, in materia prima, an-

te omnem formam substantialem, eo quod est via ad illam; at vero alteratio subiectatur in toto composito, nõ quidẽ, quod subiectet in vtraque parte toti⁹, scilicet, tã in materia, quã in forma, quia vt vidimus. i. lib. Physicor. accidentia, tantum in hærent materiæ primæ, sed subiectantur in toto composito, secundum partem materialem, vt sæpissimè locis citatis dixi, & etiam infra dicam. In quo est differentia, inter generationem, & alterationem, quamuis vtraque subiectetur in materia prima, quia generatio cum sit via ad producendum compositum, & formam, non debet subiectari in toto composito, tamen alteratio aduenit materiæ habenti iam aliquam formam, & ita supponit formam, non tanquã subiectum, quod, sed tanquam quid præuium existens in materia, & ideo debet subiectari in toto composito, secundum partem materialem illius, & hoc modo exponenda sunt verba vltima, Arist. in hoc, cap. cum dicit, subiectum generationis esse materiam primam, in alijs vero motibus, materia prima aliquo alio modo, id est, materia prima, secundum, quod habet formam, quia ab illa fere omnia acciden-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

tia demanent, & ita supponunt illam, licet non tanquam subiectum.

Quarta differentia est ex parte successionis, quia alteratio quando procedit à contrario in contrarium, vt à frigido in calidum, est motus per se successiuus, scilicet ex vi terminorum, quos per se respicit, quia contrarietas termini à quo, cū termino ad quem, causat motum esse successiuum, & ita alteratio quando procedit à contrario in contrarium, est motus proprie dictus; at verò generatio substantialis nullo modo est successiuus, vt patet in viuentibus, quæ producuntur in instanti, vel si est successiuua tantum, per accidens est, quia materia in qua introducenda est forma generanda, successiuè disponitur ad generationem, vt patet, quando disponitur lignum ad generationem ignis, ibi prius disponitur vna pars quam alia, tamen proprie loquendo, nulla generatio est successiuua, vt vidimus. 5. *Physi.* Ratio est, quia quamuis substantia ex se sit diuisibilis in partes substantiales, tamen ex se, & seclusa quantitate, illæ partes, non sunt impenetrabiles inter se, & ita, non habent partes extra partes, hoc enim est proprium quantitatis, quia tatum

illa habet partes moles, & quantitatiuas, & ita omnes partes substantiæ, non petunt produci successiuè, atq; ad eò generatio per se, & ex vi terminorū, inter quos versatur, non est successiuua, sed tantum per accidens ratione præuix alterationis.

Et hinc patet quinta differentia, inter generationem, & alterationem, quia generatio, quauis habeat partes correspondentes partibus termini, scilicet, partibus substantiæ productæ, tamen non sunt partes per se successiuæ; sed in instanti, esse, possunt, per se, (vt dictum est). Quod verò generatio, quantumuis sit in instanti habeat partes. Probat, quia substantia, quæ per generationem producit, habet ex se partes integrales, realiter diuersas, vt vidimus. *i. lib. Physi.* ergo componitur, etiam generatio ex partibus proportionatis partibus substantiæ: Patet consequentia, quia interactionem, & terminum, debet esse proportio in diuisibilitate.

Sacundò, quia quando cadauer, vel viuens producit in instanti, posset de potentia absoluta, produci, vna pars sine alia, quia de potentia absoluta, posset Deus formam quamlibet, sub quauis quantitate con-

feruare: ergo generatio partialis vnus partis potest dari, sine generatione partiali alteri^o: sed ea quæ realiter separari possunt, realiter distinguuntur; ergo generatio quælibet componitur ex pluribus partibus, & ita fit in termino productio per generationem, scilicet in substantia datur partes, & indiuisibilia, vt vidimus 6. Phys. ita in generatione debent dari partes, & indiuisibilia correspondentia indiuisibilibus termini, continuantia partes diuisibiles generationis.

Neq; obstat, quod generatio sit instantanea, quia hoc solum tollit, quod generatio instantanea sit successiua, non tamen, quod habeat plures partes simul in illo instanti coexistentes, sicut substantia habet partes, quamuis in instanti producatur tota simul, & idem est proportionali modo dicendū, in quauis alia actione productiua terminij diuisibilis, quantum fiat in instanti, vt si illuminatio esset, in instanti. Et hæc de hac quæstione.

Quæst. II. Vtrum alteratio sit motus continuus.

TO T A huius quæstionis difficultas, in eo consistit; vtrum alteratio duret tempo-

re aliquo, inde enim constabit, vtrū sit motus continuus, quia motum esse continuum, non est aliud, quàm durare tempore continuo. Et in primis non est, quæstio demutationibus; alterantibus instataneis qualiter color in instati producit species visibiles in potetia visua, vt dicā, secūdo de anima, quæ productio, est quædā alteratio, quia species visibiles, quæ produciuntur, quod à modo potentiā visiuam immutant, & illam alterant: loquimur, ergo de alteratione, quæ fit à contrario in contrarium, hæc enim fit successiue. Potest autem dupliciter intelligi, alterationem esse continuam, scilicet, quo ad intensionem, ita quod motu continuo intendatur, & etiam quo ad extensionem per subiectum, ita quod continuo per illud extendatur.

Quo supposito, prima sententiā affirmat, alterationem, non esse motum continuum, tam quo ad intensionem, quàm quo ad extensionem, sed fieri in instanti per minima, ita quod in instanti producat agens quandam partem intensionis minimam, & de inde tempore aliquo quiescat, quousq; in altero instanti producat alteram partem minimam intensionis, & sic de reliquis.

Super I. lib. de gener. & corrup.

Alij verò docent, alterationē fieri hoc modo per minima, quo ad extensionē, ita quā agens in instanti alteret quādam partem minimam subiecti, & sic de reliquis instantibus, & ita nunquam fit motu continuo.

Alij vtrunq; docent, scilicet, neq; fieri continuè quoad extensionem, neq; quoad intensionē: quam sententiā sequuntur plures ex Thomistis. Capre. in. 2. d. 17. q. 2. Sonc. 8. Met. q. 22. Iauell. & Ferr. 3. Metap. tex. 3. Auerr. 2. Phys. comm. 6. Et probāt suam sententiā ex, Arif. 8. Phys. tex. 23. Vbi dicit, quod asserere, *aliquod continuo alterari est valde manifestis aduersari*. Et ratione videtur probari posse. Primò, quia quando agens aliquod operatur cum resistentia contrarij, nō potest, operari in instanti, eo quod, necessariam est, resistentiā illam paulatim vinci: ergo quādo aliquod subiectum alteratur, à contrario, in contrarium, in quolibet instanti asignabili, agens nihil operat: ergo tunc, datur quies: sed in quolibet tempore asignabili, dantur infinita instātia: ergo per nullum tempus, potest, continuari alteratio.

Secundò, quia si alteratio cōtinuatur tēpore aliquo, sequitur in fine illius temporis, dari infinitum calorē productum:

probat, quia in singulis partibus illius temporis produci-
tur aliqua noua pars caloris; sed in tempore dantur infinitæ partes: ergo in fine illius temporis daretur infinitus calor productus.

Dicendum tamen est, alterationem esse motum proprie dictum, & continuū, tam quo ad intensionem, quam quo ad extensionē, non quidem, continuum, ita quod in toto vitæ tēpore duret, quia lignum, non semper calefit. Sed ita continuum, quod non fiat in instanti, sed potius duret tēpore aliquo. Quam conclusionem, tanquam certam tenent fere omnes authores in hoc, cap. 8. & 9. Phys. num. 10. vbi Arif. tres tantum enumerat motus, scilicet augmentationē, alterationē, & motum localem: ergo loquitur de motibus cōtinuis, & successiuis per se loquendo, quia si de quauis mutatione, etiā instantanea, loqueretur, etiam motus ad substantiam esset connumerandus, idq; sæpè sæpius docet. 6. Phil. agens de diuisibilitate motus.

Sed ratione potest facile ostēdi, & primò, quod alteratio sit motus continuus, quo ad intensionē. Probat, quia quando subiectum fit ex frigido calidum, produci-
tur calor cum resistentia.

sistentia contrarij: ergo nõ potest produci per instantia, sed tempore diuisibili, vt successiue vincatur resistentia.

Secũdõ, quia motus localis, in opinione omnium cõtinuus est, cuius nulla alia ratio est, nisi quia partes quantitatis sunt ex natura rei in cõpossibiles in eodẽ loco, & ided, opus est, quod successiue succedat vna post aliam: sed eodem modo qualitates cõtrariæ, sunt ex natura rei in cõpossibiles, in eodẽ subiecto: ergo necessariũ est, quod paulatim vna expellatur, & alia succedat; ergo alteratio est motus continuus.

Quod verõ alteratio sit motus continuus quo ad extẽsionem subiecti probat, quia aliàs daretur agens naturale debite applicatum passo, & non ageret in illud, quod est impossibile, quia agentia naturalia agũt, eo ipso, quod possunt. Sequentia probatur, quia si transacto hoc instanti, in quo est agens applicatum passo, vel in tempore sequenti agit, vel non agit; si agit: ergo iam alteratio est in aliquo tẽpore continuo; si non agit: ergo datur, tẽpore aliquo, agens naturale applicatum passo, quin agat in illud.

Respõdent contrarij, quod quamuis in illo tempore, non daret alteratio, tamen adhuc

agens agit disponendo passum, vt deinde in instanti sequenti recipiat qualitatem producendam per alterationẽ. Tamen contra est, quia non omnis qualitas requirit aliam, primã qualitatem præuiam, quæ disponat ad illã, quia saltẽ, primæ qualitates, vt calor, & frigus non prærequirunt aliam præuiam qualitatem disponentem ad illas, aliàs, daretur processus in infinitum; ergo cum producit calor, & aliæ, primæ qualitates: non habet locũ hæc solutio. Secundo, quia si tempore illo disponitur subiectũ, talis actio, qua disponitur est alteratio quædã, nihil enim potest tunc produci, nisi qualitas disponẽs: ergo iam alteratio alia qua est continua, atq; idem erit de quavis alia actione alteratiua, quæ fit inter terminos contrarios.

Restat tamẽ hoc loco satis difficilis dubitatio. Vtrũ nõ solũ qualitas, sed indiuisibilia qualitatis producantur motu continuo, & successiuo. Videñ enim indiuisibile, nõ posse produci motu cõtinuo, & successiuo, quia indiuisibilia, nõ habet partes, quæ successiue producant.

Vt tamen rem hanc à suis principijs exordiamur, nõ nulla ex his quæ diximus, sexto Phyficorũ, supponenda sunt.

Super I. Lib. de gener. & corrup:

Primo, ergo supponendum est qualitatem duplicem habere diuisibilitatem, scilicet, & quo ad intensionem, & quo ad extensionem, & ita habere partes intensionis, quæ sunt partes graduales, & etiam partes extensionis proprias, & sibi intrinsecas, extensas, tamen ad extensionem subiecti.

Secundo supponendum est in qualitate esse duo genera indiuisibilium, quia & sunt indiuisibilia intensionis, scilicet, quæ terminant, & continent partes intensionis, quia cum gradus qualitatis inter se quoad intensionem continentur, necessarium est dantur in qualitate indiuisibilia continuatiua, & terminatiua partium intensionis. Nec enim dici potest, qualitatem hoc modo esse continuam, ratione indiuisibilium quantitatis, quia indiuisibilia quantitatis sunt indiuisibilia continuatiua extensionis; ergo non possunt esse continuatiua intensionis, quæ est latitudo diuersæ rationis à latitudine extensionis, ac per consequens postulat continuatiua diuersæ rationis, sed quia intensio qualitatis est extensa per subiectum, qualiter calor, ut octo, est extensus per ignem, ideo etiam dantur in qualitate indiuisibilia exten-

sionis, intensionis, scilicet, continuatiua, & terminatiua partium extensionis intensionis.

Tertio supponendum est, quod quamuis indiuisibilia intensionis, sint indiuisibilia quo ad intensionem; tamen quoad extensionem diuisibilia sunt, & ita subiectantur in parte quantæ, & diuisibili, ut latè ostensum est loco citato. Et breuiter nunc ratio est, quia intensio qualitatis est in subiecto diuisibili; sed non potest talis intensio esse intrinsece continua quo ad intensionem per indiuisibilia continuatiua, quæ sunt in alio subiecto; ergo necessarium est talia indiuisibilia intensionis, subiectari in parte diuisibili, in qua est ipsa intensio.

Et confirmatur, quia impossibile est calorem, ut octo esse extensum per subiectum, nisi illud indiuisibile terminatiuum, quo fit, ut octo, esset etiam extensum. Et ratio à priori est, quia non repugnat, rem indiuisibilem vno modo, alio modo esse diuisibilem, sicut linea est indiuisibilis quo ad latitudinem; tamen quo ad longitudinem diuisibilis est.

Hinc vltèrius fit, cum indiuisibilia intensionis, cum saltem quo ad extensionem diuisibilia

sint, habeant partes extētionis, & indiuisibilia continuatiua, & terminatiua extētionis illius indiuisibilis intētionis. Similiter indiuisibilia extētionis qualitatis, quæ subiectantur in indiuisibilibus extētionis quantitatis, quo ad intētionem diuisibilia sunt: qualiter quanto albedo est magis intensa, habet puncta lineas, & superficies magis intensas, quā alia albedo remissa, & ita indiuisibilia extētionis qualitatis, cum sint diuisibilia quo ad intētionē, habēt suas partes intētionis, & indiuisibilia, terminatiua, & continuatiua taliū partium intētionis.

Ultimo supponendum est, in diuisibilia qualitatum contrariarū cōtraria esse, sicut qualitates ipsæ contrariæ sunt. Ratio est, quia indiuisibilia extētionis qualitatis, v. g. caloris & frigoris, habent suam diuisibilitatem quo ad intētionē: ergo sicut calor & frigus in gradibus intētis contrariantur, ita etiam in diuisibilia in gradibus intētis, quæ omnia latius videri possunt. 6. Physic. disp. 1. q. 2. & 3.

His suppositis: dico primò, quòd in qualitatibus, quæ produciuntur in instāti, quales sunt species sensibiles, etiam in diuisibilia produciuntur in instāti.

Ratio est facilis, quia tales qualitates in suo esse integrantur ex suis partibus, & ex indiuisibilibus illarū partium: ergo sicut qualitas in instāti produciuntur, necessarium, est eius in diuisibilia produciuntur in instāti.

Dico secundo, quando qualitas aliqua produciuntur successiue à contrario in contrarium, vt quando produciuntur calor ex frigore tanquam ex termino à quo, tunc etiam quodlibet in diuisibile qualitatis produciuntur motu successiuo, & continuo. Pro qua sentētia pauci ex autoribus citari possunt, et quòd difficultas hæc à nemine disputatur: possumus tamen efficaci ratione illam probare, quia huius modi in diuisibilia habent partes, vt vidimus, & habent inter se omni modam contrarietatem: ergo produciuntur motu continuo & successiuo, quia non alia ratione, ipsæ qualitates contrariæ successiue produciuntur, nisi quia habent latitudinem partium, & contrarietatem inter se.

Et si obiecias, quia in quolibet motu continuo, dantur sua in diuisibilia continuatiua partiū diuisibiliū motus, sicut in alio quolibet continuo, dantur sua continuatiua, huius modi autē indiuisibilia motus, sunt mu-

Super I. Lib. de gener. & corrup.

rationes quedam in diuisibiles, & instantaneæ, vt vidimus, 3. Phytic. disp. 1. ergo in motu alterationis necessarium est, assignare mutationes aliquas indiuisibiles, & instantaneas continuas partium diuisibilium motus, quæ mutationes debent producere aliquem terminum indiuisibilem, quia sunt mutationes in diuisibiles, & instantaneæ; ergo indiuisibilia qualitatis non possunt produci motu successiuo. Respondetur, in qualitate dari indiuisibilia prorsus indiuisibilia, & ita produci per mutationes prorsus indiuisibiles, & instantaneas motus.

Pro quo aduertendum est, quod indiuisibile intensiōnis, quo ad intensiōnem indiuisibile est, & diuisibile quo ad extensionem, quia componitur ex partibus diuisibilibus quo ad extensionem, ac proinde ex indiuisibilibus extensionis illius indiuisibilis, & ita hæc indiuisibilia, quæ continuant extensionem indiuisibilis intensiōnis, sunt prorsus indiuisibilia, tam quo ad intensiōnem, quam quo ad extensionem.

Quod sint indiuisibilia quo ad intensiōnem probatur, quia si essent diuisibilia quo ad intensiōnem, indiuisibile intensiōnis, quod ex illis integratur, iam haberet aliquam intensiōnem

ratione suorum indiuisibilium, & ita non esset indiuisibile quo ad intensiōnem. Quod verò sint etiam indiuisibilia quo ad extensionem probatur, quia continuant extensionem indiuisibilis intensiōnis: ergo sunt indiuisibilia etiam quo ad intensiōnem, sicut quia linea continuat partes superficiæ, quo ad latitudinem, quia est indiuisibilis quo ad latitudinem: ergo reuera dicendum est indiuisibilia extensionis, ex quibus integratur indiuisibile intensiōnis, esse prorsus indiuisibilia, tam quo ad intensiōnem, quam quo ad extensionem, & ita debent produci per mutationes prorsus in diuisibiles, & instantaneas.

Idem est suo modo de indiuisibilibus intensiōnis, ex quibus integratur indiuisibile intensiōnis qualitatis, quia indiuisibilia extensionis qualitatis sunt diuisibilia quo ad intensiōnem, vt vidimus, & ita debent habere sua indiuisibilia continuatiua illius intensiōnis, ac proinde, ista indiuisibilia, quæ continuant intensiōnem indiuisibilis extensionis, debent esse indiuisibilia quo ad intensiōnem, semper enim indiuisibile caret ea latitudine, quam continuat, & ita indiuisibilia intensiōnis, necessario debent, esse, indiuisibilia quo ad intensiōnem.

intensionē: sed indiuisibilia in diuisibilis extensionis, etiam necessario sūt indiuisibilia quo ad extensionem, quia integram rem quandam indiuisibilem quo ad extensionē: ergo necessarium est, quòd indiuisibilia intensionis, ex quibus componitur indiuisibile extensionis ipsius qualitatis, sint prorsus in diuisibilia, & ita producantur mutationibus instantaneis, & indiuisibilibus. Vnde patet, quibus indiuisibilibus correspondēat mutationes indiuisibiles, & instātanēq; motū alterationis.

Potest autem hæc tota doctrina exemplo explicari, quia sicut in quantitate superficies continuatur lineis & linea punctis omnino indiuisibilibus, ita non mirū est quod qualitas componatur ex indiuisibilibus tā extensionis, quàm intensionis, quæ rursus integratur ex alijs indiuisibilibus, quæ sunt prorsus indiuisibilia.

Super est tamen respondeamus ad argumenta supra adducta, eorum, qui existimabant, augmentationem, & alterationem, non esse motus cōtinuos.

Ad Arist. respon. illum non intendere illos non durare aliquo tempore continuo, sed solum intendere, non esse motus cōtinuos, id est, perpetuos: disputat enim eo loco cōtra Era-

clitū asserentē, omnia semper moueri, & ita aduersus illum probat, alterationem & augmentationem, non esse motus continuos, id est, perpetuos.

Ad secundā rationē respondetur, verum esse, quòd agens, quod passum alterat motu procedente à contrario in cōtrariū in singulis instantibus, nō producere aliquid diuisibile qualitatis, tamen in singulis instantibus producantur illa indiuisibilia, de quibus nunc agimus, quæ cum prorsus indiuisibilia sint, debent produci mutationibus instantaneis, & in diuisibilibus, quibus cōtinuatur partes diuisibiles motus, correspondētes partibus diuisibilibus termini, & ita optimè saluatur, alterationē esse motū cōtinuū.

Ad tertium solum probare, in fine illius temporis, quo durat alteratio dari productā qualitatem infinitā, secundum partes proportionales, quia sicut ipsum tempus, quo mensuratur alteratio, solum est infinitum secundum quid, scilicet secundum partes proportionales, non tamen secundum aliquotas, ita absolute, talis qualitas finita est.

Possent tamen hoc loco dubitari, vtrum, alteratio habeat minimum: quæ difficultas expedienda est iuxta opinionē, quā quis tenuerit circa minimum
qua.

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

qualitatū, qui enim existimāt, qualitates habere minimum, consequenter tenentur fateri dari minimam alterationem, qua non possit esse minor. Qui verò tenuerint in qualitatibus secundum se præcissè consideratis, & non quatenus sunt dispositiones conseruatiue subiecti, nullum dari minimum, tam intensiōis, quàm extensionis, quòd probabilius esse dixim⁹; **X.** *Physic. disput. 3.* consequenter dicendum est, non dari minimam alterationem, sed sicut qualitas est diuisibilis in infinitum in partes minores, & minores proportionales, ita & alteratio, & ita nõ dari minimam alterationem.

Quæst. III. Quid sit intensio qualitatis, & quæ ratione distinguatur ab alteratione.

TRia in hac quæst. videnda sunt. Primū, vtrū alteratio distinguatur specie ab intensiōe. Secundum, vtrū, distinguatur realiter ab illa. Tertium, vtrū, remissio sit motus positius, & propriè dictus, & quomodo distinguatur ab alteratione. Et videtur, quòd saltem distinguantur essentialiter, quia motus distinguuntur per terminos ad quos,

& à quibus, sed alteratio, & intensio habent saltem diuersos terminos à quibus, quia alteratio tendit à contrario in contrarium, intensio verò à minori gradu ad maiorem eiusdem qualitatis, non verò à contrario in contrarium, ergo distinguuntur essentialiter.

Dicendum tamen est, alterationem, & intensiōem, non esse motus essentialiter diuersos. Probatur quia habent terminos ad quos, & à quibus eiusdem speciei: ergo & ipsi motus non distinguuntur specie. Probatur antecedens, quia imprimis habent eosdem terminos ad quos, quia alteratio producit calorem de nouo, intensio verò producit nouam partem caloris, priori super additam, scilicet, gradum nouum; sed totus calor, & pars caloris, non distinguuntur essentialiter, nisi tantum secundum magis, & minus, ad modum quo pars quantitatis, & rota quantitas non distinguuntur specie, ergo.

Quod verò habeant terminos à quibus eiusdem speciei. Probatur, quia alteratio, qua aliquid incipit de frigido fieri calidum, prouenit à totali contrario, prout causat priuationem totius caloris: intensio verò tendit à partiali contrario, prout causat priuationem maioris

toris caloris producendi, ideo enim subiectum, non habet calorem de nouo productum per intensiōem, quia habet gradus frigoris impossibiles cum illo: ergo sicut calor maior, & minor non distinguuntur specie ita nec priuationes totius caloris, vel partis caloris causatæ à contrario non distinguuntur specie, atq; aded alteratio, & intensio, etiam habent terminos à quibus eiusdem speciei. Per quod patet solutio ad rationē dubij, falsum enim est, quod intensio non procedat à contrario, prout causat priuationē caloris noui producendi per intensiōem.

Adde præterea, cum hoc optime stare, quod intensio procedat à minori ad maius, quia minus ibi non sumitur pro relatione minoritatis, sed prout dicit priuationem maioris caloris producendi per intensiōem. Et quod hoc ita sit dicendum. Probat, quia nomine minoris qualitatis, tria tantum possunt significari. Primò, ipsa qualitas, quæ denominatur minor, & hæc præcisse sumpta nõ est terminus à quo intensiōis, quia in omni mutatione, adueniente termino ad quæ, debet expelli terminus à quo formalis, eod quod terminus aquo, & ad quæ, sunt impossibiles, sed quæ-

do aduenit maior qualitas producta per intensiōem, nulla qualitas, nec aliquis gradus præexistens expellitur, sed potius, supra gradus præexistētes, alius de nouo additur; ergo minor qualitas præcisse, non est terminus aquo intensiōis, in ratione qualitatis.

Quod verò terminus à quo sit minor qualitas, prout, dicit priuationē non verò relationē minoritatis. Probat, quia maior qualitas, est terminus ad quæ intensiōis, non prout dicit relationem maioritatis, quia ad relationem, non datur per se motus: ergo neq; est terminus à quo, prout dicit relationem minoritatis: restat ergo, terminus à quo intensiōis, esse minorem qualitatem, prout dicit negationem maioris qualitatis producendæ per intensiōem: unde, sicut alteratio, vt vidimus §. Physic. quando procedit à contrario in contrarium. v. g. à frigido, in calidum, non habet duos terminos à quibus contrarios, scilicet, frigus & priuationem caloris, quia ipsum frigus inuoluit priuationem caloris producendi, & ita idem motus tendit à frigido in calidum, & à non calido in calidum, ita etiam in intensiōe, est tendentia à contraria qualitate, prout in uoluit priuationem maioris

Super I. Lib. de gener. & corrup.

qualitatis producendæ per intensiõnem, ita quod non sint duo termini à quibus diuersi.

Ex quo patet solutio ad aliam dubitationẽ, quæ hoc loco disputari solet, scilicet, utrũ intensio sit motus proprie dictus, & dicendum est, non omnem intensiõnem esse motum proprie dictũ, vt patet, de intensiõne luminis. Ratio est, quia ad rationẽ motus proprie dicti requiritur, quod sit per se successiuus, & non per accidens, hac enim ratione, nutritio, non est motus proprie dictus, quia solũ est successiua per accidens, scilicet ratione preuixæ alterationis, quia materia alimẽti paulatim disponitur ad nutritiõnem: sed intensio luminis, non est motus per se successiuus, quia cum lumẽ producat ab illa que resistentia contrarij, in instanti posset intendi, solũ intenditur successiue per accidens, quia luminosum, scilicet, magis, ac magis applicatur successiue partibus medijs, & ita magis, ac magis intenditur lumen in illis: ergo intensio qualitatis non semper est motus proprie dictus.

Dico tamen secundo. Tunc intensiõnem esse motum proprie dictũ, quando tendit à contrario causante priuationẽ maioris qualitatis producendæ

per intensiõnem, qualiter frigus, vt quatuor, causat priuationem caloris, vt quinq; producendi per intensiõnem. Ratio est, quia tunc est motus successiuus per se, scilicet ex vi terminorũ quos per se respicit, quia tendit à contrario, prout causat priuationem maioris qualitatis contrariæ, quæ producitur per intensiõnem: ergo est motus per se successiuus, atq; aded proprie dictus.

Circa secundum, scilicet utrũ alteratio, & intensio sint motus realiter diuersi. Dico primo: non semper intensio est motus realiter diuersus ab alteratione, quib; potius, quando incipit qualitas produci, eodem motu, quo producitur intenditur. Ratio est facilis, quia non est dabilis calor, quin sit aliquo modo intensus in parua, vel magna intensiõne: ergo nulla est calefactio, quæ non sit intensio.

Et explicatur hæc ratio, quia cum calor sit diuisibilis in infinitum in partes minores, & minores, nunquam damus partem, quæ non sit vterius diuisibilis: ergo nulla est dabilis alteratio, quæ non habeat rationem intensiõnis, cum hoc tamen semper distinguitur saltem accidentaliter ab intensiõne, quia eadem actio, in quantum de nouo producit calorẽ,

præcedente totali priuatione illius, appellatur alteratio: eadem verò, in quantum semper illum producit à minori ad maius, est intensio.

Dico tamen secundo, aliquãdo intensiõnem esse actiõnem realiter diuersam ab alteratiõne, scilicet quando post productam iam qualitatem, iterũ noua actiõne intenditur magis, vt si postquã, agens aliquod, produxit calorem in ligno, deinde accedat ignis, & illum magis intendat, tunc talis intensio est actiõ realiter diuersa ab alteratiõne: Ratio est, quia habet terminum realiter diuersum à priori actiõne: ergo est actiõ realiter diuersa ab illa. Antecedens patebit infra: ostẽdemus enim, gradus qualiratis distinguui realiter inter se, quia priores realiter dantur sine posterioribus, vt patet in calore remisso: ergo intensio productiua posteriorum graduũ præsupponit primos productos per aliam priorem actiõnem; nam fieri potest, calorem eadẽ actiõne continua produci à primo, vsq; ad octauũ gradũ, quia omnes gradus efficiunt vnum, & eundem calorem continuũ, & ita possunt vnica continua actiõne successiue produci ab eodẽ à gente: quẽ actiõ in quã-
sũ incipit de nouo producere

lorẽ, appellatẽ alteratio, in quã-
tũ verò semper intẽditur à mi-
nori ad maius, est intensio.

Circa tertium, verũ, remissio sit motus positiuus, & distinctus ab alteratiõne, & intensiõne, est quorundam sententia satis in scholis recepta, cuius autor est Durand. in. 1. d. 17. q. 7. num. 2. remissionem esse motum positiuum, & proprie dictum; existimat enim, terminum ad quem remissionis, nõ solũ esse priuationẽ maioris caloris præ-existentis, sed esse aliquid positiuũ, scilicet, qualitatem, pro-
ut minorẽ, qua ratione, dicunt, cõstitui in ratione minoris, gradum quendam positiuum, qui dicunt esse terminum ad quem remissionis, hæc tamen sententia falsa est, & omnino inintel-
ligibilis.

Quare dicendũ est, remissio-
nẽ nõ esse motũ positiuũ, atq; adeò neque motũ proprie dictũ, sed potius esse actiõnẽ quã-
dam negatiuã, cuius terminus ad quem est tantũ priuatio maioris caloris, qui antea præexi-
stebat, quod non obscure videretur in dicasse Arist. c. de augmentatione, vbi in simili de diminutione, ait, quod augmentatio fit aliquo accedente, dimi-
nutio verò aliquo recedente: vbi reuera intelligit per diminutio-
nem, non poni aliquid, sicut

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

per augmentationem, sed potius tolli. Et ratio est, quia quando calor totaliter desinit, illa actio est corruptio totalis caloris, quia quavis simul cum corruptione caloris sit adiuncta alia actio positiva, quæ est productio frigoris, tamen desinitio ipsius caloris formaliter fit per actionem corruptivam: ergo similiter, quando calor per remissionem partium desinit, & secundum aliquos gradus, talis actio debet esse corruptio, non verò actio positiva terminata ad aliquam entitatem Phisicam.

Secundò, quia calor ut quinq; per solam detractionem aliquorum graduum sufficientissime fit minor quam antea, quia habet minus quam antea; ergo per solam detractionem remittitur absq; productione alicuius modi positivi. Dicendum ergo est terminum ad quem remissionis esse minorem qualitatem, prout formaliter dicit carentiam maioris, ad quam carentiam sequitur relatio minoritatis, & ita remissionem esse, quandam corruptionem partialem.

Sed contra hoc obijciunt, quia omnis negatio, vel carentia fundatur in aliquo positivo: ergo debet dari aliquis modus positivus, in quo fundetur illa carentia maioris qualitatis, atq; adeò modus ille positivus erit prima

rius terminus. Respondetur tamen, carentiam præsupponere saltem entitatem positivam subiecti in quo fit, quia privatio præsupponit subiectum: aliud tamen modum positivum fingere in quo oriatur, chimericum valde est, quia in corruptione luminis privatio illius causata per tale corruptionem, solù fundatur supra entitatem positivam subiecti, in quo per corruptionem inducitur talis privatio luminis, nihil enim de nouo producit, quando corrumpitur lumen, in quo intelligimus privationem luminis.

Adde præterea, quod quando remissio alicuius qualitatis causatur ex intensione qualitatis contrariæ, qualiter frigus remittitur, quando calor intenditur, tunc privatio illa oritur ex intensione contrariæ qualitatis, quia cum unum contrarium sit causa formalis expulsiōis alterius, corruptio partialis vni oritur expositiva intensione alterius, tamè quia non semper remissio vnius qualitatis, oritur ex intensione contrariæ qualitatis, quia quando lumen remittitur, nulla qualitas introducitur, eo quod non habet contrariam qualitatem, ideò dixi privationem illam productam per remissionem, sufficienter fundari supra entitatem positivam ipsius subiecti, in quo per ablationem alicuius gradus

us præexistentis inducitur
priuatio illa qualitatis maio-
ris præexistentis.

Dico secundò, remissionē ef-
fe actionem realiter distinctā
ab alteratione, & intensione,
saltem distinctione negatiua,
ad modum quo supra dicebā,
generationem, & corruptio-
nē distingui realiter negatiuē,
quia potest dari remissio sine
alteratione, & intensione eius-
dem qualitatis, ergo distin-
guitur realiter ab illis. Pro-
batur antecedens, quia post
quam calor productus est, per
alterationem, & per intensio-
nem peruenit, vsq; ad octo gra-
dus, deinde ab agenti aliquo
potest paulatim remitti: sed
tunc, quando durat remissio-
neq; est intensio caloris, neq;
productio illius, sed præcesse-
runt antea, sicut quandiu durat
alteratio, & intensio, non dura-
bit remissio, nec tūc erat, quia
non potest eadem qualitas si-
mul intendi, & remitti: ergo
datur remissio alicuius quali-
tatis sine alteratione, & inten-
sione illius, atq; aded remissio
est actio realiter distincta ab al-
teratione, & intensione eius-
dem qualitatis. Et hæc.

de hac quæ-
stione.

(?)

Quæst. IIII. V. per additionem
gradus ad gradum fiat in-
tensio qualitatis.

HAC in re supponendum
est so^lam qualitatem, & al-
terationem ad illam termina-
tam, & relationes aliquas su-
pra illam fundatas, recipere in-
tensionem, secundum partes
graduales, non verò rem ali-
quam alterius prædicamenti.
Et in primis de substātia, quod
non possit intendi, & remitti,
est communis sentētia, qua do-
cet, D. Tho. 12. 5. quæst. 51. arti-
1. quia vna aqua, non est ma-
gis aqua quàm alia, nec vna ma-
teria quam alia, quamuis sit ma-
ior extēsiuē. Et vt plures alias
rationes omittam, ad rem hæc
probandā minus efficaces. Bre-
uiter hac ratione probat, quia
formam aliquam intendi, est
acquirere plures partes gradua-
les, in eadem parte subiecti, ita
quod plures formæ correspon-
deant eidē parti subiecti: tunc
enim calor intenditur, quando
acquirit plures gradus in eadē
parte subiecti, sicut autem plu-
res formæ totales substantia-
les, non possunt esse, in eadem
parte materiæ, habent enim
omnes formæ substantiales in-
ter se naturalem repugnan-
tiam, ergo formæ substan-

tia;

Super I. Lib. de gener. & corrup.

ciales, non possunt, intendi in subiecto.

De quãtitate, etiã est facilis: ratio quia natura quantitatis, est habere partes extra partes, & non partes intra partes; qualiter requiruntur ad intentionem, & eadem ratio est de figura, & Vbi, quæ etiam habet partes extra partes: Et idem est de Quãdo, quia duratio, etiam habet partes extra partes successionem, & durationem: de Situ patet, ac tãdem de Relatione. Probat, quia vna paternitas, nõ est magis paternitas quam alia: Adde tamen, relationem posse recipere magis, & minus intensiue, quia cum relatio proportionetur cum fundamento, sicut qualitates in quibus fundatur relatio similitudinis, possunt recipere magis, & minus intensiue, ita etiam similitudo intensiue potest esse maior, & minor. Et ita patet, solam qualitatem, & alterationem ad illam, terminatam, & relationes in illa fundatas, esse intensibiles, & remissibiles. Restat autem examinare, quomodo fiat huiusmodi intensio, & remissio in qualitatibus, quia de alijs quid simile erit dicendum.

De hac ergo re, varia sunt Philosophorum placita. Prima sententia fuit assertentiũ, in intensiõne. v. g. quando calor in-

tenditur, totum calorem præ-existentm corrumpi, & alium de nouo, præexistenti perfectiorem produci. Similiter in remissione corrumpi totã qualitatem præ-existentm, & de nouo produci aliam imperfectiorem. Tenet Duran. in 1. distin. 17. num. 25. Niphus. 35. Physi. in fine.

Probat autem Duran. suam sententiam, quia sicut motus localis ad vbi, scilicet, præsentiam localem se habet: ita alteratio, seu intensio ad qualitatem: sed per motum localem continuo variantur præsentia locales, & dum noua præsentia, acquiritur, alia præexistens corrumpitur: ergo similiter in motu alterationis, seu intensiõnis, non est eadem qualitas, sed semper alia, & alia.

Secundò, quia in omni mutatione, terminus à quo, expellitur adueniente termino ad quem; sed in motu intensiõnis terminus à quo est qualitas remissa, eo quod, intensio procedit à remisso; ergo adueniente qualitate intensa, quæ est terminus ad quem intensiõnis, debet corrumpi qualitas remissa, quæ erat prius.

Tandem, quia ex, Aristot. 1. Physi. in quavis mutatione solum manet subiectum commune utriq; termino: ergo in in-

ensione, non manet qualitas præexistens, quæ erat terminus à quo, sed solum manet subiectum illius.

Hæc tamen sententia, merito iam hoc tempore ab omnibus rejicitur. Et probatur, quia in primis, non corrumpitur qualitas præexistens, nec alia de nouo generatur, quia tribus tantum modis, potest qualitas aliqua corrumpi: à contrario, & ex defectu subiecti à quo penderet, & ex defectu conservantis, qualiter lumen corrumpitur per absentiam solis, quia non habet contrariam qualitatem, à qua corrumpatur: sed ex nullo istorum potest corrumpi, quando intenditur qualitas aliqua: ergo non corrumpitur. Probatur antecedens, quia in primis, non corrumpitur à contrario, quia contingere potest, quod non habeat contrariū, ut quando lumen intenditur.

Secundò, quia quamuis habeat contrarium, agens, quod habet virtutem, ut in præsentia contrarij intendatur qualitas, multo melius habebit virtutem ad conservandam præexistentem, ne corrumpatur, quia qualitas præexistens minus perfecta est, quam illa, quæ per intensiorem producitur iuxta hæc sententiam: ergo si habet virtutem ad producendum impræsentia

contrarij qualitatem quandam magis perfectam, cur non poterit melius conservare præexistentem, ne corrumpatur, quæ imperfectior erat. Quod verò, nec corrumpatur ex defectu subiecti, patet, quia quando calor ligni intenditur semper manet idem subiectū. Quod verò, nec posset corrumpi ex defectu conservantis, patet, quia adest. v. g. ignis, quando calor ligni intenditur: ergo ex nullo capite potest corrumpi. Dices, non corrumpi proprie à contrario, sed per adventū maioris qualitatis, quæ sub modo maioris incópossibilis est, cū minori, ut minor est, atq; adeò corrumpitur per adventū alicuius incópossibilis. Hoc tamē non satisfacit, quia ex hoc solū probatur corrumpi per intensiorem, minoritate illa, quæ fuit in termino à quo, quia est incópossibilis cū maiori qualitate, non tamē probatur corrumpi qualitatē præexistentem, quæ erat minor, aliàs quando homo per augmentationem, vel nutritionem fit maior, corrumpitur homo, qui antea fuit, quia proportionali modo fit de minori maior, sicut in intensiōne qualitas.

Secundò contra hanc sententiam optimè arguit, Scotus in. 1. d. 17. q. vltima, quia si dū calor remittit frigus, per talē remissionem corrumpit frigus, & aliud

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

de nouo producitur, sequitur calorem, frigus producere effectiue, quod est absurdum. Sequella probatur, quia calor est causa efficiens illius remissionis: ergo si per remissionem illam de nouo producitur frigus, sequitur calorem producere frigus.

Tandem, quia sequeretur in intensione caloris infinities corrumpi calorem, & alium, atque alium de nouo in infinitum produci, quia calor est diuisibilis in infinitum, ergo dum magis intenditur, in infinitum, secundum partes proportionales, infinities corrumpetur, & produceretur: quae omnia absurda sunt.

Secunda sententia, in hac re asserit, intensiorem fieri per variationem existentiae ipsius qualitatis, ita ut, qualitas per intensiorem mutet existentiam imperfectam, quam habet, & aliam perfectiorem adquirat, nulla tamen facta variatione in entitate, sed solum in existentia. Tenet, Capreol. in. 1. distin. 17. quaest. 2. art. 1. Et Astudillo hoc, cap. Huius sententiae fortasse illud est fundamentum, quia essentiae, ut saepe docet, Aristot. consistunt in indiuisibili: ergo per intensiorem solum potest esse maior existentia qualitatis, non vero ipsa essentia,

Hae tamen sententia duabus de causis, non placet. Primo, quia inter essentiam, & existentiam, nulla est distinctio ex natura rei, ut ostendimus. 1. Physi. disput. 5. ergo non potest, fieri mutatio aliqua realis in existentia, nisi etiam fiat in essentia, & entitate illius.

Secundo, quia etiam si concedamus existentiam ex natura rei distingui ab essentia, potest facile impugnanri, quia si possibile est, qualitatem in eadem parte subiecti acquirere perfectiorem existentiam, vel hoc fit, ita ut prior existentia corrumpatur, & alia de nouo generetur, & hoc non, quia corrupta existentia rei, corrumpetur res ipsa, & ita, iam corrumpetur qualitas praexistens, ut prima sententia assererat, vel fit, ita ut, priori existentiae, alia partialis addatur, qua perficitur, & tunc potest fieri argumentum. Quia si existentia qualitatis potest in eadem parte subiecti acquirere nouam entitatem partialem: ergo intensio, non tantum debet fieri per additionem existentiae, sed etiam per additionem nouae entitatis partialis, in eadem parte subiecti.

Tertia sententia, quae hoc tempore est satis communis inter Thomistas asserit intensiorem, nec fieri productione nouae quali-

qualitatis, nec nouæ partis qualitatatis, sed per maiorem radicationem ipsius qualitatis in subiecto, quam radicationem dicunt esse quendam modum, quem qualitas acquirit per intensionem, tamen quod per intensionem nulla qualitas, nec partialis, nec totalis acquiratur, sed tantum modus qualitatis. Sic tenet, Soncin. 8. methaph. quæst. 21. Iabell, quæst. 6. Banez hoc, cap. q. 5. & 2. 2. quæst. 24. art. 5. Medin. 2. part. quæst. 52. artic. 2. Probantque suam sententiam. Primò ex D. Tho. 1. 2. quæst. 2. art. 5. vbi dicit, qualitatem non intendi per additionem qualitatis, sed quia eadem qualitas magis, ac magis participatur à subiecto, & 2. 2. quæstion. 24. artic. 5. asserit qualitatem, (& idem est de quauis alia qualitate) non intendi per additionem formæ ad formam, sed, ex eo quod subiectum magis, ac magis participat eandem formam, secundum quod magis reduciatur de potentia ad actum: & sæpè alibi, Diuus Thom. quod si albedo esset separata à subiecto, non posset intendi: sentit ergo intensionem fieri per maiorem radicationem formæ in subiecto.

Secundò probat, ex Aris. 4. Phys. tex. 84. vbi dicit calidum

fieri magis calidum, nullo facto calido de nouo, ergo per intensionem caloris, nullus calor produciatur de nouo.

Tertiò argumèntantur ratione de sumpta, ex D. Tho. 2. 2. loco citato, quia si per intensionem additur noua pars qualitatis diuersa à præexistentibus, sequitur, dari duo accidentia solo numero differentia in eodè subiecto: Quod si respondeas solùm probari, quod dentur duo accidentia partialia in eodè subiecto. Contra est, quia si duo accidentia partialia possunt dari in eodè subiecto partiali, eadè ratione poterunt dari duo totalia in eodem subiecto totali, est enim proportionalis ratio.

Tandè quartò, quia si per intensionem produciatur aliqua pars qualitatis diuersa à præexistentibus: vel illa pars adueniens est diuersa, ratione subiecti, & hoc non, quia aduenit in eodè subiecto, in quo sunt partes præexistentes, vel ratione à gentis, & hoc etiam modo, non est diuersa, quia qualitas potest intendi ab eodem à genti, à quo primo fuit producta, ergo ex nullo capite potest intelligi distinctio inter terminum productum per intensionem, & qualitatem præexistentem, & ita per intensionem, non produciatur aliquod diuersum à præexistenti, sed solùm fit

Super I. lib. de gener. & corrup.

intētio per maiore radicationē eiusdē qualitatis in subiecto.

Hæc tamē sententia semper mihi visa est falsa, impugnari- que potest, excludendo omnes modos, quibus authores illius sententię explicant, hanc maiore radicationē qualitatis in subiecto, nulla prorsus adueniente ð nouo qualitate totali, nec partiali. Primò enim quidã dicunt illam maiorem radicationē esse nouam quãdam informationē ipsius, ita quod, eadē forma, quæ præexisterat, intimius informat subiectū, & ita dicatur magis radicata in subiecto; sed hoc est falsum, quia in causis naturalibus, impossibile est effectum crescere, nisi vel crescat virtus causatiua in causa, vel saltem approximatio causæ, ad effectum; qualiter ignis fortius calefacit, dum magis approximatur: ergo impossibile est, quod informatio formę intensior sit, nisi forma in sua entitate crescat, atque adeò in intensiōe, prius est formam ipsam in sua entitate intensiue augeri, quàm informare intensius.

Quare secundo alij dicunt, illam maiorem radicationem esse, quod forma magis in hæreat subiecto, ita quod magis radicari, sit magis inherere formam, sed neq; hoc est verum,

quia in hærentia formæ accidentalis, non distinguitur ab informatione illius, quia inherere, est esse in subiecto dependenter ab illo; sed per informationem sunt formæ accidentales in subiecto à quo dependent: ergo in formis accidentalibus in hærentia, & informatio cum dependentia à subiecto sunt idem: dixi informatio cum dependentia, quia nõ quæuis informatio est in hærentia, quia anima rationalis informat, non tamen inheret materiæ, quin potius, vt vidimus, primo Physic. habet propriam substantiam saltem partialem, qua per se existit in dependenter à subiecto; quia ita informat, quod in suo esse, sit in dependens à subiecto, quamuis informatio ipsa sit dependens ab illo, eo quod informatio versatur circa subiectum aliquod, tamen quando forma aliqua informat cum dependentia ipsius formæ à subiecto, ipsa informatio est in hærentia formæ in subiecto, quia per informationem, vnitur subiecto à quo pendet.

Tertio, alij dicunt qualitatem aliquam magis radicari in subiecto, nihil aliud esse quàm, quod subiectum illius magis reducatur de potentia ad

ad actum ipsius qualitatis. Sic docet. Sonci. vbi supra: estque terminus iste loquendi magis communis. Veruntamen, vel hic modus tantum continet verba, & non res, vel incidit in nostram sententiam, scilicet, quod per intensionem producatu noua pars formæ. Et probatur, quia tunc subiectum magis reducitur de potentia ad actum, quando recipit magis de actu ipso: ergo si per intensionem magis reducitur ad actum ipsius qualitatis, id est est, quia magis recepit de illo actu, & forma, quæ est qualitas: ergo per intensionem ipsius formæ producit.

Quartò alij dicunt, illã maiorem radicationem, esse nouum quendam modum, quem acquirat qualitas per intensionem, & ita dicunt, per intensionem, nõ produci nouam qualitatem adhuc partialem, sed tantum nouum modum qualitatis. Quis, nam tamen sit iste modus, an scilicet sit informatio, seu maior inhaerentia ipsius qualitatis, non explicant: solum dicunt, quod quemadmodum quantitas, quo magis dilatatur in ordine ad locum absq; eo tamen, quod per rarefactionem producatu aliqua pars quantitatis, vt vidimus. 4. Physico. ita qualitas per intensionem,

absq; eo quod producatu noua pars qualitatis magis radicitu in subiecto, ex eo precise, quod habet nouum modum qualitatis.

Sed hic modus dicendi falsus est. Quoniã, vel ille modus qualitatis, qui acquiratur per intensionem, est eiusdem speciei cum ipsa qualitate, quæ intenditur, & sic potius est qualitas, quam aliquid diuersæ rationis ab illa, & ita intensio fieret per aduentum nouæ qualitatis partialis: si autem ille modus, quem isti fingunt, distinguitur specie ab ipsa qualitate præexistenti: ergo quando intenditur qualitas, constituitur in tali intensione per aliquam formam speciei diuersam à præexistenti, & ita sequitur calorem intensum specie differre à calore remisso, quod est absurdum: ergo impossibile est per intensionem produci aliquid, quod non sit qualitas eiusdem rationis cum præexistenti. Exemplum tamen illud de rarefactione quantitatis, nullum est, quia per rarefactionem, non fit quantitas maior intrinsece, in sua entitate, cum nulla quantitas illi addatur, solum fit maior in ordine ad locum, quia acquirat nouam quandam extensio-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

nem in ordine ad locum tamen per intensiōem fit qualitas maior intrinsece, in sua entitate ad modū quo quantitas fit maior per augmentationem in sua entitate; atq; adeò, sicut per augmentationem acquiritur noua pars quantitatis, ita per intensiōem noua pars qualitatis in eadem parte subiecti.

His, ergo sententijs reiectis: dico, primò in hac quæstione certū esse debere per intensiōem produci aliquā nouā qualitatem, siuè distinguatur realiter à qualitate præexistenti, siue, non, de quo postea. Ratio est, quia postquam qualitas producta est, & deinde per nouam actionem intenditur, talis intensio est noua actio; ergo debet terminari ad aliquam nouam entitatem, quia ex natura rei noua actio productiua alicuius, nouum terminum postulat.

Dico secundò, entitatem istam productam per intensiōem esse qualitatem quandam partialem eiusdem rationis cū præexistenti, non verò modum quandam diuersæ rationis ab ipsa qualitate; ita quod per intensiōem adquiratur in eadē parte subiecti noua pars gradualis qualitatis, quæ vnita cum præexistenti, facit qualitatem præexistentem esse maio-

rem. Hanc sententiā docuit Scotus in. 1. dist. 17. quæst. vltima, Grego. quæst. 4. label. q. 6. Tolet. 4. Physi. quæst. 12. Et in primis, quod per intensiōem debeat produci aliquod, quod fit qualitas, & non diuersæ speciei ab illa; vt quod intensiōe caloris debeat produci calor, ostendimus iam contra quartū modum explicandi sententiā S. Thom. Quod verò illa qualitas sit partialis, ita quod in intensiōe caloris, non producatur totus calor de nouo, ostendimus contra sententiā supra relatam, quia reverà intēdi qualitatem, non est fieri de nouo, sed tantum productam acquirere plures gradus; Quod verò illa pars qualitatis, quæ est gradus adueniens debeat produci in eadem parte subiecti, in qua sunt gradus præexistentes, nō verò in alia parte subiecti diuersa. Probat, quia longe aliud est qualitatem intēdi, & extendi per subiectum: potest enim calor, vt octo permanens semper in eadem intensiōe, amplius, & amplius extendi per subiectum: sed quando qualitas extenditur, producitur noua pars extensionis qualitatis in noua parte subiecti: aljās non extenderetur: ergo ad intensiōem opus est, vt pars adueniat in eadem prorsus parte subiecti.

Addo

Addo tamen dictis, etiam in extensione qualitatis, debere produci nouam partem qualitatis & non solum nouum modum. Potestq; simili ratione probari, quia si qualitas extenditur per aliquid diuersæ rationis à præexistenti, sequitur qualitatem extensam, differre specie à qualitate, quæ erat antea, quæ extenditur per aliquid diuersæ rationis à præexistenti, debet ergo proportionali modo in extensione qualitatis produci, non quidam modus sed noua pars qualitatis, non pars intensiõnis, sed extensiõnis.

Dico tertio. Gradus qualitatis productus per intensiõnem realiter distinguitur à gradibus præexistentibus, saltem partialiter, ad modum quo. 6. Physic. diximus, partes quantitatis distinguui realiter inter se partialiter. Hanc sententiam etiam tuetur authores citati, in 2. cõclusionẽ. Et ratio est euidentis ex regula illa generali, quod quoties cumq; à parte rei, vnũ potest se parari ab alio, illa duo distinguuntur realiter, sed potest dari in qualitate primus gradus sine secundo, & secundus sine tertio, & sic de reliquis, quia qualitas acquirit nouum gradum per nouam actionẽ: ergo gradus qualitatis distinguuntur inter se realiter, & partialiter.

atq; ue adeo per intensiõnem producitur aliquod ex natura rei diuersum à præexistenti, ad modum quo per augmentationem acquiritur noua pars quantitatis realiter diuersa à præexistenti.

Respondet authores contrarij, esse diuersam rationem, quia pars quantitatis, quæ acquiritur per augmentationem subiectatur in noua parte substantiæ diuersa ab illa, in qua subiectatur quantitas præexistens, & ita est diuersa pars quantitatis, quia habet diuersum subiectum, at verò gradus qualitatis, qui per intensiõnem producitur, subiectatur in eadem parte subiecti in qua sunt gradus præexistentes.

Sed non placet hæc solutio, quia accidentia, vt vidimus. 1. Physic. non indiuiduantur à subiecto, sed à sua intrinseca entitate: vnde, quemadmodum successiue dantur plures calores realiter diuersi in eodem subiecto, scilicet modo vnus, & postea alius, quando subiectum sit idem, quia cum hoc retinere possunt suam diuersitatem intrinsecam per suas intrinsecas entitates, ita quamuis plures gradus sint simul in eadẽ parte subiecti, adhuc retinent suam diuersitatẽ intrinsecã propter suas intrinsecas entitates.

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

Secundò probatur quia calor intensus habet effectum lóge præstantiorem, quam calor remissus, quia calor intensus disponit ad formam ignis, se- cus verò remissus, ergo signum est in calore intenso includi ali- quem gradum, seu entitatem realiter diuersam à gradibus, qui sunt in calore remisso.

Tertiò quia si subiectum ali- quod habet caloré, & deinde calor intenditur, subiectũ illud dum recipit novos gradus, rea- liter mutatur, ergo acquirit aliquid realiter diuersũ à præ- existenti. Patet consequentia, quia mutatio necessario dicit nouitatem: ergo mutatio realis fit per aliquid nouum realiter, ergo realiter distinctũ: quia no- uitas distinctionẽ importat, & ita nouitas realis importat di- stinctionem realem.

Dico vltimo: etiam in exten- sione qualitatis, partem illã ex- tensionis, quæ producitur, rea- liter distingui à præexistẽtib⁹: hoc enim similibus rationibus ostendi potest, ac de intensione scilicet, quia potest dari calor extẽsus in quãtitate digitali: er- go quãdo amplius extenditur, pars illa, quæ de nouo aduenit, realiter distinguitur à præxi- stentibus, quia datur vnum si- ne alio.

Tandẽ in nostra sentẽtia illud

est aduertendũ, etiã in ea verifi- cari, quod intensio fiat per ma- iorem radicationẽ in subiecto, non quidem eodẽ modo, quo Thomistæ intendunt, ita quod per intensiõnẽ solũ producatu- r nouus modus, & non noua pars formæ, vnde quia illa forma ma- gis intenditur, cum acquirit plures partes intensiõnis, idẽ magis radicitur in subiecto.

Ad fundamenta adducta pro- cõtrarijs sentẽtijs respõdet. Ad primũ primæ sentẽtiæ, esse lóge diuersam rationẽ de motu lo- cali, & de motu alterationis, nã in motu locali, præsentia loca- les sunt essentialiter immobi- les à tali numero spacio, vt late vidimus. 4. Phy. idẽ dum mo- bile per transit ad nouum spa- tium, acquirit nouam præsen- tiã, priorq; corrumpitur, & ita est vna præsentia ex natura rei in cõpõsibilis cũ alia, at verò gradus remissi, non sunt in cõ- põsibiles cũ gradibus intẽsis, quin potius ex omnibus illis coalescit qualitas quẽdã intẽsa & cõtinua, ita quãdo in intẽsio- ne producitur nouus grad⁹, nõ corrumpuntur præexistentes.

Ad secundũ, quod vt supra vi- dimus, terminus à quo intensio- nis, non est qualitas remissa cõ- siderata præcisse in esse qualita- tis, sed prout dicit carentiã illo- rũ graduũ, quibus qualitas cõf-

si uitur intensa, & ita hæc priuatio tollitur adueniente termino ad quem, scilicet dū producantur gradus intensi. Et eodem modo respondetur ad argumentum; in quavis transmutatione, non manere terminum à quo, ea ratione, qua est terminus à quo, sed solū subiectū illi.

Ad argumentū secundæ sententiæ respondetur, quod ut sæpè diximus, axioma illud: essentia constitunt in indiuisibili, intelligendū est, quantū ad prædicata essentialia, id est nullū prædicatū essentialē potest de trahi ab essentia aliqua, vel addi, manente eadem essentia: quia si ab homine detrahatur prædicatum animal, vel addatur prædicatum alterū, non erit homo, nō tamen debet intelligi, quantū ad partes Physicas, & integras, quia hoc modo essentia habent latitudinem partium, qualiter quantitas intra limites suæ speciei potest esse maior & minor.

Tandem ad argumenta Thomistarū. Ad primū, nunquā D. Thomā aliquid contra nostram sententiā docuisse, si recte intelligatur, quin potius, videtur illam docere à parte, quia, 2. 2. q. 24. ad 3. dicit, propriam uocem ignorare eos, qui asserunt charitatem (& idem est de alijs qualitibus) intendi, solū per maiorem redicationē in subiecto,

& non secundū suā essentiā, est enim inquit impossibile, augeri radicationē formæ, & nō augeri ipsam formā: unde eius interpres Caiet. 1. p. q. 44. art. 1. circa solutionē ad primū optime aduertit intensiōnē, & remissionē formarum in sententiā, D. Thom. fieri in essentia, & entitate ipsius formæ: unde quādo S. Thom. 2. 2. q. 24. art. 5. negat charitatem intendi per additionē, loquitur de additione formarū per unionē, ita quod pars iā antea producta, deinde uniat præexistenti formæ, nō tamen loquitur de additione proueniente ab interna potētia passua subiecti: quā fuisse eius mentem constabit, legenti art. 5. in corpore. Et eodem modo intelligendus est S. Tho. quādo ait, si albedo esset se parata, non posset intendi: quia si esset natura sua separata à subiecto, esset substantia, quia accidens potius petit esse in subiecto: ergo si natura sua esset separata, esset quid substantiale, & ideo, nō posset intendi.

Ad Arist. uerò respondetur; maxime notāda esse illa uerba, calidum fit magis calidū, nullo calido de nouo accedente: ibi enim dixit, nullo calido de nouo accedente, & ita quāuis per intensiōnē accedat nouus calor, non tamen accedit nouū calidum.

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

dum. Ratio est quia cū gradus caloris qui per intensiōem producitur adueniat eidē prorsus parti subiecti, in qua erant gradus præexistentes, ideo aduenit eidem parti calidæ, & ita non accedit nouum calidum, tamen accedit nobis calor eidem parti calidæ, in quo maxime differt inter intensiōem & augmentationem, quia duæ partes quantitatis non possunt penetrari in eodem subiecto, ita augmentatio fit non solum accedente noua quantitate, sed etiam accedente nouo quanto, quia simul cum noua quantitate aduenit noua pars materiæ, in qua subiectatur noua illa quantitas, & ita augmentatio fit nouo quanto accedente, tamen intensio fit, nullo calido accedente, vt explicatum est.

Ad primam rationem respondetur quod vt vidimus. *r. Phisic.* disputatione vltima accidentia non in diuiduantur à subiecto, & ita nullum est inconueniens dari duos calores parciales numero diuersos in eadem parte subiecti, quia quauis sint in eadem parte subiecti adhuc distinguuntur per suas entitates intrinsecas.

Sed instabis adhuc, quia quauis accidentia non in diuiduntur à subiecto, adhuc tamen non possunt per naturam dari

duo accidenti a. v. g. duos calores totales numero diuersos in eodem subiecto totali, vt vidimus loco citato: ergo nec poterunt esse duo calores parciales in eadem parte subiecti: videtur enim proportionalis ratio. Respondetur tamen esse diuersam rationem, quia duo calores totaliter diuersi, quales sunt, qui reperiuntur in subiectis diuersis, non habent inter se naturalem aliquam subordinationem & sunt quasi disparati, nec ordinantur addiuersa munera, ac vero gradus diuersi eiusdē qualitatis, habent inter se naturalem subordinationem, ita vt secundus natura sua prærequirat primū & præterea non habet munera omnino similia, quia posteriores gradus ordinantur ad perfectiorem calefactionem, quam priores: diximus enim loco citato accidentia, quæ diuersi modo afficiunt subiectum, præstantq; diuersa munera posse reperiri simul in eodem subiecto quanuis solo numero differant, qualiter. *z.* de anima dicā, duas species visibiles duorum alborum, dari simul in eadem parte subiecti, habent enim diuersa munera, quia, quælibet illarum tantum representat obiectum suum, & non aliud.

Tandē ad vltimum ex dictis patet

pater solutio, gradus enim alicuius qualitatis non distinguuntur realiter propter diuersitatem subiecti, nec etiam propter diuersitatem a gentis, quia possunt plures ab eodem agenti produci; sed distinguuntur per suas intrinsecas entitates se ipsis diuersas ex natura rei.

Quæst. V. Vtrum gradus qualitatis, qui producuntur per intensiorem, habeant inter se naturalem subordinationem.

Suppono ex dictis, gradus qualitatis distingui inter se realiter, saltem partialiter, quia potest dari a parte rei, primus sine secundo, & primus & secundus sine tertio & sic de reliquis, & ita calor, ut quatuor, & si non totaliter, partialiter realiter distinguitur a calore, ut tria, quia addit supra calorem ut tria, quartum gradum caloris diuersum realiter a preexistentibus: ergo saltem per illam partem distinguitur realiter ab illis.

Solum ergo est dub. vtrum gradus isti qualitatis habeant inter se naturalem aliquam subordinationem, & inæqualitatem in perfectione individuali, quia, quod non distinguatur specie omnes conueniunt. Ratio est,

quia, quæ specie differunt, non possunt inter se continuari, sed huiusmodi gradus intensiue continuantur inter se per indiuisibilia intensiōnis, ad modum quo partes quantitatis extensiue continuantur: ergo non distinguuntur specie.

In hac re, plures existimant, gradus qualitatis esse omnino similes, & æquales in perfectione individuali, ita ut, tam perfectus sit primus gradus, sicut octauus, secundum se sumptus, solumque differre ordine temporis, ita quod, qui primus tempore producitur, appelletur primus, & sic de reliquis, & si omnes simul producantur, solum per intellectum numerantem, habeant denominationes primi & secundi, cuius sententiæ nullum vi deo probabile fundamentum, nisi quia gradus qualitatis sunt eiusdem speciei, & ita, non videtur maior ratio vnius, quam alterius.

Tamen dico primo: Gradus qualitatis habere aliquam inæqualitatem in perfectione individuali: quæ conclusio, quanuis autoritate probari non possit, quia authores de hac re nihil in speciali tradunt, potest rationibus efficaciter probari. Primo quia, quando ignis producit vnicum gra-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

dum caloris in aqua, expellit aliquē gradū frigiditatis: ergo si omnes sunt omnino eiusdem speciei, & perfectionis individualis, nulla est prorsus ratio, quare expellatur vnus, potius, quā alius, atq; adeo ille gradus caloris, vel expellet omnes, grad^o frigiditatis ab aqua, vel nullum, quorum vtrūq; cōstat esse falsum: ergo cum vnus gradus caloris expellat vnum gradum frigiditatis, & non omnes, signum est, esse maiorē aliquam rationem de vno, quā de alio; & ita non omnes gradus esse æqualis perfectionis individualis.

Secundo id manifeste probatur, quia primus gradus caloris solū producit primū gradū caloris, nō vero quartū vel octauū, nec quilibet gradus est sufficiens dispositio ad formā ignis: ergo apertū est iudiciū, esse inæqualitatē in gradibus, secundum perfectionē individualē,

Et si obijcias, quia in substantijs sæpè contingit, hominem, v. g. producere alium hominē perfectiorē secundum differentiam individualem, contingit enim, generari hominē fortiorē, & robustiorē, quæ naturalia accidētia indicant substantiā perfectiorē esse; ergo similiter poterit primus gradus, & si imperfectior, aliū perfectiorē pro-

ducere. Respondetur hominē aliquē, solū producere hominē robustiorē se per accidens, scilicet, quia vel adiuuat ab aliqua particulari constellatione astrorū, quæ eo tempore ad sit, ratione cuius effect^o perfectior euadat, vel propter aliā similē circūstantiā, ex varijs, quæ in hac materia occurrere solēt, tamen per se loquendo, nihil producit in genere causæ principalis supra suam perfectionem.

Dico secundo in hac quæst. Gradus qualitatis habent inter se subordinationē, ita vt posteriores gradus, ex natura rei, pēdeāt à prioribus, illosq; supponant, & ita gradū aliquē appellari primū, vel secundū, nō esse, propter solā voluntariā enumerationē intellectus, sed propter naturalē subordinationem illorum, ita vt primus ob suam imperfectionē nullū aliū præsupponat: secundus tamen ex natura rei præsupponat primū, & sic de reliquis.

Hanc cōclusionē, & si obiter attingat Caiet. 2. 2. q. 24. art. 7. vbi docet, gradus priores disponere ad posteriores. Ratio autē sumitur ex dictis, quia gradus caloris, non omnes expelluntur simul, sed ordine quodā, ita vt prius expellatur octauus grad^o deinde septimus & sic de reliquis; ergo gradus isti, & si sint, quasi

quasi penetrati in eadē parte subiecti, habent naturalē sub ordinationē, ita vt, posteriores pri^o expellātur, quā priores, illosq; supponāt. Præterea cū gradus qualitatis habeāt inter se naturalē quandā inæqualitatem in perfectione in diuiduali, imperfectiores natura sua debent disponere ad perfectiores, & ita habēt naturalē subordinationem.

Tādē à nominis ethimologia potest summi ratio: ideo enim in qualitate partes intensiōis dicuntur gradus, quia inter se habēt naturalē quādā graduatiōnē, & subordinationē, quā secus est de partib^o extēsiōis ipsius qualitatis, vel quāntitatis, istę enim partes, nō dicuntur gradus ab autoribus, quia quauis habeāt inter se ordinem in ordine ad sitū, nō tamē habēt subordinationē secundū maiōrē vel minorē perfectionem in sua intrinseca entitate, & ita solū partes intensiōis ipsius qualitatis appellantur gradus.

Occurrit tamē difficultas, si posteriores gradus qualitatis pēdēt à priorib^o ex natura rei, in quo genere causę pēdeant ab illis. Respōdet imprimis, nō pēdere in genere causę efficiētis, ita vt priores grad^o effectiue atigāt productionē posteriorū. Ratio est, quia vnū quodq; operatur in quantū est in actu, sed calor vnū, solū est in actu secundū

vnū gradū, ergo nō potest producere secū dū gradū caloris, nec secū d^o tertiū, & sic de reliquis.

Quod verò, nec posteriores gradus pendeāt à prioribus in genere causę materialis tāquā à subiecto, ita quod gradus secundus subiectetur in primo & sic de reliquis. Probat, quia si octauus grad^o immediate recipit in septimo, sequit octauum gradū caloris, & primū frigiditatis nō contrariari inter se. Sequella probat, quia primus gradus frigiditatis nō recipitur in septimo gradu caloris, sed immediate recipit in subiecto: ergo si octauus grad^o caloris non recipit immediate in subiecto, sed in septimo gradu, sequitur octauū gradū caloris & primū frigiditatis, nō versari immediate circa idē subiectū, atq; adeo, non contrariari, quia contraria uersantē circa idē subiectū immediate: quod verò cōsequens fit falsum. Patet quia prim^o gradus frigiditatis expellit octauū gradum caloris, non verò alios priores.

Dicendum ergo est, vt insinuat Caietan. vbi supra, posteriores gradus qualitatis, pendere à prioribus in genere causę materialis, non quidem tanquam à subiecto, sed tanquā à dispositione prærequisita, quia dispositiones expectant ad genus causę materialis, vt vidimus.

Super I. Lib. de gener. & corrup.

mus. 2. Phisic. quia, cum postiores gradus sint perfectiores prioribus disponūt natura sua priores ad posteriores.

Sed obijcies, quia expredicta subordinatione graduum sequi videtur, quod in qualitatibus de minimū quoad intēsiōne, cōtra dicta. 1. Phisic. Sequella probatur, quia primus gradus, non supponit alium imperfectiorē, alias nō esset primus, & ita est omnium infimus, alias in cōtraria qualitate, ex natura rei, esset possibile alius gradus supra octauū, qui opponit minori primo alterius qualitatis, quod tamen est falsum, quia summa latitudo possibilis est vsq; ad octo.

Sed respōdetur facilē, negādo consequentiā. Pro quo notandum est, quod sicut partes quantitatis, quæ sunt partes extēsiōnis, quædam sunt aliquotæ, scilicet, quæ dicunt certam, & de terminatam quantitātē, vt palmus: quædam verò proportionales, scilicet, quæ non dicunt certā & determinatā quātitātē, & ita possunt summi minores, & minores in infinitū: ita in partibus intēsiōnis qualitatis, alię sunt partes aliquotæ, scilicet, quæ dicunt determinatā intēsiōnē, quales sunt gradus qualitatis, vt calor vt vnū, vel duo: tamen rursus, quilibet gradus, qui est pars aliquota intēsiōnis,

potest diuidi in infinitū secūdū partes proportionales, quia vnus gradus est diuisibilis in duas medietates, & quilibet medietas in alias duas minores, & sic in infinitū. Vnde optime intelligitur, qualiter, quauis, primus gradus sit prima pars aliquota, tamē non datur minimum, quia adhuc ille gradus, cōtinet infinitas partes proportionales.

Et hinc vterius fit, quod quilibet gradus qualitatis, est diuisibilis in infinitum, primus gradus caloris opponit gradui octauo frigiditatis diuisibilitate, ita vt medietas prima opponatur medietati vltimæ octauæ gradus frigiditatis, quia quilibet gradus paulatim expellitur secundum proportionales partes, quas habet.

Et si dicas, saltē sequit, dari maximum in intēsiōne, quia nō est per naturā possibilis maior calor, quā, vt octo, alias esset possibile alius minor primo, qui opponat illi gradui, vltra octauū caloris. Resp. argum. solum probare, qualitates habere maximum intēsiōnis si cōsiderētur, vt sunt dispositiones naturaliter cōseruariæ subiecti, in quo sūt, quia cū ignis, qui est omnium calidissimus, tantum ad suā cōseruationem requirat calorem vt octo. & non maiorem, ideo hoc

hoc modo, datur maximum in calore: tamen calor, secundum suam naturam consideratus, potest esse maior, quàm octo, & si militer, non repugnabit calori secundum se considerato, quod datur in illo gradus aliquis, qui sit imperfectior illo, qui de facto est primus, cum quolibet dato, possit Deus aliū perfectiorē reproducere, de facto tamē, nō est possibilis alius gradus inferior, primō gradu frigiditatis, qui illi opponatur.

Ex dictis hactenus sequitur, qualiter sit intelligenda contrarietas, quę est inter contrarias qualitates, nam, v. g. calor & frigus, ita opponuntur, quod quilibet gradus vnus opponatur alicui gradui alteri; sed non opponunt, cuilibet gradui vnus, omnes gradus alterius, quia primus gradus frigiditatis tantū expellit octauū caloris, nō verō alius gradus: & secundus frigiditatis, septimū gradum caloris, & tertius, sextum & quartus, quintū, & quintus, quartum & sextus, tertium, & septimū, secundum, & octauus, primum frigiditatis, & ita cuilibet gradui vnus opponitur gradus alterius, sed non omnes, & ita non repugnat, quartus gradus caloris cum quarto frigiditatis, qualiter aqua tepi-

da simul habet calorem, & frigus in gradibus remissis, vnde modo ex vtraq; qualitate dantur tantum, octo gradus, vt sint quatuor vnus, & quatuor alterius, tales gradus compossibiles sunt in eodem subiecto.

Ad argumentum, contrarię sententię respondetur, verum esse, omnes gradus vnus qualitatis, esse eiusdē speciei, ex hoc tamen, solū probatur, quod sint eiusdem perfectionis specificę, non tamen, quod secundum differentiam indiuidualem, non sit vnus perfectior alio: sicut species, quāuis in ratione generica sint æquales, tamen, ratione differentię specificę potest esse vna perfectior alia.

Sed instabis: quia magis differunt, primus, & secundus gradus caloris, quàm duo primi gradus duorum graduum caloris, eo quod, primus, & secundus gradus caloris eiusdē, sunt dissimiles in actiuitate, at verō duo primi diuersorum calorum habent eandem actiuitatem, sed duo primi gradus diuersorum calorum distinguuntur numero: ergo primus, & secundus gradus eiusdem caloris, magis debent differre, atq; adeo differunt specie. Respon-

den.

Super I. lib. de gener. & corrup.

detur negando consequentiã, quia intra limites differentie individualis, est vna maioralia, sicut etiam intra limites differentie specificę quædam species differunt, vnã magis, quã alię, qualiter magis differunt album, & nigrum, quã album, & viride vtrobiq; tamen solum distinguntur specie. Et hæc de hac quæstione, dicta sufficiant.

Quæst. VI. Quæ sit causa alterationis, quæ fit per antiparistasim.

HOC antiparistasim nomen suam etimologiam, & originem à Græca lingua merito ducit, ideoque sic ne in æquiuoco laboremus, & more Andabathabarum pugnemus, vt ne huius nominis obscuritas linguæ Latinæ ambiguitatem pariat, ab huiusmodi prepositione. Anti, quæ si verbum pro verbo reddamus, idem sonat in Latino sermone, quod contra, & Pari, quod secundum uersionem peritorum, nil aliud quam iuxta significare, atque ostendere videtur, vnde ab anti, quod est contra, Pari, quod est iuxta, & stasis, quod est sta-

re, quasi iuxta contra stasim, & ita idem est antiparistasim, quod circum obsistentia contrarij, atque adeo solet vnum contrarium, magis intendi, & roborari in sua virtute per antiparistasim, propter obsistentiam contrarij, cuius rei sunt quam plurimæ experientie, quæ nullatenus negari possunt: hæc enim ratione experimur puteos tempore hyemis, minus frigidos esse, quã tempore æstatis, quia cum tempore hyemis, frigus maximè vigeat in partibus externis terræ, calor retrahitur ad partes internas, & ita putei tempore hyemis calidiores sunt: è contra vero, tempore æstatis, sunt frigidiores, quia in partibus exterioribus terræ, calor maximè viget, & ita frigus in internis magis roboratur. Hæc etiam est causa, quare natantes, statim famem patiuntur, quia scilicet, calor fugit à partibus externis corporis ipsius, frigefactis ab aqua, ad stomachum que retrahitur, & ita famem causat.

Tertio etiam, hinc dici solet, melopepones, & cucurbitas soli expositas pro tempore aliquo in partibus in-

tes.

ternis fridiores reddi: & tandem hæc est causa, quare media regio aeris longè sit frigidior, in tempore æstatis, quàm tempore hyemís, quia scilicet hæc infima regio aeris calidior est, & ita frigus, veluti retrahitur ad mediam regionem aeris, ratione cuius redditur frigidior tempore æstatis, quam tempore hyemís, cuius rei indicium est, quod tempore æstatis generatur grando, non verò tempore hyemís, sed nix, constat enim maiorem illam densitatem, quæ est in grandine, potiùs quàm in niue oriri ex maiore frigiditate, qua ratione experimur, aquam, quo frigidior est, tantò magis congelari.

HINC, ergo oritur ratio dubitandi in hac quæstione, quia cum vnum contrarium destruat aliud, potiùs debet vnum contrarium in præsentia alterius remitti, & debilitari in sua virtute quàm in illa roborari per antiparistasim.

PRIMA sententia, in hac re est afferentium, causam huius esse, quia vnum contrarium mittit species sui per medium, vt sentiatur, quæ species dum perueniunt ad al-

terum contrarium refranguntur, iterumque reddeunt verus obiectum, à quo productæ sunt, & in illo augment qualitatem, quam habent, & ita ex præsentia contrarij, magis roboratur in sua virtute. Sic tenet Paulus Benet. in summa. cap. vigesimotertio, Marsilius, hoc lib. quæstione decimaseptima, Albert. de Saxonía, quæstione decimaquinta.

HÆC tamen sententia a parte falsa est, primò quia species sensibiles produciuntur ab obiecto: ergo non possunt esse intensiores illo, causa enim nõ potest producere effectum intensiorem se: ergo quantumuis illæ species reuertantur ad idem obiectum, non possunt illud intendere.

Tum etiam, secundò, quia species sensibiles, non habent, producere obiectum, à quo procedunt, qualiter species albedinis, non produciunt albedinem aliquam: ergo similiter species sensibiles caloris, & frigiditatis, non poterunt producere calorem aliquem, vel frigiditatem, & ita nec possunt esse causa alterationis factæ per antiparistasim.

Quare: secunda sententia asserit, quod quando vnum contra-

tra-

Super I. Lib. de gener. & corrup:

trarium obfesum à suo contrario magis intenditur, & roboratur, in sua virtute, illa intētio effectiue prouenit à contrario circumdante illud. Quæ sententia magis falsa est, quàm præcedens, quia frigus, v.g. in se, nullo modo continet calorem, cū quo contrariatur; imò est illi omnino contrarium: ergo non potest intendere effectiue calorem per antiparitasim.

Tertio ergo, alij asserunt, talem intensionem effectiue prouenire ab ipso corpore, cuius virtus intenditur in præsentia contrarij: dicunt enim, calidum habere virtutem ad se intendendum in præsentia sui contrarij, & ita illam maiorem intensionem effectiue prouenire ab ipso corpore, quod in sua qualitate magis roboratur. Sic tenet Tolet. hoc. lib. quæst. 24. & Astudillo, quæst. 21. quæ sententia falsa est. Et probatur, quia si corpus calidum, v.g. habet virtutem, vt magis roboretur in suo calore à principio intrinseco, in præsentia contrarij: ergo etiam in absentia contrarij, multo melius, id poterit efficere, cū ibi nulla ad sit resistentia cōtrarij, & ita poti^o debet fieri talis intētio, citra antiparitasim, quàm antiparitasim.

Et si obijcias, quia experi-

mur, ignem aqua aspersum magis roborari, & intendi, quàm citra asperisionem illam. Respondetur, certe id, non esse statim, ac aspergitur gutulis aquæ, quim potiùs, à frigiditate illarum remittitur; sed quia dum vehementer paruas illas guttas calefacit, talis aqua conuertitur in vapores, & vapores inflāmam: vnde quia est maior flamma, magis comburit, quàm aliàs combureret.

Quare, his, & alijs omisis: dicendum est cum Vallesio. 4. lib. Methæo. & primò contrariarum, cap. 5. intensionem factā per antiparitasim, prouenire à principio extrinseco, non verò ab intrinseca natura ipsius corporis, cuius qualitas intenditur. Quod exemplis adductis in singulis explicari potest: quia in primis, idè media regio aeris est frigidior tempore æstatis, quàm tempore hyemis, quia vapores frigidi fugiunt partim ad puteos, & internas partes terræ, partim verò ad mediam regionem aeris, eo quod, hæc in fima regio aeris à sole nimis calida redditur, & ita, dum tales vapores perueniunt ad partes infimas terræ, & ad mediam aeris regionem hæc omnia reduntur magis frigida, è contraverò in hyeme: cū

pro-

propter solis absentiam, sit hæc media regio aeris nimis frigida, exalationes calidæ, quæ à sole eleuantur à terra, fugiunt ad interiores partes terræ, & ita putei, & fontes calidiores sunt, tempore hyemis, quàm tempore æstatis.

Idem est suo modo dicendum de natantibus, quia propter frigus à quæ, extrinsecas corporis partes circundans, spiritus calidi fugientes externum frigus, retrahunt ad internas partes, & ita iuvant ad coctionem in stomacho faciendam.

Tandem cucurbitæ radijs solaribus expositæ, ideo frigidiores redduntur, tum, quia actione solis, exalationes aliquæ calidæ, quæ ibi sunt extrahuntur, & ita in partibus cucurbitæ, est minor calor. Tum etiam, quia vapores humidi, & frigidi ipsius cucurbitæ fugiunt ad internas partes, & ita internæ partes frigidiores redduntur.

Potest etiam alia causa reddi, quæ prædictam iuuet, quare media regio aeris frigidior sit tempore æstatis, quàm tempore hiemis, puteique frigidiores sint, quia cum propter solis actionem, hæc in summa regio aeris sit nimis calida, ideo etiam est magis rara, quia quem ad modum frigiditas petit densitatem, ita calor petit raritatem.

unde oportet, regionem mediam illi proximam, magis condensari, & quia densitas petit frigiditatem, ideo sicut densior est media regio aeris, ita etiam est frigidior. Idem est de aere existente in puteis, qui propter similem rationem, magis condensatur tempore æstatis, & ita putei frigidiores redduntur, è contra verò in hyeme calidiores.

Ocurrunt tamen hoc loco duæ dubitationes circa dicta. Prima est, à quo moueantur effectiuè vapores, & exalationes, quando propter præsentiam contrarij fugiunt ad alias partes, quia vapores sunt nature aqueæ cum sint natura sua frigidi, & humidi. Imò multorum sententia est, non differre specie ab ipsa aqua, sed esse subtiles, & tenues partes aquæ; sed aqua, non potest motu naturali ascendere ad mediam regionem aeris: ergo motus ille, quo vapores mouentur in æstate, non est naturalis. Similiter exalationes sunt nature igneæ, sunt enim calidæ, & siccæ, ergo motus ille, quo tempore hyemis descendunt ad puteos, & partes infimas terræ, ut illas calefaciant, non est naturalis illis, ignis enim potius petit motum sursum.

Altera dubitatio est, quia calor est perfectior qualitas, quàm

Super I. Lib. de gener. & corrup.

raritas, & frigiditas, quam densitas (si verum est densitatem, & raritatem esse qualitates) quia calor, & frigus sunt qualitates primæ, raritas verò, & densitas qualitates secundæ, ergo nõ potest raritas esse causa caloris, nec densitas esse causa frigiditatis, quia imperfectius, nõ potest attingere productionem perfectioris. Tamẽ ad primam respondet, quod licet illi motus, nõ sint simpliciter naturales vaporum, & exalationi, dicuntur tamẽ secundum quid naturales, in quantum sunt ad fugiendum contrarium, habet enim quælibet res vim naturalem, vt à suo contrario fugiat, qualiter dum ignis viride lignum comburit, vapores à quous, ad eam partem confugiunt, quæ ab igne distat. Alij tamen tribuunt huiusmodi motus celo, falso tamẽ: ostendimus enim 2. Physi. nullam actionem horum inferiorum immediate potest esse à corpore cœlesti.

Ad secundam rationem, raritatem, vel densitatem, non esse qualitates, sed importare talem dispositionem partium, vt ex Aristot. cap. de quantitate sapẽ dixi, vel certe si qualitates sunt, imperfectiores sunt calore, & frigore, & ita calor, & frigus oriuntur ab illis, tanquam à causa instrumentali, cui debitus est concursus causæ vni-

uersalis ad producendum viuens, vnde sicut in generatione viuētis satis est assignare causam particularem influentem physice in effectum, non verò aliquam principalem præter vniuersalem, quia viuens, à quo semen decissum est, potest esse mortuum, vel saltem distat loco, & ita non potest talis actio tribui immediate. Similiter, ergo raritati, & densitati est debitus concursus causæ vniuersalis, vt producant calorem, & frigus, & ita satis est assignare causam particularem instrumentalem illius effectus. Et hæc de hac, quæst. & capite.

Caput. V. de augmentatione.

IN T E N T V M Arist. in hoc capite est agere de augmentatione. Tria agit. Primo explicat, qua ratione distinguatur augmentatio ab alijs motibus: in secunda verò parte, explicat quomodo fiat augmentatio, ac tandem, in tertia disputat de alimento, quo mediante fit augmentatio.

Ad primam partem accedentes, duas differentias assignat, Aristot. vel. inter augmentationem, & reliquos motus: Prima desumitur ex termino ad quem

quem; quia generatio substantiæ versatur circa substantiam; alteratio circa qualitatem: motus localis circa ubi: augmentatio verò circa quantitatem: quod non ita est intelligendum, quod per augmentationem producat quantitas, hæc enim nunquam de nouo producit, cum sit coæua materiæ, vt diximus, primò Physicor. sed intelligendum est, augmentatorem versari circa quantitatem, non producendam, sed vniendam, id est terminatur ad vniendam quantitatem alimenti cum quantitate viuencis, de quo postea.

Secunda verò differentia sumitur ex parte modi, quia id quod augetur, necessario mutat locum, secundum partes auctas: id verò, quod generatur per generationem, non mutat locum, quia mutare locum supponit antea fuisse, eo quod omnis mutatio, vt vidimus. 2. Physi. supponit subiectum prius duratione existens. Similiter inquit, quod alteratio, non necessario mutat locum.

Et si dicas, quia quod calefit, cum rarefiat medio calore, necessario mutat locum. Respondetur, saltem in omni alteratione, non esse necessarium mutare locum, vt patet de illuminatione, quando il-

luminatur aer: at verò in omni augmentatione, cum necessario adueniant partes nouæ quantitatis, necessarium est in omni augmentatione mutetur locus, saltem secundum partes.

In secunda parte, capituli explicat quomodo fiat augmentatio, & breuiter quatuor dicit. Primò, augmentationem non fieri ex materia separata, sed potius inquit, fit ex alimento corporeo, & diuisibili, & ita augmentatio, non fit ex indiuisibilibus, quia, vt docuerat, sexto Physicor. indiuisibile, non facit maius. Secundò docet, eius, quod augetur, quamlibet partem auferri. Tertio, id quod, augetur manere, idem numero ante, & post augmentationem. Quarto, augmentationem fieri, sine vacuo, quamuis requiratur ad illam alimentum extrinsecus accedens, quia tale alimentum, non recipitur in loco, qui antea fuerat vacuus, sed corpore aliquo repletus. Addit tamen, quod sicut augmentatio fit per aduentum quantitatis, ita diminutio per recessum quantitatis: vnde infra ostendam diminutionem, non esse actionem productiuam, sed potius destructiuam.

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

Tandem in tertia parte disputat de alimento, & dicit, alimētum debere esse impotentia uiuens, & ita inquit, in principio esse dissimile uiuenti, in fine tamen simile, quia alimentum conuertitur, in substantiā aliti. Tandem inquit, quod alimentum in quantum est substantia nutrit, in quantum uero est quantum auget ipsum uiuens, & quod animal quādiu uiuit, semper nutritur, non tamen semper augetur: quę omnia latius patebunt sequenti disputatione.

Disputatio. III. Huius libri, de augmentatione, & nutritione.

IN hac disputatione, illud in primis supponendū est, quod & si nomen augmentatio minus proprie ad qualitates transferri possit, illæ enim per intensiōem quodammodo dicuntur augeri, saltem intensiue, imō & extensiue per partes extensiōis, quas habent sibi extrinsecas, ut disputatione præcedenti dictum est; tamen proprie loquendo, & ex communi usu huius uocabuli, augmentatio tantū uersatur circa quantitatem, quam maiorem efficit, sicut nutritio cir-

ca substantiam, quam reparat.

Quest. I. Vtrum augmentatio differat à nutritione, & reliquis motibus.

Suppono in primis, falsam esse, & satis singularem sententiam Magistri sententiarum in. 2. distin. 3. asserentis, re uerā, non dari nutritionem, qua alimentum conuertatur in substantiam aliti, sed potius inquit, alimentum est quasi fomentum actionis naturalis caloris resistens, ne agat in humidum radicale, quo uiuens conseruatur. Hoc enim in primis est contra Aristot. hoc, cap. ubi dicit à parte. *Alimentum fieri actu carnem post conuersionem*: ergo conuertitur in substantiam aliti: quæ conuersio substantialis dicitur nutritio, & in fine capit is, ait, *alimentum in fine transmutationis, esse simile uiuenti*: ergo ideo est, quia conuertitur in eandem substantiam. Denique ratio huius est: quia alimentum, quod animal sumit, disponitur ab ipso uiuenti, ibique uiuens introducit qualitates, & dispositiones, sibi cōnaturales; sicut non alia ratione lignum conuertitur in ignem, nisi, quia introducuntur in illo dispositiones connaturales ignis;

ignis: ergo propter similem rationem, alimentum sæpè conuertitur in substantiam aliri, & ita reuera datur illa actio substantialis, quæ appellatur nutritio.

Secúdo, & est ratio D. Tho. 1. p. q. 119. artic. 1. quia viuens habet virtutem ad producendâ substantiam sibi similem per generationem substantialem: ergo multo melius habebit virtutem ad producendam substantiam sibi similem intra se per nutritionem. Patet consequentia, quia si semen separatum à viuenti producit viuens, eo quod est virtus viuentis, à quo decissum est; ergo multo melius poterit ipsum per se reparare suam substantiam, alteram sibi similem producendo per nutritionem.

Hoc supposito circa primum quod inquiri quæstio, scilicèt, vtrum augmentatio differat à reliquis moribus, optimæ sunt differentiæ, quas adducit, Arist. in hoc capite, neq; opus est illas iterum repetere: solum circa secúdam aduertendû est, quod quando viuens augetur, quod secúdam partes mutat locum, non est eadem actio, augmentatio, & motus localis, sed potius duplex, quanuis vtrq; simul tempore fiat, quia augmentatio terminatur ad vniendam

quantitatem, motus verò localis terminatur ad præsentia loca: ergo istæ mutationes sunt maxime diuersæ, & quanuis simul tempore, quo, quis augetur mutet locum, tamen augmentatio, prius natura est, quàm motus localis, ex eo enim, quod viuens per augmentationem acquirit maiorem quãtita-tem, ideo magis dilatatur in ordine ad locum, & ita augmentatio, prius natura est, quàm motus localis.

Est tamen dubitatio, vtrum viuens in augmentatione dicatur moueri localiter ratione partium de nouo aduenientiũ per augmentationem, an verò ratione partium præexistentiũ. Respondetur, aliud esse, id quod mutat locum, aliud verò, id ratione cuius mutatur locus. Vnde partes præexistentes dicuntur mutare locũ, non quidem, quia ipsæ non permaneant in eodem loco, in quo antea erant, sed quia, dum continuantur cum quantitate adueniente per talem continuationem fiunt maiores, & ita maiorem locum occupant, quàm antea occupabant, & ita partes aduenientes, sunt ratio, quare præexistentes maiorem occupent locum, & ita dicantur moueri: id tamẽ, qđ occupat nouũ locum, sunt partes præexistentes.

Super I. lib. de gener. & corrupt.

tes. Addotamē, partes, adueniētes mutare locū, id est, maiore occupare locū quā antea. Ratio est, quia in partibus substantialibus, quæ adueniūt per nutritionem generantur pori, ut ibi in tret alimentum ad nutriēdas illas partes, & ita tales partes dilatantur, adq; adeo maiorem occupant locum, quā antea.

Difficilius ergo est, primum, quod inquit quæstio, scilicet qua ratione nutritio, & augmentatio inter se distinguantur. Plures enim existimant, nutritionem non esse diuersam, ex natura rei, ab augmentatione, sed potius per eandem substantialem actionē, qua acquiritur substantia noua, quæ actio est nutritio, pereandem prorsus actionem secundo acquiri quantitatem nouam, & ita appellari augmentationem, sicut etiam existimant, passionē eadē actione produci, qua produciuntur essentia. Tenet ualle. 7. contro. 29. indicat etiam Marsilius hoc libr. quæst. 10. Et fundamentum esse potest. Primo ex Arist. hoc cap. text. 41. ubi dicit, nutritionem, & augmentationem esse eadē actionem subiecto, id est, eandem re, quia si tantum uellet, quod augmentatio, & nutritio habeant idem subiectum in hætionis, idem dicere posset de augmentatio-

ne, & alteratione, quia utraq; actio habet idem subiectum, ut infra dicitur: ergo cum id peculiariter dicat de nutritione, reuera intendit nutritionem esse actionem eandem realiter cum augmentatione.

Secundo quia in generatione totali alicuius substantiæ, præter illam actionē, qua produciuntur substantia, nulla est alia ad quantitatem in nostra sententia: ponimus enim eadē numero quantitatem, quæ præfuit in corrupto, manere in genito, & ita non est specialis actio terminata ad quantitatem: ergo neque in generatione partiali, quæ est nutritio, erit aliqua specialis actio circa quantitatem, diuersam ab ipsa nutritione. Patet consequentia, quia sicut in generatione totali, quantitas totalis, quæ præfuit in corrupto, eadem sine noua actione manet in genito, ita in nutritione, eadem quantitas, quæ fuit in alimento, manet postea in uiuēti, quantitas enim nūquā produciuntur in nostra sententia, est enim coqua materiæ, atq; adeo, eadē in illa manet in omni augmentatio, vel quauis mutatione.

Nihilominus dico primo Nutritionem, & augmentationem esse actiones realiter, & essentialiter diuersas inter se. Tenet. S. Tho. 5. Phy. text. 10. &

14. Albertus de Saxonia hoc lib. q. 4. & 3. Physic. q. 7. Peireir. lib. 14. Physic. c. 2. Tolet. hic q. 8. Banez. q. 1. & colligitur ex Arist. 5. Physic. text. 10. ubi asserit, ad quantitatem, dari per se motum, minime vero ad substantiam, sentit ergo, augmentationem, & nutritionem, esse actiones ex natura rei diuersas.

Erratione probatur: quia in sententia asserentiũ, quantitatem produci de nouo in augmentatione, reuera augmentatio habet terminũ realiter diuersum a nutritione, eo quod nutritio terminatur ad substantiam partialem producendam, augmentatio vero producit quantitatem, que realiter distinguitur a substantia, vt sepe diximus: ergo in hac sententia necessario fatendum est augmentationem realiter distingui a nutritione. In nostra vero sententia, qua asserimus, quantitatem non produci de nouo, ac proinde terminũ formalem augmentationis esse vniũ quantitatis cum alia.

Idẽ etiã facile probatur: quia nutritio terminatur ad substantiam partialem, augmentatio vero ad vniendam quantitatem alimenti cum quantitate viuẽtis, vniũ autem vnius partis quantitatis cum alia: necessario est accidens, quia non possunt duo accidentia partialia, vniiri per aliquid sub-

stantiale: sed accidens, & substantia semper distinguuntur realiter, vt sepe diximus, quia accidens pendet a substantia in genere causę materialis: impossibile autem est, causam, & effectum, esse idem realiter: ergo augmentatio, & nutritio habent terminos realiter diuersos, atque adeo, sunt actiones realiter diuersę. Quod vero distinguantur etiã essentialiter ex eisdem principijs colligitur, quia nutritio terminatur ad substantiam, augmentatio vero ad accidens, scilicet, ad vnitium vnius quantitatis cum alia; ergo sunt actiones realiter diuersę, tanquam actio substantialis, & accidentalis.

Dico secundò: nutritionem etiã distingui realiter a generatione que est productio totalis substantię. Ratio est, quia per nutritionem aduenit substantię noua pars: sed talis pars realiter distinguitur a substantia preexistente, quia potest vna realiter separari ab alia, quia ante nutritionem erat substantia, que postea per nutritionem aduenit: ergo nutritio, & generatio sunt actiones realiter diuersę.

Difficilẽ tamẽ est, vtrũ nutritio, & generatio, sint actiones specie, & essentialiter diuersę, quorundam enim sententia est, non distingui essentialiter,

quia

Super I. Lib. de gener. & corrup.

quia generatio, & nutritio non habent terminos essentialiter diuersos: ergo non distinguuntur essentialiter. Antecedens probatur, quia terminus generationis est totalis substantia, quæ producitur ex priuatione sui, tanquam extermino à quo: terminus verò nutritionis est pars substantiæ, quæ additur præ existenti, quæ etiam fit ex priuatione sui; sed pars substantiæ, & tota substantia, non distinguuntur specie, secundùm magis, & minus, quod non variat speciem: & proinde, nec priuatio totius substantiæ, & priuatio partis substantiæ, quæ sunt termini à quo specie differunt; quia priuationes distinguuntur per habitus, quibus priuant: ergo generatio, & nutritio habent eosdem terminos ad quos, & à quibus secundùm speciem: ergo non distinguuntur essentialiter.

Nihilominus dico tertio: Nutritionem, & generationem esse actiones specie & essentialiter diuersas. Quæ conclusionem vt probemus, supponamus oportet, quæ actiones intercedât in generatione totali: quæ verò intercedât in nutritione: in generatione enim præter alterationem, & corruptionem substantialem de quibus modo nõ agimus, tantum est vnica tota-

lis actio, quæ producit formam vnitam materiæ, licet, partialiter sit diuisibilis, quia sicut, modus vnionis, & forma, distinguuntur realiter, ita postulant actiones, saltem partialiter diuersas, ita vt non fiant per eandem indiuisibilem actionem, nec est alia actio substantialis in generatione.

Tamen in nutritione plures actiones partiales inueniuntur, omissa præuia alteratione alimenti, & corruptione substantiali illius, de quibus etiam nos agimus. Quia imprimis, cum in nutritione materia alimenti vnjatur & continetur cum materia viuientis, medio quodam indiuisibili substantiali de nouo producto, talis actio substantialis est, vnit enim duas partes substantiales materiæ, medio quodam indiuisibili substantiali producto. Præterea, est productio partialis formæ, quæ producitur in materia alimèti, quæ rursus non est omnino indiuisibilis, vt in simili diximus de generatione, cum modus vnionis ipsius formæ partialis, & forma ipsa partialis, nõ possint fieri eadem prorsus indiuisibili actione, cum sint entitates realiter diuersæ.

Præterea, est alia actio substantialis vnies formam partialem productam cum forma præexistenti,

stenti, medio quodam indiuisibili substantiali, verum est, quod in homine in quo forma est indiuisibilis, & ingenerabilis, non intercedunt tot actiones in nutritione, solū enim intercedit actio vniens materiam alimentī cū materia hominis, & actio vnitiva animæ rationalis cum materia alimenti, quæ de nouo aduenit, quæ actio producit nouā partem modi vnionis, & anima rationalis indiuisibilis manens extēditur ad informandā nouam materiam; tamē in alijs formis diuisibilib⁹ omnes productiones inueniuntur.

Secundo notandum est, omnes actiones connumeratas essentialiter includi in nutritione, ita quod nutritio essentialiter dicat omnes illas actiones. Ratio est, quia nutritio est conuersio alimenti in substantiam aliti: sed in conuersione alimenti in substantiam aliti in time includuntur omnes illæ actiones, scilicet quod materia alimenti vniatur cum materia viuentis, & quod ex materia alimenti educatur pars formæ viuentis, & quod hæc pars formæ vniatur cum forma præexistenti, ergo nutritio formaliter includit has omnes actiones.

○ Sed obijciunt nonnulli: ex hoc sequi, nutritionem esse vnū per

accidens, & non esse vnā simplicem actionem, siquidem essentialiter includit tot actiones connumeratas. Respondetur tamē in primis, verū esse, quod nutritio non sit vnica simplex actio, cum essentialiter cōponatur ex illis actionibus partialibus iam enumeratis: simplex autē illud dicitur, quod caret compositione partium. Nec hoc habet in conuenies aliquod in Arist. vel in ratione, quia sicut illud, quod resultat in mutatione, scilicet, noua pars viuentis, non est aliquod simplex, sed potius integratur ex materia alimenti, & partiali forma producta, & etiā ex partiali modo vnionis, vniēte formam illam partialem cū materia, ita nec mirū est, actionem productiuam illius, esse simplicem aliquam actionem; sed potius ex pluribus partialibus compositam; nego tamen actionem illam totalem esse vnū per accidens. Ratio est, quia non integratur ex pluribus actionibus totalibus, quarum quælibet sit completa: sed potius ex pluribus partialibus. Ratio est, quia de actionibus eodem modo philosophandum est, sicut de terminis per illas productis. Hac enim ratione, quando aqua generatur, sicut in illa sunt plures partes integrantes vnā aquam totam.

Super I. lib. de gener. & corrup.

lem, quæ est vnum ens perse, ita omnes illæ partes non fiunt vnica indiuisibili actione, sed pluribus partialibus constituentibus vnica continuam generationem totalem. Similiter forma, & modus vnionis, vnica totali actione producuntur, integrata ex pluribus partialibus, sicut forma ipsa, & modus vnionis respectu termini totalis, quod est compositum habent rationem partis, sic ergo ille partialis modus vnionis, qui in nutritione producit, & partialis forma, & vnio materiæ alimenti cum materia viuentis, sunt entia partialia, ordinata ad integrandam quandam partem viuentis vnitam præexistentibus, & cum illis componentem vnum perse; ita actiones illæ omnes, sunt partiales cõponentes quidem vnica totalem actionem perse, cuius adequatus terminus est noua pars viuentis, ex illis partibus iam connumeratis integrata, quæ totalis actio, dicitur nutritio.

Et si inquiras, quem ordinem habeant inter se illæ tres actiones partiales, ex quibus integratur nutritio, scilicet productio partialis formæ, & vnio materiæ alimenti cum materia viuentis, ac formæ partialis cum forma præexistenti.

Respondetur in primis, hæc omnia simul tempore fieri, quia viuens, non potest introducere suam formam in materia alimenti, nisi illam sibi vniat, aliàs enim conuerteret alimentum in suam substantiam.

Nihilominus dico secundò: esse aliquem ordinem naturæ inter illas actiones ita vt prior natura sit productio formæ viuentis in materia alimenti, quæ continuat materia alimenti, cum materia viuentis, & forma partialis producta cum forma præexistenti. Ratio est, quia ea quæ specie differrunt, non possunt continuari inter se, & ita, vt continuentur præquiri debet, quod sint eiusdem rationis: ergo prius natura est actio illa, qua forma viuentis introducit in materia alimenti per quam alimentum fit simile viuenti, quæ sint aliæ duæ actiones: altera, qua vnitur materia alimenti cum materia viuentis: altera qua vnitur forma partialis producta, cum forma viuentis præexistenti: inter has vero duas actiones vnitas, est etiã ordo naturæ, quia vt vidimus. 6. Physi. indiuisibilia formæ subiectantur in indiuisibilibus materiæ, sicut tota ipsa forma subiectatur in materia; ergo indiuisibile formæ de nouo

nouo productum, cōtinuatiuū vnus partis formę cum alia, debet subiectari in indiuisibili materię de nouo producto, quod continuat materiam alimenti cū præexistenti: sed omne subiectum est prius natura ipso quod in illo recipitur: ergo prius natura est vnitio materię, quàm vnitio formę.

His ergo principijs suppositis efficaciter potest probari cōclusio supra posita, scilicet, nutritionē essentialiter distinguī à generatione. Ratio est, quia generatio, tantum dicit actionē productiuā formę in materia, non vero continuationē vnus formę cū alia, & vnus materię cū alia, sed huiusmodi actiones cōtinuatiuę essentialiter includuntur in nutritione, quia viuēs non potest nutriri ratione partis separatę ab illo: ergo nutritio essentialiter differt à generatione, & per hoc facile soluitur argumentum contrarię sententię, quia quanuis pars viuētis, quę per nutritionem producitur, sit eiusdem speciei cum ipso viuēti producto per generationem, tamen non est sola illa terminus, qui fit per nutritionem, sed indiuisibile formę, & in diuisibile materię, quibus cōtinuatur, cum materia, & forma viuētis, & ita intermi-

no aquo præcedit etiā priuatio formę generandę in materia, & priuatio illorum indiuisibilitium, in generatione autem, solū præcedit priuatio formę generandę.

Dico quarto in hac quæstione, non omnes nutritiones esse eiusdem speciei, sicut nec omnes generationes, quia sicut generatio equi, & generatio leonis distinguuntur specie propter diuersos terminos vtriusque actionis, ita nutritiones illorum distinguuntur specie, quia producuntur per illas formę partiales diuersę rationis, quę per consequens habent continuatiua diuersę rationis, quibus vna forma cōtinuatur cum altera, circa dicta 6. Physi. ergo nutritiones substantiarum specie differentium distinguuntur specie. Vtrum autem omnes augmentationes sint eiusdem speciei, dicam quæst. sequenti.

Tandē ad argumenta, eorum qui contedunt, augmentationē & nutritionē non esse mutationes realiter diuersas. Et in primis. Ad Arist. respōdetur, quod cū docet augmentationē, & nutritionem, esse eandē actionem subiecto, loquitur de subiecto non in quo sed ex quo, quasi dicat, tā nutritionē, quā augmentationem, fieri ex eodē alimento,

Super I. Lib. de gener. & corrup.

quia vt postea idem explicat, idem alimentum, in quantum substantia nutrit, & in quatum est quantum auget.

Ad secundam, esse diuersam rationem de generatione, & nutritione, quia quando aliquid generatur de nouo, eadem omnino quantitas, quæ præfuit in corrupto, manet ingenito, nec ibi intercedit continuatio duarum quantitatũ, & præter actionem illã, quæ est ad substantiã non datur alia ad quantitatem, quando aliquod generatur; tamen quando aliquid nutritur, quãuis non producat de nouo quantitas (hec enim nõquã producit vt sepè dixi) tamen intercedit continuatio quantitatis alimenti, cum quantitate viuentis, & ita, quando aliquid nutritur præter nutritionẽ, quæ est actio terminata ad substantiã, datur alia actio, scilicet augmentatio terminata ad quantitatem, non quidem ad quantitatem producendam, sed ad vniendam quantitatem alimenti cum quantitate viuentis, quia sicut dicimus, motum localem tendere ad locum, non quod motus localis producat locum: potest enim locus supponi iam factus ante motũ localem mobilis, sed terminatur ad locum acquirendum: ita enim augmentatio terminari poterit ad quan-

titatem, non quidem producendam, sed vniendam Et hæc de hac quæst.

Quæst. II. Quid, & quotuplex sit augmentatio, & diminutio.

Circa primum, scilicet, quid sit augmentatio, & diminutio: Cum essentia & quiditas motuum cognoscatur propter terminos, videndũ est, quid sit terminus aquo & ad quẽ augmentationis & diminutionis. Et quidem prima & cõmunis Thomistarũ sententia asserit. Terminum ad quem augmentationis esse partialem quantitatem, qua viuens fit maius, quam existimant produci per augmentationem; cum isti auctores non ponant quantitatem cocuã materiæ primæ, vt nos ponimus, terminũ vero aquo augmentationis dicunt esse minorem quantitatem, non prout significat carenciam maioris quantitatis, sed prout dicit modum quendam minoritatis, scilicet, qualiter est tanta, & non maior.

De diminutione verò dicunt, esse actionem quãdam, nõ quidẽ corruptiuam, sed productiuam, vt in simili de remissione supra retulimus, & ita dicunt, terminũ aquo diminutionis, esse quantitatem illã maiorem, quæ est in termino aquo diminutionis: terminum verò ad quẽ, dicunt esse.

esse minorem quantitatem, nõ prout dicit priuationem maioris, sed prout dicit modum quẽdam positium minoritatis, oppositum maioritati, quæ præfuit in termino ad quem diminutionis.

Verum tamen, res hæc, suppositis his, quæ in simili diximus de intensione, & remissione qualitatum, facile, & breuiter expediri potest: vnde, dico primo. Terminum à quo augmentationis esse minorem quantitatem, prout dicit carentiam maioris quantitatis. Et probatur, quia in quantitate minori tria tantum considerari possunt. Primo ipsa quantitas, quæ dicitur minor, & hæc nõ est terminus formalis augmentationis. Ratio est, quia adueniente termino ad quem expellitur terminus à quo, propter formalem incompossibilitatem, quam habent: sed adueniente maiori quantitate, nihil præexistentis quantitatis corrumpitur, sed potius manet totum id, quod erat antea, & aliquid amplius: ergo quantitas minor in ratione quantitatis, non potest esse terminus augmentationis.

Secundo, potest considerari in quantitate minori ratio ipsa minoritatis, & hæc non potest esse terminus à quo augmentationis, sicut nec potest esse

terminus ad quem maior quantitas sumpta pro relatione, quia ad relationem, non datur per se motus, ergo neq; est terminus à quo minor quantitas pro relatione minoritatis: ergo restat dicendum, terminum à quo augmentationis, esse minorem quantitatem, prout dicit carentiam maioris quantitatis acquirendæ per augmentationem, & hinc fit, terminum à quo, & ad quem augmentationis, non esse verè contrarios, sed potius priuatiuè oppositos, cum hoc tamen, augmentatio est motus proprie dictus, & per se successiuus, quia quamuis terminus à quo augmentationis, non sit formaliter aliquid positium, tamen augmentatio, ex vi termini ad quem, habet sufficientem causam, vt sit per se successiuus, quia quantitas acquirenda ratione sui, habet partes, extra partes inter se distantes, quæ successiuè acquiruntur ratione sui, & ita est motus proprie dictus, Arist. autem, vt dixi, 3. & 5. Physi. nunquam docuit, motum proprie dictum debere esse inter extrema proprie contraria, aliàs falso diceret, augmentationem esse motum proprie dictum, quia secundum ipsum, capite de quantitate, quantitati nihil est contrarium proprie loquendo, loqui-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

quit, ergo de cōtrarietate, siue propria, siue impropria, quomodo autem, quamuis contrarietas impropria reperiatur in substantiā, nō detur per se motus ad substantiam, diximus loco citato, quia vel substantia, non habet partes ratione sui, (vt quidā opinantur) & ita per se, non petit successiue produci; vel certē si habet illas, vt est longē probabilius, illę nō sunt inter se distantes, nec quædam extra alias ratione sui, sed per quantitatem, vt ibi dixi, & ita per se loquendo, non petit motum successiuū, vt producatur.

Dico secundo, in hac quæst. Terminus ad quem augmentationis est maior quantitas, non ita, quod quantitas aliqua producatur per augmentationem, hæc enim nunquā producitur, sed potius producitur per augmentationem illud indiuisibile, quod vnit quantitatem alimenti cum quantitate viuētis, & quia mediante illa continuatione duarū quantitatum, absq; aliqua alia productione confurgit maior quātitas, quam præfuit in ipso viuēti; ideo dici solet, augmentationem terminari ad maiorem quantitatem, non producendam, sed vniendā eū alia, & ita terminus ad quē formalis, est indiuisibile continuatum, ex cuius continuatione

confurgit maior quantitas: vnde, Aris. hoc, cap. nunquam docuit, augmentationē esse productionē maioris quantitatis, sed additamētum inquit magnitudinis; & hinc vltterius constat, augmentationem esse motum positiuum, id est, productiuum alicuius entis: patet etiam esse mutationem quandam accidentalem, & ita essentialiter diuersam à nutritione, qua producitur substantia aliqua partialis.

Dico tercio. Quāuis terminus intrinsecus, & productus per augmentationem, tantū sit indiuisibile, quod cōtinuat quātitatem alimenti cum quantitate viuētis, tamen terminus ad quem augmētationis, quasi extrinsecus, est ipsa quantitas alimenti, nō quidē terminus productus, sed terminus acquirendus per illam. Quæ conclusio probatur à simili de motu locali, quia in opinione omnium præter præsentiam localem, quæ est terminus intrinsecus, & productus per motū localem, etiā locus est terminus illius, quia quāuis motus localis, nō producat locū, tamē terminatur ad illum acquirendū, ergo similiter, quāuis quantitas alimenti, nō producat per augmentationē, tamē quia augmentatio terminatur ad illam acquirendam, erit quātitas alimenti terminus saltem extrinsecus.

extrinsecus augmentationis: est enim proportionalis ratio.

Dico quartò. Diminutionē, non esse motum proprie dictū positium, sed corruptiuū potius: non ita, quod quantitas corrumpatur, quia hæc in nostra sententia, ut sæpè diximus est cœua materiæ, & in generabilis, & incorruptibilis, sicut illa sed potius per diminutionē discontinuatur pars quantitatis, quæ erat ante vnita eū quantitate viuentis, eo quod pars aliqua substantialis, quæ antea erat viuens, conuertitur in prauum humorem, vel quid simile, ratione cuius illa pars quantitatis iam separatur à viuenti, & quia impossibile est, separari illam partem, nisi ex eo quod corrumpatur indiuisibile, quod continuabat illam eū quantitate viuentis, idè quia diminutio consistit in illa separatione, ex qua quantitas præexistens minor fit, atque adeò diminutio est actio corruptiua, & non productiua alicuius. Quam sententiam re vera insinuauit, Aristot. dicens, hoc capite, augmentationem fieri aliquo accedente, diminutionem verò aliquo recedente, ergo sentit per diminutionem, nihil poni in viuenti, sed potius recedere, & ita diminutionem potius esse mutationem cor-

ruptiuam, quàm productiuam alicuius entitatis.

Sed dubitabit aliquis hoc loco. Vtrum ad rationem augmentationis requiratur, quòd viuens acquirat maiorem quantitatem, quàm illam, quam per aliam partem deperdit. Sunt enim, qui existiment, non esse augmentationem, nisi quando viuens acquirat maiorem quantitatem, quam antea habuerit, & ita in homine, tres status, siuè ætates distingui solent, alter, in quo magis acquirat, quàm deperdit, & appellatur status augmentationis: alter verò, in quo tantum acquirat quantum per alias partes deperdit, & huiusmodi ætas appellatur status, quia nec decrefcit, neque augetur, alter denique, in quo magis deperdit, quàm acquirat, quod contingit in senibus in quibus plures partes conuerti solent in prauos humores, quam acquirant de sua substantia, & appellatur status diminutionis.

Dicunt ergo, solum in primo statu, contingere augmentationem, non verò in secundo, & tertio: cuius sententiæ fundamentum est, quia augmentatio, ut nomē ipsum sonat, est qua, aliquid augetur, & fit maius: quādo ergo, plures partes deper-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

deperdit viuens, quàm ex alia parte acquirat, talis actio, non erit augmentatio.

Dicendum tamen est in hac re: nomine augmentationis duo posse significari. Primum actionem acquisitionem quantitatis, non cuiuscunque, sed maioris; quam antea precesserit in viuente, ita ut per illam simpliciter, & absolute dicatur augeri, & hoc modo, verum est, non esse augmentationem, nisi viuens acquirat plus, quàm deperdat: tamen alio modo sumitur augmentatio pro quavis acquisitione quantitatis, quia per quavis acquisitionem quantitatis, saltem pars illa, cui immediate additur fit maior, quamuis contingat, viuens simul per aliam partem plus deperdere, & ita appellatur augmentatio, saltem respectu illius partis, quæ augetur. Et quidem, quod talis motus sit augmentatio probatur, quia ut ex Arist. vidimus, tres sunt tantum motus proprie dicti, scilicet augmentatio, alteratio, & motus localis; sed talis acquisitio quantitatis, non est alteratio, nec motus localis, ut patet: ergo est motus augmentationis.

Et hinc etiam facile soluitur aliud dubium, quod hoc loco disputari solet. Vtrum, scilicet, in quantitate, detur aliquis

alius motus præter augmenta-
tionem, & diminutionem, vi-
debatur enim, quod conceden-
dus esset alius motus medius,
terminatus ad quantitatem, quia
augmentatio terminatur ad ma-
iorem quantitatem, & diminu-
tio ad minorem: sed inter ma-
ius, & minus datur medium,
scilicet, æquale, ergo inter au-
gmentationem, & diminutio-
nem, datur motus medius: ter-
minatus ad quantitatem æqua-
lem. Respondetur, motum ac-
quisitiuum quantitatis æqualis
cum illa præexistenti, re vera
esse augmentaionem, saltem
respectu illius, quod crescit, &
æquatur cum alio, ut enim dixi-
mus, per quamuis acquisitionem
quantitatis, quamuis fortasse
totum ipsum viuens, non fiat
maius, si contingat plus per aliam
partem deperdere, tamen saltè
respectu illius partis, cui imme-
diate additur talis quantitas
est augmentatio, quia illa fit
maior per talem additionem.

Circa secundum, quod inquit
rit questio, scilicet, quotuplex
sit augmentatio: notandum est
ex communi Philosophorum
consensu, augmentaionem ef-
se duplicem, aliam, quæ fit per
intusumptionem, qualis repe-
ritur in viuentibus; quia viu-
entia augentur sumendo intra
se alimentum, quo nutriuntur,

Vel per os, vt animalia, vel saltem per radices, vt arbores humorem ex terra quendā per radices percipiunt, illoq; augetur: alia verò est augmentatio per iuxta positionem, quæ reperitur in non viuentibus, ignis enim, non augetur per aliquid intrase sumendo, sicut viuens, sed per iuxta positionē, quia dum iuxta illum ponuntur combustibilia, illa in suam substantiam conuertit, & ita fit maior. Quod verò in non viuentibus, etiā reperitur suus motus augmentationis. Patet, quia non viuencia postquam iā producta sunt, etiā augetur tam in substantia, quam in quantitate, saltem per iuxta positionē, ergo actio, qua substantia augetur erit nutritio, & actio, qua quantitas augetur, erit augmentatio.

Dubium tamen est. Vtrum augmentatio, & nutritio non viuentium, differant specie ab augmentatione, & nutritione viuentiū. In quo, dico primo: nutritionem, non viuētium essentia liter differre à nutritione viuentium, improprieq; appellari nutritionem. Probatür prima pars conclusionis, quia nutritiones distinguntur per diuersos terminos; sed per nutritionem viuentium produci-
tur substantia viuens, & termi-

nus à quo est priuatio illius, in non viuentibus verò, produciunt substantia in animata, & terminus à quo est priuatio talis substantiæ: ergo tales nutritiones habent terminos ad quos, & à quibus specie diuersos, atque adeo specie distinguntur. Quod verò nutritio, non viuentium minus proprie dicatur talis. Probatür, quia nutritio, vt supra vidimus, non tantum dicitur productionem nouæ substantiæ, sed vnionem illius cū substantia præexistenti, ita quod, hæc duo semper sint conexas, quia cum forma viuentis, non possit esse, nisi in certa quadā quantitate, quando per nutritionem viuētis produciuntur exiguua pars substantiæ, necessarium est, illam vniri cum substantia præexistenti, quia materia tā parua est, quod forma viuentis, non possit cōseruari in illa separata, at verò in non viuētib; talis vnio substantiæ partialis productæ per accidens est, quia cum non habeat minimū, sed possit eorum forma, in qua uis exigua parte separata cōseruari, ideo quod partes de nouo productæ vniantur cum illis per accidens est, ita vt talis vnio, nō consequatur per se ad illam productionem, sed nutritio dicitur essentialiter, non solū productionē nouæ substantiæ,

Super 1. lib. de gener. & corrup.

sed conuersionem illius in propriam substantiam: ergo nutritio, non uiuentium minus proprie participat rationē nutritionis.

Dico tamē secundò: augmentationem, non uiuentium eiusdem speciei esse cum augmentatione uiuentium, & ita imperfectione essentiali æqualem esse utranq; augmentationem. Ratio est facilis, quia quantitates uiuentium, & non uiuentiū eiusdem speciei sunt, atque adeò, & indiuisibiliavtriusque: sed augmentatio, vel terminatur ad quantitatem producendam, ut tenet communis opinio, vel secundum nos terminatur ad vniendam quantitatem, medio quodam indiuisibili, quod non differt specie, inuentibus, & non uiuentibus; ergo utraque augmentatio, est eiusdem speciei, & æqualis imperfectione essentiali.

Addo tamen, secundum quādam perfectionē accidentālē, augmentationem uiuentiū esse perfectiorem augmentatione, nō uiuentiū. Ratio est, quia in augmentatione uiuentiū est distributio quædam alimenti per varias partes animalis. Et præterea producit per illam augmentum debitum, ut uiuēs perfectè possit suas operationes exerecere; at verò augmentum,

non uiuentium, non est illis aliqua ratione debitum, cū ex se non postulent certā, & determinatam quantitatem, qualis requiritur ad perfectam organizationem uiuentium; unde Aristot. hoc, cap præcipuè agit de augmentatione uiuentium, ut quæ magis propria est. Et hæc de hac quæstione.

Quæst. III. Vtrum augmentatio, & nutritio sint motus continui, & propriè dicti.

DV O B V S modis potest intelligi augmentationem, & nutritionem, esse motus continuos. Primò, ut continuam sit, idem quod perpetuū, quod est quærere, utrum augmentatio, & nutritio perpetuo durent. Secundò, ita ut, quamuis non perpetuo durent, durent tamē tempore aliquo continuo, ita ut non fiant per sola instantia temporis.

Circa primum, certū est augmentationem, & nutritionem, non semper durare, absque interruptione, & ita non esse motus perpetuos, tum, quia saltem, quando animal perit, pereunt etiam suæ operationes, quales sunt augmentatio, & nutritio, vel quia fortasse, non adest debitum alimentum, vel quia

quæ, non semper adest debita dispositio, vt alimentum conuertatur in substantiam aliti, & ita nutritio, & augmentatio, non durant perpetuo.

Sunt tamen ad hoc propositum difficilia verba, Arist. hoc capite paulo ante finem, vbi dicit. *Viuens quandiu, viuit semper nutritur, non tamen semper augetur.* Respondetur tamen, Aristot. in primis, non intendere, quod animal semper, & absque interruptione nutriatur, sed aduerbium; semper, distribuit pro qualibet ætate, ita vt sit sensus; in qualibet ætate viuens nutriti, dum semper conuertit alimentum in suam substantiam.

Dum tamen dicitur, non semper augeri, non loquitur de augmentatione, prout significat quamlibet acquisitionem quantitatis, hanc enim necessario habet animal semper, quod nutritur, quia impossibile est, alimentum conuerti in substantiam aliti, quod fit per nutritionem, nisi quantitas alimenti, illo corrupto, vniatur cum quantitate viuentis, in quo consistit ratio augmentationis loquitur ergo, Aristotel. de augmentatione, prout significat actionem, qua totum viuens fit maius, ita vt crescat

totum, & hanc dicit, non semper habere quandiu viuit, solum enim crescit animal, vsque ad determinatam ætatem: vnde optimè dicit, animal in qualibet ætate nutriti, id est, conuertere alimentum in substantiam aliti, non tamen semper augeri, quia aliquando plus deperdit, quam per aliam partem acquirit.

Quæstio ergo præcipue habet difficultatem, in secundo sensu, verum, scilicet, nutritio, & augmentatio sint motus continui, id est, durante tempore aliquo continuo. In quare, prima sententia est, afferentium, nutritionem, & augmentationem, non esse motus continuos, sed potius fieri per instantia, ita vt alimentum tempore disponatur, vt conuertatur in substantiam aliti, & transacta tali alteratione in instanti fiat conuersio alimenti in substantiam viuentis, & per consequens, etiam augmentatio simul fit cum nutritione, & idem dicendum est de singulis partibus alimenti, ita vt in tempore disponantur ad corruptionem, deinde verò in instanti sequenti conuertatur in substantiam aliti per nutritionem. Docet Auerroes.

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

8. Phys. coment. 23. Tolet. hic quæst. 11. & videtur sententia S. Thom. 8. Phys. super textum. 23. vbi dicit, impossibile esse aliquod augeri tempore continuo, ita vt in qualibet parte temporis illius, aliquid augeatur imò, Arist. textu illo. 23. videtur id docuisse, dum dicit, impossibile esse aliquid continuo augeri.

Et rationibus videtur suaderi hæc sententia. Primò, quia nutritio incipit finita alteratione præuia, qua alimentum disponitur ad corruptionem, sed talis alteratio durat per tempus, quia vt vidimus capite præcedenti, alteratio est motus successiuus: ergo in instanti, quo finitur talis alteratio, incipit nutritio, & augmentatio, quæ fit simul cum illa.

SECVNDO, quia forma viuents requirit minimum, vt vidimus, quinto Physicorù, sed quæ incipiunt in minimo incipiunt in instanti, quia producantur incerta, & determinata quantitate, atque adeò non in minori, & minori successiuè: ergo cum semper per nutritionem producatur forma viuents, sequitur nutritionem in instanti esse.

Tertiò, & est difficilis ratio,

quia si nutritio fit successiuè in tempore: ergo in instantibus continuariuis illius temporis est iam conuersa aliqua pars cibi, saltem, vt tanta, & in partibus sequentis temporis conuertuntur alia partes cibi: ergo ideò in illo instanti, non conuertitur pars alimenti, quæ restat, in substantiam alii, quia non est dispositio necessaria ad talem conuersionem: vel ergo in tali dispositione deficit aliquid diuisibile, vel indiuisibile, si diuisibile: ergo indiget tempore diuisibili, vt per alterationem diuisibilem fiat, atque adeò falsum erit dicere, immediate post tale instans, esse faciendam conuersionem partis alimenti restantis: si autem in tali dispositione deficit aliquid indiuisibile: ergo fit in instanti indiuisibili, atque adeò falsum erit dicere, quod alimentum tempore sequenti, sit vltimate disponendum ad corruptionem: ergo nunquam est verum dicere immediate post hoc erit nutritio, & ita non fit in tempore, sed in instanti.

QVARTO, quia, vt cibus conuertatur in substantiam alii requiritur certa aliqua dif-

dispositio, quæ sit tanta et non minor: sed dispositio ut tanta incipit in instanti, quia ut sic est indiuisibilis: ergo nutritio quæ incipit quando est vltima dispositio ad illam, etiam incipit in instanti.

Quintò de augmentatione est peculiaris, & difficilis ratio: quia ut hæten^o dixim^o, augmentatio non terminatur ad producendam quantitatem, sed ad vniendam quantitatem viuentis, & quantitatem alimenti; sed illa continuatio fit medio quodam indiuisibili continuatio producto, sed indiuisibile in instanti producitur: ergo talis vniò fit in instanti, atque adeò augmentatio fiet in instanti.

His tamen non obstantibus, dico primo: Nutritionem esse motum continuum. Tenet Marfilius hic. q. 14. Albertus de Saxonia, q. 13. Iádunus. 8. Phy. q. 7. Sot. 1. Physic. q. 4. & 6. Physic. q. 6. Banez, hic. q. 2. Et ratio est facilis, quia tunc fit cõuersio alimenti in substantiam aliti, quando est vltima dispositio sufficiens ad illud corrumpendum, illudq; conuertendum in substantiam viuentis: sed talis dispositio successiue introducitur, & continuo in diuersis partibus materiæ alimentis continuis (nec enim potest

calor v. g. ut Sex simul in tota materia alimenti introduci, quia successiue & continuo trãsmutantur partes alimenti in substantiam aliti, atq; adeo nutritio est motus successiuus, & continuus.

Dico secundo: Nutritionem esse motum successiuum & continuum per accidens, atq; adeò non esse motum proprie dictum, motus enim proprie dictus per se, successiuus debet esse, & non per aliud. Hanc conclusionem etiam tuentur autores citati in prima conclusione, estq; communis. §. Physic. vbi Arist. negat ad substantiam dari per se motum proprie dictum. Ratio autem est, quã ibi diximus; quia etsi substantia, quæ per nutritionem producitur habeat proprias partes; tamen illæ partes cum citra quantitatem non sint quãtitatis, & moles, non sunt necessario partes extra partes, & ita non habent inter se distantiam requisitam ad causandum motum successiuum, atq; adeo substantia quãtum est de se, non habet sufficientem causam ad causandum motum successiuum, solum ergo nutritio fit successiue per accidens, ratione præuic alterationis, quia scilicet materia alimenti paulatim per partes disponitur, ad recipiendam formam

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

formam viuentis, quia cum talis materia habeat partes extra partes, ratione quantitatis, hinc successiue, & paulatim disponitur: ergo nutritio est successiua per accidens, atque adeo non est perse motus proprie dictus.

Dico tercio: Augmentatio est motus perse continuus & proprie dictus ex communi sententia, quam autores citati prima conclusione tuentur: imò est sententia expressa Aristot. 6. Physicor. textu. 49. vbi eodem modo asserit de motu locali, & de motu augmentationis, quia vterque motus in continuo est, & non datur in illis prima pars, & primum mutatum esse: ergo sicut motus localis est perse continuus, & proprie dictus, ita augmentatio: imò & Sanctus Thom. qui in contrariam sententiam adduci solet, idem expresse docet super eundem textum, fateor tamen, locum in contrarium adductum difficile explicari posse, nisi fortasse, Sanctus Thomas velit, motum augmentationis, non esse motum continuum, id est, perpetuum: hanc fuisse mentem, Aristot. textu illo. 23. 8 Physicor. infra ostendam.

Ratione autem probari potest prædicta conclusio, quia

augmentatio terminatur ad acquirendam nouam quantitatem, ex eo quod quantitatem alimenti vniat cum quantitate viuentis, talis autem quantitas successiue acquiritur, quia cum ex se habeat partes extra partes, ratione sui, petit quod alimentum paulatim, & per partes disponatur ad conversionem in substantiam aliti, ac proinde ad augmentationem, quæ simul fit: ergo augmentatio ex vi quantitatis ad quam terminatur, saltem acquirendam, licet non producendam est motus successiuus; ergo & perse est successiuus: quia quod conuenit motui ratione terminorum inter quos versatur, perse illi conuenit, quia perse est via, respiciens tales terminos, atque adeo est motus continuus proprie dictus.

Sed obijcies quia dum aquæ duæ continuantur in instanti contactus continuantur, & ita in instanti producitur superficies continuatiua illarum: ergo similiter, quantitas alimenti in instanti potest vniri cum quantitate viuentis, ita quod in instanti producat superficies continuatiua illarum quantitatum. Respondetur, esse diuersam rationem, quia cum illæ duæ aquæ, & illæ substantiæ, sint omnino similes;

similes, & fluidæ, sufficit contactus, ut continentur, absque alia alteratione præuia: unde quia contactus fit in instanti, in quo finitur motus localis, ideo in instanti continuatur illæ duæ substantiæ, ac per consequens, quantitates illarum, etiam in instanti continentur: quia tamen substantia alimenti est dissimilis cum substantia viuentis, non potest continuari cum illa, & ita opus est, quod corrumpatur, & conuertatur in substantiam aliti, quæ corruptio fit media alteratione successiua; quia ergo quantitas alimenti non potest continuari cum quantitate viuentis, donec alimentum conuertatur in substantiam aliti, aliàs eadem quantitas esset in duabus substantijs, ideo non potest uniri in instanti quantitas alimenti cum quantitate viuentis.

Et si istes, ex hoc sequi, augmentationem esse per accidens successiuam, quia alimentum non potest in instanti corrumpi, & conuerti in substantiam aliti. Respondetur adhuc, illam alterationem, ideo esse successiuam quo ad extensionem, quia quantitas alimenti habet partes extra partes, & ita necessarium est

successiue disponi, & quia quantitas alimenti est terminus a quem augmentationis, non quidem, producendus, sed acquirendus, ideo augmentatio ex vi sui termini ad quem habet successiorem propriam & ita perfe.

Ad argumenta contrariæ sententiæ respondetur, & imprimis ad Diuom Thom. qualiter interpretandus sit, ut verum dicat, & ne sibi contradicat, dum 6. Physicorum, super textum. 4. 9. expresse asserit, augmentationem esse motum continuum iam, supra explicui.

Ad Aristotel. autem, quod cum ibi asserit impossibile esse aliquid continuo augeri, idem est continuum, quod perpetuum, & ita tantum intendit augmentationem non esse motum perpetuum: Agit enim Aristot. contra Heraclitum asserentem omnia semper moueri, & ita contra illum docet alterationem & augmentationem non esse motus continuos.

Ad primam rationem respondetur, quod omnis forma requirit determinatam aliquam dispositionem, ut introducatur, & ita quo usque alteratio disponens sit antea, non introducitur forma substantialis, quanuis autem illa

Super I. Lib. de gener. & corrup.

vt tanta incipiat intensiue per primum sui esse, quia vt sic, intensiue est in diuisibilis; tamen illa dispositio, quæ intensiue est tanta: extensiue est diuisibilis, & ita quoad extensionē successiue producit in singulis partibus materiæ, & forma viuentis simul cum illa per nutritionem, quia forma statim producit in materia, quando adest vltima dispositio ad illam.

Vnde ad argumentum in forma respondetur, verum esse, quod nutritio incipit post finitam alterationem præuiam, tamen alteratio præuia, quanuis absolute desinat per primum sui non esse, tamen non sequitur nutritio ad alterationem absolute, sed alterationem, vt in tanta intensiue, quia requirit certam dispositionem vltimam non minorem, alteratio verò incipit esse vt tanta intensiue per primum sui esse, quia, vt sic, est indiuisibilis: sed quia rursus illa dispositio vt tanta intensiue, extensiue, & in partibus materiæ successiue introducit, ideo, incipit per vltimum non esse, & quia forma viuentis incipit cum illa in singulis partibus materiæ, eo quod est vltima dispositio, ideo etiam forma viuentis per nutritionem incipit per vlti-

um non esse successiue, non autem per primum fuisse, & in in instanti.

Ad secundum respondetur; quod vt vidimus tractatu de maximo & minimo, quannis forma viuentis, quando incipit totaliter de nouo produci, requirat minimum, eo quod requirat certam, & de terminatam quantitatem ad organizationem membrorum, quæ non potest esse in quavis minima quantitate, tamen quando producit pars formæ per nutritionem non requirit minimum, sed fit secundum partes minores, & minores in infinitum. Ratio autem differentie est, quia nutritio supponit ipsum viuens productum, & ita habere organizationem sufficientem, vt conseruetur forma, & ita quidquid deinde additur potest esse minus, & minus in infinitum, nutritur autem viuens & augetur, vt melius, & perfectius eliciat suas operationes, vt conseruetur.

Ad tertium respondetur, verum esse, quod cum nutritio incipit per vltimum non esse & successiue, verificatur de illa, nunc non est conuersio alimenti in substantiam aliti, & immediate post hoc erit, & ita ideo est, quia deest aliquid dispositionis diuisibile quoad extensionem.

tionem; quia si aliqua intensio diuisibilis restaret producenda ante nutritionem, non esset verum dicere, in hoc instanti, non est, & immediate post hoc erit nutritio, quia ante nutritionem debet produci illa pars diuisibilis intensio, vt dispositio perueniat ad certum gradum, tantum quantum requirit forma viuens, vt sit dispositio vltima ad illam, deest ergo in illo instanti aliquid diuisibile quoad extensionem, quia calor v. g. vt sex debet produci in partibus materię, vt in illis introducatur forma viuens, tamen, quia calor vt Sex. v. g. est vltima dispositio ad nutritionem simul quod in tempore sequenti introducitur calor vt Sex. in partibus materię successiue, simul etiam introducitur forma viuens successiue per nutritionem, ita vt illa vltima dispositio, nõ sit prior duratione aliqua, quam forma, sed solum prior natura, quia disponit ad illam, tamen induratione reali simul est dispositio & forma, vnde optime saluatur, quod in mediate post hoc incipiat nutritio, quia incipit simul cū vltima dispositione, quę extensione siue incipit immediate post in partibus materię.

Ad quartum quidam ne cogantur concedere, vnionem quantitatis viuens cum quantitate alimenti fieri in instanti, dicunt, quod quanuis vna quantitas, vt tanta, vnietur cum alia, medio quodam indiuisibili continuatiuo, quia vt tanta indiuisibilis est, & terminatur intrinseco indiuisibili, tamen partes quantitatis absolute sumptę, & non vt tanta, vniantur medio quodam modo vnionis diuisibili, & ita dicunt in augmentatione successiue, & continuo vniri quantitatem alimenti cum quantitate viuens, atque adeo optime saluari augmentationem absolute esse motum continuuum.

Verumtamen si hæc sententia intendat necessarium esse modum vnionis præter indiuisibile ipsum super additum, vt partes vniantur verissima est, ostendimus enim 6. Physicorum, omnia indiuisibilia esse res, & non modos, respectu partium, quibus ad hærent, & ita quod vniantur cum illis per modum vnionis super additum: si tamen intendat, aliquando continuationem duarum partium quantitatis fieri, absque aliquo indiuisibili per solum

Q. mo-

modum vniuersis, falsa est, quia necessarium est ea, quæ continuantur, vniiri per vltimam, ea enim quæ, secundum profunditatem vniuntur, penetrantur inter se: sed in quantitate non est dare vltimum præter indivisibile quia vt 6. Physicorum ostendimus, non est dare partem proportionalem vltimam: ergo necessarium est, quod quodcumque duæ quætitates vniuntur per continuationem, dari quoddam indivisibile, quod sit vltimum vtriusq; & mediante illo continuentur tamquam vnitivo interiecto inter vtramque.

Quàm aliter & facile potest solui prædictum argumentum, quia cum quantitas alimenti, & quantitas viuentis, sint quantitates diuisibiles, etiam quoad profunditatem, vniuntur inter se quadam superficie de nouo producta, atque adeo, quæpote sit illa superficies indivisibilis quoad profunditatem. tamen quantum ad longitudinem & latitudinem diuisibilis est in partes, & ita capax, vt producat motu continuo.

Et si obijcias, quia si in augmentatione quantitas alimenti continuatur cum quantitate viuentis, medio quodam indi-

uisibili, quare potius, dicitur viuens augeri, quàm ipsum alimentum. Responderetur, duabus de causis. Prima, quia id augetur, quod manet post augmentationem, vnde quia non manet alimentum, sed viuens, eo quod alimentum conuertitur in substantiam aliti, ideo augetur viuens, non verò alimentum. Secundo quia id denominatur absolute augeri, quod est maius illo, quod additur: si enim gutta aque addatur magnæ aque, absolute loquendo non dicimus guttam augeri, sed aquam præ-existentm, quia ergo alimentum, quod viuens conuertit in substantiam, exiguum est, respectu quantitatis viuentis, ideo potius viuens dicitur, augeri, quàm ipsum alimentum.

Est tamen aduertendum, quod quando quantitas alimenti continuatur cum quantitate viuentis, etiam accidentia illarum, continuantur inter se, vt albedo vtriusque quantitatis, tamen hæc actio vnitiva, non est per se motus, si cuta actio vnitiva quantitatum. Ratio differentie est, quam sæpè dixi, quia quamuis omnia accidentia corporea habeant partes sibi proprias, quo-

ad extensionem, tamen illæ partes ex natura rei non sunt impenetrabiles, & partes extra partes, hoc enim solum conuenit quantitati moli, & ita reliqua accidentia per accidens ununtur, successiue scilicet, quia quantitates in quibus sunt, successiue ununtur, & ita unio reliquorum accidentium non est per se motus, sicut unio quantitatis alimenti cum quantitate uiuentis.

Solet tandem in hac questione ne dubitari, vtrum quæ pars alimenti conuertitur in substantiam aliti, sit eadem materia continua in parte iam conuersa, & parte, quæ adhuc manet sub forma cibi, ita vt eadem materia continua secundum diuersas partes, partim in formetur forma uiuentis, partim vero forma cibi.

Quidam enim existimant, ita esse, adducuntque exemplum de virga, cuius medietas est viridis, informaturque forma arboris uiuentis, medietas vero alia est sicca, & informatur forma inanimata.

Dicendum tamen est, quod hoc ipso, quod aliqua pars materiae cibi informatur per nutritionem forma uiuentis, discontinuari ab alia parte, quæ adhuc manet sub forma cibi;

& ita formas diuersas non posse per naturam in formare partes continuas materiae. Ratio est, quia diuersæ formæ natura sua ordinantur ad constituenda diuersa tota, & ita ex natura rei postulant discontinuationem materiae, vt quodlibet totum habeat suam materiam diuersam ab alio, & ita, Aristot. 5. met. capit. 6. optime dixit ea esse vnum numero, quorum materia est vna. Quare ad illud de virga responderetur concedendo, reuera, non esse illas medietates virgæ Physice continuas, sed apparenter solum, sunt enim quædam ita fortiter, & veluti intime inter se coniuncta, vt appareant continua, cum tamen reuera non sint, vt in artificialibus sæpè experitur: & hæc de hac questione.

Quæst. IIII. Vtrum uiuens maneat idem numero post augmentationem.

Non est cur hoc loco disputemus, vtrum animæ corporeæ sint diuisibiles, vel indiuisibiles, vt perperam hoc loco Banez, Toletus, & alij disputant, habet enim questio hæc suam sedem secundo de anima, præsertim cum

Super I. Lib. de gener. & corrup.

in omnium opinione, saltem animæ viuentium imperfectorum, qualia sunt plantæ, reptilia, & alia huiusmodi diuisibiles sint. Hic autem habet præcipuè difficultatem præfens quæstio. Primò, quia cum istæ animæ diuisibiles sint, cui libet parti materiæ correspondet sua pars formæ, diuersa ab alijs partibus, & ita in parte materiæ, quæ erat tante sub forma alimentii introducit noua pars formæ, quia si pars formæ præexistens, extendere tur ad informandam illam materiam, iam eadem pars formæ simul in formaret duas partes materiæ, quod non minus est per naturam impossibile, quam, quod eadem forma totalis in formet duas materias totales.

Ex quo argumentor sic: quia, si cum qualibet parte materiæ, aduenit viuenti noua pars formæ; ergo cum viuens post magnam ætatem transactam, plurimas materiæ partes acquisierit mediante alimento, & præexistentes partes viuentis paulatim per continuationem caloris corrumpantur, iam in fine ætatis non habet viuens partem aliquam, tam materiæ, quam formæ, ex his, quæ habuit, cum primo genitum fuit, sed totaliter erit

transmutatum: ergo post augmentationem continuam, non manet idem numero viuens.

Secunda ratio dubitandi est de non viuentibus, quia si portioni aquæ, addas æqualem aliam portionem, talis aqua augetur, non tamen manet eadem numero, ac antea erat, quia cum vtraque portio æqualis sit, non est maior ratio vnius, quam alterius, ante autem erant duæ aquæ totales, & non vna numero: ergo nec post augmentationem, manet eadem numero aqua.

In hac re quorundam sententia est, ideo viuens manere idem numero post augmentationem, quia tametsi per nutritionem adueniat noua pars materiæ, forma tamen non aduenit noua, & ita non fluit, & refluit, sed eadem, quæ in formabat partes præexistentes, absque aliqua additione sui, extenditur ad informandam illam nouam materiam, & ita manere idem numero viuens, quia saltem forma à qua habet esse semper manet inuariata. Quem modum dicendi sequuntur Auerois, tractatu de nutritione, cap. 1. Duran. in. 1. distin. 34. adducuntque pro sua sententia, Arist. quem hoc capite dicunt, asserere, viuens post augmentationem, manere idem, secun-

dum

dum formam, non tamen secū
dum materiam.

Hæc tamen sententia, quam
uis verum dicat in homine vbi
forma est indiuisibilis, ibi
enim eadem indiuisibilis for-
ma extenditur ad in formandā
nouā materiam, ita vt sit tota,
in tota materia, & tota in quali-
bet parte, quod etiam plures
asserunt contingere in formis
perfectorum animalium, existi-
mant enim, illas esse indiuisibi-
les: de quo dicam, secundo de
anima; tamen saltem in formis
animalium imperfectorum, fal-
sum dicit, animæ enim talium
animalium, sine dubio diuisibi-
les sunt: experimur enim an-
guem, & alia reptilia, adhuc di-
uisa, moueri, quod euidentis in-
diciū est, illorum animam, ad-
huc diuisam, conseruari, & ita
necessarium est, has animas di-
uisibiles proportionari cū par-
tibus materiæ, ita vt singulis
partibus materiæ correspon-
deant singulæ partes formæ: er-
go saltē in his producitur per
nutritionem, noua pars for-
mæ, aliàs si pars formæ præxi-
stens eadem indiuisa est tota
in vtraq; materia simul, & tota
in vtraq; parte seorsum, pro-
culdubio est indiuisibilis, si-
cut anima rationalis. Verba au-
tem, quæ ex Arist. adducuntur,
scilicet, viuens manere idem,

secundum formam, non tamen
secundum materiam, falso impo-
nuntur illi, solum enim asserit,
uiuens augeri, secundum for-
mam, non verò, secundum ma-
teriam. Quæ verba, qua ratio-
ne interpretanda sint, dicam,
quæst. sequenti.

Quare, vt rem hanc explicemus,
notandum est, aliud esse
quære, vtrum in singulis au-
gmentationibus, viuens ma-
neat idem numero; aliud verò
vtrū post multas, & diuturnas
augmentationes transactas, per-
maneant idem numero viuens.

Vnde dico primò: si loqua-
mur in singulis augmentationi-
bus, viuens non est diuersum
ab eo, quod fuit antea totali-
ter, distinguitur tamen à se ip-
so, sicut includēs, & in clusum.
Ratio est, quia viuens per au-
gmentationem, & nutritionem
acquirat quandam partem quā-
titatis, & substantiæ realiter di-
uersam à præexistentibus, vt
supra diximus, ergo addit su-
pra id, quod erat ante, entitatē
realiter diuersam ab illo, ergo
distinguitur realiter ab illo, si-
cut includēs, & in clusum; quia
post augmentationem includit
aliquam entitatem, quam an-
tea non habebat.

Primā verò pars conclusio-
nis. Scilicet, quod viuens ma-
neat, idē numero, ac erat antea

Super I. lib. de gener. & corrupt.

pater, quia totum, quod erat ante augmentationem, permanet: ergo secundum illud, quod habebat antea, permanet idem: & hæc est mens Arist. quando in hoc capite dixit viuens permanere idem numero, satis enim est, ut permaneat idem subiectum motus, secundum illud, quod præfuit antea; nam si loquamur de toto illo, quod resultat ex illo, quod erat antea, & ex illo, quod de nouo acquiritur in omni motu, debet esse diuersum realiter à præexistenti, sicut includens, & inclusum. Ratio est euidens, quia in omni motu acquirit subiectum aliquam nouam entitatem ex natura rei diuersam à præexistenti: ergo addit supra id, quod erat antea, hanc entitatem realiter diuersam, ergo distinguitur realiter à præexistenti: sicut includens, & inclusum, secundum hoc, quod includit nouum, & realiter diuersum. Quando ergo dicit in omni motu permanere idem subiectum necessario intelligendum est cum eadem entitate quæ præfuit.

Quare difficilius est, utrum post longam vitam plurimasque augmentationes factas permaneat idem numero viuens. Quidam enim existimant post longam vitam nullam prorsus manere partem ex

his, quas viuens habuit in primo instanti generationis, scilicet iam omnes fluxisse, & alias de nouo successisse. Et ita existimant viuens post longam vitam peractam Physice, & proprie, non permanere idem numero, sed solum, secundum proportionem, qualiter fluuius appellatur idem, secundum proportionem, quia omnes aquæ fluunt, & resuunt adueniuntque in eadem distantia, & proportione.

Ita etiam, quia omnes partes, quæ de nouo adueniunt viuenti, secundum eandem proportionem, & figuram, & membrorum organizationem, solum hoc modo potest viuens appellari idem numero. Sic docet Marfil. hoc lib. quæst. 12. Albertus de Saxonia, quæst. 10. tamen re vera isti partem entitatem numericam tribuunt viuenti.

Quare dico secundo in hac quæstione, etiam post longas & diuturnas augmentationes, non variari omnino viuens, sed semper permanere in illo quasdam partes ex his, quas habuit cum primogenitum fuit. Et ita semper permanere idem numero secundum illas.

Pro cuius intelligentia notandum est, partes viuents esse in duplici

duplici differentia: quædam appellantur nutritivales, & sunt illæ, quas per nutritionem acquirunt; aliæ verò appellantur seminales, & sunt illæ, quas ex vi solius seminis habet vivens. Et rursus istæ sunt in duplici differentia. Quædam sunt solidæ, quales sunt cartilagineæ, & ossa, & nervi. Aliæ verò sunt raræ, quæ facile actione caloris naturalis corrumpuntur, quales sunt partes, quæ carne constant tantum.

Dico ergo partes aliquas solidas seminales, quas vivens in principio habuit cum illo permanere, ut ossa, & cartilagineæ. Ratio est, quia huiusmodi partes propter nimiam soliditatem, quam habent, difficilime destruantur à calore naturali, qua ratione experimur, senes iam pene decrepitos, & si carnes habeant maxima ex parte consumptas, ossa tamen, & cartilagineæ cum parva, vel nulla diminutione, habere. Quod certum indicium est, partes illas difficilime pati à calore naturali, ita ut ipsam vivens corrumpatur, prius quam tales partes, corrumpantur. Quam sententiam docuit Albertus Magnus, in summa de homine, quæstion. 1. de potentia generativa, Ricardus in. 2.

distin. 3. Philopon. & Niphus hoc capite.

Solent duo obijci cõtra hæc sententiã. Primo, quia omnes viventis partes informantur eadem forma viventis, ergo sunt eiusdem rationis, & ita non videtur maior ratio, quare quædam semper maneant in viventi, aliæ verò minimè.

Secundo. Et si partes solidæ plus resistant actioni caloris naturalis, quam partes carnosæ, tamen adhuc aliquid patiuntur calore naturali, ergo cum huiusmodi partes solidæ acquisitæ, in prima generatione exiguæ sint, tandem post longam, & diuturnã actionem caloris naturalis debent corrumpi, & aliq̃ loco earum succedere; ergo nulla est pars, quæ permaneat in vivente post longam eius ætatem.

Respondetur tamen ad primum, quod quamvis omnes partes viventis informantur eadem anima, quia anima est actus corporis organici, tamen iuxta diversa organa, diversas petit dispositiones, & ita non in omnibus petit soliditatem, & duritiem, à quibus provenit quod ossa difficile nimis corrumpantur à calore naturali.

Ad secundũ verum esse partes solidas aliquid pati à calore naturali.

Super 1. Lib. de gener. & corrup.

naturale, esseque in principio generationis exiguas respectu earundem, quādo viuens est in perfecta ætate, tamen quædam sunt, non ad eò exiguæ, quales sunt costæ, & ossa, quæ sunt in fœmore, quæ non sunt ad eò exiguæ, vr cum alias propter duritiam, minimum quidem patiuntur à calore naturali, ideo prius viuens ipsum totaliter perit, quam istæ partes, radicitus corumpantur.

Tandem ex dictis patet solutio ad primam rationem, dubitandi, quamuis enim in pluribus, viuentibus cum noua parte materiæ, producatu noua pars formæ, similiterque aliæ ex præ-existentibus, corruptione recedant, tamen aliquæ sunt partes solidæ in viuentibus, quæ eadem permanent, ita vr prius contingat mors animalis, quàm funditus corumpantur.

Ad secundam, quod quando duæ portiones à quæ ununtur, totum illud resultans ex illis, cum neutra illarum est idem realiter, quia distinguitur realiter aqualibet, sicut includens, & inclusum, per alteram partem, quam dicit, solum est idem cum illis copulatis, & unitis, tamen semper est verum, utraq; portionem aquæ manere eandem numero, ac fuit antea, quamuis diuersimode, nã ante, quæ-

libet erat totum separatum ab alio, modo verò sunt cum relatione partis ad totum, eo quod ratione continuationis cum alia, iam habet rationem partis, tamen re verà, in sua substantialitate eadem est, & hæc de hac quæstione.

Quæst. V. Vtrum in eo quod augetur, qualibet pars augetur.

ARistoteles in hoc, cap. docet viuens augeri, secundum speciem, non tamen, secundum materiam, vel vr alij vertunt, augetur secundum formam, nõ secundum materiam, ibi enim species formam significat, vbi Aristot. non loquitur de materia, & forma, quæ sunt partes essentielles compositi naturalis, ostendimus enim in pluribus viuentibus, cum noua parte materiæ ad venire etiam nouam partem formæ. Et ita tam materiam, quàm formam augeri.

Quare, vr res hæc intelligatur notandum est, quod partes viuentis sunt in duplici differentia, quædam sunt homogeneæ, quædam verò, etherogeneæ. Illæ sunt, homo geneæ, quæ integrantur ex partibus eiusdem rationis, qualiter quælibet pars carnis est caro, &

quæuis pars oris est os, heterogeneæ verò sunt, quæ integrantur ex partibus diuersæ rationis, saltem in qualitatibus, figura, & alijs accidentibus diuersæ rationis, qualiter manus, vel brachium appellatur pars heterogenea, quia integratur ex carne, ossibus, & nervis, quæ sunt diuersæ rationis. Et hinc fit, quòd partes heterogeneæ componantur ex homogeneis, quæ tamen inter se sunt diuersæ rationis: Atq; adeò partes heterogeneæ dicuntur partes formales, quia differunt inter se figura, quæ solet appellari forma extrinseca rei, qualiter Aristotel. cap. de qualitate quartam speciem, scilicet figuram formam appellat. Partes verò homogeneæ appellantur partes materiales, quia non componuntur partibus, quæ differunt figura, vt caro, vel os.

His suppositis, certum esse debet, non per quamlibet augmentationem augeri omnes partes viuentis, contingere enim potest, quomodo fiat augmentatio in pede, non verò in capite, si forte contingit illic alimentum esse magis dispositum, quàm in alia parte. Solum, ergo potest esse dubium vtrum simul cum augmentatione vnus partis, contingat omnes alias augeri, non quidè

simultate metaphysica, sed moraliter; contingere enim potest, quòd in hac parte temporis fiat augmentatio, in vna parte, non verò in alijs, nec loquimur de partibus proportionalibus, quia si viuens iam grande augetur, secundum partes omnes proportionales, ita quod cuilibet parti proportionali alia adderetur, fieret duplo maius tale viuens, tum etiam, quia cum alimentum debeat intrare per poros, vt fiat augmentatio, si viuens secundum partes proportionales augetur, iam diuideretur continuum in omnem partem proportionalem, quòd implicare contradictionem vidimus. 6. Physic. Loquimur ergo de partibus aliquotis.

Dico primò, Cum viuens augetur, quælibet pars eius heterogenea augetur. Et hac ratione exponenda sunt verba Arist. in hoc capite dū dicit, in eo quòd augetur quælibet pars augetur. Et ita experimur, quod cum brachiū crescit, crescat manus, caput, & pedes, iuxta proportionem suam, nisi fortasse ex lésione aliqua, vel morbo contrariū contingat, qua ratione contingit membrū nil augmentationis subire.

Dico secundo, Nō omnes partes homogeneæ augetur immediate, Ratio est, quia vt dicam;

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

quæst. sequenti in viuenti iuxta partes solidas sunt pori, in quibus recipitur alimentum, ex quo viuēs immediate augetur, & cum illa pars solida sit diuisibilis, partes profundæ illius immediate non tangunt porum, in quo est alimentum, ergo illæ partes, non augentur immediate, id est, per aliquod intra se receptū, qualiter partes ætere rogenæ, vt brachiū, per sanguinē intra se receptū augentur.

Ex dictis ergo patet, quis sit sensus illius propositionis Aristot. id quod augetur, augetur, secundum formam, non secundum materiam, sensus enim est, augeri secundum partes formales, quales sunt heterogeneæ immediate, & per se, non tamen augeri, secundum quamlibet partem materialem immediate: Et hinc secundum fit, totam hanc doctrinam intelligendam esse solum in viuentibus, in animata enim, quæ minus proprie augentur, non habent partes heterogeneas, propterea in illis, non est verum dicere, quamlibet partem augeri, quia cum augeantur per iuxta positionem, illa pars, cui immediate ponitur pars adueniens, est quæ immediate augetur, aliæ vero minimè. Et hæc de hac questione.

Quæst. VI. Quæ sint causæ augmentationis, & quomodo fiat.

CIRCA primum, scilicet, quæ sint causæ augmentationis, & nutritionis, certum est, illam non habere causam formalem intrinsecam, quin potius ipsa augmentatio, & nutritio sunt quædam formæ accidentales, eorum sunt actiones de predicamento actionis, solum habent causam formalem extrinsecam, quia cum actio sumat suam specificationem ex termino, id est terminus augmentationis, & nutritionis habet rationem causæ formalis extrinsecæ respectu illarum. Quis autem sit terminus augmentationis dictum est supra, quæst. 2. in nutritione vero terminus quasi totalis, est pars substantialis, quæ de nouo aduenit prout integrat, ex sua materia, & forma partiali illi: terminus vero formalis in viuentibus, quæ habent formam indiuisibilem, vt in homine, est solus modus vnionis partialis de nouo productus quo eadem forma indiuisibilis vnitur cum parte materię, quæ aduenit: est enim forma hominis in generabilis, & incorruptibilis. In viuentibus vero, quæ habent formam

ma diuisibilem, terminus formalis est noua pars formæ, simul cum modo vnionis, vt in simili diximus de termino formalis generationis, in lib. Phys. Vtrum forma, & modus vnionis, eadem indiuisibili actione producantur, diximus supra.

De causa autem materiali augmentationis dicendum est in primis, quod si loquamur de causa materiali ex qua, alimentum est causa materialis vtriusque, quia vt docuit Arist. in hoc cap. alimentum in quantum substantia nutrit, & ratione quantitatis auget. Si vero loquamur de causa materiali in qua, seu de subiecto quod: difficilius est, dicendum est in primis, quod si loquamur de subiecto totali, ipsum viuens est subiectum augmentationis, & nutritionis, illud enim denominatur nutriri, & augeri, & ita Arist. id docuit, viuens debere manere idem numero in augmentatione, & nutritione, quia vt sæpè docuerat 5. & 6. Phys. in omni nutritione, debet dari subiectum permanens sub utroque termino. Si vero loquamur de subiecto immediato, & precise augmentationis, & nutritionis, dicendum est in primis de nutritione, quod cum illa inuoluat plures actiones partiales, vt supra vidimus, non est eodem modo loquendum

de omnibus, quia actio illa partialis, qua producit pars formæ in materia cibi, subiectatur in ipsa materia cibi, actio enim, & terminus recipiuntur in eodem subiecto.

Alia vero est actio, qua vnica forma producta cum forma preexistente, cum quadam superficie substantiali producta per vnitionem materię alimenti cum materia viuents, & ista subiectatur in materia. Ratio est, quia vt vidimus. 6. Phys. indiuisibilia formæ subiectantur in materia, sed actio, & terminus subiectantur in eodem subiecto, ergo actio vnica vnus formæ, cum qua producit superficies continuatiua vtriusque partis, debet subiectari, in superficie materię producta per vnitionem materię alimenti cum materia viuents. Tandem sicut indiuisibile materię, non habet subiectum inhesionis, vt vidimus loco citato, eo quod materia est primū subiectum, sed solū habet subiectum adhesionis quia adhæret vtrique parti, quæ vnit, ita actio productiua illius indiuisibilis, scilicet illius superficie, non habet subiectum inhesionis, sed tantum subiectum adhesionis, quod satis est, vt non sit creatio, vt vidimus eodem loco. Verum est, illam actionem esse accidens de predicamento actionis, tamen non est

Super Lib. I. de gener. & corrup.

de ratione omnis accidentis habere subiectū in hāſionis, sed satis est si habeat subiectum ad hāſionis, vt de creatione diximus. 2. Physic. quæ tamen est actio de prædicamento actio- nis, vt ostensum est.

De augmentatione verò dicēdam est subiectari in superficie materiæ de nouo producta in nutritione. Ratio est facilis, quia terminus augmentatio- nis est superficies de nouo produ- cta continuatiua quantitatis alimenti cum quantitate viuē- tis, sed indiuisibile quantitatis immediate subiectatur in in- diuisibilib^r materiæ, vt in phy- sica ostensum est, ad modum, quo ipsa quantitas immediate inhæret materiæ primæ: ergo augmentatio subiectatur inhæ- siue in indiuisibili materiæ, producto per nutritionem.

Et si obijciās: De ratione mu- tationis est, vt vidimus. 3. Phys. quod præsupponat subiectum, non solum prius natura, sed prius etiam duratione existēs, sed indiuisibile materiæ simul duratione fit cum ipsa augmen- tatione, quia vt sæpè vidimus, nutritio, & augmentatio simul duratione fiunt, ergo ex dictis videtur sequi, non esse augmē- tationem motum, seu mutatio- nem realem.

Respondetur negando conse-

quentiā. Primo, quia satis est sub- iectum totale, quod est ipsum viuens præcedere formā, & nō solū natura, sed duratione. Se- cundo, quia quāuis subiectum in hāſionis solum præcedat in priori naturæ, tamen subiectū ad hāſionis prius, tempore præ- cessit. Et ratio est, quia vt dixi. 6. Phys. subiectum ad hāſionis alicuius indiuisibilis, sunt par- tes quibus adhæret, & quas co- pulat, quare ergo illa superfi- cies producta per augmentatio- nem copulat quantitatē alimē- ti cum quantitate viuētis, quæ prius duratione præexistebat, illisque adhæret per duos mo- dos vnionis superadditos, ideò optimè saluatur, augmēta- tionē esse mutationem realem respectu subiecti totalis, & subiecti ad hāſionis: Fateor sane magis esse subiecta, & vera, quàm in scholis nostris audita, ideòq; sine tanta metaphysica distincte licebit dicere, subie- ctum augmentationis, & nutri- tionis esse viuens ipsum.

De causa verò efficiēti aug- mentationis, & nutritionis, si absolute loquamur dicendum est, esse ipsum viuens, quod me- dia actione naturali caloris, ali- mentum in propriam substan- tiam conuertit, & ita nutritur, et augetur: tamen si rē minutif- sime explicare licet, dicendum

est

est in primis, augmentationem, qua producitur superficies illa continuatiua, quantitatis alimenti cum quãtitate viuẽtis, licet mediate ab ipso viuẽti procedat, eo quod mediante conuersione alimenti augetur, tamen immediate causatur ab ipsis partibus materiæ vnitis, quia sicut materia prima est causa efficiens quantitatis (vt 1. Physic. ostensum est) ita materia continua est causa continuationis quantitatis: sed hæc cõtinuatio fit media illa superficie, ergo talis superficies effectiue oritur ab ipsis materijs prout vnitis: nutritio vero fit à viuẽte, medijs dispositionibus receptis in ipso alimento, hæc enim effectiue concurrunt ad conuersionem substantialẽ, ostendimus enim, 2. Physicor. accidẽtia recepta in passo, esse, quæ immediate instrumentaliter attingunt productionẽ substantiæ, & ita iuxta hæc, dicendum est dispositiones receptas in alimento instrumentaliter concurrere ad conuersionem substantialem.

Tandem de causa finali augmentationis dicendum est, esse ipsum viuẽs, huiusmodi enim actiones, scilicet, nutritio & augmentatio, à natura ordinatæ sunt propter ipsum viuẽs, vt melius se habeat, melius

que suas operationes exerceat.

Circa secundum, quod inquiri quæstio, scilicet quomodo fiat augmentatio, aliquam ingerit difficultatem. Primò quia si verum est, viuẽtia augeri per intus sumpcionẽ, videtur necessarium, quod partes internæ carnis nutriantur, & id ex quo nutriuntur intret vsque ad illas partes internas, & ita augmentatio vel fiat cum penetratione dimensionis, vel certe cõscissione aliquarum partium, & ita cõ dolore, quæ omnia sunt falsa.

Secundò quia cum animal nutriatur medio sanguine, vel medullis constatis ex sanguine, quando sanguis deficit in parte superiori, necessariũ est sanguinẽ ascendere motu sursum, vt pars superior nutriatur, sed sanguis est corpus graue: ergo nisi violenter, non potest ascendere sursum: ergo augmentatio non fit omnino naturaliter.

Tamen, vt qualiter augmentatio fiat, explicemus, notandũ est in viuẽtibus, inter partes solidas esse quasdam cavitates, quæ vocantur pori, non quidem omnino vacui, quia natura abhorret vacuum, sed pleni aere vel certo humore subtili, cuius rei manifestum indicium est, quod animalia sudorem inter-

Super I. Lib. de gener. & corrup.

num, prauosque humores de pellunt, quia si non essent cauitates istæ, per quas aqua illa expelleretur, non posset sudor cõtingere nisi cum penetratione, vel saltem cum scissione partiũ, atque aded cum dolore, neque omnia animalia sunt æqualiter porosa, quia quædam habent poros magis obstruosos, & occlusos, quædam verò maiores, hæc enim est causa, quare in quibusdam hominibus facilius contingat sudor quàm in alijs.

Secundò notandum est cum Gabriele & Aristot. secundo de partibus animalium, c. 5. varias mutationes fieri in alimento, vt tandem conuertatur in substantiam aliti, quia præter masticationem factam in ore, qua in minutissimas partes redigitur, deinde in stomacho actione naturalis caloris concoquitur, conuertiturque in quãdam substantiam, quæ vocatur chylus: deinde huiusmodi chylus per vias quasdam, ad hunc finem à natura destinatas, accedit ad iecur, ibique in sanguinem conuertitur, sanguis verò deriuatur inde ad omnes partes corporis per venas multipliciter ramificatas, ita vt per totum corpus dispergantur. Deinde verò partes animalis per virtutem attractiuam alimenti, quam habent,

sanguinem attrahunt ad se per poros, vbi sanguis continetur, donec in substantiam aliti conuertatur.

Rursus in hac conuersione sanguinis septẽ actiones interueniunt. Prima est alteratio qua sanguis disponitur, vt conuertatur in substantiam aliti, deinde est productio formæ viuētis, in materia sanguinis, quæ non est actio omnino indiuisibilis, integratur enim ex actione partiali productiua formæ, & ex actione productiua vnionis illius cum materia. Tertia est corruptio sanguinis, Quarta continuatio materiæ sanguinis cum materia viuētis, medio quodam indiuisibili materiæ producto. Quinta est continuatio formæ productæ cum forma præexistenti, medio quodam indiuisibili formæ, etiã de nouo producto. Tandẽ sexta post has actiones, quibus perficitur nutritio, sequitur augmentatio, quæ consistit in vnione quantitatis alimenti cum quantitate viuētis, ad augmentationem autem sequitur motus localis, quia cum viuens fiat maior, maiorem occupat locum: quanuis autem inter illas concoctiones sit ordo durationis, tamen deinde inter reliquas actiones, solùm est ordo naturæ: sunt enim omnes simul

tempore, habent tamen hunc ordinem vt prior fit actio productiua formæ in materia alimenti, quod est sanguis, nam cum alimentum vniatur viuēti, in quantum est simile illi, pri^o supponitur esse simile illi per productionem formæ, quā illi vniatur: deinde inter actiones vnitivas, prior natura est vnio materiæ alimēti, cum materia viuētis, quam vnio formæ productæ cum præexistenti, eo quod superficies formæ de nouo producta subiectatur in superficie materiæ producta per vnitionem materiæ alimēti cum materia viuētis, subiectum autem prius natura debet esse, & supponi productum, ergo prius natura est vnio materiæ, quam vnio formæ; tandem est vnio vtriusque quantitatis, & reliquorum accidentium, ad quæ omnia sequitur esse motus localis.

Ex dictis patet solutio ad primam rationem dubitandi, potest enim fieri nutritio sine dolore, & sine penetratione per poros supra explicatos, ita vt pars solida viuētis augeatur medio sanguine recepto in poro, qui est iuxta illam.

Et si dicas ex hoc sequi quod viuētia nō augeant per int^o sūptionē, sed per iuxta positionē in poris. Respondet quod quādo A-

rifi. & reliqui Philosophi docēt, viuētia augeri per intus sūptionē, nō loquuntur respectu singularum partiū, quæ augētur, sed respectu toti^o viuētis, ita quod viuēs intra se sumat alimentū, quo nutriri possit, quod nō contingit in non viuētibus, quia si loquamur respectu singularū partiū, quæ sunt intra se ipsum, reuera illæ augentur per iuxta positionē, quia cū totum viuēs non sit porus, sed necessariō habeat aliquas partes solidas, illæ necessariō augentur per alimentum iuxta positum in poris.

Ad secundam reuera in partibus viuētis esse virtutē attractiuā alimēti medio impulsu illi impresso, sicut magnes attractiuā ferri virtutē habet, nec enim credēdū est, sanguinē cum grauis sit ascendere posse ad nutriendū caput, nisi ab illo effectiue trahāt, sicut etiā alię sunt partes in viuēti, quæ habēt facultarē expultricē, scilicet, vt vi illata à se expellāt, excrementa & prauos humores; cum hoc tamen dicendum est, augmentationem naturalem esse, tum quia formale augmentationis vel nutritionis, non consistit in illa attractione, hæc enim actio est multo tēpore ante augmentationem, tum etiam quia licet ista attractio respectu sanguinis violēta sit, quia vi illata

attra-

Super I. Lib. de gener. & corrup.

attractur, tamen respectu viventis est naturalis, quia habet naturalem virtutem ordinatam ad attrahendum alimentum, sicut optime dicimus attractionem ferri esse naturalem magneti, licet non ipsi ferro. Et hæc de hac questione.

Quest. Vltima, quale debeat esse alimentum ad nutriendum.

Licet hæc res, si exacte pertractanda esset, medica sit, tamen quia Arist. in fine huius capituli, non nihil de alimento disputat, placuit breuiter, quantum res Philosophica pati possit, aliquid dicere. Aristot. 2. de partibus animalium cap. 3. docet sanguinem esse alimentum vltimum, ex quo partes animalis immediate nutriuntur per conversionem ipsius sanguinis in substantiam aliti.

Notandum tamen est, partes viventis esse in duplici differentia: quædam sunt sanguinose, vt caro, quædam vero exangues, id est sine sanguine, vt ossa, vnde dicendum est imprimis, quod dum Arist. ait partes animalis immediate nutriri ex sanguine, intelligendum esse de partibus sanguinosis, qualis est caro, tamen partes exangues non nutriuntur immediate ex

sanguine, qualiter ossa nutriuntur ex medulla, non vero ex sanguine, saltem immediate, imò & stomachus vt plures docent non nutritur ex sanguine, sed chilo ibi genito ex concoctione alimenti, & ita non est contrarietas inter Aristotel. & medicos asserentes, sanguinem non esse immediatum alimentum animalis: vtrum autem omnis sanguis sit nutrimentalis, id est ex quo viuens nutritur, vel sit concedendus alius sanguis, à priori diuersus, vt quidam volunt, sedem habet, secundo de anima.

Possent etiam hoc loco disputari, vtrum purum elementum possit esse alimentum viventis. Videtur enim plantam immediate nutriri ex terra: est tamen res hæc medica, communiorque medicorum sententia est, nullum purum elementum posse esse alimentum viventis, & ita plantæ non augentur immediate ex terra, sed humore quodam actione caloris genito, quem dum per radices percipiunt, nutriuntur & augentur. De his autem & pluribus alijs, quæ hoc loco inquiri possent, ne extra nostrum negotium saltare videamur, hæc sint satis.

(.?.)

Caput VI.

CVM Arist. capite 10. huius libri acturus sit de mixtione, incipit iā ab hoc capite, quædam ad illius intelligentiā necessaria præmittere, & cū ad mixtionē requiratur quod miscibilia ad inuicem alterētur, & quia vt vnum alteret alterum, necessarius est contactus inter illa, breuiter capite isto de cōtactu requisito agit, & in summa docet, inter ea, quæ ad inuicem agunt, vel miscētur, necessariū est, esse contactum: inquit tamē contactum multiplicē esse, primò quādo duo corpora habent vltima simul, siue inter se agāt, siue nō: secundò quando non solum sunt simul secundū vltima, sed inter se habēt rationē mouētis, & mobilis, id est, quādo inter se agunt, & patiuntur quacūq; ratione illud cōtingat, tunc enim est, quædā immediatio inter mouens, & passum.

Tertiò notandum est quādo non solum habēt vltima simul, sed agunt, & patiuntur ad inuicem, vbi nomine actionis, & reactionis intelligitur ex communi interpretū sententia, nō quæuis actio, sed mutua alteratio, hæc enim vt dicam capite sequēti, appellatur, actio & reactio, addit tamen contactum in rigore sumi in prima signifi-

catione, quem tamen definit dicēs, tāgere est vltima habere simul, quæ omnia difusse explicat. Hæc in litera.

Circa literam.

Circa hoc caput in primis disputari posset de similitudine, requisita inter agens & passum ad agendum, & de sphaera actiuitatis, intra quam debet esse passū, vt possit esse actio inter illa: de his autem late à nobis dictum est, 2. Phy. disputatio- ne de causa efficiente, quare hoc loco cum Arist. definiat, & diuidat contactum, disputare placet, licet breuiter, quæ sit ratio formalis contactus, quod à nemine vidi tactum, fortasse quia nō videtur tantū pōderis.

Et in primis illud in hac re debet esse certū, quod quando duo corpora immediate se tangunt, superficies vltimæ illorū, debent esse penetratæ in eodē spatio: ratio est euidens, quia vt late vidimus. 4. Physic. sicut partes diuisibiles locati, corres- pōdent partibus diuisibilibus spatij, punctum nāq; adæquate non potest esse nisi in pūcto spa- tij: ergo, vel illa indiuisibilia vltima, per quæ corpora se tan- gunt, sunt in eodē indiuisibili spatij, & sic habeo intentū, sci- licet quod in illo penetrentur,

Super Lib. I. de gener. & corrup.

vel non sunt in eodem indiuisibili spatij, sed in duobus, & tūc aperte sequitur, quod illa corpora nō se tangunt. Ratio est, quia nō datur duo indiuisibilia in mediata: ergo si vltima indiuisibilia illorum duorū corporū sunt in duobus indiuisibilib⁹ spatij, cū talia indiuisibilia spatij, nō sint immediata, necessariō debet mediare aliqua pars spatij: sed quādo inter duo mediat aliqua pars spatij, nō se tāguat immediate, quia aliquid mediat: ergo necessariū est, quod in corporibus immediate se tāgentibus, vltimę superficies illorū penetrentur in eodem spatio: quāuis enim penetratio corporū sit impossibilis per naturā, tamen penetratio indiuisibilium, nō est impossibilis, sed necessaria & est impropria penetratio: vnde meritō Arist. in definitione cōtactus dicit, corpora se tangere, quando vltima sunt simul, nisi enim sint penetrata, non possunt simul esse, vt ostensum est.

Dico ergo primō: contactum virtualem formaliter cōsistere in informatione qualitatis in alio. Ratio est, quia contactus virtualis dicitur talis per proportionem ad quantitatum: quemadmodū in contractu quantitatio aliquid vnus corporis est simul cum alio, ita in contactu virtuali, saltem virtus, vel

qualitas producta ab vno est in alio, & ita virtualiter dicitur illud tangere: sed qualitatem esse in corpore aliquo, est informare illud; ergo ratio formalis contactus virtualis cōsistit in informatione qualitatis productæ ab alio. Dixi productæ ab alio, quia si Deus se solo produceret impulsus in ferro, non diceretur magnes tangere ferum, quia cum talis impulsus non sit virtus illius, eo quod, non est ab eo productus, ideo nō tangit illud per suam virtutem, atq; adeo nō est ibi contactus virtualis.

Dico secūdo, quod licet contactus virtualis præsupponat actionē productiuā illius qualitatis, qua agens tāgit passum formaliter, tamen non consistit in tali actione. Ratio est, quia adhuc transacta actione productiua illius qualitatis, si tamen illa perseveret in passu, cū sit quædā virtus producta ab agenti, adhuc est virtus agentis in passu: ergo agens adhuc tangit passum media sua virtute, atque adeo est contactus virtualis transacta iam actione.

Dico tertio, etiā contactū quantitatum nō cōsistere in actione aliqua. Ratio est quia si duo corpora ita sint approximata quod vltimata sint simul, & deinde Deus impediat omnem actionem inter illa per ablatio-

sem sui concursus, talia corpora adhuc se tangunt, ut patet ex definitione Arist. quia eorum ultima sunt simul.

Nec obstat, quod tangere sit verbum actiuum, quia plurima verba actiua non significant actionem propriam, sed grammaticelem duntaxat, penes hoc, quod videatur sonare actionem, sicut etiam formare, & sustentare, verba actiua sunt, neutrum tamen consistit in actione.

Dico quarto, rationem formalem contactus quantitatiui, non esse absolutam, sed relatiuam potius, ut consistat in relatione similitudinis localis, secundum ultimam in diuisibilia. Probatur ex definitione contactus adducta hic ab Arist. quia corpora, inquit, se tangere, est, quod eorum ultima sint simul: ergo consistit ratio formalis contactus in relatione similitudinis localis, secundum ultimam in diuisibilia, quae relatio est praedicamentalis de primo genere; fundatur enim in unitate locali, secundum ultimam indiuisibilia, quemadmodum similitudo fundatur in unitate secundum qualitates.

Sed obieciēs, quia contactus produci per motum localem appropinquationis, ex eo enim, quod unum corpus per motum localem ad aliud accedat, fit contactus, sed ad relationem non da-

tur per se motus: ergo ratio formalis contactus non consistit in relatione. Respondetur, contactus non produci immediate per motum localem, quin potius per motum localem produci praesentia localis unius corporis iuxta aliud, ita ut ultima sint simul, in unitate autem illarum praesentiarum fundatur relatio similitudinis localis, in qua consistit ratio formalis contactus, ad modum quo
4. Physicorum diximus relationes propinquitatis & distantiae fundari in praesentia locali se parata ab alio, vel illi coniunctae. Hec de hoc capite.

Caput VII.

Postquam Arist. egit de contactu requisito inter duo, ut adinuicem agere possint, agit in hoc capite de ipsa actione corporum. Caput autem duas continet partes in prima proponit sententiam antiquorum de hac re, deinde verum inter alias media via incedens suam declarat sententiam, docet ergo de actione & passione duas fuisse antiquorum sententias, alteram dicentium simile non agere in simile, neque ab illo pati & ita dicebant, quando minus calidum patitur a maiori calido, idem est, quia magnum & paruum, ut sic, contraria sunt, & ita hoc modo dissimilia. Fundamentum autem

Super 1. lib. de gener. & corrup.

Huius sententię erat, quia si similia sunt equalia, ergo neutrū ex illis vincet aliud, atq; adeo neutrū potest in alterū agere. Altera autem sententia fuit. Democriti asserentis, simile agere in sibi simile, quia linea, inquit, non agit in albedinem.

Arist. verò in secunda parte cap. has sententias conciliat, dicens, illas nō esse cōtrarias, sed subcōtrarias, possunt enim conciliari, vnde dicit, agens, & passum, neq; debēt esse omnino similia, neq; omnino dissimilia quia debent esse similia in genere, dissimilia autē in specie, id est, debent esse similia in materia, hęc enim appellatur gen^o Physicū, & ita debēt habere materiā cōmunem, secundū formā autē debent esse dissimilia. Rationē reddit, quia si agit simile in omnino simile, idē posset agere in se ipsum, nil enim est magis vnū sibi ipsi, quā ipsūmet: vnde, inquit primū mouēs, mouet non motū, & ita primū alterās, scilicet cœlū, non patitur ab his inferioribus, quia nō cōmunicat in materia cū illis, habet enim materiam diuersā rationis ab illis: vnde, inquit, si gentia cōmunicent in materia, a sintque edissimilia in forma, ad sitq; debita approximatio, erit inter illa mutua actio, & reactio. Tandem concludit, princi-

piū m vnde motus, esse ipsum agens, id est, agens esse principium operationis, passum verò principium passionis non autē esse, cuius gratia id fit.

Disput. IIII. De proportionerequisita inter agēs, & passum ad agēdū.

Q Vanuis 2. Physic. disput. 4. tam de causa efficiēti in cōmuni sumpta, quā de requisitis ad illam, actum sit, hoc tamen loco disputat Arist. de proportionerequisita inter agēs & passum ad alterationem, quę est peculiaris actio, quę res in Philosophia parū necessaria est, neq; admodum facilis.

Quest. 1. Vtrum Agens possit agere in se ipsum.

Ratio dubitandi sumitur ex Arist. hoc capite, vbi ex eo impugnat sententiā antiquorum asserentium, simile posse agere in simile, quia etiā idem posset agere in se ipsum. Et ita 7. & 8. Physic. sepē docet omne quod mouēt, ab alio debere moueri, imò in omni, quod a se mouetur, debere distingui partē per se mouentiē à parte per se mota, aliās idē esset in actu & in potentia: in actu quidē, quia vnū quodq; operatur in quantum est in actu: in potētia verò in-

quan-

tū quod passiuè mouetur, debet esse in potētia ad terminū.

Verum tamen dico primò: Idem non potest agere in se ipsum motu generationis, vel corruptionis, id est, idem non potest se ipsum generare, vel corrumpere. Ratio est in primis de generatione, quia sequetur, idem esse, & non esse simul. Probatur sequella, quia de ratione generationis est, quod producat de non esse ad esse, & ita debet prius non fuisse, id autem, quod generat, debet prius existere, quæ existētia est conditio necessaria ad agendum, ergo simul præexisteret, & non præexisteret, quæ ratio, non solum probat de potētia naturali, sed adhuc de potētia Dei absoluta: inconueniens enim, quod ex opposito sequeretur, quod idem simul sit, & non sit, adhuc de potētia Dei absoluta poni non potest.

De corruptione substantiali fieri potest simile argumentum, quia in instanti, in quo est corruptio, non est res corrupta, ex alia verò parte si se ipsam corrumpit effectiuè, debet tunc existere, ergo simul esset, & non esset.

Dico tamen secundò, Si loquamur, non quidem de corruptione substantiali, sed de alteratione præuia, qua aliquid dis-

ponitur ad corruptionem, idem posset se ipsum corrumpere, saltem secundum diuersas sui partes: hac enim ratione experimur ex defectu alimenti calorem naturalem animalis agere in partem illius, ita quod vna pars agat in aliā, eam ad corruptionem disponēdo: imò hinc vltius fit, quod etiam substantialiter illam corrumpat attingendo vltimam corruptionem substantialem, productionemq; nouæ formæ. Ratio est, quia agēs, quod producit vltimam dispositionem, etiam effectiuè attingit corruptionem substantialem, & generationē nouæ formæ, sed experimur partes calidiores animalis agere in alias, illasq; cōvertēre in prauos humores, quia nō informantur anima viuētī, sed alia diuersa forma, ergo secundum diuersas partes non repugnat, idem corrumpere se ipsum per accidens.

Et si dicas, Quia tunc agēs intēdit assimilare sibi passum: ergo nulla pars viuētis, quæ eius forma informatur, potest substantialiter destruere partē aliquam, introducendo in illā formam diuersam. Respondetur per se loquēdo, omne agēs intēdere assimilare sibi passū, per accidens tamen, & ratione dispositionis passī (sæpè agit) pro-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

producitq; esse aut sibi dissimile, quod ut ex comuni sententia dicam capite sequenti, ex mutua actione, & reactione elementorum generari mixtum, diuersum ab elementis: sic ergo, quia inter partes viuens cum heterogeneis sint, non omnes petunt idem temperamentum, dum partes calidiores destruunt temperamentum aliarum, illasq; corrumpunt, ita necesse est introducat ibi noua forma diuersa a forma viuens, quam antea habebat, quia impossibile est, formam genitam esse eiusdem speciei cum forma corrupta, ad quam immediate subsequitur, sicut nunquam generatur ignis in igne, sed in ligno, vel in alia re huiusmodi, cuius rei ratio est, quia agens intendit assimilare, sibi passum, & ita nunquam producit formam similem illi, quam passum habet.

Dico tertio, Motu augmentationis, & motu locali, idem potest agere in se ipsum, adhuc secundum eandem partem, & quidem de motu locali ostendimus. 2. Phys. disput. 1. ubi non solum, anima, sed inanimata etiam ostendimus moueri a se ipsis, ita quod, eadem pars integralis sit mouens, & mota. De motu vero augmentationis idem etiam probat, quia viuens, secundum partes preexistentes effectiue se auget, dum secundum illas partes effectiue con-

uertit alimentum in propria substantia, sed etiam viuens secundum partes preexistentes denominatur auctum, quia aliud est, id quod denominat auctum, aliud vero id, ratione cuius augetur, quamuis, ergo viuens augetur, ratione partium de nouo aduenientium, tamen id, quod auget, & fit maius, est id, quod preexistebat: ubi non intendo subiectum inhaesionis, ipsius augmentationis esse partes preexistentes, de tali enim subiecto diximus supra, solum enim intendo partes preexistentes denominari auctas passiuem, non quia augmentatio in illis recipiatur, sed quia partes de nouo acquisitae adueniunt illis, & Physice cum illis copulantur, & ita haec ratione dicuntur passiuem augeri.

Dico quarto, Si loquamur de motu alterationis, idem potest agere in se ipsum, & secundum eandem partem, actione perfectiua, corruptiua vero idem potest agere in se ipsum, secundum diuersas partes, non secundum eandem. Probatur prima pars, de actione perfectiua, quia eadem potentia indivisibilis, scilicet intellectus, agit in se ipsam, dum per actionem intelligendi in se producit verbum mentis, & eadem voluntas producit in se amoris: denique actio illa, qua aqua se reducit in pristina fugiditate, actio qua-

dam

dā est, quia est actio productiua qualitatis, tamē oritur effectiue ab ipsa aqua, etiā vt à causa principali, vt ostendimus. 2. Physi. disp. 1. ergo alteratione perfectiua benē potest idē agere in se ipsum. Quod verò alteratione corruptiua idē possit agere in se ipsum, secundū diuersas partes, patet ex supra dictis, in exemplo illo de calore naturali cōsumēte ex defectu cibi partes aliquas ipsius animalis: tamen q̄ alteratione corruptiua, idē nō possit agere in se ipsum secundū eandē partē, probatur, quia quælibet pars corporis naturalis ex natura rei petit qualitates conseruatiuas sui, qualiter quælibet pars corporis naturalis ex natura rei petit qualitates sibi con naturales, qualiter quælibet pars aque petit frigiditatem sibi connaturalem, ergo hoc ipso petit absentiam qualitatis cōtrarię: ergo nil potest secundū eandē partē se ipsum disponere ad corruptionē.

Vnde ad rationes dubitandi respōdetur in primis Arist. optimē argumētari cōtra Democ. dicentē, quod simile agit in simile, quia idem posset agere in se ipsum, Democritus enim assererat, conditionē necessariā ad agendū esse similitudinem, seu cōuenientiā agentis cū passivo, vt quod aliqua sunt magis similia, tātō meliūs possent inter

se agere: contra quē modū dicēdi optimē infert Arist. quod idē posset agere in se ipsum, q̄ intelligendū est semper, & in omni alteratione, etiā corruptiua, nihil tamē habet maiore cōuenientiā, & proportionem cū seipso, quam ipsemet, ergo si quō maior ist similitudo, tātō meliūs cōtingere potest actio, sequeret̄ semper, idē posse agere in se ipsum, etiā per actionē corruptiua, quod est falsum: nō tamē reputat Arist. incōueniēs, quod aliquando idē possit agere in se ipsum, quādo est perfectiua: at verò quando Arist. 7. & 8. Physi. docet omne, quod mouetur ab alio moueri, intelligēdum est, quod nil se ipsum mouere possit, sed omnia quę mouētur indigere cōcursu alteri⁹: sola enim prima causa operat̄ sine indigentia concursus superioris, hoc tamē nō tollit, quod aliquid possit moueri à se, licet indigeat etiā cōcursu alterius. Ex hoc principio sic intellecto, optimē probatur esse dandum primum motorem, qui nullo alio indigeat ad operadū. Secundō exponit, quod vnū quodq; moueat̄ ab alio ad applicatiōnē hic, & nūc, quia quamuis ignis habeat virtutē ad calefaciēdū, tamē, q̄ illi applicet̄ hoc lignū, potiūs quā aliud ab extrinseco prouenit: vel domus combustio tribui solet applicanti

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

ignē, vt hic, & nunc, cōburat. Tandem. 2. Physic. disput. 1. vīdimus, qua ratione, interpretāda sunt verba Arist. in eo quōd à se mouetur, distinguī partem per se mouentem à parte per se mota, debet enim intelligi, vt verum sit, non de partibus integralib⁹, sed essentialibus, ita vt, principium actiuum sit forma, materia vero passiuum.

Quæst. II. Vtrum simile possit agere in simile ratione maioris densitatis.

TOTA difficultas quæstionis est, vtrum duo agentia æqualis intensiōis, atq; adeo hoc modo similia possit vnum agere in aliud, ex eo quōd densius sit, atq; adeo habens maiorem multitudinem partium, quod est querere, vtrum densitas materiæ sit ratio producendi effectum intensiorem, quā aliàs produceretur.

In qua re prima sententia affirmat maiorem densitatem materiæ (si cetera sint paria) ex parte intensiōis in qualitate, solum esse rationem, vt agens, quod densius est, citius operetur, quàm agens rarum, non tamen, vt operetur intensius, quin potius in intensiōe æqualem effectum producant. Quā sententiam plurimi hoc tempore

sequuntur, eamq; de sumptere ex Paulo Benet. in summa, cap. 23. & Albert. & Saxon. hoc lib. quæst. 14. & fundamentum esse potest, quia agens intendit assimilare sibi passum, sed in hoc casu corpus rarum, & densum habent similem qualitatem, etiam in gradu: ergo producant æqualem effectum, & vnum non poterit agere in aliud.

Secunda sententia asserit, maiorem densitatem, esse rationem, vt agens possit producere maiorem intensiōem, quā in se habet, & ita corpus calidū, vt quatuor, densum tamen, posse agere in corpus calidū etiam vt quatuor, atq; adeo simile posse agere in simile ratione densitatis materiæ. Tenet Marsil. 1. de generatione, quæst. 2. Sotus. 2. Physic. cap. 2. Nyph. 1. de generat. tex. 19. dub. 2. quæst. 2. Tolet. hic. quæst. 19. Quæ sententia multis suaderi videtur rationibus. Et in primis Arist. 8. Physic. tex. 80. dicit in maiori magnitudine maiorem virtutem esse, sed in agere denso sunt plures magnitudinis partes, ergo ibi ad est maior virtus, sed agens maioris virtutis intensius operatur: ergo non solum crescit actiuitas ex maiori intensiōe formæ, sed etiam ex multitudine materiæ,

vt in

ut in agente denso. Et. i. libr. metaph. ait Arif. q. virtus vnita fortior est se ipsa dispersa, sed in agente denso est virtus vnita, ergo intensius operabitur.

Secundò, id probari videtur manifestis experiētis, quia ferrū candens producit in stupa calorem, vt octo, quia producit in ea formam ignis, cum qua calor, vt octo est, ipsum tamen ferrum non habet calorem, vt octo, quia non est ignis, sed ferrum, ergo ideo est, quia propter magnam densitatem, quā habet, cōtinet virtutem ad producendum maiorem calorem, quā in se habet.

Præterea experientia constat, duo luminosa æqualis virtutis eque applicata eidem parti aeris, intensius illam illuminare, quā quodlibet seorsum: ergo multitudo agētium, etiā æqualis intensiōnis confert ad producendum effectum intensiorem.

Tertio, quia repetitis actibus æqualis intensiōnis, augetur habitus intensiue, experimur enim repetitis, etiā præmissis, facilius nos operari, ergo signum est, habitū intendi.

Quartò, idem est de guttis aquæ, quæ pluriēs cadentes, cauant lapidem.

Quinta experientia est, de radijs solaribus, quia si transeant

per speculum, vel densum vitru aliquando ignem causant in corpore existente post speculū, quem tamē ablato vitro, non causant, quæ omnia manifeste indicare videntur, maiorem multitudinem materiæ esse causam quare agens sit longè fortius, & potentius, & ita potest simile agere in simile, ratione maioris densitatis.

Tamen in hac re explicanda, dico primò, agens quantumvis densum, non posse producere maiorem intensiōnem in effectu, quā in se habet, & ita simile, non posse agere in simile ratione densitatis. Quā sententiā, tenet Greg. in 1. d. 17. q. 4. art. 2. Victoria in re lectione d. augmēto charitatis, Valles cōtrouers. 14. Astudil. 1. de gener. q. 1. P. Suarez. 1. tom. metaph. disputat. 28. & probat in primis ex Arif. hoc cap. vbi dicit, actionē debere esse inter similia in materia, dissimiliaverò, secundū formā: ergo si agens densum habeat formā æque intensam, sicut agens rarū, nō poterit agere in illud. Et hinc sumitur, prima ratio, quia agens per actionē intendit assimilare sibi passū; ergo si passū habet iā qualitativē sibi simile, & etiā in gradu, non poterit agens ulterius agere: ergo nō potest pducere in passu maiorem intensiōnem, quā in se habet.

R

Et sit

Super I. Lib. de gener. & corrup.

Et si respondeas, adhuc non esse passum perfecte simile agēti, quia licet habeat tantam formam intensiue, quantam habet agens, non tantā extensiue propter minorem densitatem materiæ, quæ est in agente.

Contrà est, quia hæc maior multitudo extensionis, non auget intensiue formā ipsam, sed vnum quodq; operatur in quātum est in actu, ergo quātūuis qualitas agentis habeat ratione densitatis subiecti maiorem multitudinem partium, si tamē passum iam sit simile in intentione, cessabit actio, & ita agēs tantum intendit assimilare in intentione, nō verò in tali, vel tali extensione; hæc enim ratione experimur, quod si apponatur agens densum iuxta rarum, nunquam illud efficit densum, tantū enim intendit assimilare sibi passam in intentione.

Secūdo probatur, etiā a priorī, quia vt supra vidimus gradus qualitatis habent inter se in æqualitatem in perfectione individuali, ita vt posteriores sint perfectiores priorib; ergo si agens densum tantū habet calorem, vt quatuor, non poterit talis calor quātūuis sit in materia densa producere maiore calorem, quā vt quatuor: imperfectius enim nō potest attingere ad productionē perfectioris.

Et si dicas, saltē, vt instrumentum, potest attingere ad productionē illius. Contrà est, quia si priores gradus essent instrumenta ad producēdos posteriores, sequeretur vnū subiectū, quod semel incipit calefieri, debere peruenire vsq; ad octauum gradum, quia primus instrumenta liter produceret in eodem subiecto secundū, & secundus tertium, & sic vsq; ad vltimum.

Tertio probatur conclusio ab impossibili, quia in opposita sententia, sequeretur lignū semel in quacunq; intentione, calefactū, necessario peruenire vique ad octauum gradum, quod est contra experientiā. Probatur sequella, quia cū lignum sit corpus densius aere, lignū habens calorem, vt duo, produceret in aere maiore calore v. g. vt tria, & rursus maior calor aeris intēderet de nouo calorem ligni, & sic deinceps, quousq; lignum conuertatur in ignem.

Vltimo probatur conclusio, quia omnis effectus debet contineri in sua causa, vt possit produci ab illa, sed calor remissus, quātūuis sit in materia densa, nullo modo continet calorem intensiorem se, ergo nullo modo potest producere illū. Probatur minor, quia in primis non continet illū formaliter, aliàs nō esset calor remissus, sed intēsus,

neque

neque etiam continet illū emi-
nenter. Probatur, quia continē-
tia eminentialis, debet esse in-
ter res diuersæ speciei, quali-
ter ea, quæ imperfectiora sunt,
continentur eminenter in per-
fectiori; sicut lumen continet
eminenter calorem, sed calor
remissus, & intensus, non diffe-
runt specie, ergo vnus non po-
test in alio contineri eminenter,
ergo impossibile est, agens quā
rarius densum producere ali-
quid ultra suam intensionē, &
ita non poterit agere in simile.

Dico tamen secundò, in hac
difficultate: agens dēsum, ex eo
quòd habet maiorē multitudi-
nem partium formæ, posse pro-
ducere effectū magis intensum,
quàm agens rarum similis intē-
sionis, posset producere, licet
non possit producere effectū
intensorem se. Sensus conclu-
sionis est, quod si dentur duo agen-
tia æqualis caloris, alterum ta-
men rarum, alterum densum, li-
cet neutrum possit producere
maiorē intensionem, quàm
in se habet, imò neque æqua-
lem, vt infra dicam; tamen a-
gens densum producet inten-
sorem calorem quàm agens ra-
rum, atq; adeò quòd densitas
licet non sit ratio producendi
maiorē intensionem, quàm
in se habet agens, erit tamen
ratio producendi intensorem

effectum, quàm producatur ab
alio agente raro habente si-
milen calorem. Quam con-
clusionem statuo contra au-
thores primæ sententiæ, asse-
rentes maiorem densitatem a-
gentis, solū inuare, vt citius
operetur, non verò, vt opere-
tur intensius, quàm agens ra-
rarum; & iuxta hanc conclu-
sionem ex pendo verba Ari-
stot. supra citata. 1. Metaphysic.
quòd virtus vnita fortior est
se ipsa dispersa: sed quando ma-
teria est magis densa, forma ha-
bet partes magis vnitas, quàm
si esset in materia rara: ergo in-
tensorem producit effectum,
quàm agens rarum. Hac etiam
ratione intelligenda sunt ver-
ba Aristotel. 8. Physic. tex. 80.
asserentis, in maiori magnitu-
dine esse maiorem virtutem
actiuam.

Et ratione probatur, primò,
quia experientia constat ma-
iorem impulsus intensiue pro-
duci in magna molle terræ, quàm
in particula illius, cum tamē in
tensiue tanta grauitas sit in pa-
ua portione terræ, sicut in ma-
gna, grauitas enim non cres-
cit intensiue ad extensionem
quantitatis, sed solū exten-
siue; ergo maior multitudo for-
mæ, non solū confert adci-
tius, sed ad intensius operandū,
imò addo, adeò posse crescere

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

Multitudinem formæ, ut etiã si
agens densum habeat qualita-
te minus intensam, quã agens
rarũ, producat tamen effectũ in
sensu, quã agens rarũ.

Secundò, eandem conclusio-
nẽ confirmat experientia addu-
cta de radijs solaribus, qui cum
perueniunt ad vitrum, propter
densitatem materiæ fortius ca-
lescunt quã in aere raro, imò
aliquãdo ignem causant, quod
nunquam contingit, quando re-
cipiuntur in aere raro.

Denique, ut plures rationes
minus efficaces omittam, ra-
tio a priori est, quia effectus nõ
solum crescit, ex eo quod ratio
formalis operãdi intẽsue cres-
cat, sed ex eo etiã, quod eadem vir-
tus melius applicet passo, sicut
si idem calor, ut quatuor, meliùs
approximetur, fortius calefacit,
sed quando virtus actiua est in
materia densa, melius applica-
tur passo, quã si esset in mate-
ria rara, quia cũ partes formæ
correspondeant partibus mate-
riæ, sicut partes materiæ den-
sæ sunt magis vnite, ita partes
formæ, ac per consequens plu-
res partes formæ applicant ei-
dẽ parti passi, quã si esset in ma-
teria rara, ac magis dispersa.

Ex quo notandum est, quod
si corpus densũ apponatur iux-
ta rarũ, nunquã rarũ efficietur
densum, ideo ergo agens den-

sũ fortius operatur, quia habet
plures partes formæ actiue in-
tra idẽ spatiũ, quã agens rarũ.

Dico vltimò in hac quæst. ad
rectam intelligentiam Arist. in
hoc capite, duas cõditiones re-
quiri, ut inter duo possit esse
actio, scilicet, quod sint similia
in genere, dissimilia tamẽ spe-
cie, id est, secundum formã, vbi
Arist. nomine generis, non in-
telligit genus metaphysicum,
quod est prædicatum commu-
ne pluribus speciebus, sed lo-
quitur de genere physico, quod
est materia; quasi dicat, debe-
re esse materiam eiusdem ra-
tionis. Ratio autem est, quia
cum principium physicum pas-
sũ, in quo recipitur actio sit
materia prima, hæc debet esse
eiusdem rationis in vtroque, ut
possit vnũ in aliud agere, & ita
cælum non potest comburi ab
igne sibi proximo, quia nõ co-
municat in materia cũ illo, ha-
bet enim cælũ (ut suo loco di-
cam) materiam longe diuersæ
rationis à materia horum infe-
riorũ. Quod verò agens, & pas-
sum debeant esse dissimilia in-
forma, patet, quia omne agens
intendit assimilare sibi passũ,
sed si habeant formam simile,
iam sunt similia, vnum quodq;
enim habet esse à sua forma:
ergo debent esse dissimilia, se-
cundum formam.

Sunt tamen hoc loco duo ad uertenda: alterum est, quod nõ fatis sit quæuis dissimilitudo inter formas, nisi tales formæ actiue sint inter se, quia (vt supra dixi) densitas non agit in raritatem, neque e contra. Alterũ est adhuc inter similia secundũ formas totales posse esse actionem, si sint dissimilia inter formas partiales, id est, in gradu formæ, qualiter calidum vt octo agit in calidũ, vt quatuor, in tendendo illud, quia saltẽ sunt dissimilia in forma partiali, id est in gradu formæ.

Tandẽ respondetur ad argumẽta adducta pro contrarijs sententijs. Ad fundamẽtũ primæ respondetur, quod licet, omne agens intendat assimilare sibi passum, nunquam tamen inrendit omnimodam assimilationem adhuc in intensiõne, quia vt dicã quæstione sequenti agẽs in nulla parte passu potest producere tantam intensiõnẽ, quantam in se habet, solũm ergo intendit assimilationẽ possibilem fieri ab ipso, & quia, licet agens densum, & rarum habeant formam æque intensam, tamen quia propter densitatem potest agens densus fortius agere, & ita magis sibi assimilare passum, idẽo, licet habeat formam æqualiter intensam, non tamen causat æqua-

lem assimilationem.

Ad argumenta secundæ sententiæ, iam vidimus, qualiter sit Arist. intelligendus, solũm enim intendit agens densum fortius operari quàm agens rarum, non tamen quod producat maiorem intensiõnem, quã habet in se.

Ad primam experientiam respondetur in primis, non esse necessariũ asserere quod in ferro candente sit ignis inclusus in poris illius, vt producat ignem in stupa. Ratio est facilis, quia cum stupa sit maximẽ sicca, atque disposita ad combustionem, non requiritur in ea, vt comburatur, tantus calor, ac requiritur in ligno, & ita minor calor, quàm vt octo, sufficit ad producendum ignem in stupa, atque adeo non probatur, formam ob densitatem materiæ producere maiorem calorem, quàm in se habet: quæ solutio verissimã est, neque potest calumniam pati.

Addunt tamen secundo alij, quos sequitur Pater Suarez reuera inter poros ferri candentis contineri particulas aeris ignitas, & ita etiam igne fieri stupam à particulis ignis illic contenti. Hanc verò sententiã Toletus, & alij hoc tempore impugnant, quia vel sermo est de ipsa substantia, vel de acre

in

incluso in poris illius, substantia ferri non est ignita proculdubio, id est, conuersa in substantiam ignis, cuius rei indicium est quia si tale ferrum candens suae naturae relinquatur, omnes eius partes se reducunt in suam pristinam frigiditatem conaturalalem ferro: signum ergo est, nunquam amisisse formam substantialem ferri, quia si reuera esset ignis, non ita facile redederetur frigidum, quod verò neque contineatur ignis intra poros ipsius ferri, probant, quia corpus candens quò densius est, eò magis comburit stupam, sed quò densius est, pauciores habet poros: ergo non comburit stupam ratione aeris inclusi in poris.

Secundò quia etiam particula terrae candentis comburit stupam, ibi tamen non potest contineri intra poros aliquis ignis, quia terra (inquit Tolletus) cum sit elementum purum non habet poros. Propter hæc tamen non deferam sententiam patris Suarez, quantum in re mihi probabilissima sint supra dicta: ingrati quidem animi essem ab eò, à quo multa accepi, in re minima, vbi contraria rationes non adeò urgent, ita facile recedere. Vnde dicendum est reuera inter poros candentis ferri ignem contineri,

ita quòd particulae aeris ibi contenti per nimiam combustionem in ignem sint conuersae, cuius rei non parum indicium est, quòd ferrum cadens lucescit, habetque rubrum colorem, & mittit flammam igneam, quae omnia corporis igniti solent esse propria.

Vnde ad primam rationem in contrarium obiectam respondetur, verum esse corpus ignitum, quòd pauciores habet poros, magis vrere stupam, & ita optime probatur, non comburere stupam, solum ratione aeris igniti in poris inclusi, quia vt in prima solutione dixi: sufficiens est calor ferri candentis ad comburendam stupam, ex eo quòd est in materia maximè disposita ad combustionem, & quia corpus est densius fortius est ad agendum, ideo facilius comburit stupam. Ex hoc tamen non licet colligere, non contineri in poris illius aliquas particulas aeris igniti, licet bene probetur combustionem stupae aliquid posse optime fieri, quòd non negat, sed clare affirmat Pater Suarez.

Ad secundam, falsum supponit Tolletus terram non habere poros, quòd falsum esse ex eo constat, quia alias nullatenus possent eleuari à terra mediante solis calore vapores, & exhalationes, quia tales vapores, & exhalationes, sicut corpuscula tenuia, ergo ultra pene

irationē, non possent eleuari à partib⁹ terrę, nisi in terra ipsa essent pori, per quos ascenderēt.

Ad tertiam experiētiā de luminosis, vt varias omittam solutiones, quas longū esset recensere, & refutare. Respōdet partē aeris contrapositam duobus luminosis æqualis virtutis intēsiūs illuminari, non quia vtrūque luminosū, aut aliquod eorum possit effectum intensiorē se producere: sed cum omne agens intensius agat in partem propinquam, quā in remotā, etiam illa pars aeris cum sit diuisibilis in partes extra partes, non est secūdum omnes partes, equē applicata vtriq; luminoso, & ita partes magis distātes, ab vno luminoso remissē ab illo illuminātur, & quia sunt propinquiores alteri luminoso, intensius ab illo illuminantur, & partes distantes ab hoc luminoso, quę sunt propinquiores alteri intensius ab illo illuminātur. Et ita sola illa pars aeris lucidior euadit positis duob⁹ luminosis quāuis sint æqualis virtutis quā si tantū vnicū adesset.

Possit hoc loco dubitari vtrū per reflexionē vel etiā propter distatē materię possit luminosū aut quoduis aliud agēs intēsiūs in remotū quā in propinquum agere: tamen de hac re commodius dicam infra quæ-

stione 4. huius disputationis

Solet etiā hic disputari de actibus remissis intēdentibus habitū, quę res licet theologica sit & nō leuē contineat difficultatē, breuiter non nihil dicā. Supponamus ergo habitū tēperantię v. g. esse intensum, vt sex, elicere verò plures actus remissos, solum habētes intēsiōnē vt quatuor: dubiū ergo est, vtrū tales actus pluriēs repetiti possint augere intēsiōnē ipsius habitus. Pars enim affirmatiua videt̃ experientia cōprobari nā repetitis actibus, etiā remissis, faciliores reddimur ad operādum: signū ergo est esse habitū magis intēsum. Respondet̃ tamē duob⁹ modis posse aliquem reddi faciliorem ad operandum: vno modo directē ex eo quod habitus intensior sit, & hoc modo per act⁹ remissos nō potest quis reddi facilior ad operandum, quia actus remissi cū minorē intēsiōnem habeant, quā ipse habitus, nō possunt augere intēsiōnē ipsius habitus, præsertim cum in probabiliori opinione actus sint in perfectiores habitu, quod sufficiens causa est, vt non possint illum intēdere, quo vsque illum superent in intēsiōne, alio tamen modo potest aliquis reddi facilior ad operandum in directē tanquam à re mouen-

Super 1. lib. de gener. & corrup.

re prohibens, & hoc modo potest quis per a& remissos sepe repetitos reddi facilius: quod sic explico, nā cū habitus intemperantiæ sit cōtrarius habitui temperantiæ, & perinde ratione contrarietatis minueretur habitus temperantiæ, dum quis est intentus in eliciendis actibus temperantiæ, hoc ipso impeditur, ne eliciat actus contrarios intemperantiæ, quibus si intensior sit, augetur habitus intemperantiæ, proinde ratione cōtrarietatis minueretur habitus temperantiæ, & ita repetere a& temperantiæ etiā remissos solū tanquā remouens prohibes confert, nō habitus temperantiæ remissior fiat & contrarius habitus potentior fiat, atque aded in dire&te confert ad facilius operandum. Sed de hac re satis.

Ad quartam experiētiā de guttis aquæ quæ sepe cadentes cauant lapidē. Respondetur verū esse, multitudinē illarū caua re lapidem, non quidē quia aliqua res possit humectare lapidem ultra intensiōem, quam in se habet, sed quia generale est omni agenti, fortius, & intensius operari in passum melius dispositum, & quia lapis in principio incipit humectari per priores guttas, ided reliquæ guttæ cadentes, quia inueniūt

passum magis dispositū plus agunt, donec tandem lapis excauetur, nulla tamen gutta agit ultra priorem intensiōem.

Ad vltimam experiētiā respondetur, radios solares receptos in vitro intensius operari, quā in aere propter densitatem materiæ, & ita aliquādo contigit, quod in stupa, vel in alia materia nimis disposita producant ignem, ex hoc tamē solū probatur secunda conclusio, supra posita, scilicet, quod agēs dēsius fortius potest agere quā rarum.

Quest. III. Vtrū agens per alterationem omnino possit assimilare sibi passum secundum formam.

Questio hæc tantum procedit de agēte vniuoco, quia æquiuocum non producit formam sibi similem formaliter: vnde sensus quæstionis est, vtrum agens possit formā producere tam intensam, ac in se habet, ita vt calidum, vt quatuor, possit producere intensiōem vt quatuor: quā rem obiter attingit Arist. 2. lib. Physica disput. 4. & ad hunc locū eius proprium, per tractandam remissū: in hac ergo re partem affirmatiuam, tāquam sibi certā euidenter supponere videtur

communiter plures authores dum asserunt calorem vt octo posse producere calorem aliū, vt octo, & similia: & fortasse fūdamētum est, quia vnū quodq; operatur in quantum est in actu, sed calidum est in actu secundum omnes gradus, quos actu habet: ergo potens est producere tantam intensiōē, quam in se habet. Secundō quia si quilibet gradus caloris nō potest producere alium sibi simile: ergo quilibet gradus caloris nō est actius, quod est falsum.

Tandem hac in re dico primō: actione substantiali agens producit omnino sibi simile. Ratio est, quia forma substantialis, quæ fit per generationē, non habet intensiōem, aut remissionem, secundum quam, possit intelligi minus perfecta, scilicet gradus, & ita fit omnino similis formæ generantis. Vnde solum est quæstio in formis; quæ possunt recipere intensiōem, & remissionem.

Dico secūdo, in alteratione procedēte ab agente equiuoco tamquam à causa principali, vt quando lumen calefacit, potest agēs producere in effectu tantā, imō maiorem intensiōem, quā in se habeat. Probatur primō à simili, quia causa æquiuoca nullius intensiōis potest producere effectum intensum, er-

go similiter causa æquiuoca alii cuius intensiōis poterit producere effectum intensum: antecedens patet de intellectu, & voluntate, quæ nullam habent intensiōem, eo quod non sunt qualitates intensibiles, aut remissionibiles, & tamē produciunt actus intensos, ergo potest causa æquiuoca producere effectum intensiorem se.

Secūda ratio à priori est, quia causa æquiuoca principalis, cū differat specie ab effectu, necessariō est perfectior illo essentialiter. Ratio est, quia non potest esse imperfectior: hoc enim repugnat cum ratione causæ principalis; neq; æque perfecta, quia non sunt duæ species, æqualiter perfectæ, sunt enim species, vt docuit Arist. sicut numeri, in quibus duo numeri diuersæ speciei non possunt esse æquales, debet ergo causa æquiuoca principalis esse perfectior effectu essentialiter: & hinc fit quod lumen semper sit perfectius quouis calore, quantumuis intenso, atque adeo nō mirum est, quod habeat actiuitatem ad producendum calorem intensiorem se.

Dices hac ratione probari posse, lumen exiguæ intensiōis producere summum calorem, scilicet vt octo, quia semper in perfectione essentiali

Super I. Lib. de gener. & corrup.

superat quemcunque calorem etiam maxime intensum. Responderetur lumen exiguum in tam densa materia constitui posse, ut propter maximam densitatem materiae producat maximum calorem, sicuti lumen receptum in speculo producit ignem, quem non potest producere lumen existens in aere, cum tamen propinquius sit soli, lumen existens in aere, quam in speculo distante, eo quod sol fortius illuminat medium, quo magis est sibi propinquum: ergo tam densa posset esse materia, in qua lumen recipiatur, ut propter nimiam densitatem, exiguum lumen producat calorem maxime intensum: quemadmodum enim plures partes ligni, licet non sint intensius tantae gravitatis sicuti particulae terrae, causant tamen longe maiorem impulsum, ita plurimae partes luminis, quae sunt in materia densa, poterunt efficere nimis intensum calorem, hoc tamen non potest contingere in materia rara, quia ibi non est tam actuum lumen, aut quaevis alia qualitas: ut quaestione praecedenti explicatum est.

Dico tertio, actione univo- ca, ut quando lumen producit lumen, aut calor calorem, non potest producere agens tantam intensiorem, quantam

in se habet, sed semper minorem, & ita tunc non potest omnino assimilare passum, quae conclusio, licet hoc tempore pluribus difficilis appareat, & praeter communem sensum, si rem attentè consideremus, verissima est, & evidenter demonstratur ratione, quia agens fortius operatur in partem propinquam, quam in distantem, sed quantumvis agens ponatur contiguum cum passum, tamen nulla est dabilis pars passum ultimè propinqua agenti: ergo in nulla parte passum potest producere totam intensiorem, quam in se habet. Probatur minor, quia licet passum sit contiguum agenti, tamen in illo non est dare primam partem proportionalem, ut omnes admittunt eo quod cum quolibet pars habeat partem extra partem, est divisibilis in partem priorem & posteriorem: ergo nulla est pars ultimè propinqua agenti, atque adeo in nulla parte passum produceret agens totam intensiorem, quam in se habebat.

Et si dicas, saltem dari aliquam partem aliquoram partium, quae dicatur ultimè propinqua agenti. Contra, quia adhuc illa pars aliqua cum sit quarta, est divisibilis necessariò in partem extra partem, & ita in par-

rem priorem & posteriorem: ergo adhuc in illa, & in quavis a'ia forma eius, agit in magis propinquam: ergo cum nulla sit ultimatè propinqua, in nulla illarum produceretur tota intensio agentis.

Et si dica, ultimò, saltem ultimam superficiem passì contiguam agenti, esse ultimatè propinquam agenti, quia est penetrata cum superficie ultima illius, ut probavi capite præcedenti: ergo saltem in illa poterit produci qualitas tantè intensiois, ac est in agente: quia cum sint ultimò penetrata illa indivisibilia, sequitur evidèter, esse etiam ultimatem applicatam: ac per consequens, quòd indivisibile agentis contiguū, & penetratum cū indivisibili superficie passì possit introducere in illa totum calorem, quem in se habet: v. g. si calor, qui est in agente, est ut quatuor, introducet in superficie ultima passì, cū qua est contiguū ipsum agens, calorem etiam ut quatuor.

Ad hoc argumentum quidam hoc tempore respondent negando consequentiam, & rationem reddunt; quia non potest per naturam dari indivisibile separatum à continuo: ergo si nulla pars passì recipit lu-

mem, v. g. ut quatuor, neque poterit dari superficies luminis ut quatuor; quia cum illa sit solùm continuativa partium extensionis luminis ut quatuor, si in nulla parte passì producit lumen ut quatuor, neque in superficie producit superficies luminis ut quatuor, non quidem ob defectum debite approximationis (ut argumentum probat) sed quia indivisibile non potest dari separatum à continuo. Cuius ratio à priori est iam tradita 84 Physicorum, quia indivisibilia pendent ex natura rei à partibus, quibus adhærent: atque adeò ubi impossibilis est pars luminis ut quatuor, etiam est impossibilis superficies eiusdem luminis ut quatuor.

Mihi autem (ut dixi 2. Physicorum.) multò magis probatur eorum sententia; qui afferunt, in superficie ultima passì contigui produci totam intensioem, quam in se habet agens: quia non est necessarium indivisibilia recipere intensioem tantam, quantam partes profundæ recipiunt. Sed id pensandum est ex maiori, vel minori propinquitate ad ipsum agens, quod fortiùs operatur in propinquum, quam

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

in distans, & ita quia superficies vltima magis est propinqua illi, quàm partes profundæ, aut alia indiuisibilia, quæ sunt in profunditate, ideo est maior intensio in superficie vltima, quàm in partibus profundis: vnde dicendum est, non esse necessarium, quòd superficies habens intensiorem ut quatuor, sit coniuncta cum partibus habentibus eandem intensiorem, satis est quòd habeat minorem intensiorem, sicut ipse partes continuæ non habent æqualem intensiorem, sed quædam maiorem, quædam verò minorem pro maiori distantia, vel propinquitate ad agens.

Est tamen aduertendum, nos non asserere in superficie vltima passim produci integram aliquam qualitatem secundum extensionem, similem qualitati agentis, sed solum produci quandam superficiem qualitatis, iuxta supra dicta sexto Physicorum, tamen in intensiorem similem agenti, quia ut sepe dixi, indiuisibilia intensiorem latitudinem habent quoad intensiorem.

Secundò probari potest conclusio supra posita, quia aliàs, sequeretur actionem agentis naturalis non contineri intra determinatam spheram actiui-

tatis, sed posse peruenire ad quamecumque distantiam. Ratio est, quia si calidum ut quatuor, posset producere totam intensiorem in parte aliquota sibi proxima: ergo etià illa pars iam calida ut quatuor, posset in alia parte sibi immediata eundem calorem producere, & illa in aliam, & ita protenderetur calefactio sine termino, quod est manifeste cõtra experientiam: dicendum ergo est semper quòd partes distat magis ab agente, minorem, & minorem calorem recipere, quousque totus calor finiatur, & ita ibi finitur spheram actiuitatis agentis.

Ex dictis hætenus sequitur, quòd si darentur duo corpora penetrata in eodem loco, tum posset producere vnũ in alio totam intensiorem, quam habet. Ratio est, quia tunc ex vi penetrationis passum est omnino approximatum in eodem prorsus spatio, & aliàs agens est in actu, & passum in potentia ad totam intensiorem, quã habet agens: ergo tunc posset agens totam intensiorem producere, quam in se habet, secus tamen est, quando talia corpora non sunt penetrata, licet sint contigua quia tunc nulla pars passim est vltimatè propinqua agenti.

Et.

Et si inquiras: si ergo citra penetrationem, octauus gradus caloris, qui est in agenti, non producit alium octauum in passo, sed septimum, v. g. à quo fit ille gradus octauus? in primis responderetur, certum esse in productione qualitatis gradum perfectiorem non fieri effectiue ab imperfectiori ita quod dum producitur septimus gradus caloris, non concurreret sextus, & alij inferiores, sed cōcurrit se primus gradus agentis; qui habet formā proportionatam cum septimo gradu producto, tamen se solo, non posset illum producere, nisi adiuuaretur ab octauo gradu, non quidem, quia non habet formam proportionatam cum illo, sed quia cū nulla pars passi sit illi vltimatē propinqua, semper operatur in passum distans, & ita, vt producat totū, quantum in se habet, debet adiuuari à gradu fortiori, cuius rei argumentum est: nam calidum, vt octo citius producit calorem, vt quatuor, quàm calidum, vt quinque: ergo signum est reliquos gradus, supra quartum, etiam iuuare ad illā actionem: & ita semper gradus superiores concurrunt ad productionem graduum inferiorū, sed non è contra.

Hinc vltcrius fit, octauum

gradum caloris nunquam producere alium octauum immediate, quia, vt ostensum est, nullus gradus potest producere tantum, quantum in se habet, nisi fortasse ab aliō fortiori adiuuetur: supra octauum verò gradum, non datur alius. Dixi tamen immediate, nam mediate benè potest producere calor: vt octo, aliū calorem, vt octo. Ratio est, quia ad productionem formæ ignis nunquam requiritur tanquam præuia dispositio calor, vt octo, sed sufficit minor, vt supra ostēdi: quia ergo calor, vt octo, dum producit calorem, vt sex, vel vt septem, per consequens producit formam ignis, à qua deinde effectiue oriuntur alij gradus, vsq; ad octo, idēd mediatē, & mediaforma ignis potest calor vt octo, producere aliū calorem, vt octo, non verò immediate per se ipsum.

Tandem ex dictis facile soluantur argumenta primæ sententiæ: & in primis, quando auctores communiter asserunt calidum, vt octo, posse producere calorem, vt octo, vt verum sit, intelligendum est, mediate, modo explicato.

Ad primam rationem responderetur propositionem illā vnum quodque operatur, in quantum est in actu, solū signi-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

esse, quoddam ut agens operetur debet esse in actu per formam, quae est principium operandi, non tamen, quod producat tantam formam, quantum in se habet. Vel secundum unumquodque operatur secundum quod est in actu, id est, secundum totam formam, & hoc verum est, quia adhuc ad productionem gradus inferioris concurrunt superiores, & quilibet gradus ad productionem alterius sibi similis, licet non se solo, ut calidum, ut octo, secundum omnes gradus operatur, secundum quos est in actu, non tamen producit per se tantum, quantum in se habet. Et hinc patet solutio ad secundam: dicimus enim quemlibet gradum esse actiuum, & ita saltem concurrere ad productionem gradus inferioris aequalem tamen non producit nisi a superiori adiuuetur.

Quest. IIII. Quae proportio requiratur inter agens, & passum in ordine ad spatium.

QUAMVIS. 2. Physi. disput. 4. quest. 4. & 6. ostensum sit naturalia agentia habere determinatam sphaeram activitatis ultra quam agere non possint: similiterque agens immediatum debere tangere passum contactu quantitatiuo, &

non posse operari in distantibus; quin prius operetur in propinquum, adhuc tamen non est explicata proportio, quam requirit agens cum spatio: potest tamen dubitari utrum agens possit fortius, & intensius operari indistans, quam in propinquum, & quidem quamvis sit principium apud Philosophos satis receptum, omne agens intensius operari in propinquum, quam indistans, sunt tamen in contrarium plures experientiae, quae non leuem ingerunt difficultatem.

Quia experimur aquam ferventem in lebece nimis calidam esse, fundum vero illius, quod igni longe proximius est, esse fere frigidum, ita ut facile possit quis manum ibi retinere, ut docet Arist. section. 15. Problematum, quest. 4. & 8. ergo ignis fortius agit in distans, quam in propinquum.

Probatum secundum, quia experimur aquam in hyeme frigore caeli congelari, aer tamen, qui immediatior est caelo, non congelatur, nec recipit tantam frigiditatem, quia si illam reciperet proculdubio converteretur in aquam. Tertio etiam constat experientia stupam aut papyrum multum igni approximatum, comburi, minime tamen aerem illi contiguum ignefieri cum tamen aer interme
dius

dius, & igni proximior non comburatur. Quarto etiã experimur radios solares, dũ reflectuntur in pariete intensius illuminare aerẽ sibi proximũ, cũ tamen aliæ partes aeris magis à pariete distãtes, soliq; proximiores videantur minus lucidæ: ergo sol intensius agit in distãt, quã in propinquũ. In hac re non desunt qui licet affirmant in passum æque dispositũ, agens necessariò operari fortius in propinquum, quã in distans, asserunt tamẽ posse agẽs ratione maioris dispositionis existentis in passu intensius operari in distans, quã in propinquũ. Quæ sententiã prima facie apparet valde vera, nam sicuti ad agendũ requiritur virtus actiua in agenti, ita etiã debita dispositio in passu: ergo sicuti crescente virtute actiua agẽtis potest crescere effectus, ita etiã potest agens pro maiori dispositione passu intensius operari in distans, quã in propinquũ.

Secundo, quia ratione dispositionis passu potest agens habere effectum aliquẽ in distãt, quẽ non habet in propinquũ, vt omnes admittũt cũ D. Tho. in. 2. d. 14. quest. 1. artic. 6. ad. 6. Auerr. 8. Physi. & lib. 2. de celo, comen. 4. & planẽ conuincitur experientia illa de pisce, nomine torpedo, qui in bra-

chio piscatoris causat torporẽ, non tamen in arundine intermedia ratione dispositionis passu, ergo maiori ratione alterare poterit partem distãtẽ quam propinquam ratione maioris dispositionis passu.

Tertio, quia experimur nubes soli obiectas, quò rariore sunt, lucidiores reddi, etiã si aliæ dẽsiores sint magis propinquæ ipsi soli: ergo non obstante maiori distãtia, potest intensior ab agente produci effectus in distans, quã in propinquũ ratione maioris dispositionis passu: quã sententiã probabilẽ reputat P. Suar. 1. tom. Metaph. disp. 18. sect. 8. nu. 31. tamen probabilius lõgẽ est, quod ipse eodem loco docet, scilicet nullo modo effectum aliquem posse in parte distanti intensiorem, quã in propinqua, etiã si adsit maior dispositio passu. Et ratio est efficax, quia si, v. g. luminoso, vt octo, posset producere in parte distanti lumen, vt sex, vel tale lumẽ causat immediate à luminoso, vt octo, vel à parte propinqua illuminata, vt quatuor, sed à neutro causari potest, ergo non est possibile. Probat minor, nã in primis, nõ potest causari à parte illuminata, vt quatuor, quia lumẽ, vt quatuor est imperfectũ lumine, vt sex, ergo non potest causari

ab illo

Super I. Lib. de gener. & corrup.

ab illo, neque à luminoso, vt octo, quia illud distat à tali passio, vt supponimus: ergo nõ potest immediatè in illud agere, nam vt ostendimus. 2. physic. agens immediatè debet tangere passum, & ratio est, quia operari supponit esse, ergo vt agens operetur immediatè in aliquod passum, debet esse illi immediatum. Probat, quia operari in hoc tempore supponit agens esse præsens, in hoc tempore, ergo operari in hoc loco, ergo nihil potest operari immediatè in distans.

Et si respondeas partem lucidam, vt quatuor, producere lumen, vt sex, in parte illa sibi propinqua, non tanquam principalis causa, cum sit minus perfectum lumen, sed tanquam instrumentũ luminosi, vt octo: contrà est, nã omne agens per actionem inrendit assimilare sibi passũ, & ita hoc ipso, quod passum actu habet formam, quã agens intendit producere, cessat actio, quia cessat finis eius, ergo pars lucida, vt quatuor ad summũ posset producere in parte sibi proxima lumen, vt quatuor, & ultra nihil poterit, quia dum habet lumen, vt quatuor, iã est similis illi omnino, ergo nullo modo, potest attingere ad productionem lu-

minis, vt sex. Dicendum ergo est, nunquam posse contingere, vt effectus ab agente aliquo, procedens intensior sit in parte distanti, quàm in propinqua, quantumuis adsum maior dispositio passio.

Quare difficilius est, soluere rationes dubitandi supra adductas, & quidem, ad experientiã illam de aqua feruente inlebetis, respondet optimè Arist. sectione. 14. Problematum, reuera fundum lebetis, dum aqua incipit calefieri, calidius esse illa, vt quilibet experiri possit, pcedente tamè vteriori calefactione, quando iam aqua feruescit calidior est aqua, quã profundũ lebetis. Cuius ratio, inquit est, quia exhalationes calidæ, quæ sunt in aqua existente prope fundũ, quæ prius incipit calefieri, quã superior, cum aqua superior sit, adhuc frigida, & densa, impediunt, ne ascendant, & ita tales exhalationes cõclusæ in fundo lebetis, mediantibus illis, adiuuatur actio ignis, vt profundũ lebetis sit calidius aqua ipsa: nã vt supra vidimus multitudo agentium, multum iuuat, vt effectus intensior euadat, quã aliàs fieret: postea verò, quando iam aqua superior incipit intense calefieri, & rarefieri, partes subtiliores illius, aquæ, quæ nimis calidæ erant in fundo lebetis, &

magis rarefactæ, quàm superiores, ascēdunt sursum, partes vero superiores, quæ frigidiores sunt, ac densiores, descendunt ad fundum leberis, & ita ab illis refrigeratur fundus leberis, partes vero superiores, quæ calidiores sunt, feruescunt, eum tamen, tunc fundum leberis, non sit adeo calidum, & quid simile. Dicendum est ad aliam experientiam, quæ à quibusdam adducitur de oleo, quoddam supra papyrum positum est, calefacit, & calidius esse solet papiro, ipsa est enim similis solutio: ex hoc tamen nunquam probatur agens intensius operari in distans, quàm in propinquum: prædictæ enim experientiæ aliunde proueniunt.

Ad secundam enim experientiam, de aqua scilicet in hyeme congelata, respondent quidam aquam in hyeme congelari, non vero aerem, quia dum aer in hyeme frigidior est, non impeditur aqua, ut totaliter reducat à principio intrinseco ad totam suam naturalem frigiditatem, qualiter impeditur tempore veris propter extrinsecum calorem aeris, & ita in hyeme ex vi frigiditatis sibi conaturalis congelatur: sed non placet solutio, quia aqua natura sua fluida est, ergo non congelatur ratione frigiditatis sibi conaturalis, sic enim aqua in statu naturali existens, non esset

frigida, sed congelata. Quare dicendum est aquam nunquam congelari propter solam nimiam frigiditatem, nisi ab illa extrahatur partes subtiliores humidæ, ita ut non sit multum humidæ, & ita congelatur in hyeme quia dum est nimis frigida, si mulicatur ab influentia aliqua celesti, aer tamen non congelatur fortasse prius, quàm conuertatur in aquam propter nimiam eius raritatem, & humiditatem, & ita aqua, quæ ita se habet, magis disposita est ad congelationem: tum etiã, quia ab intrinseco habet nimiam frigiditatem.

Ad tertiam experientiam, eodem modo responderetur, nam quando supra multum igni approximata est comburitur, non tamen aer interceptus inter illam, & ignem: non quia supra maiorem calorem recipiat ab igne, quàm aer illi proximus: sed quia propter nimiam siccitatem, & densitatem, & aliquantulum calorem est magis disposita ad combustionem, quàm aer, cum habeat nimiam humiditatem, & ita minor calor receptus in illa, quàm in ere sufficiens est ad illam comburendam; unde nunquam probatur agens intensius operari in distans, quàm in propinquum.

Ad quartam experientiam, varij sunt modi dicendi, nam in primis propter illam quidam plane concedunt posse agens intensius

Super I. Lib. de gener. & corrup.

operari in distans, quā in pro-
pinquū, quod tamē impugnari
potest ratione adducta pro no-
stra conclusione. Alij secūdo
dicunt, idēd per reflexionē so-
lē causare mai^o lumē in medio,
quia radij solares vterius natu-
ra sua tēderēt, nisi in pariete, in
quo reflectuntur, detinerētur,
& ita intensius tūc illuminant
mediū, quā si vterius diffunde-
rent, quia cū virtus vnita for-
tior sit, radij solares in minori
spatio collecti intensius illumi-
nant, quā si vltra parietē detinē-
tē illos protraherentur. Hęc
solutio non placet, quia experi-
entia constat magis operari
lumen in medio, quādo radij,
solares reflectuntur à corpore
albo, aut etiā terfo, quā à cor-
pore nigro, aut fusco, cuius rei
argumentū est, nā ad reflexio-
nē luminis à corpore terfo, vel
albo multoties prope noctē po-
test quis cartā legere, minimē
tamen iuxta corpus fuscū: sig-
nū ergo est mediū apparere lu-
cidius ad reflexionē factā à cor-
pore terfo, vel albo, ergo tale
lumen non sit maius ex vi so-
lius detētionis radiorū solarū
quia quod attinet ad solā detē-
tionē, radij solares, ita benē de-
tinentur à corpore fusco, sicuti
à corpore albo. Vbi hic obi-
ter aduerto locutiones istas, qui
b^o cōmuniter dici solet radios

solares diffundi per aerē, & in
corpore opaco detineri, nō ita
intelligendas esse, quod ipsi ra-
dij solares per se moueant, ita
vt sint corpuscula quædā à so-
le orta, vt placuit Democrito:
lumen enim non est corpus ali-
quod, & ita neq; per se aptum
moueri, aut quiescere, sed po-
tius est qualitas quædā, vt con-
trā Democritū & alios anti-
quos Philosophos, docuit Aris-
2. de anim. li. 2. c. 7. solū enim
potest lumē detineri, aut vltē-
rius trāsire, ex eo qđ continuo,
pducatur, aut nō pducatur in par-
tibus vlterioribus mediij. Simi-
les sunt locutiones, cū dicimus
calorē animalis confugere ali-
quando ad partes internas ani-
malis, aliquādo verò ad exter-
nas exire, non quia per se mo-
ueatur, cū sit qualitas quædam,
sed quia cum magna ex parte
subiecta est in sāguine, & in spi-
ritibus, vitalibus, quæ sunt cor-
para quædā, mouetur ad illorū
motū: Quare ad experientia il-
lā dicendū est, idēd lumen refle-
xū videri maius, cū recipiat in
corpore denso, à quo reflectit
lumen, ibiq; est magis actiuū ra-
tione densitatis materia, & ita
mittit ad potentia visuā maio-
rē, & intensiorē speciē sui, ratio-
ne cuius melius videtur. Præte-
rea, quia, vt diximus, virtus in
materia densiori fortius ope-
rarur

fatur, quā virtus aliquantulum maior in materia nimis rara, & ita lumen receptū in corpore denso licet minus sit, quā aliud receptū in partib⁹ aeris illi proximis, quæ minus distant à sole, vtrumq; simul meli⁹ illuminat potentiā visuā, vel cartā proximā, vt meli⁹ legatur, & ita apparet maior lux per reflexionē à corpore denso, nunquā tamen est maius lumen in spatio distanti, quā impropinquo ipsi soli.

Iuxta hanc sententiam, quæ fatemur lumen, quando reflectitur à pariete recipi in illo, consequenter fatemur, lumen recipi in corpore opaco, nō in sola superficie vltima illius, vt quidā volunt, sic enim daretur in pariete sola superficies lucis, per naturā autē nō potest dari aliqua superficies sola, quia nō potest dari indiuisibile separātū, & ita dicēdū est, nō solū recipi lumen in superficie corporis opaci, à quo reflectit, sed etiā in aliquibus partibus profundis proximis superficiē vltimæ ipsius corporis, ne detur superficies lucis separata, quæ vt vidimus. 6. Physi. habet partes, & indiuisibilia sibi intrinseca, iuxta proportionem ipsius subiecti, in quo recipitur.

Ex quo fit, corpus aliquod, non idē appellari opacum,

quia nullo modo sit capax lucis, sed quia difficile, & exiguum lumen recipere potest, tamen reuera aliquid recipere potest, & in quavis ei⁹ parte, quia omnes sunt eiusdē rationis: vnde si daretur luminosum intensissimū perfecte illi applicatū totū illud illuminare posset, hoc tamen per naturā, non contingit in corporibus perfecte opacis, quia cum exiguum lumē recipere possint, partes profundæ distantes à luminoso nihil luminis recipiunt.

Sed obijciunt, lumē recipi in superficie corporis opaci, & nullū esse inconueniēs à nobis allatū, scilicet quod alias si lumen reciperetur in sola superficie subiecti, daret superficies lucis sola separata à sua profunditate, dicunt hoc nullum esse inconueniens, sed necessariō admirēdum: quod probant, quia ponamus spheram aëritatis luminosi, v. g. se extendere tantum vsque ad viginti passus, & deinde ponatur corpus contiguum eam extremitate talis spheræ: tunc superficies vltima illius corporis penetraretur cū superficie vltima spheræ iuxta dicta supra, cap. 6. atq; adeo talis superficies corporis cōtinetur intra terminū spheræ aëritatis: ergo potest luminosum producere ibi lu-

Super Lib. I. de gener. & corrup.

men, tamen non potest tale lumen producere in partibus profundis extra illam superficiem, quia sunt extra spheram actiuitatis: ergo tunc necessario dabit in illo corpore superficies luminis sine profunditate illius luminis.

Respondetur tamen facile, argumentum hoc optime conuincere, nunquam agens naturale agere in superficie corporis contigui cum extremitate sua sphaerae, nec datur indiuisibile separatum a continuo. Et ratio a priori est, quia quamuis, ut argumentum probat, illa superficies contineatur intra spheram actiuitatis agentis, tamen quia, ut ostendimus. 6. Phys. omnia in diuisibilia ex natura rei pendunt a partibus, quibus adheret, saltem tanquam a subiecto adhaesionis, ideo quado non est possibilis pars profunda, cui superficies qualitatis adheret, nec est possibilis illa superficies ex defectu subiecti, saltem adhaesionis, non potest talis superficies qualitatis solui produci: ad actionem enim praeter agens, & approximationem, etiam requiritur praesentia subiecti adhaesionis, a quo indiuisibile pendet: de hoc latius dicam. 2. lib. de Anim.

Tandem responderetur ad argumenta asserentium saltem maiori dispositione passivi agens natu-

rale posse intensius operari indistans, quam in propinquum. Et ad primum responderetur verum esse, effectum posse esse maiorem ex maiori dispositione passivi, debet tamen ad esse agens potens illum producere, tamen effectus non potest produci intensior in parte distanti, quam in propinqua ex defectu agentis, ut in probatione nostrae sententiae vidimus, quia talis effectus nec immediate potest produci a partibus medijs proximioribus ipsi agenti, eo quod qualitas ibi est remissior, ut supponimus, atque adeo imperfectior, nec etiam potest produci immediate ab ipso agenti distanti, quia agens immediatum debet esse contiguum cum passivo, & ita etiam adsit maior dispositio, non sit effectus intensior.

Ad secundam responderetur diuersam rationem esse, nam quando piscis ille causat torporem, in manu piscatoris distantis, quamuis talem effectum non producat in arundine intermedia, producit tamen in illa nimiam frigiditatem, vel aliam qualitatem occultam, quae dum peruenit ad brachium piscatoris, ratione dispositionis passivi producit in illo torporem, & ita iam assignatur causa immediata talis effectus, tamen si agens intensius operetur indistans, quam in propinquum nullum assigna-

assignatur, vt dixi, agens immediatum talis effectus, atq; adeo hoc fieri non potest.

Ad aliam autem experientiam de nubibus soli obiectis, si fortasse vera est, respondetur causam illius esse posse non quod maius lumen recipiatur in parte magis distante à sole, quam in propinqua, sed quia vt supra dixi, lumen minoris intensio- nis receptum in materia densa fortius illuminat partes aeris sibi propinquas, quam lumē aliquantulum maius receptum in materia multum rara: tunc etiā intensiorem speciem sui mittit, & ita ex his omnibus lucidior apparet. Simile quid dici posset de alijs actionibus reflexis: & hæc est causa eor tempore veris sol in conualibus intensius calefacit, quam in cacuminibus montium, quia scilicet calor in terra receptus, & si non sit maior, quam ille, qui est in aere, e) quod magis distat à sole, tamē ppter densitatem terræ fortius calefacit, quam calor existēs in aere raro & ita profunditates nobis calidiores apparēt: accedit etiam, quod in conualibus venti minus agitantur quā supra montes, ratione cuius vertices montium plus longe refrigerantur, quam infima loca, & ita minus calidæ apparent.

Dubitabit tamen aliquis in

hac quæstione: quæ sit causa, quare agens per lineam rectam fortius operetur, nam ex communi mathematicorum sententia, sol tempore veris plus distat à nobis, quam tempore hyemis, cum tamen tempore veris nos longe fortius calefaciat. Respondetur autē causam esse, quia sol quando directè cadit supra nos, omnes illius partes applicantur versus nos, & ita licet distans sit, tamen per lineam rectam fortius calefacit, tamen quando est ad latus, non omnes eius partes applicantur versus nos, sed versus partes illi directò inferiores, atq; adeo ex meliori applicatione partium actiuarum agentis fortius agit agens per lineam rectam.

Quest. V. Quæ proportio requiratur ad agendum inter actiuitatem agentis, & resistantiam passivi.

HAc in re supponere primò oportet, quæ sit actiuitas agentis, & quæ sit resistantia passivi, & an vtraque in omnibus formis æqualis sit: & in primis actiuitas agentis appellatur virtus illa, seu qualitas, qua operatur; hæc autem actiuitas tunc est maior, quando intensius aut celerius operatur, vel in maiori sphaera, quia hæc omnia de-

no. ant

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

notant maiorem actiuitatem, à priori autem sumitur ratio maioris actiuitatis, vel ex sua specie, eo quòd qualitas aliqua in sua specie sit perfectior alia, quia cum actiuitas proueniat ex entitate rei, qualitas actiua perfectior, est etiam maioris actiuitatis: intra eadē vero speciem qualitas illa est magis actiua, quæ vel maiorem habet intensiōnem, quàm alia, tunc enim est maior intensiue, vel saltem est in materia densiori iuxta supra dicta.

Difficilius tamen est in quo consistat ratio formalis resistentiæ. Quidam enim asserunt, illā formaliter, consistere in actiōne, qua passum, rursus reagit in agēs ipsum, quia impedit ne agens ita facile agat in illo. Tenet Soncinas. 9. Met. q. 6. Hauellus. q. 2. Niphus hoc loco, Vallesius controuersia. 2. Alij verò docent resistentiam non consistere formaliter in actiōne aliqua, sed per hoc precisè, quòd qualitas resistentis informat subiectum, & ita illud quasi prius occupet, per quod impeditur ne agens, saltem ita facile agat in tali passo, & illud occupet, quasi non inueniretur iam ab alia forma occupatum. Tenet Marsilius hoc lib. q. 19. Albertus de Saxonis. q. 17. Benedictus in sūma de generatione.

c. 2. vtraque sententia si vnict saliter non loquatur, vera est.

Quare dicendum nobis est, duplicem esse resistentiam: aliā consistētem in actiōne, qua passum per reactionem impedit agens, ne ita facile in illud agat: alia verò, quæ in sola informatione subiecti consistit, quæ dum qualitas aliqua iam subiectum occupat, agens enim non ita facile agit in illud, sed paulatim, illam vincit, quæ appellatur resistentia formalis, quæ fit per formalem incompossibilitatem formatū. Et hoc ita esse dicendū probatur. Primò quoad priorem partē, quia resistere est impedire ne agēs operetur, vel saltem ne tā facile; sed quādo passum aliquod rursus agit in agens, debilitat, & remittit virtutem actiua illius, aliquos eius gradus corrumpendo: ergo impedit ne ita facile operetur, atque adeò per actiōnem illi resistit. Quòd vero detur aliqua resistentia, quæ non sit actiō, sed solū fiat per informationem formæ incompossibilis, probatur aperte, quia quando aqua calida actiue se reducit in pristinam suam frigiditatem, expellitque calorem in ipsa existentem, talis actiō fit cū resistentia caloris, eo quòd è cōtra frigiditati introducendæ resistit calor existens in aqua: sed

sed calor nihil tunc producit in illa, quia non potest assignari quid producat: ergo solum resistit frigiditati introducendæ per informationem ipsius, cum antea tale subiectum occupauerit, & ita opus est quod frigiditas contraria paulatim introducat.

Secundò, quia ponamus calidum, ut octo agere in frigidum, ut quatuor, tunc cum calidum ut octo sit fortius, quàm frigidum, ut quatuor, habet maiorem spheram actiuitatis, quàm frigidum ut quatuor. Sit ergo sphera actiuitatis calidi, ut octo, duodecim passus, & sphera actiuitatis frigidi, ut quatuor, octo passus, & ponatur frigidum, ut quatuor distans per decem passus à calido ut octo; tunc calidum, ut octo, agit in frigidum ut quatuor, & successive, quia cum habeat contrariam qualitatem, non potest ita facile vinci: ergo si frigidum ut quatuor, non potest ita facile vinci propter contrariam qualitatem, quam habet, iam resistit calido ut octo, impedit enim, ne ita facile in illud agat: sed non potest agere in ipsum calidum, quia tale calidum est extra spheram suæ actiuitatis, eo quod distat ab illo per decem pas-

sus, spheram verò actiuitatis illius frigidi, tantum se extendit ad octo passus, ut supponimus: ergo datur etiam resistentia sine actione aliqua, per solam informationem, seu occupationem subiecti.

Potest tamen secundo dubitari, quæ qualitates sint magis actiue, quæ vero magis resistiue: & quidem quod attinet ad actiuitatem, res hoc modo se habet, ut calor sit magis actiuus, deinde frigus, humiditas postea, & tandem siccitas. Ratio est duplex, altera à priori, scilicet, quia actiuitas oritur ex perfectione qualitatis: ergo eo modo se habent in actiuitate, quo se habent in perfectione: sed in perfectione, ita se habent, quod calor sit omnibus perfectior, deinde frigus, tertio humiditas, quarto, siccitas: ergo eundem etiam ordinem habent in actiuitate. A posteriori verò colligitur, quia experientia constat, calorem celerius omnibus agere, secundo, frigus, tertio humiditatem, ac tandem siccitatem omnibus tardiore esse.

Solum ergo est dubium, verum sit in illis æqualis resistendi vis: in quo secundo certum esse debet, quod si loquamur de resistentiâ, quæ fit

per

Super I. lib. de gener. & corrup.

per actionem, cum talis resistētia fiat per actiuitatem, eūdem ordinem habent in resistentia actiua, quem habent in actiuitate, quia agendo resistunt.

Solum ergo est dubium loquendo de resistentia formali, quæ fit per informationem. In qua re prima sententia affirmat, hoc modo omnes qualitates esse æqualiter resistiuas. Tenet Petrus Martinez. 1. de cœlo c. 9. q. 9. Valle. 1. contro. c. 1. quorum fundamentū est, quia resistentia formalis fit per informationem, vt dixi: sed omnes qualitates, si in æqualibus gradibus considerentur, v. g. vt quatuor, æqualiter informant subiectum, quia informant secundum æquales partes formæ: ergo omnes qualitates habent æqualem resistentiam formalem.

Sed in hac re placet communis sententia, affirmans inter qualitates, quanto aliqua est minus actiua, tanto magis esse resistiuam resistentia formali, & ita loquendo de resistentia formali, siccitatem esse magis resistiuam, deinde humiditatem, tertio frigiditatem, ac tandem vltimò calorem. Quā sententiam tenet Banez, hoc libr. c. 9. q. 3. ad 3. Toler. q. 19. & iuxta hanc sententiam solēt communiter interpretari ver-

ba Aristot. 2. de generatione. c. 2. vbi calorem, & frigus appellat qualitates actiuas, humiditatem verò, & siccitatem qualitates passiuas, quæ scilicet minus agunt, quàm resistunt, & ita dicuntur qualitates passiuæ.

Et ratione probatur, quia experientia constat, longe esse facilius, rem calidam frige fieri, quàm rem siccam humectari: ergo siccitas magis resistit, quàm calor. Similiter difficilius exicatur quam calefiat res aliqua humida: ergo humiditas magis resistit, quàm calor.

Et si respondeas aquam idèò difficilius exicari, quàm calefiat, non quia magis resistit humiditas siccitati, quam frigus calori: sed quia calor magis agit in frigus, quàm siccitas in humiditatem, cum calor sit longe actiuior, quàm siccitas, & ita longe facilius aqua calefit, quàm exicetur. Tamen contrà est, quia aqua maxime calefacta ferè nihil humiditatis amittit: ergo licet calor magis vincere siccitatem in actiuitate, quàm frigus in resistentia, nõ tamen esset actio tam notabiliter celerior, ita vt aqua maxime calefacta, fere nihil humiditatis amiserit.

Secundò probatur cõclusio, quia

Quia sicut resistere agendo est Perfectior modus resistendi, & hoc quidem modo est maior resistētia in qualitate perfectiori, ita resistere nihil agendo, sed quasi passiuè se habendo, & adhæredo ipsi subiecto est modus resistendi imperfectus: ergo hæc resistētia maior, est in qualitate imperfectiori, sed quæ imperfectior est, est minus actiua, ergo qualitates minus actiue sūt magis resistiuæ: deniq; in hoc natura p̄uidæ existisse videtur, vt quò qualitas aliqua minus in contrarium agere potest, eò fortius subiecto adhæreat, & sic difficilius dimouetur ab eo, & ita prouidit qualitatē minus actiuam esse magis resistiuam.

Obijcies primò, quia experientia constat frigus facilius vinei à calore, quàm calorem à frigore: ergo potius est maior resistētia caloris, quàm frigoris. Respondetur concedēdo consequentiam, si sermo sit de resistētia actiua, hæc enim optimè probatur esse maiorē in calore, quàm in frigore: tamen si sermo sit de resistētia formali, negamus consequentiam, quin potius contrarium planè colligitur ex maiori actiuitate caloris, quàm frigoris, illa enim est maior actiuitas, quæ vincit maiorem re-

sistentiam, vel æqualem in breuiori tempore: si ergo calor actiuior est frigore, signum est resistētia formalem frigoris maiorem esse resistētia ipsius caloris, quia æqualis non potest esse: quemadmodum enim actiuitas illorum est in æqualis, quia specie differunt, & ita in perfectione essentiali habent inæqualitatem, ita ob eandem causam, nō potest resistētia vtrobiq; esse æqualis.

Obijcies secundò, quia per nos, resistētia humiditatis maior est, quàm actiuitas illius: sed maior est actiuitas humiditatis, quàm resistētia siccitatis: ergo de primò ad vltimum resistētia humiditatis maior est, quàm resistētia siccitatis. Respondetur negando minorem, quin potius est maior longè resistētia siccitatis, quàm actiuitas humiditatis, quia siccitas est prima in ordine ad resistētia; at verò in ordine actiuitatis humiditas solum obtinet tertiu locum, atque adeò calor, & frigus sunt magis actiua, quàm humiditas: ergo sine dubio nō est tam actiua humiditas, quàm resistiua siccitas.

Et si instes, quia si siccum est magis resistiuum, quàm humidum actiuum, sequitur nun-

Super I. Lib. de gener. & corrup.

quam posse humidum vincere sic cum, quod est contra experientiam. Respondetur, negando consequentiam, quia quavis si omnia sint paria, & ex parte intensiois, & desitatis, vel multitudinis materiae sit magis resistiva siccitas, quam humiditas activa, tamen potest esse magis intensa humiditas, aut in maiori, vel densiori materia, & ita ratione huius erit magis activa, quam siccitas exigua resistiva.

Denique ad argumentum contrariae sententiae respondetur, quod quavis omnes qualitates habentes aequales gradus, aequaliter informant, tamen quia in perfectione essentiali, sunt semper inaequales, & diversae speciei, ideo etiam habent inaequalem rationem resistendi, sicut est contra, quamvis calor, & frigus, habeant aequales gradus, tamen in opinione omnium magis actius est calor, quam frigus, ergo quid simile poterit intelligi, est contra in virtute resistendi.

His ergo de actiuitate, & resistentia suppositis, restat quaestio utrum ad actionem debeat esse maior actiuitas agentis, quam resistentia passi. In quaere plures distinguunt duplicem actionem; aliam, quam appellant victoriosam, qua agens vin-

cit passum, destruendo totam eius qualitatem; aliam vero non victoriosam, qua licet passum reagat in ipsum agens, id tamen exiguum est, & tandem vincitur ab illo: Dicunt ergo ad actionem victoriosam requiri maiorem actiuitatem in agente, quam sit resistentia passi. Haec tamen distinctio saltem, hoc proposito, non placet, quia quamvis aliquando passum reagat in agens, tandem vincitur ab ipso agente, ut quando calidum, ut octo, agit in frigidum, ut duo, ubi tamen vincitur frigidum ut duo, tamen frigidum, ut duo producit in calido, ut octo, unicum gradum frigiditatis, expellitque ab illo unicum gradum caloris, respectu illius gradus, quem producit, victoriosa est, quia contraria resistentia passi producit illum gradum.

Quare dicendum est in omni actione debere esse maiorem actiuitatem agentis in agendo, quam passi in resistentendo, & ita semper provenire a proportione maioris actiuitatis, quam sit resistentia passi. Quae conclusio, praeterquam quod est communis, etiam manifeste probatur, quia in omni actione, quae fit cum resistentia, ut quando frigidum, ut duo, agit in calidum, ut octo, producit aliquem gradum qualitatis contra

tra conatum, & resistantiam agentis, ergo necessario virtus agentis superat conatum, & resistantiam passivi.

Et confirmatur, quia si tanta est resistantia passivi quanta aëivitas agentis: ergo passum resistit toti effectui, quē agens potest producere, atq; adeo agēs nihil potest agere, ergo necessarium est, ut sit actio, quod sit excessus agētis supra passū, & ita omnis actio dicit victoriam, & omne pati est quoddā subijci ipsi agenti. Ratio verò à priori huius est, quia quando frigidū, ut duo, producit in calidū, ut octo, vnicū gradū frigoris, ad productionē illi° gradus solū resistit octau° calor, nō verò septē alij gradus, quia (ut supra diximus) calor ut septem, & frigus, ut vnū non sunt ex natura impossibiles: tantū ergo ad illam actionem resistit vnicus gradus calor, at verò ad productionem vnus gradus frigiditatis concurrat, primus, & secundus grad° frigiditatis (ut diximus) supra enim vidimus gradus superiores effectiue attingere ad productionē graduū inferiorum: ergo tunc reuera est maior virtus vnus agendi, quam vnus resistendi, atq; adeo semper actio provenit à proportionē maio--

ris aëivitatis, quā sit resistantia passivi. Et si respondeas octauum gradum caloris esse magis resistivum, quā vterque gradus frigiditatis sit aëivus, tum quia ex sua specie est perfectior frigiditate, tū etiā quia gradus posteriores sunt perfectiores priorib°, ut supra vidimus.

Contrā tamen est, quia ex maiore perfectione solū probatur maior virtus aëiva, non tamen resistantia (ut vidimus) Secundo quia & si gradus posteriores sint aëiviores prioribus, si singula singulis comparentur, tamen octavus dumtaxat gradus caloris, si à prioribus præscindatur, non est magis aëivus, quā plures gradus frigiditatis simul sumpti, quod est fundamentum. Verum tamen ex perfectione posteriorum graduum, optimè probari alterationem expulsiuam contrarij in principio difficiliorem esse, quia expelluntur gradus posteriores contrariæ qualitatis, quæ perfectior est, & ita aëiviores sunt, atque adeo experientia sæpè docet alterationem longè facilius continuari, quā inchoatur, ita ut etiam dicere merito possis: dimidium facti, qui bene cœpit, habet.

Super Lib. I. de gener. & corrup.

Dico secundò, excessus actiuitatis agētis supra resistantiā passi debet esse absolute loquēdo diuisibilis, quāuis, vt tantū possit esse indiuisibilis. Ratio est, quia indiuisibile non facit maius: ergo si fingeremus virtutem actiuam solū superare resistantiā passi per aliquod omnino indiuisibile, non esset maior virtus agentis, quā resistantiā passi, atque aded non esset actio: debet ergo excessus esse diuisibilis.

Dico tertio, dummodo excessus sit absolute diuisibilis, non sequitur, quod sit determinatus, & tantus, sed quilibet sufficit. Sic tenet Marfi. hoc loco contra Nyphum, & alios. Et ratio est, quia si virtus agentis excedit excessu aliquo diuisibili, licet non determinet, resistantiam passi: ergo resistit passum toti effectui, quem agens potest producere: ergo saltem ille effectus, ad quem non potest resistere passum, poterit produci ab agenti, atque aded si excessus sit diuisibilis, licet, non sit determinatus, & tantus, poterit optimè esse actio.

Quod autem hoc loco quidam obijciunt, quod experientia compertum est, non quemlibet impulsū sufficere ad mouendum lapidem; ergo requiritur aliquis certus: nihil va-

let, quia quando impulsus, etiā parue actiuitatis, non superat resistantiā grauitatis, tunc non potest mouere lapidem, tamen si est maior ipsa grauitate aliquo excessu diuisibili, quilibet ille sit, mouebit lapidem.

Sed obijciunt secundò, commune illud axioma Philosophorum. Actio est à proportione maioris inēqualitatis, cuius sensus est, debere esse inēqualitatem, inter virtutem actiuam, & resistantiam passi, & in tali inēqualitate maiorem debere esse in virtute actiua: ergo cum debeat esse à proportione maioris inēqualitatis, signum est requiri proportionatum aliquem excessum, & determinatum, vt sit actio. Respondetur tamen particulam, à proportione, etiam non significare, debere esse determinatum excessū in virtute actiua, sed potius tāto plus agere agens, quāto fuerit maius excessus, supra resistantiam passi, & ita actio prouenit à proportione maioris inēqualitatis, ita vt magnus excessus magnam causet actionem, exiguus verò exiguam, & ita ad agendum absolute non requiritur determinatus

excessus. Et hæc

de hac quæ-
stione.

(?)

Quest.

Questio VI. Vtrum omne agēs
in agendo repatiatur?

HAc in re supponendum est terminos istos actio & reactio, passio & repassio, hoc modo distingui, quia actio significat actionem illam, qua fortius agens agit, ut quando calidum, ut octo, agit in frigidum, ut duo: & ita passio appellatur illa receptio effectus procedentis ab agenti fortiori. Reactio verò dicitur illa, qua agens minus forte rursus agit in aliud, & receptio talis effectus dicitur repassio: & ita queritur, vtrum omne agens, quando agit, repatiatur? Loquimur autem, quando agentia communicant in materia; hoc enim requiritur ad actionem, ut Arist. docet hoc cap. & ita, etsi intelligentia agat in cœlum, nihil tamen repatiatur ab illo, quia non habet materiam sicut cœlum. Similiter quavis cœlum, & hæc inferiora, in quæ agit, consistit materia, cœlum tamen non repatiatur ab his inferioribus, quia habet materiam longè diuersæ rationis ab illis.

Secundò supponendum est, quando vtrumque est in actu ad operandum, & in potentia ad recipiendum, quod ab illo produci potest: ut quando agit calidum in frigidum, frigidum

est in potentia ad recipiendum calorem, & in actu ad producendum frigiditatem: calidum verò est in potentia ad frigiditatem, & in actu ad producendum calorem: hoc verò deficiente non erit reactio, ut quando calidum ut octo agit in calidum ut quatuor, intendendo illum calorem, ut nihil repatiatur à minori calido, eo quòd non est in potentia ad calorem possibilem produci ab illo, quia iam illum habet. Et hoc est quod alij dicunt, quæstionem debere intelligi non secundum eandem qualitatem, sed secundum contrarias: satis tamen erit, si sit inter diuersas: potest enim sic cum agere in calidum, producendo in illud siccitatem, & tunc siccum repatiatur à calido, recipiendo calorem ab illo, cū tamen calor, & siccitas nõ sint qualitates cõtrariæ, sed diuersæ dumtaxat.

Tertiò etiam supponendum est, etiam quæstionem esse, quando vtrumque agens est intra spheram actiuitatis alterius: quia si alterum non sit intra spheram actiuitatis alterius, nihil poterit pati ab illo.

His suppositis in hac quæstione, plures & difficiles sunt rationes dubitandi, quibus aperte videtur probari, agentia præsertim contraria non posse simul

Super. I. lib. de. gener. & corrupt.

simul agere, & pati. Primò, quia impossibile est, idem secundù eandem qualitatem simul esse inferius, & superius, siue, quod idem est, simul vincere, & vinci ab eo: sed si calidum agit in frigidam, calor vincit frigus: ostendimus enim, actionem provenire à proportionem maioris actiuitatis, quã sit resistentia passi: ergo si simul repatitur à frigore, vincitur ab illo propter similem rationem: ergo idem, & secundam eandem qualitatem, & respectu eiusdem est inferius simul, & superius in agendo: quod est impossibile.

Secundò, communis ratio est, quia fingamus ignem, & aquam agere inter se per medium, scilicet medio aere, tunc, cum omne agens debeat agere priùs in propinquum, quã in distans, ut ignis & aqua ad inuicem agant, & repatiantur, debent priùs agere in aerem medium: ergo si simul dum ignis calefacit aquam, frigeat ab illa, cum hoc fiat per medium, necessarium est, simul aerem calefieri, & frigesieri: ergo simul moueretur motibus contrarijs, calefactione scilicet, & frigectione.

Tertiò augetur difficultas, quia sequuntur duo contradi-

ctoria, scilicet quòd idem medium sit calidum simul, & non sit calidum. Probatur sequella, quia fingamus aerem illù medium inter ignem, & aquam, iam habere calorem ut quatuor, & frigus ut quatuor: quod non repugnat, cum ex utraque qualitate, ut vidimus, possit subiectum habere vsque ad octo gradus, & non amplius: si ignis agit in aquam per medium: ergo aliquid in illo producit de nouo: ergo cum antea habuerit calorem ut quatuor, modo habet calorem ut quatuor: ergo si simul aqua reagit in ignem per aerem medium: ergo aliquid frigiditatis produceret priùs in medio: & ita, cum antea haberet frigus ut quatuor, modo habet frigus ut quatuor, quia iam excedunt latitudinem ut octo: ergo simul tale medium est calidum ut quatuor, & non calidum ut quatuor, ita ut idem quartus gradus caloris simul producat, & corrumpatur.

Quartò arguit Burl. 3. Phisicorum super text. 17. quia si constituamus duo agentia, vel ista sunt æqualia in virtute agendi, & sic neutrum agit in aliud, quia omnis actio, ut ostensum est, provenit à proportionem maioris actiuitatis

is : si autem sunt inæqualitas virtutis, illud quod habet maiorem virtutem, habet actionem, aliud verò minimè, quia actio debet provenire à proportionem maioris astuitatis : ergo nunquam & actio, & reactio sunt simul.

Tandem, quia in motu locali non est necessarium, quòd mouens aliquod mobile, rursus moueatur ab alio, qualiter licet manus moueat lapidem, non idèd mouetur ab illo : ergo neque in motu alterationis agens in agendo repatitur.

Propter has ergo difficultates authores in varias sententias sunt distracti : quidam enim dicunt esse inter agens, & passum mutuam actionem, & reactionem, non tamen secundum eandem contrarietatem : est enim in primis qualitatibus duplex contrarietas, altera inter calorem, & frigus, altera verò inter humiditatem, & siccitatem. Dicunt ergo : Agens aliquod, dum agit in passum, producendo in illud, v. g. calorem, non posse rursus repati ab illo secundum eandem contrarietatem, recipiendo frigiditatem tali calori contrariam, sed potiùs in aliam contrarietatem, scilicet recipiendo hu-

miditatem, vel siccitatem. Alij verò dicunt, inter agens, & passum esse mutuam actionem, & reactionem, & secundum eandem contrarietatem, non tamen secundum eandem partem, sed dicunt, agens secundum aliquas partes agere in passum, secundum alias verò repati ab illo.

Contra has ergo sententias dicendum est, omne agens in agendo repati secundum eandem contrarietatem, & secundum eandem partem, & in eodem tempore, existentibus tamen conditionibus supra in principio quæstionis explicatis. Quæ sententia cõmuniter recepta est inter Philosophos. Tenet Marfil hic quæst. 19. Albert. de Saxo. quæst. 16. Paulus Venet. in summa, cap. 19. Tolet. hoc lib. cap. 9. quæst. 3. & plures alij. Eã docuit expressè Arist. hoc cap. vbi dicit, contraria adinuicem inter se agere : & similia cap. 8. & 9. & sequentibus habet, & 3. Physic. text. 16. & sæpè alibi.

Et probatur manifestis experientijs. Primò, quia dum quis manu apprehendit pomum frigidum, calefit pomum, manus verò redditur frigida, secundum omnes partes, quibus pomum tangit : ergo ibi est mutua actio, & reactio secundum

eadem contrarietatem, & secundum eandem partem. Idem est, quando aqua frigida infunditur aquæ calidæ, vbi tota resultat repida secundum omnes partes: signum ergo est, secundum omnes partes ibi fuisse mutuam actionem, & reactionem. Similiter cultelli dum se vehementi impetu tangunt, ad inuicem hebetantur, secundum omnes partes, in quibus fit contactus. Denique sunt plurimæ, & manifestæ experiëntiæ.

Secundò probatur ratione manifesta, quia ad actionem tria requiruntur, scilicet quoddam agens sit in actu, passum verò in potentia: tandem, quoddam inter illa sit debita approximatio. Sed quando corpus calidum debite approximatur corpori frigido, quælibet pars vtriusque est in actu ad producendam suam qualitatem in alia, & in potentia ad recipiendam qualitatem alterius, quia caret illa: ergo ibi erit actio, & reactio simul, secundum eandem contrarietatem, & secundum eandem partem.

Denique ad id probandum arguit Arist. cap. 9. sequenti, quia nisi sit mutua actio, & reactio secundum eandem partem, non esset possibilis mixtio. Ratio est, quia si dum ignis agit in aquam, & non repatiatur ab illa, secundum eandem partem,

qua in illam agit, in illis partibus, quæ repatiuntur, & non agunt, introduceretur forma aquæ: & similiter in partibus aquæ, quæ tantum repatiuntur, & non agunt, introduceretur forma ignis. Oportet ergo, ut generetur mixtum diuersum ab elementis, quoddam elementa secundum eandem partem agere, & repati debeant per alterationem. De quo latius suo loco.

Supereft respondeamus ad rationes dubitandi in principio questionis adductas, in quo tota huius rei difficultas consistit. Et quidè ad primam facilis est solutio. Respondetur enim, nullum esse inconueniens, idem respectu eiusdem simul esse superius, & inferius in agendo, non tamen respectu eiusdem actionis: & ita non est omnino respectu eiusdem: quia (vt supra vidimus) omnis actio dicit vltoriam: quando calidum agit in frigidum, in tali calefactione calidum vincit, & est superius: è contrà verò, quando frigidum reagit in calidum, frigidum vincit calidum, & ita simul idem est superius, & inferius, non tamen respectu eiusdem actionis.

Ad secundam rationem dubij est etiam facilis solutio: nullum enim est inconueniens, idem

Idē simul moueri motibus cōtrarijs motu alterationis, dūmodō id sit in gradibus remissis composibilibus: vt si simul calefiat vt quatuor, & frige fiat vt quatuor. Quod (nescio quo fundamento adducti) quidam negare audeant hoc tempore: conuincitur enim planē pluribus rationibus; quia in primis extant manifestæ experientie suprà adductæ, quibus constat, eandem rem simul calefieri, & frige fieri, sed non in gradibus intensis, quia illi sunt incōpossibiles: ergo in gradibus remissis.

Secundō, quia aliās non saluaretur actio, & reactio simul: quod est contra Arist. & contra omnes. Probat, quia vel idē simul agit, & reparitur secundum gradus intensos, & hoc non; quia simul in eadem contrarietate sunt incōpossibiles: vel agit, & reparitur secundum gradus remissos; & sic habeo intentum: vel secundum nullos gradus; & sic non est simul actio, & reactio.

Tandē (vt ex communi omnium sententia vidimus) contrarietas motus sumitur ex contrarietate terminorum: ergo quando termini non sunt incōpossibiles, neq; motus sunt incōpossibiles; sed calor & frigus in gradibus remissis opi-

mē compatiuntur; vt patet in aqua tepida: ergo neque calefactio, & frige factio sunt simul incōpossibiles in gradibus remissis. Imō addo, minūs propriam esse locutionem istam, qua dici solet, idē moueri motibus contrarijs in gradibus remissis: quia contraria (proprie loquendo) cū debeant se ab eodem subiecto expellere, debent esse incōpossibilia: sed in gradibus remissis, neq; qualitates, neq; alterationes ad illas terminatę sunt incōpossibiles: ergo, si proprie, & in rigore loquamur, non sunt contraria, nisi in gradibus intensis. Solent tamen in gradibus remissis improprie appellari cōtraria; quia apta nata sunt se ad inuicem expellere, si immediate crescant.

Sed obijcies, quia non potest idē mobile simul moueri duobus motibus localibus: ergo neque duobus motibus alterationis. Respondetur esse diuersam rationem; quia cū per naturam non possit vnum mobile simul esse in duobus locis, non potest simul moueri duobus motibus localibus: tamen quia simul potest habere qualitates contrarias in gradibus remissis, ita potest moueri motibus contrarijs alterationis in gradibus remissis.

Super I. lib. de gener. & corrupt.

Difficilior longè est ter-
tia ratio dubitandi: videtur enim probare, adhuc in gradibus intensis idem moveri motibus contrarijs: Quare ad illam plures sunt modi dicendi: quidam enim dicunt, inter agens, & passum esse mutuam actionem, & reactionem, non tamen per eandem lineam, sed per diversam: nec concedunt idem simul moveri motibus contrarijs in gradibus intensis. Quæ sententia ferè coincidit cum ea, quam supra impugnavimus, eorum, qui asserunt actionem, & reactionem non contingere secundum eandem partem. Et ita hæc solutio non placet, tum propter dicta contra hanc sententiam, tum etiam, quia quando aliqua duo agentia contraria directe se respiciunt, nulla est assignabilis ratio, quare potius unum agat per hanc lineam, aliud verò per aliam: ergo si vera per eandem lineam tendit utraque actio.

Secundò, alij respondent in eo casu, quòd medium illud simul habeat calorem ut quatuor, & frigus ut quatuor, esse adhuc quandam actionem, & reactionem per tale mediũ: & ita concedunt, illud per actionem ignis simul recipere unũ gradum caloris, & corrumpi

in illo aliam gradum frigiditatis, & simul per actionem agentis frigidi corrumpi alium gradum caloris ex præexistentibus, & produci alium gradum frigiditatis: & ita nunquam datur, nisi calor ut quatuor, & frigus ut quatuor: quæ non repugnant. Quemadmodum (inquiunt) si vivens perveniat ad maximum, quod potest habere, tantum, quantum per unam partem acquirit, per aliam deperdit.

Hæc enim sententia, quæ hoc tempore in hac nostra academia est communis, satis aperte convincitur falsitatis, quia vel hæc sententia admittit, inter gradus qualitatis esse naturalem subordinationem, & dependentiã: similiterque & inæqualitate secundum perfectionem individualement, ut supra ostendimus, vel non admittit: si illud admittit, aperte potest convinci; quia cum posteriores gradus ex natura rei præsupponant priores, & ab illis ex natura rei pendent, non potest quintus gradus caloris permanere, nisi quartus, vel alius prior, à quo posteriores pendent, corrumpatur, qualiter in igne prius expellitur octavus gradus, quàm septimus: ergo vel tenetur hæc

sententia fateri, eundem quintum simul produci, & corrumpi; vel certe si alius ex præexistentibus corrumpitur, impossibile est, manere alios posteriores, qui ab illo pendent; præsertim, quod in gradibus etiam est determinata oppositio, ita ut non quilibet eum quilibet opponatur; ut supra etiam ostensum est: ergo non potest corrumpi quintus gradus caloris, & quintus frigoris, nisi per aduentum quinti gradus caloris, & quinti frigoris: sed isti gradus sunt inter se incòpossibiles, quia excedunt latitudinem ut octo: ergo iuxta prædictam sententiam hæc solutio minimè sustineri potest.

Si autem hæc solutio non admittat tales gradus qualitatis ex natura rei subordinatos, sed asserat, prorsus esse similes, & æquales, tunc etiam aperte probatur eius falsitas; quia si huiusmodi gradus sunt omnino eiusdem rationis: ergo nulla est maior ratio, quare expellatur vnus gradus potius quàm alius; atque adeo, vel debent expelli omnes, vel nullus: falsò ergo asserit hæc solutio, quendam gradum expelli, alium verò minimè.

Secundò, quia si isti gra-

di sunt omninò similes: ergo sicut aqua habet virtutem ad producendum vnicum gradum frigoris in tali medio, adhuc in præsentia contrarij, ve prædicta solutio admittit: similiter habet virtutem ad conseruandum gradum præexistentem, ne corrumpatur, quia tanta virtus requiritur ad producendum effectum eundem, sicut ad conseruandum ceteris paribus: ergo falsum est, quendam gradum frigiditatis produci, quemdam verò simul corrumpi.

Quare his, & alijs solutionibus omisis, quæ ex dictis facile impugnari possunt, dicendum est, medium illud, per quod agentia contraria adinuicem inter se agunt, & repatiuntur; si singamus nullum in se habere calorem, neque frigus, moueri simul motibus contrarijs in gradibus remissis, quousque recipiat quatuor gradus caloris, & quatuor frigoris, qui sunt inter se incòpossibiles: quando verò peruenit ad statum, in quo iam habet quatuor gradus caloris, & quatuor frigoris, tunc non recipit simul calorem ut quinque, & frigus ut quinque, quia hæc sunt incòpossibilia, & ita non erit mutua

Super I. Lib. de gener. & corrup.

actio, & reactio per illud; sed agens fortius, & perfectius operabitur.

Alia verò ratio est, quia si ignis iam produxit in aere calorem ut quatuor, & medio illo etiam in aqua produxit calorem eundem, ut quatuor, iam aqua habet simul calorem ut quatuor, & frigus ut quatuor; sed non potest simul recipere quantum gradum caloris, permanente frigore ut quatuor, quia sunt impossibiles, eo quod excedunt latitudinem ut octo: ergo tunc agens, quod fortius est, vincet aliud: unde cum aqua tunc solum habeat frigus ut quatuor, non potest producere quantum gradum frigoris in medio, vel in igne; quia nemo dat quod non habet: & ita quando utrumque agens pervenit ad eum statum, ut iam habeat calorem ut quatuor, & frigus ut quatuor; quod fortius est, vincet aliud.

Sed instabis, quia ponamus talia agentia æqualis activitatis, tunc non est maior ratio, quare unum potius, quam aliud vincat. Respondetur tamen casum esse implicativum, quia hoc ipso, quod agentia sunt contraria, aut differunt specie, necessario una qualitas est magis activa, quam

alia: ostendimus enim supra, qualitates perfectiores magis esse activas: sed inter ea, quæ differunt specie, necessario unum est perfectius alio; ergo maior est ratio, quare unum potius, quam aliud vincat.

Et si instes secundo contra hanc solutionem: Non semper est mutua actio, & reactio: ergo non omne agens in agendo repatur. Respondetur, quæstionem hanc, ut principio quæstionis adverti, intelligendam esse, quando utrumque agens est in actu ad agendum in aliud, & utrumque est in potentia, ut patitur ab alio: quia ergo quando aqua iam pervenit ad eum statum, in quo iam habet calorem, ut quatuor, & frigus ut quatuor, non est in potentia, ut recipiat frigus ut quinque, & calorem ut quinque: ideo tunc tantum prævalet una qualitas, alia verò decrescit, quousque corrumpatur, vel generetur mixtum, vel quævis alia res.

Tandem in hac quæstione notandum est, non semper esse necessarium ad hoc, ut omne contrarium agat in aliud, producere prius in medio aliquid de novo, quia aliquando satis est conservare præexistens.

v.g. fingamus ignem calefacere aquam per aerem intermedium habentem iam calorem, vt quatuor: tunc vt ignis incipiat calefacere aquam, producendo in illam primum gradum caloris, non opus est, vt illum primum gradum producat in aere, quia iam aer habet illum, cum supponamus habere calorem vt quatuor, satis, ergo est agat in medio conseruando illum gradum, vt deinde in aqua careret omni gradu caloris producat primum gradum caloris, & ita optimè tunc saluatur nihil agere in distans, quin prius agat in propinquum, conseruando iam alias productum, vel de nouo producendo.

Ad quartam rationem dubitandi responderetur, certum esse inter agentia specie diuersa, necessario vnũ esse fortius alio, illud, scilicet quod habeat qualitatem perfectiorem, quia illa, vt vidimus est magis actiua: nego tamen agens fortius posse pati ab agenti debiliori, v.g. calidum, vt octo à frigido, vt duo. Ratio est, quia vt supra vidimus, quando frigidum, vt duo producit vnicum gradum frigiditatis in calido, ad illum gradum producendum concurrunt uterque gradus frigiditatis, non tamen resistunt ad illius productionem omnes octo gradus ca-

loris, sed solum octauus, vt etiã supra ostendimus, & ita in hac peculiari actione potentius est frigidum vt duo, quam calidum vt octo, quia non obstante illius resistentia producit in illo vnicum gradum frigiditatis: imò quando producitur medietas illius gradus frigoris, non resistit octauus gradus caloris, sed sola vltima medietas illius, non verò prima, quia dimidius gradus frigiditatis, & calor, vt septem, & dimidium, non excedunt latitudinem, vt octo, & ita optimè comparantur.

Ad vltimam responderetur de motibus alterationis, & de motibus localibus esse diuersam rationem: ratio est, quia vtraque qualitas contraria, vt calor, & frigus est actiua, & ita si vtraque agentia sint sibi inuicem approximata, necessarium est, sit mutua actio, & reactio, tamè non omne mobile, quod ab alio localiter mouetur, habet ex se virtutem sufficientem ad mouendum aliud, qualiter baculus, nisi ab alio moueatur, nil mouere potest, & ita est dispar ratio de motibus.

alterationis, & de motu locali.

(?)

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

Quaest. Vltima, Vtrum ex vi actionis, & reactionis mors sit naturalis viuentibus.

RES hæc plus longè medicis, quàm Physicis controuersa est, & ideo breuiter dicam. Conueniunt ergo omnes mortem esse naturalem viuentibus, saltem ratione principij passiuæ, quia vt vidimus. r. Physi. disp. 5. materia, quæ habet annexam priuationem aliarum formarum, & appetitum ad illas, est principium corruptibilitatis, constat etiam materiam de facto informatam forma viuentis habere priuationem aliarum formarum, & appetitum ad illas, & ita viuentia omnia saltem habent in se principium naturale passiuum suæ corruptionis, imò & non viuentia propter eandem rationem: solum ergo est dubium vtrum viuentia habeant in se naturale principium actiuum suæ corruptionis, quæ res sepe tacta est, quæst. 1. huius disputationis, vbi ostendimus, idem saltem, secundum diuersas partes posse se ipsum effectiuè corrumpere: Quærimus ergo vtrū ex vi actionis, & reactionis in humidum radicale, mors sit naturalis viuentibus.

Secundo conueniunt omnes mortem esse naturalem viuentibus ex vi actionis, & reactiones, quæ est inter calorem naturalem, & alimentum, quia cum principio alimentum sit dissimile viuenti, ac proinde habeat qualitates contrarias, à quibus viuens ipsum in illius concoctione reparatur, & ita calor naturalis paulatim minuitur, ita vt humidum radicale, quod deperditur, nūquam perfecte reparatur per humidum nutrimentale, quod per nutritionem acquiritur, atque adeò ex vi huius actionis, & reactionis mors est naturalis viuentibus, hoc tamen est ab extrinseco, quia alimentum quid extrinsecum est viuenti. Quæritur, ergo vtrum etiam habeat aliquod principium actiuum naturale suæ corruptionis ex vi actionis, & reactionis ipsius caloris naturalis, in partes ipsius viuentis.

In qua re partem negatiuam tenet Vega super librum secundum de arte medendi, Vallesius secundo controuersiarum medic. cap. 2. & 4. Metaphys. cap. 1. existimantes actiuè solum corrumpi viuens ab extrinseco, scilicet per actionem contrariam extrinseci ambientis, vel per reactionem ambientis in calorem, quo fouetur viuens.

Cuius

Cuius fundamentum est, quia naturalis calor à natura inditus uiuentibus ordinatur ad naturalem conseruationem, & reparationem animalium, ergo non potest esse principium naturale corruptionis illorum.

Secundò, quia ex communi theologorum sententia, si Adamus non peccaret, posset ipse, & eius filij durare in perpetuū, sed in eo casu haberet naturalem calorem, sicut nos habemus, quia eandem naturam, & speciem haberet: ergo ex uoluntate reactionis naturalis caloris mors non est naturalis uiuentibus.

Tandem posset hic fieri argumentum, quia res nulla potest habere in se principium actuum suę generationis, aliàs posset se ipsam generare: ergo neque suę corruptionis.

Hęc tamen ratio soluta est iam à nobis, quęst. 1. huius. c. est enim dispar ratio de generatione, & corruptione, quia ut aliquid actione generet, debet præexistere, eo quod præexistētia est conditio prærequisita ad causandum, ut uerò generetur debet non præfuisse, quod implicat: tamen in corruptione nullum est inconueniens, unam partem præexistentem alterius corruptionē effectiue

atingere, quia quod eadē pars uiuentis non possit se ipsam effectiue corrumpere, ostendimus loco citato.

Er si dicas, ergo poterit similiter una pars uiuentis aliā generare, licet nō se ipsam, & ita non sequitur inconueniens illud, scilicet, quod idē sit simul, & non sit. Respondetur, ita contingere de facto in nutritione, quę est quędam generatio partialis, ubi partes uiuentis effectiue attingūt conuersionē alimentii in propriam substantiam.

In præsentī ergo, quęst. dicendum est, mortem esse naturalem uiuentibus ex uoluntate actionis, & reactionis; caloris naturalis in partes ipsius uiuentis, ita ut una pars uiuentis aliā per reactionem disponat. Quę sententia plane colligitur ex Arif. sect. 3. Problem. quęst. 34. & lib. de luuētute, & senectute ad finē, & 2. de partibus animalium. c. 2. ubi dicit, mortem duplicem esse; aliā uolentā, quę ab extrinseca corrupente causatur; aliā uerò naturalem, quam dicit prouenire ab interno calore.

Ratio à priori huius est, quia uiuentia in hoc differunt à non uiuentibus, quod non uiuentia sunt homogenea, id est, habent partes eiusdē rationis, & æqualitatis; at uerò uiuentia habet partes eterogēas, id est,

Super 1. lib. de gener. & corrup.

Id est diuerſe rationis, & inæqualitatis, ita vt quædã maiorem calorem, quædã verò maiorem postulent frigiditatem: ergo partes viuētis, quæ diuerſas qualitates postulant, ad inuicem, & inter se agunt, & reagunt, & repatiuntur, & ita ad inuicem destruitur naturalis temperies, & proportio cui libet requisita, per quod ad corruptionem disponuntur: ergo viuētia in se habent principium actiuum suæ corruptionis.

Et si inquiras, quæ sit ratio, quare aqua, & si à contratio extraneetur, & caleſcat nihilominus statim se reducit ad pristinam suam frigiditatem, tamen partes viuētis, si ab alijs alterentur, non possint se in suam naturalem dispositionem reducere. Respondetur causam esse, quia calor naturalis, ita agit in partes animalis, vt illas paulatim corrumpat, donec illas in prauos humores conuertat. Præterea habet perpetuam litem cum illis, ita vt nunquã partes illæ suæ naturæ relinquuntur, qualiter aqua finita calefactione, suæ naturæ relinquitur, ratione cuius potest se in pristinum statum reuocare.

Secundò probatur conclusio, quia in omnium opinione, senectus est naturalis viuētibus,

sed senectus nimis sicca est, & contraria naturali humiditati viuētis, quæ calore potius, quã humiditate conseruatur, & ita in senectute partes humidiores resoluuntur, atq; adeò paulatim ad corruptionem disponuntur: ergo in viuētia ex vi actionis, & reactionis inter eorum partes naturaliter corrumpuntur.

Vnde ad primum argumentum contrariæ sententiæ respondetur, calorem naturalem minimè destruere partem illam viuētis, quia vt ostendimus. t. Physi. accidentia non agunt in suum subiectum, saltem actione vniuoca, qualis est actio dispositiua, qua calor disponit subiectum, producendo calorem, tamen agit in aliam partem habentem dissimiles qualitates, & cui non est naturalis tantus calor.

Ad secundum respondetur ex communi Theologorū sententia: Adamum in statu iustitiæ esse mortalem ab intrinseco, constat enim qualitatibus contrarijs, ex quarum actione, & reactione non minùs cōtingeret mors naturalis, quã modo solū ergo præseruat corruptione ab extrinseco: quia si Deo peculiari prouidentia non permitteret partes viuētis notabiliter extraneari, illas intrin-

secus

secus fouendo: vel certè qui post longam vitam peractam sine morte hominis ad cœlestem patriam perducerentur, & non morirentur. De quib⁹ hæc dicta sufficiant.

Caput VII. & IX.

Postquam Arist. cap. præcedenti egit de actione, & passione, tādē in capite præsentī explicat, quomodò cōtingat talis actio, & passio; & quidē cap. 8. de hac re varias refert antiquorum sententias, easq; rejicit: deinde verò in cap. 9. propriā de hac re profert sententiam, dicēs, q̄ cum ens sit duplex, vel in actu, vel in potentia, ens quod est in actu, agit, quod est in potētia, patitur, non tantum secundum unam, vel alteram partem, sed secundum omnes secundum quas est in potētia ad recipiendum terminum: debēt enim, inquit, agens, & passum esse approximata: addit præterea, actionem, seu productionem, non fieri per diuisionem, vel segregationem corporis, alias, inquit, nulla esset augmentatio; quia in hac potius vnū alimentū, quàm segregatur: neq; etiā esset alteratio, quia idem prorsus obiectum absq; diuisione modò est calidum, modò verò humidum.

Caput X. De mixtione.

In hoc capite (quod vltimū est huius libri) postquam Arist. egerat de mutua actione, & reactione, qua plura inter se agūt, vt generetur mixtum, iā in hoc cap. agit de mixtione ipsa. Tria autē agit in hoc capite. Primò, distinguit mixtionē ab ipsis actionib⁹: secūdo, explicat quomodò fiat mixtio: tertio, agit de miscibili.

Ad primam partem accedētes res, proponit Arist. rationem dubitandi, qua videtur probare, impossibile esse mixtionē, quia vel miscibilia manent actu in mixto, vel nō manent: si manent actu, ita quod nō sint corrupta: ergo manēt sicut erant ante mixtionē; atque adeò sicut antea non erāt mixta, ita neq; modò: si autem miscibilia nō manent in mixto: ergo neq; sunt mixta. Probat, quia quod non est, non potest esse mixtum.

Vt verò hanc rationem dubitandi soluat Arist. explicat quid sit mixtio, docens qualiter distinguatur ab alijs actionib⁹, dicens, mixtionē in primis differre à corruptione, & generatione, quia quando lignum comburitur, ibi corrumpitur lignum, & generatur ignis; neq; permiscetur lignum

Super I. Lib. de gener. & corrupt.

cum igne, neq; è contra, quia lignū corrumpitur, & manet ignis tantū. Quod verò etiā distinguatur à nutritione, & augmentatione, probatur, quia in augmentatione, & nutritione duo cōcurrūt, scilicet corruptio alimenti, & generatio partialis, dum producit pars viuētis, sed mixtio differt à generatione, & corruptione: ergo etiā differt à nutritione, & augmentatione. Tandē q̄ etiā differat ab alteratione, p̄bat, quia quæ miscētur, nō possūt omnimodè se habere, sicut antea, sed p̄ alterationē in subiecto factam, neque subiectū, neq; accidēs, quod per alterationē producitur, amittunt aliquid de sua intrinseca entitate: ergo mixtio etiam differt ab alteratione.

Quo supposito, respōdet ad rationē dubitādi iā adductā, dicēs miscibilia actu nō manere in mixto, quia quodlibet illorū non est actu separatum ab alio, & per se existens; aliās non esset mixtio, maneret tamen in potentia, quia rursus separari possunt.

Deinde in 2^o p̄ capitis explicat, quomodò fiat mixtio, dicēs, illam nō tantū fieri apparēter ad sensum, quia possunt miscibilia ita in minutissimas partes redigi, vt vix sensu per

cipi possint, cū tamen reuera misceri possint: neque etiam, inquit, fit mixtio, ex eo quod in minutissimas partes redigant miscibilia, deindeq; adinuicē copulentur: hæc enim, inquit, potiùs est pluriū partium compositio, quā mixtio, quia ibi manēt omnes illę partes, quæ adinuicem copulantur, qualiter, inquit, quando ordeum miscetur cum granis tritici, omnia grana manent integra: quare, inquit, mixtio ex eo fit, quod miscibilia actu non maneant, sed potiùs in potentia, & virtute.

Tandem in tertia parte agit de miscibili, docens quale debeat esse, & dicit tria debere habere. Primo, quod miscibilia sint mutuo inter se actiua, & passiua, communicentque in materia, & hac ratione adinuicē refrāgant, & sic mixtionem efficiant. Secundo, q̄ sint facilè diuisibilia, qualia sunt humida, & ita lapis, inquit, & ferrum difficilè miscentur: nec satis est esse facilè diuisibilia, sed requiritur, quod non sint viscosa, seu vntuosa: hæc enim difficilè miscentur, qualiter oleum, vel butyrum, quæ viscosa sunt, difficilè miscētur cum aqua. Tertiò requiritur, quod miscibilia sint proportionata in actiuitate,

uicāte, & magnitudine, quia si vnum sit longè fortius alio; conuerter illud in suam substā- tiam; & ita ex vtrōque non generabitur mixtum tertiū: vnde concludit, dicens, quod ex his miscibilibus per mutuam actionem, & reactionem refractis, generatur aliquod tertiū, scilicet mixtum: vnde definit mixtionem, dicens: *Mixtio est miscibilium alteratorum vni-*

Disputatio V. & vltima huius libri de Mixtione.

DE hac re disputat Arist. tū hoc cap. tū lib. 2. cap. 9. & alijs, vbi postquam egit de elementis, ex quibus mixta generantur, agit de mixtione; quia tamen Aristot. disputationem hanc hoc loco instituit, interpretese eius, eam hoc loco absoluit; ego verò eundem ordinem sequens, ea, quæ Arist. docuit in dictis locis, & alicuius in hac re momenti sunt, disputabo.

Quest. I. Vtrum mixtio sit possibilis.

Mixtio multiplex est, vt partim colligi potest ex

his, quæ Arist. docet in hoc capite; quædam (inquit) est mixtio, qua vtuntur pharmacopole in suis pharmacis conficiendis, in qua miscibilia non corrumpuntur, sed potius manēt arctissimè copulata, vt effectū, in quem ordinantur, habere possint: & hæc improprie appellatur mixtio, potius enim est vniō localis plurium, quæ potius efficiunt vnum per accidēs, quàm mixtū verè, & proprie vnū. Similis est mixtio, cuius meminit in hoc. c. Arist. qua ordeū miscetur cū tritico.

Secūdo sumitur mixtio pro continuatione duorum, qualiter dicere solemus particulam aquæ cum alijs misceri, & etiam est improprie mixtio, quia non resultat aliquod tertium diuersæ rationis à miscibilibus; & ita potius est continuatio, quàm mixtio, quia non resultat aliquod tertiū diuersæ rationis ab illis: quare vera, & substācialis mixtio est, qua plura illa inter se vnita cōfunduntur, atq; ita inter se alterantur, vt ex mutua eorū pugna resultat aliquod tertium diuersæ rationis ab illis: & de hac re potissimè agitur in præsentia, de qua querit, vtrū sit possibilis?

Et quidē mixtionē hanc esse possibilē, pluribus rationibus cōuinci videtur, quia vt ele-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

menta vniantur ad conficiendum mixtum, opus est in vnū locum conueniant: vt ibi per mutuam actionem, & reactionem tertiū aliquid ab illis diuersum generetur, sed per naturam impossibile est, elemēta in vnū locū cōuenire: aliās in mixtis, quæ generantur in profundo maris, opus esset aliquam partem ignis vsque ad eum locum descendere per tantam aquæ profunditatem: quod est incredibile. Imò etiam in liquoribus videtur impossibilis mixtio, quia de ratione mixtionis est, quòd miscibilia in aliquid tertium transmutētur, & ita non maneat secundum proprias formas: sed experientia docet, aquam vino permixtam posse per artem à vino extrahi, & separari, quolibet in sua forma manente: ergo etiam in his est impossibilis mixtio.

∞ Tertiò, quia non est à quo fiat huiusmodi mixtio: ergo non est possibilis. Probat, quia causa efficiens mixtionis sunt ipsa elementa, quæ sunt miscibilia cōcurrentia ad mixtionem: vel est causa aliqua vniuersalis, vt Deus, vel cælum: non primum, tūm, quia elementa, quæ simplicia sunt, sunt imperfectiora, quā mixtum, quia continet illa vir-

tualiter, vt infrà dicam: ergo saltem in genere causæ principalis non possunt attingere ad productionem mixti, imò neque vt causa instrumentalis. Et probatur, quia de ratione cuiusuis causæ efficientis est, quòd existat in eo instanti, in quo causat, vt vidimus 2. Physicorum: sed elementa in eo instanti, in quo generatur mixtum, non sunt causa, quia tunc corrumpuntur, vt generetur mixtum: ergo. Quòd verò neque possit esse causa efficiens mixtionis causa aliqua vniuersalis, probatur, quia effectus particularis debet reduci in causam particularem: ergo cuiuslibet mixti particularis, assignanda est causa particularis, non verò vniuersalis.

Dicendum tamen est cū cōmuni Philosophorum sententia, veram mixtionem possibilem esse per naturam, non solum in liquoribus, sed etiam in elementis, ita quòd ex elementis tertia aliqua substantia in virtute continens elementa generetur. Et quidem de liquoribus facilis est ratio, quia corpora liquida facile inter se miscentur secundum minutissimas partes: ergo liquores contrarij

ficinter se permixti habebunt mutuum actionem, & reactionem, donec se ad quoddam temperamentum reducant, & tunc poterit generari tertium aliquod mixtum, cuius sit proprium tale temperamentum.

Et simili ratione probatur de elementis, quia quando aqua ratione suæ humiditatis, commiscetur terræ, tunc talia elementa alterabunt se, secundum humiditatem, & siccitatem; ergo ibi concurrunt humiditas, frigiditas, & siccitas utriusque elementi: concurrunt etiam calor à sole productus, & ita ad sunt, quatuor qualitates per mixtæ, quæ in mixto reperiri solent: ergo adest sufficiens dispositio ad producendum mixtum, atque adeo erit possibilis mixtio.

Ad primam rationem dubitandi sunt qui existimant, necessarium esse, omnia quatuor elementa per se ipsa concurrere ad productionem mixti, quod tamen optimè impugnat ratio dubitandi, quia ridiculum est dicere portionem aliquam ignis descendere usque ad profundum maris, ubi generantur mixta.

Quare dicendum est, satis esse, quod concurrant duo elementa per se ipsa, ut terra, & aqua, quia medio calore solis adsunt ibi omnes quatuor qua-

litates elementorum, & ita potest fieri mixtum.

Et probatur planè, quia elementa, in tantum requiruntur ad mixtionem, ut subiectum alterent, secundum qualitates, donec ex illis resultet temperamentum aliquod, medio quo mixtum aliquod generari possit: ergo ubi adsunt qualitates elementorum, quæ subiectum alterare possint, satis erit ad mixtionem, etiam si omnia elementa per se ipsa non concurrant; sed quando terra, & aqua permiscentur, ibi adsunt tres qualitates, scilicet frigus, humiditas, & siccitas: ergo medio calore solis ad sunt omnes qualitates elementorum: ergo optimè potest fieri mixtio, atque adeo ad mixtionem satis est omnia elementa concurrant, secundum suas qualitates; at verò per se ipsa, satis est concurrere duo elementa. Tum, quia, optimè saluatur definitio mixtionis, scilicet, miscibilium alteratorum unio: imò addo cum solo unico elemento, dummodo ad sit aliud mixtum, quod simul cum elemento commisceatur, posse fieri mixtionem, quia cum mixtum, ut postea dicam, contineat quatuor qualitates elementorum, redactas tamen ad temperiem: elementum verò contineat duas qualitates, im-

Super I. Lib. de gener. & corrup.

gradu magis intenso, potest elementum, ita permisceri cum aliquo mixto, V. g. cum liquore, ut per mutuam actionem, & reactionem, utrunque corrumpatur, & generetur tertia aliqua substantia mixta. Dixi tamen, dummodo adsit illud mixtum, quia ex vnico tantum non fit mixtio, nam mixtio necessario est inter plura, & ita Arist. merito in definitione mixtionis dixit: Miscibilium alteratoris vnio, imò etiam potest fieri mixtio sine omni elemento, ut quando fit exploribus mixtis, V. g. ex pluribus liquoribus; ibi enim saltem adsunt qualitates elementorum, in illis liquoribus contentæ, & cum ex illis permixtis generetur tertia aliqua substantia, verè, & propriè est mixtio.

Ad exemplum verò de aqua vino permixta respondetur, quòd cum ut aqua conuertatur in vinum, vel è contrà opus fit præuia alteratione, qua vnum in aliud agat, ut illud in suam substantiam conuertat, toto illo tempore quo durat talis actio, aqua retinet suam formam substantialem, & tunc per artem potest extrahi aqua à vino, non tamen postea, quia transacta alteratione, aqua est substan-

cialiter conuersa in vinum, vel è contrà, quia tunc non manet vtrumque secundum formam, sed potius vnum est in aliud conuersum, vel certe ex vtroque generatur aliqua tertia substantia, media tamen, quia experientia illa de extractione aquæ à vino, ut in plurimum fit statim post immixtam aquam in vinum, quando nondum est facta conuersio substantialis, sed adhuc durat alteratio, idè contingere solet, aquam vino permixtam ab illo extrahi.

Ad secundam rationem respondetur, optimè conuincì elementa non attingere effectiue ad productionem mixti, quia non sunt in instanti productionis mixti, tum etià, quia ut supra dixi, elementa sunt imperfectiora mixto: ergo saltem, ut causa principalis non possunt attingere effectiue eius productionem.

Nec valet solutio eorum, qui asserunt, quodlibet elementum seorsum sumptum esse imperfectius mixto, tamen omnia simul sumpta esse perfectiora mixto. Contra est, quia si quodlibet eorum intensiue est perfectius mixto, omnia simul non possunt, acquirere perfectionem illius, quia perfectio extensiuam,

quam

quam potest adæquare perfectionem intensiuam, sicut quia quodlibet brutū est imperfectius homine, etiā multa bruta simul sumpta, sunt imperfectiora illo in perfectione essentiali.

Quare dicendum est, quod quando ex elementis generatur mixtum, quāuis effectus ille particularis reducatur in causam particularem aliquam instrumentalem: quia ut ostendimus 2. *Physic.* qualitates, seu dispositiones, quæ disponunt materiam aliquam ad productionem alicuius formæ, effectiue attingunt instrumentaliter productionem illius: tamen nullum est inconueniens, effectum particularem reduci tanquam in causam principalem in solam causam vniuersalem, scilicet in causam primā, quia cum mures, & alia animalia imperfecta generantur ex putredine terræ, nulla causa particularis principalis assignari potest, quia terra illius propinqua, cum natura sua sit imperfectior viuenti quouis, non potest esse causa particularis alicuius viuentis. Ratio vero à priori huius est, quia licet causa vniuersalis ex se indifferens sit ad plures effectus producendos, tamē determi-

natur à particulari instrumento, scilicet à qualitatibus, quæ petunt determinatā formā ad particularem effectum producendum, & ita satis est effectum particularem reduci in causam particularem instrumentalem. Dixi tamē, plures effectus reduci in causam solam primam, tanquam in causam principalem, ut excluderem plurimorum sententias asserentium, omnes effectus horum inferiorum in sua productione pendere à cælo, quia ut latius 2. *Physicor.* licet cælum media sua influentiā multum conferat ad præiudicandum materiam aliquam, tamen effectiue non pendet generatio aliqua horum inferiorum ab actuali concursu cæli, ut citato loco ostendimus, quod de productione viuentium potissimum verum est: cælum enim est imperfectius quouis viuenti, cum inanimatum sit, ut suo loco ostendi, & ita nullius viuentis potest esse causa principalis, quare nulla productio horum inferiorum in primam causam reuocanda

est. Legantur ibi dicta.

(?)

Super I. lib. de gener. & corrupt.

Quæst. II. Quid sit mixtio.

RATIO Dubitandi est, quia Arist. in vltimis verbis huius capituli hoc modo definit mixtionem, scilicet. *Mixtio est miscibilium alterationum unio: vel ut habet alia versio. Mixtio est miscibilium per alterationem in unum collectio.* In hac enim diffinitione videretur committi circulus, quia diffinitur mixtum per miscibile, & ita non diffinitur per aliquid notius, quia miscibile denominatur à mixtione saltem possibili.

Tamē ut rem hanc intelligamus, advertēdū est, ad mixtionē plures actiones concurrere. Primò reperitur motus localis, quo miscibilia secundum partes minutissimas inter se miscent, & in hac actione nō consistit mixtio substantialis, sed localis potius. Secundò reperit alteratio, qua miscibilia mutuo agunt, & repatiuntur, ut ad quoddam tertium reducatur, & in hac etiam non consistit ratio substantialis mixtionis, tum quia est mutatio accidentalis, & ita in ea nō potest consistere substantialis mixtio: tum etiā quia mixtio significat productionem substantialem cuiusdam tertij quodammodo continentis misci-

bilium: sed per illā præuiam alterationem miscibilium: non producit tertia aliqua substantia, alias virtualiter continēs, sed potius disponuntur miscibilia ad productionem talis substantiæ: ergo neque in illa alteratione consistit ratio formalis mixtionis.

Tertio ergo in mixtione reperitur productio formæ substantialis mixti, in quo miscibilia quodammodo continentur.

Tādē quarto reperitur unio inter materias ipsarū miscibilium, quia ex illis omnibus resultat vnica totalis materia, quæ informatur formæ mixti ad modum, quo supra diximus, in nutritione præter illam actionem, qua producit in materia alimenti formam viuētis, reperit quandam aliam actionem substantialem vnitiuam materiæ alimenti cum materia ipsius viuētis.

Dubiū ergo est, vtrum ratio formalis mixtionis consistat tantū in actione productiua formæ mixti, vel in actione vnitiua materiarum ipsarum miscibilium, vel in vtroque simul. Et dicendū est breuiter, ut in simili sententiā dixi de nutritione; mixtionem non esse actionem aliquā prorsus simplicē, sed potius integrari in suo conceptu essentiali, ex vtrāque

que illa actione, altera productiua formæ mixti, altera vnitua materiarum ipsorum miscibilium, ita quod ex vtraque coalescat quedam totalis actio per se vna. Ratio est, quia mixtio, vt ipsum nomen sonat, significat actionem productiuam alicuius tertij, ita tamen, quod miscibilia vniuntur in illo: ergo præter productionem formæ substantialis, significat mixtio vnionem materiarum ipsorum miscibilium, formæ verò illorum cum corrumpantur, admixtionem non possunt vniri: vnde Aristotel. merito dixit. Mixtio est miscibilium alteratorum vnio.

Nec valet dicere Arist. solum in hac definitione explicasse vnionem miscibilium non verò productionem formæ mixti: ergo ratio formalis mixtionis tantum consistit in illa actione vnitua. Respondetur Arist. non loqui de vnitione, que tantum fit per mixtionem localem, sed de vnitione in quodam tertio substantiali, & ita etiam explicatur altera actio productiua formæ mixti, continens miscibilia.

Quod verò ex vtraque illa actione fiat quedam totalis actio per se vna, patet, quia il-

lae actiones partiales habent inter se intimam connexionem, & ordinem, vt producant mixtum: ergo sicut ex forma mixti, & materijs miscibilium iunctis fit vnum per se, ita ex actionibus partialibus, mutuo inter se conexis, & subordinatis: & hinc patet esse longè diuersam rationem, si Deus crearet materiam longè separatam à forma, & deinde multo tempore crearet formam, quia licet istæ actiones terminentur ad constituendum vnum per se, quod resultat ex materia, & forma, tamen actiones illæ non coalescunt in vnã totalem actionem per se vnã, quia non fiunt cum actuali dependētia, & conexione vnus cum alia, & ita quælibet est totalis in se.

Et si inquiras quem ordinem habeant inter se duæ illæ partiales actiones, in quibus integra essentia mixtionis consistit. Respondetur, quod attinet ad durationem temporis, esse vtranque illam actionem, quia in eo instanti quo corrumpuntur miscibilia, resultat tertium quoddam mixtum, in quo inueniuntur materiæ ipsorum miscibilium, & ita productio formæ mixti, &

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

vnitio materiarum ipsorum
miscibilium, in eodem instā
ti fiunt, si tamen loquamur
de ordine secundum prio
ritatem naturæ, dicendum
est vnionem ipsarum mate
riarum miscibilium ordine
naturæ antecedere produ
ctionem formæ mixti. Ra
tio est, quia si forma mixti
adueniret materijs illis, non
dum vnitis, sed adhuc diui
sis, & discontinuis, essent
etiam plures formæ discon
tinuæ ex discontinuatione
subiecti, & ita simul cum il
lis mixtis discontinuis con
stitueret plura mixta, tota
lia, & discontinua, atque a
deo nunquam produceretur
vnicum mixtum. Tantum er
go dicendum est, è contra,
prius natura vniri materias
miscibilium, & in vnicam ro
ralem, & continuam coalesce
re, vt ex vnitis illis materijs,
deinde vnica mixti forma e
ducatur.

Dices, vnde ergo in illo prio
ri naturæ illæ materiæ cogunt
inter se vniri, quia tunc nondū
intelligitur forma illarū vel
uti viuens. Responderetur ex
eo vniri, quia cū sint ultima
te dispositæ ad mixtionē sub
stantialem agens naturale in
ducentū formam mixti, illas
vnit, vt illis perfectè permix

tis per continuationem vnī
ca mixti forma educatur.

Ex dictis facile solui potest
quæstio alia, quæ hoc loco tra
ctari solet. Vtrū mixtio sub
stantialis essentialiter differat à
generatione substantiali: Plu
res enim cōmuniter tuent̄ par
tē negatiuā, ea ratione ducti,
quia actiones distinguūt per
terminos: sed idem mixtū, se
cundū speciem, quod produ
citur per mixtionē pluriū mi
scibilium, potest etiā per so
lam generationem produci.
V. g. vermis, & potest produ
ci per generationē ex semine,
& etiā per mixtionē ex pluri
b⁹ elemētis mixtis, & putrefa
ctis: ergo cū aliās vtraq; actio
procedat ex eodē termino à
quo, ex priuatione, scilicet rei
generandæ, sequit̄ generatio
nē, & mixtionē habere eundē
terminum à quo, & ad quem,
atq; adeò nō distingui specie.

Verum tamē hac in re: duo
dicenda sunt. Primò, nō quā
libet productionem mixti ef
se mixtionē: primò, quia aliās
creatio hominis esset mixtio,
quod ridiculum est. Secun
dò, & à priori, quia mixtio
dicit̄ actionem, qua plura mi
scibilia in vnum locum con
ueniunt; at plura mixta, non
ex mixtione pluriū misci
bilium; sed tantum ex alio
mix-

in hoc libro de corrupt.
vnde in libro de corrupt.
et in libro de corrupt.
et in libro de corrupt.
et in libro de corrupt.
et in libro de corrupt.

mixto fiunt, vt quando generatur viuens ex femine, & cadauer ex viuente, ergo non quælibet productio mixti, est mixtio.

Dico secundò: mixtionem essentialiter differre à generatione substantiali. Sic tenet Bañez hic quæst. 3. conclus. 2. & in primis Arist. non longè abest ab hac sententiâ, mixtionem enim, & generationem, non eodem modo definiuit: generationem enim definiuit esse mutationem huius totius in hoc totum, nullo sensibili remanenti, mixtionem verò esse miscibilitium alteratorum vnionem: cum verò vtraque diffinitio essentialis sit, vera generatio, & mixto essentialiter differunt.

Præterea Arist. in hoc capite eodem tenore verborum, quo asserit mixtionem differre à corruptione, augmentatione, & alijs motibus, asserit etiâ, differre à generatione.

Sed ratio à priori probatur desumpta ex differentia, quâ Arist. assignat inter generationem, & mixtionem, quia mixtio supra generationem, & productionem formæ, essentialiter dicit vnionem miscibilitium, vt diximus, ergo essentialiter differt ab illa, sicut homi-

nes essentialiter differunt ab anima, quia supra illam essentialiter dicunt aliquid aliud, scilicet corpus.

Nec ratio in contrariis obiecta aliquid probat. Respondeatur enim, quod licet per generationem, & mixtionem probatur, idem mixtum, quasi materialiter, non tamen habent illæ actiones eundem terminum formaliter, quia idem mixtum, quatenus resultat ex commixtione plurium, terminatur per mixtionem, generationem verò non terminat sub hac ratione formali, sed prout absolute producit sine plurium commixtione in aliquod tertium.

Tandem ad rationem dubitandi in principio quæstionis propositam. Respondetur, in illa diffinitione, nec committi circulum, nec definiri idem per se ipsum.

Ratio est, quia illa particularia. Miscibilitium, ibi miscibile, non denominatur à mixtione substantiali, quæ definitur: Sic enim definiretur idem per se ipsum, sed denominatur à mixtione locali, quæ cum ad sensum pateat, notior est, quam mixtio substantialis, & ita definitio optimè datur per notiora:

Super Lib. I. de gener. & corrup.

erit ergo sensus definitionis mixtionem esse coadunationem eorum, quæ localiter miscentur in loco alio tertio.

Quæst. III. Vtrum elementa maneant formaliter in mixto.

In elementis duo considerari possunt, scilicet substantia ipsius elementi, qualitas illius, quæ sunt eius accidentia: unde duo inquiri possunt in presenti quæst. Primo vtrum in mixto maneant qualitates elementorum. Secundo vtrum etiam eorum substantia maneat.

Circa primum prima sententia affirmat: in mixto non manere qualitates elementorum, non solum easdem numero, sed neque easdem specie, sed potius ex quatuor qualitatibus elementorum resultare aliam quartam qualitatem diuersæ rationis, virtualiter continentem primas quatuor qualitates, in qua formaliter consistat temperamentum mixti. Sic docuit Scotus in. 2. distin. 1. 4. quæst. vnica, & insinuat in Durando in. 4. dist. 12. quæsti. 1. imò quod magis est, docere videtur. S. Thom. hoc lib. super textum. 84. & ratio

esse potest, quia in corporibus simplicibus, qualia sunt elementa, dantur qualitates simplices, scilicet, primæ qualitates: ergo simili modo in mixtis temperamentum illorum qualitas aliqua mixta debet esse, & diuersæ rationis à qualitatibus simplicibus.

Secundo, quia qualitates simplices elementorum, sunt veluti proprietates illorum, frigiditas enim, & humiditas sunt veluti proprietates aquæ: ergo nõ possunt oriri ab alia forma diuersæ rationis, qualis est forma mixti.

Verumtamen hæc in re dico primo: temperamentum mixti, non esse qualitatem aliquam diuersam à quatuor primis qualitatibus elementorum, sed esse quatuor primas qualitates formaliter existentes in mixtis, sicut aquam esse tepidam, non est aliud, quàm habere calorem, & frigiditatem in gradibus remissis. Tenet expresse, D. Thom. 1. part. quæst. 63. artic. 4. & sæpè alibi, propter quod Tolet. Cardinal. hoc loco facile sibi suadet commentarios de generatione non esse, D. Thom. eò quod in illis plura sint aperte contraria his, quæ S. Tho. sæpè alibi docet.

Teneo

Tenent etiam Caiet. 1. p. q. 2. art. 2. Et quidē quod in mixto sint formaliter quatuor qualitates elementorum eiusdem speciei cum qualitatibus ipsorum elementorum, docuit apertè Arist. 2. de partib. animalium, cap. 1. ubi docet, mixtum constare ex virtutibus elementorum, illasque enumerat, scilicet frigus, calorem, humiditatem, & siccitatem.

Et ad hoc probandum ratio sumitur ab experientia, quia sentimus, subiectū eodē modo immutari à calore mixti, sicut à calore elementi: neque est vnde possimus colligere diuersitatem physicam inter tales qualitates. Quod verò tales qualitates formaliter sint in mixto, & non solū eminenter, sicut est calor in Sole, probatur in primis, quia in mixtis diuersa est ratio, ac de cælo, quia cælum cum sit incorruptibile, est incapax qualitatum contrariarum, ab his enim provenit corruptio: corpora verò mixta corruptibilia sunt, & proinde capacia talium qualitatum.

Secundò etiam, quia quando lignum calefit ab igne violenter, maiori calore quā natura sua petat, tunc formaliter habet in se calorem illum

violentum; sed calor violentus, & naturalis non differunt specie, vt calor in igne, & aqua: ergo etiam calor naturalis ligni, qui est formaliter in illo.

Tertiò, quia aliàs quando lignum frigidum redditur calidum, talis actio nõ esset motus propriè dictus, & successiuus, quia non procederet à contraria qualitate, ibi formaliter existente.

Tandem, quod temperamentum mixti non sit qualitas aliqua diuersa ab ipsis primis qualitatibus temperatis in gradibus remissis; probatur, quia in primis talis qualitas frustra, & sine necessitate fingitur, cum ex nullo signo, aut effectu colligi possit, vt patebit ex solutione argumentorum: ergo nec ponenda est.

Secundò, quia quando aliquod elementū violenter alteratur per qualitatem sibi contrariam, vt quando aqua alteratur per calorem, & fit tepida; tunc ex vtraque qualitate fit temperamentum quoddam violenter: ergo similiter temperamentum mixtum debet consistere in qualitatibus pluribus elementorum ad temperiem redactis: & hinc colligitur, quod sicut tepiditas aquæ, licet in nomine significetur, tamen

re vera

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

revera nõ est vna qualitas, sed plures qualitates temperatæ.

Ex his dico secundo, qualitates elemētorum manere in mixto, non quidē in tā magna intensiōe, qua sunt in elemētis. Ratio est primò, quia qualitates contrarię in gradibus maximè intēsis, qualiter sunt in elementis, sunt inter se incompossibiles: ergo non possunt hoc modo inter se reperiri in mixto, vt calor in summo, & siccitas prope summū, qualiter est in igne, quia iam esset in illo dispositio vltima sufficiens ad introducendam formam ignis; & ita mixtum corrumperetur potius tali temperamento, quàm conseruaretur.

Addo vltimò, quodd cum in nostra sententia accidentia communia genito, & corrupto maneant eadem numero in genito: eodem numero qualitates, quæ in elementis præfuerunt, manent formaliter in mixto, redactæ tamen ad temperiem, eoquodd forma mixti non requirit magnam intensiōem in singulis qualitatibus.

Ad argumenta contrarię sententię respondetur. Ad primum, ad saluandam distinctionē inter corpora simplicia, & mixta, non esse ne-

cessarium asserere, in mixto reperiri qualitatem mixtam, sicut in corporibus simplicibus reperitur qualitates simplices, satis est, quodd temperamentum constet ex omnibus primis qualitatibus temperatis, & connaturalibus mixto: hoc enim nullum corpus simplex habet: quodlibet enim elementum tantum habet duas qualitates.

Ad secundū, huiusmodi duas qualitates, neq; esse, quasi in proprietatib⁹ elemētorum, nisi in gradibus intēsis, vt sic autē cōnaturaliter non possunt reperiri in mixto.

Et si dicas, formā mixti differre specie à formis elementorum, & ita debere habere passiones specie diuersas ab elemētis. Respōdet ita esse, quia proprietatis mixti nõ est habere calorē, nec frigiditatem tantum, sed temperamētū cōstans ex omnib⁹ quatuor qualitatibus: & ita mixtū semper addit supra quodlibet elementum qualitates specie diuersas à qualitatibus talis elementi, v. g. lapis supra ignē addit frigiditatem.

Maiore ergo habet difficultatem, vtrū elementa etiam quantum ad suas substantias mancāt formaliter in mixto: duo enim possunt cōsiderari

in substantia elementorum, scilicet materia, & forma substantialis illorum. Vnde certum est, materiã elementorũ manere formaliter in mixto; neque enim potest corrumpi materia, cum sit ingenerabilis, & incorruptibilis: non est tamen necessariũ, omnes materias elementorũ esse in mixto, vt supra dixi: in materia vnus elementi per mutuam actionem aliorum in illam potest ibi generari mixtum, cum talis materia habere possit qualitates omnes necessarias ad generationem mixti.

Solum ergo dubium est, vtrum formæ substantiales elementorum manent formaliter in mixto, ita vt dici possit: Elementa manent formaliter in mixto quantum ad suas formas substantiales.

Suppono autem, tripliciter rem aliquam posse contineri in alia, physicè loquendo; vt omittam continentiam logicam, qua totum potentiale continet inferiora, scilicet formaliter, virtualiter, eminenter: tunc continetur formaliter, quando continetur secundum eius formam, propriè, & formaliter sumptam: qua ratione in tepido formaliter continetur calor, & frigus; quia nihil aliud est,

esse tepidum, quàm habere calorem, & frigus in gradibus remissis: tunc verò aliquid continetur in alio eminenter, siue virtualiter, quando illud aliud habet virtutem productiuam illius, tamen est differentia, quod quando illa virtus productiua est instrumentalis, vel principalis, non tamen perfectior effectus; sed æquè perfecta, dicitur continere tantum virtualiter, qualiter accidentia dicuntur continere substantiam, quia sunt instrumenta illius productionem attingentia, & ignis dicitur continere virtualiter alium ignem; & ita substantia continetur in accidentibus: tamen quando illa virtus productiua alicuius, est perfectior, & eminentior effectus, qualis est causa principalis æquiuoca, tunc dicitur continere effectum eminenter, qua ratione dici solet, calorem contineri eminenter in Sole, & creaturas contineri in Deo, tanquàm in causa perfectiori ipso effectu.

Dubium est ergo, quo ex his modis formæ substantiales elementorum contineantur in mixto, illa qua re prima sententia est asserentium, elementa manere formaliter

Super 1. lib. de gener. & corrup.

In mixto, ita quod ibi maneat secundum suas formas substantiales: sic docuit Auicena libro 1. sufficien. c. 10. Auerr. 3. lib. de celo, com. 66. & hoc loco com. 1. Philoponus super tex. 74. Albert. Magn. tra&. 6. cap. 9. tū etiam lib. de celo, tra&. 2. cap. 1. Et videtur hæc sententia fundamentum habere in Arist. qui mixtionem definiuit, quod sit miscibilium alteratorum unio: si ergo solum est alteratorum unio, ergo non corruptorum: atque adeo elementa manent formaliter in mixto. Et textu 84. dicit, elementa posse separari à mixto: ergo sentit ibi manere; nihil enim separari potest ab illo, in quo antea non erat. Et 2. de anima, textu 92. querit, quare sensus non sentiat elementa, ex quibus constat? respondet, causam esse, quia non est medium inter sensum, & alia elementa: ergo aperte sentit, elementa formaliter manere in organo sensus, quod mixtum est, quia si ibi non essent formaliter talia elementa, facile poterat soluere dubitationem, dicens, ex eo non sentiri, quia non sunt.

Et ratione probatur primo, quia elementum (vt docuit Aristot. 9. Met. c. 3.) est, ex

quo insito fit aliquid: ergo elementa componentia mixtum debent esse in illo insita, id est, permanere.

Secundo, quia mixtio est quedam miscibilium compositio; sed compositio non potest fieri, nisi ex partibus secundum suas entitates formaliter manentes, quia quod non est, nihil potest componere: ergo elementa formaliter manent in mixto.

Verum tamen receptissima sententia est apud omnes, elementa non manere in mixto formaliter, sed tantum virtualiter: sic enim clarè indicauit Arist. hoc cap. dicens, elementa actu non manere in mixto, sed potentia tantum, id est, virtute, vt ibi explicuimus. Et 2. de partibus animalium enumerans tres virtutes compositionis, dicit, primam esse ex elementis: & se se explicans, addit, potius esse ex virtute elementorum. Teneat etiam S. Thom. hoc loco supra tex. 84. & Scotus, Capreo. & Gre. omnes in 2. d. 14. q. 1. estque communis sententia.

Imprimis probatur, elementa non manere formaliter in mixto, quia vel tales formæ elementorum essent in eadem parte materiæ, quæ sunt formæ ex natura rei incomposibiles;

biles, & vt diximus i. Phisicorum, requirunt qualitates maximè inter se contrarias, & impossibiles: ergo formæ elementorum non manent in mixto.

Secundò, quia in mixto tantùm sunt formæ elementorum quasi permixtæ, vel præter illas est etiam forma mixti, non solæ formæ elementorum, quia quàm plurimas operationes perfectissimas experimur in mixto, quarum formæ elementorum nõ possunt esse causa, aliàs similes operationes experiremur in elementis: quod est falsum. Neque etiam sunt formæ elementorum simul cum forma mixti, aliàs in generatione illius formæ mixti non fieret resolutio vsque ad materiam primam, siquidem formæ præexistentes elementorum adhuc manent in materia. Præterea, quia ex omnibus formis fieret vnum per accidens.

Et si dicas, non fieri vnum per accidens, ex eo quòd formæ elementorum per se subordinantur ad formam mixti, ita quòd forma mixti recipiatur in materia, medijs formis elementorum. Contrà est in primis, quia iam forma mixti adueniret enti

cõstituto in actu per formas elementorum, & ita non fieret ex illis vnum per se substantiale, tùm etiam, quia saltem nõ est talis subordinatio inter formas elementorum, vt patet; quia inter se maximè contrariæ, & repugnantes sunt, vnde ex illis non posset resultare aliquid per se vnum.

Secunda pars conclusionis; scilicet quòd elementa maneat in mixto virtualiter, probatur, quia in mixto est quædam forma, à qua ex natura rei dimanant virtutes, & qualitates elementorum: ergo elementa ipsa sunt virtualiter in mixto, quia qualitates mixti, quamuis in illo sint remissa; si tamen intra eandem speciem crescant, possunt producere elementa, vt calor ignem, &c. ergo elementa virtualiter continentur in mixto.

Est tamen hoc loco aduertendum, falsam esse eorum sententiam, qui asserunt elementa contineri virtualiter in mixto, nihil aliud esse, quàm quòd qualitates, seu virtutes elementorum sint in tali mixto. Et ratio est, quia si fingamus, per diuinam potentiam auferri à ligno omnes quatuor qualitates, remanente solùm substantia ligni, adhuc illa substantia esset substantialiter

*indixi in hoc libro
ad id quod dicitur
in mixto virtualiter
in mixto*

Super I. lib. de genera. & corrup.

mixta, aliàs esset simplex elementum: sed de ratione mixti est, quòd cõtineat miscibilia: ergo vtręque qualitates, seu virtutes elementorum, adhuc in substantia ipsa continentur elementa.

Dicendũ est, elementa primò, & radicaliter ex eo cõtineri virtualiter in mixto, quia forma substãtialis mixti talis est, vt natura sua dimanent ab illa virtutes, seu qualitates elementorũ, & ita ipsa forma mixti virtualiter dicitur continere elementa ipsa.

Potest tamen obiici contra hanc doctrinam. In primis, quatuor primæ qualitates nõ sunt virtutes sufficienter effectiue elementorũ, nisi in gradibus intensis, in mixto autẽ solũ sunt in gradib⁹ remissis, quã ratione non habent sufficientem virtutem ad producenda elementa: ergo falso dicitur, elementa contineri virtualiter in mixto.

Secundò, quia etiam vnum mixtum diceretur virtualiter continere omnia alia mixta, quia continet quatuor qualitates, quę sunt virtutes aliorũ mixtorum: imò, & vnum elementum diceretur virtualiter cõtineri aliud, quia aqua v.g. continet humiditatem, quę est virtus aeris.

Sed respondetur ad primũ, quod quamuis qualitates, prout sunt in mixto, non sint sufficientes ad producenda elementa: tamen absolutè loquendo, dicuntur virtutes elementorum, qualiter homo, absolutè loquẽdo, dicitur potes generare; quia licet id nõ possit in quavis parua quantitate, seu ætate: tamen ex se tẽdit ad statũ perfectũ, in quo id potest.

Ad secundum respõdetur, negando consequentiã, quia mixtum non continet omnes qualitates in ea proportione, quę requiritur ad generanda alia mixta; neque tales qualitates ex se tendunt in illã proportionem, & temperiẽ, quę est propria cuilibet mixto, p̄ varia illorum diuersitate: sed potiùs tales qualitates ex se tẽdunt in perfectã intensiõẽ, vt sic autẽ potiùs sunt virtutes elementorũ, quã mixti. Similiter vnũ elementũ non dicitur virtualiter continere aliud, quia tantũ continet qualitatem vnicaẽ illius: præter illã autẽ requiritur alia qualitas, v.g. ad producendũ aerẽ, præter humiditatem requiritur calor, quem natura sua non continet aqua; & ita aqua nõ cõtinet virtualiter aerem.

Et si inquiras, vtrũ sicut mixtũ dicitur cõtineri virtua-
liter

lirer elemēta, etiā dici possit, mixtū genitum ex mixtione aliorū mixtorū continere virtualiter alia mixta miscibilia vt quādo ex plurib⁹ liquorib⁹ localiter inter se permixtis per mutuam illorū actionem, & reactionem, resultat alius tertius liquor substantialis à prioribus diuersus:

Respōdetur, re vera ita esse dicendū. Ratio est, quia in mixto nō sunt qualitates intēiores, quā antea fuerāt in miscibilibus, eo q̄ qualitates mixti producantur ad qualitates miscibiliū, & ita nō sunt maiores illis, sed ad temperiē redactæ: quia ergo illæ qualitates per se tendunt in augmentum, & in maiori intensiōe poterunt efficere mixtū simile prioribus, quando scilicet perueniūt ad eā proportionē intensiōis, quā priora miscibilia habebant, ideo mixtum resultans ex mixtione mixtorum, virtualiter dicitur illa continere.

Et si inquiras, vtrū etiam concedi posset, elementa contineri eminenter in mixto, & non solum virtualiter? Respondetur, re vera ita esse dicendum; quia contineri eminenter, est, contineri in alio perfectiori; & quia mixtum perfectius est elementis, ideo

elementa continentur in illo, tanquam in eminentiori; atq; adeo eminenter.

Ad argumenta adducta pro contraria sententia respondetur. Ad primū locū Arist. nihil probare, quia est argumentum ab autoritate negatiua, quia ex eo quōd Arist. dicat, mixtionem esse alteratorum vnionem, non ideo negat, miscibilia debere corrumpi: imō talis alteratio ad id ordinatur, vt miscibilia corrumpantur, & aliquod tertium resultet. Similiter illa particula, Vnio, non significat, q̄ miscibilia secundum suas formas permanentia vniantur, sed potius quōd in aliqua alia forma virtualiter sint contenta, & vnita. Similiter, quando text. 84. dicit, elementa posse separari à mixto, intelligendum est per separationem localem, ita quōd elementa ibi formaliter permanentia ab illo extrahantur, sed separatione, id est, per generationem, id est, posse generari ex mixto, & ita elementa ibi virtualiter manētia per generationē, dicerentur tunc separari.

Ad vltimum locum ex 2. de anima, responderetur, Arist. ibi non loqui de elemētis, sed de eorum virtutibus, dū inquit,

Super I. Lib. de gener. & corrup.

quare organum non percipiat qualitates, seu virtutes elementorum. Ad quod respondet, causam esse, quod non est medium inter tales virtutes, & ipsum organum sensus; & ita non recte colligitur, eius mentem esse, quod elementa maneat formaliter in mixto.

Ad primam rationem respondetur, ad rationem elementi satis esse, quod ex illo insito aliquid fiat; insito, inquam, vel formaliter, vel virtualiter; & ita satis est, elementa virtualiter manere in mixto.

Eodem modo respondetur ad secundam, non ideo dicitur mixtum componi ex elementis, quia elementa sint partes formaliter in illo manentes, sed quia formaliter integratur ex qualitatibus, seu virtutibus elementorum, & ex ipsis elementis virtualiter.

Quaestio IIII. Virum quodlibet mixtum necessario postulet omnes quatuor qualitates elementorum.

Ratio dubitandi est in hac quaestione, quia non est dare medium inter corpus simplex, & mixtum, quia ele-

mentum tantum postulat duas qualitates: ergo posset dari corpus aliquod, cui essent conaturales tantum tres qualitates, & tunc tale corpus esset mixtum. Pater, quia non est simplex, quia simplex tantum requirit duas qualitates: ergo non omne mixtum postulat necessario quatuor qualitates.

Secundo, quia mixtum aliquod tantum generari potest ex duobus elementis symbolis sine concursu aliorum, ut quando in profundo maris in parte aliqua terrae putrefacta per mutuam actionem, & reactionem aquae, & terrae, aliquod mixtum generatur: ergo tunc tale mixtum solum habet qualitates aquae, & terrae, scilicet frigiditatem, siccitatem, & humiditatem: ergo potest tale mixtum dari, non continens quatuor qualitates primas.

In hac re breuiter dicendum est cum communi omnium sententia, quodlibet mixtum ex natura sua postulare omnes quatuor primas qualitates: sic enim docuit Aristoteles 2. de gener. c. 8. ubi dicit, quodlibet mixtum necessario continere quatuor elementa, sed non continet illa formaliter, ut vidimus: ergo virtualiter, scilicet secundum suas

suas virtutes, atq; adeo necessarium est, quodlibet mixtum necessarium continere omnes quatuor virtutes elementorum.

Et probatur ratione. Primo, quia corpus simplex petit habere qualitatem simplicem, id est, non permixtam ex contraria qualitate, qualiter aqua ex sua natura habet frigiditatem, non tamen permixtam cum calore: ergo est contra mixtum debet postulare qualitates permixtas cum suis contrariis, sed omne mixtum necessarium componitur ex aliquo elemento, quod habet duas qualitates, ergo mixtum debet habere illas permixtas cum alijs duabus contrariis, & ita omne mixtum ex natura rei postulat omnes quatuor qualitates.

Secundo, quia nullum mixtum potest tantum continere duas qualitates, hoc enim est proprium corporum simplicium, qualia elementa, neque etiam tantum potest continere tres, ergo debet continere quatuor. Probatur minor, quia si tantum contineret tres, necessarium haberet aliquam illarum sine contraria qualitate: ut si fingamus tale mixtum esse calidum, humidum, & sic cum, iam haberet calorem sine contrario in eodem subie-

cto, & tunc sequeretur posse in instanti intendi, usque ad octauum gradum, eo quod non habet contrarium resistens, & ita in instanti, & absque resistencia aliqua, posset conuertiri in ignem tale mixtum: sed natura nullum corpus producit, quod non possit se aliquantulum a contrariis tueri: ergo non potest esse per naturam mixtum, non constans quatuor qualitatibus.

Sed obijciens: quia idem argumentum de facto posset fieri in aere, vel in quouis alio elemento, quia cum in aere in naturali statu considerato sine omni frigore detur calor, iam ille calor poterit in instanti intendi, usque ad octauum gradum, & ita in instanti poterit conuerti in ignem.

Respondetur negando consequentiam, quia duae qualitates in summo non possunt conuenire eidem corpori, quia habere, V.g. calorem in summo est proprium ignis, & ita nulli alteri conuenire potest, & hinc fit, quod quia aer natura sua est summe humidus, haec qualitas in summo, licet non sit directe contraria calori, tamen calor non potest peruenire ad summum propter repugnantiam, quam (ut dixi) habent duae quali-

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

tares in summo circa idē subiectum, & ita non potest aer in instanti in ignem conuer- ti: secus tamen esset de illo mixto, quia mixtum nullam qualitatem potest habere in summo, hoc enim est proprium alicuius elementi: ergo si aliās habet qualitatem contrariam resistantem, nec illa in instanti intendatur vs- que ad octauum, sequitur tale mixtum, absque resistentia aliqua, in instanti cor- rumpi posse.

Vnde ad rationes dubitan- tandi facile responderetur ad primā, quod licet per diuinā po- tentiā non repugnet dari cor- pus aliquod, habere tantum tres qualitates, imò sine illis, tamen per naturam repugnat propter rationes adductas, tum quia corpus sic miracu- losè à Deo conditum, neque esset perfectè mixtum, neque simplex, si tales qualitates ex se postularet, tamen non de- cuit, tale corpus fieri per na- turam.

Ad secundam resp. non es- se necesse, omnia elementa concurrant ad mixtionem, & ita optimè potest generari mixtum ex duobus elemen- tis, quod in primis facile cō- stat, quia si alia elementa sint disymbola, vt si generetur

ex terra, & aere, in his enim elementis simul sumptis ad- sunt omnes quatuor quali- tates, atque adeò sufficiunt per mutuam actionem, & rea- ctionem generare mixtum; habens quatuor qualitates, imò in elementis symbolis, etiam intelligi potest, vt quā- do ex terra, & aqua genera- tur mixtum, ibi enim saltem adest calor solis supplēs vi- cem ignis, atque adeò, iam adsunt omnes quatuor qua- litates.

Quæst. Vltima, Vtrum pos- sit dari mixtum æquale ad pondus.

QVAESTIONEM hanc, quæ tractari solet. 2. de de generatione, cap. 7. vel. 8. hoc loco inserere pla- cuit, vt hæc de mixtis dis- putatio absoluta maneat. Po- test autem, quæstio hæc in du- plici sensu versari, secun- dum quod qualitates sunt in duplici differentia: aliæ alteratiuæ, quales sunt pri- mæ quatuor qualitates, aliæ verò motiuæ, quales sunt gra- uitas, & leuitas. Primò, ergo dubitari potest. Vtrum sit da- bile mixtum æquale ad pon- dus, secundum qualitates mo- tiuas, id est, quod habeat gra- uitatē, vt quatuor, & leuita-

em, vt quatuor. Vtrū etiā sit
dabile mixtum æquale ad pō-
dus secundū qualitates alte-
ratiuas, ita vt, æqualiter parti-
cipet de illis omnibus.

In qua re si de potentia abso-
luta sit sermo, omnes conue-
niunt nullā implicare contra-
dictionē, Deū creare corpus
aliquod, ita temperatū ad pō-
dus, vt habeat grauitatem, vt
quatuor, & leuitatem, vt qua-
tuor, quia in hoc nulla inuo-
luitur implicatio cōtradictio-
nis, solū est dubium, secun-
dum ordinem, & potentiam
naturalem.

In qua re, partē affirmatiuā
tuentur, Mars. 2. de Gener. q.
12. Alber. de Saxon. q. 11. Et
probatur primò, quia qualita-
tes motiuę oriuntur ex alte-
ratiuis, qualiter ex frigore, &
siccitate oritur grauitas, vt
patet in terra, ex calore verò,
& siccitate oritur leuitas, vt
in igne: sed potest dari mix-
tum temperatum ad pon-
dus, secundū qualitates al-
teratiuas; vt statim dicam:
ergo etiam secundū moti-
uas.

Secundò, quia qualitates
contrarię in gradibus remis-
sis, non repugnant ex natura
rei: ergo non repugnat ex na-
tura rei etiam dari tempera-
mentum æqualitatis ad pon-

das, secundū grauitatem, vt
quatuor, & leuitatē, vt qua-
tuor: ergo si tale tēperamen-
tum ex natura rei non repug-
nat, neque repugnabit per na-
turā dari mixtum aliquod, il-
lud postulans, atque adeo po-
terit dari per naturam mix-
tum æquale ad pōdus in qua-
litatibus motiuis.

Dicendum tamen est, secū-
dum naturalem rerum ordi-
nem, non esse possibile mix-
tum æquale ad pondus, secun-
dū qualitates motiuas. Quam
sententiam tenet Bañez, &
alij. 2. de Gener. c. 7. qui op-
timè probant, quia omne cor-
pus naturale postulat locum
aliquem naturalem, in quo
sit, tanquam perfectionem fi-
bi debitam, sed talem locum
nullum corpus naturale ha-
bere potest, nam aqua, & ter-
ra sunt loca corporum, quæ
magis grauitant, quàm le-
uitant: aer verò, & ignis sunt
loca naturalia corporum,
quæ magis leuitant: ergo nul-
lum locum naturalem ha-
bere posset. Et si fingas ta-
le corpus poni inter a-
quam, & aerem, ita vt par-
tim sit in aere, partim verò in
aqua.

Contrà est, quia illa pars,
quæ esset in aere, cum sit non
magis leuis, quàm grauis.
esse

Super lib. I. de gener. & corrup.

esset violenta, & similiter illa pars, quæ esset in aqua, atque adeo tale corpus nunquam haberet locum sibi naturalem.

Ad argumenta contrariæ sententiæ facile respondetur. Ad primum, non rectè probari esse possibile mixtū æquale ad pondus secundum qualitates motiuas, ex eo, quod sit possibile secundum alteratiuas. Ratio est quia grauitas requirit exuperantiam siccitatis, experimur enim terram, quæ summè grauis est, esse summè siccam: ergo oritur summa grauitas à summa siccitate superante frigiditatem; & hinc fit, quod media grauitas debet oriri à media siccitate, uicenti tamen frigiditatem: è contra uerò summa leuitas debet oriri à summo calore uicente siccitate. Vnde non probatur corpus temperatum ad pondus secundum qualitates alteratiuas, esse etiam temperatum ad pondus secundum motiuas.

Et si inquiras utrū tale corpus, graue, uel leue esset, Respondetur reuera esse graue, & ita secundum suam naturam inclinare ad motum deorsum. Ratio est, quia sicut summa leuitas requirit summum calorem uicentem sic-

citatem, ut patet in igne; ita leuitas media requirit calorem medium superantem siccitatem: sed in mixto æquali ad pondus secundum qualitates alteratiuas calor nullo modo superat, quia est æquale ad pondus: ergo nec media leuitas esset in tali corpore, & ita potius esset graue, quam leue.

Sed contrà est, quia sicut summa leuitas, nascitur ex summo calore, superante tamen siccitatem, atque adeo media leuitas ex medio calore, superante tamen siccitatem: ita è contrà summa grauitas oritur ex summa siccitate superante frigus, ut patet in terra, ergo similiter media grauitas debet oriri ex media siccitate superate frigus, sed in tali mixto nulla qualitas aliam superat, ergo nullo modo esset graue. Respondetur esse diuersam rationem, quia cum siccitas natura sua sit uirtus terræ, eo quod, ut sæpè dixi, natura sua tendit ad summum, qua ratione est propria terræ, ideo natura sua inclinatur in grauitatem connaturalè terræ, atque adeo, ut non sit causa grauitatis opus est superetur à calore, ut in igne: & quia in mixto illo æquali ad pondus, non superat à calore, habet

habet potius grauitatem, quã leuitatem, & ita tale mixtum non esset leue, sed graue.

Et si secundò instes, quia si ibi etiã adest calor, qui natura sua tendit ad summum, etiam prout summum est: ergo virtus ignis, qui leuis est, tendet in leuitatem. Respondetur negando consequentiam, quia ibi impeditur calor à siccitate, absolutè loquendo, tendente in grauitatem: siccitas verò ibi non potest impediri à calore, quia calor non inclinatur in leuitatem, nisi prout excedit siccitatẽ; ibi autem non excedit, præsertim, quia ibi etiam adiunantur frigiditas, & humiditas; hæc enim simul sumpta potius inuolunt in grauitatem, quã in leuitatem, vt patet de aqua.

Circa secundum quod inquitur quæstio, vt tunc scilicet possit dari mixtum æquale ad pondus secundum qualitates alteratiuas. Partem negatiuã sequitur Auerr. 2. lib. de cœlo, comm. 7. Niphys. 2. de generat. c. 12. Bañes. 2. de generat. cap. 7. Et fundamentum esse potest, quia sæpè docet Arist. omne mixtum moueri ad locum elementi prædominantis, qualiter ferrum mouetur ad locum terræ, quia in eo præ-

dominatur terra: sed vt iam diximus, nullum est corpus possibile per naturam, quod non moueatur ad locum alicuius elementi: ergo nullum est possibile mixtum per naturam, in quo aliquod elementum non prædominetur: sed vbi elementum aliquod prædominatur, mixtum magis participat de qualitatibus illius, vt patet in exemplo dicto: ergo per naturam est impossibile mixtum æquale ad pondus secundum qualitates alteratiuas.

In hæc reuertendum est, duplicem æqualitatem secundum qualitates alteratiuas intelligi posse, ac de omni esse quæstionem apud auctores: alia enim est æqualitas ad iustitiam, & est, quando qualitates obtinent proportionẽ requisitam, & debitam naturæ ipsius subiecti, siue sint inter se omnino æquales in intentione, siue non: tunc enim habet tale subiectum, id quod est debitum suæ naturæ, & illi connaturale: alia verò est æqualitas ad pondus, & est, quando qualitas æquale proportionem obtinet quoad intentionem, ita vt nullo modo alia excedat tãtũ in intentione.

De æqualitate ad iustitiam certum est, rem habere sæpè

Super. I. lib. de gener. & corrupt.

temperamentum sibi connaturale, & debitam, & ita dari mixtum æquale, hoc modo ad iustitiam: tamen etiam certum esse debet, nullam rem dici permanere in tali statu prorsus sibi connaturali, vel propter extrinseca agētia circumstantia, à quibus omnia corpora aliquid patiuntur, vel etiā propter internā repugnantiam, quam plura corpora inter se habent: qualiter supra dicebam inter partes animalis esse continuam actionem, & reactionem, quia cum sint partes heterogeneæ, atq; adeo diuersum temperamentum requirant, temperamentum vnus continuò pugnat cum temperamento alterius sibi proximi, & ita nulla pars dici potest durare in sua naturali temperie: ergo præcipuè est de æqualitate ad pondus.

In qua re dico primò: per naturam non repugnat dari mixtum æquale ad pondus, secundū qualitates alteratiuas. Tenet Marfil. 2. de Gener. quæst. 14. Albertus de Saxon. quæst. 11. Valles. 1. contro. med. cap. ca. 2. Ratio verò est, quia quatuor qualitates in gradibus remissis æqualibus non repugnant, secundū suam naturam, neq; aliàs apparet repugnantia ex natura rei, quòd da-

ri possit mixtum aliquod, tale temperamentum postulās: ex illo enim nihil contra naturam corporum naturalium sequitur. Id enim, quod dici posset, scilicet tale mixtum non magis futurum graue, quàm leue, atq; adeo nullum naturalem locum postulare, falsum est: ostendimus enim tale corpus fore graue: ergo per naturam non repugnat dari mixtum æquale ad pondus, secundū qualitates alteratiuas.

Dico secundo, nulla ratione probari posse tale mixtum dari de facto, sed id esse prorsus incertum: id enim, quod quidam dicunt, quòd cum homo sit perfectissimus omnium mixtum, debet habere temperamentum perfectissimum, quale est æquale ad pondus: nullius est momenti, quia tametsi hæc ratio probet, in homine dari temperamentum absolute perfectissimum inter omnia mixta, tamen non probatur, illud debere esse æquale ad pondus, sed talis perfectio ex eo esse potest, quia longè magis, quàm alia mixta accedat ad talem æqualitatem. Præterea ad sensum nulla ratione potest hoc probari, quia excessus dissimilis vnus qualitatis;

tis, supra aliam subterfugit sensum.

Ad fundamentum autem contrariæ. Respondetur in tali mixto æquali ad pondus, secundum qualitates motiuas, prædominari terram, non quidem, secundum qualitates alteratiuas, cum asseramus, secundum illas esse æquale ad pondus, sed secundum qualitates motiuas, quia, vt supra vidimus tale mixtum reuera esset graue, neque opus esset necessariò in omni mixto pos-

sibili prædominati, qualitates alteratiuas alicuius elementi, licet in mixtis, quæ de facto sunt, id non contingat.

Possset hoc loco dubitari de varietate temperamentorum, quæ in mixtis reperiuntur, de quo latè disputant medici in materia de temperamentis. Et ita hæc demixtione dixisse sufficiat, & de primo

libro de Generatione, & corruptione.

(?)

FINIS.



L'usage de la langue française est
 devenu si commun, qu'il n'est plus
 nécessaire de s'en expliquer
 les principes. On se contente
 de le parler, et on ne s'occupe
 que de le perfectionner. C'est
 pourquoi on ne trouve point
 de livres sur ce sujet, si ce n'est
 ceux qui ont été écrits par
 des étrangers, pour leur
 instruction. Mais ces livres
 ne sont pas toujours exacts,
 et il y en a même qui sont
 très-faux. C'est pourquoi
 on a voulu faire un dictionnaire
 qui en corrige les erreurs, et
 qui en supplée les lacunes.
 C'est ce que l'on appelle
 le dictionnaire de la langue
 française.

F A N I S



LIBER SECVNDVS ARISTOTELIS DE generatione, & corruptione.

IN secundolibro Arist. intēdit agere de transmutatione elementorum, quamuis etiam de elemētis disputet. 3. & 4. lib. de cælo, diuersimodè tamen, sibi enim agit de elementis, prout sunt partes vniuersi ordinatæ ad situm, & dispositio nem localem, quâ in vniuerso obtinēt: hîc verò agit de illis, prout sunt corpora graua, & transmutabilia substācialiter.

Caput. I. & II.

IN his capitibus agit Arist. de numero primarum qualitātū, vt ex illo in tertio capite sequēti colligat numerum elementorū, tūm etiam quia primæ qualitates sunt etiam principium alterationis corruptiue, qua mediāte fit trāsmutatio substācialis elementorum, de qua hîc præcipuè agit Arist. Et quidem postquàm Philosophorū placita de elementis proposuit, in secundo cap. docet qualitates primas tantūm esse quatuor, scilicet

calorem, frigiditatē, humiditatem, & siccitatē, inter quas docet calorem, & frigus esse qualitates actiuas, siccitatem verò, & humiditatē passiuas, id est, minus actiuas, & ita in comparatione caloris, & frigiditatis non dicuntur actiuæ.

Disputatio. I. Huius libri de qualitatibus primis elementorum.

IN elementis duæ qualitates cōsiderari possunt, quædam motiue, quales sunt grauitas, & leuitas, quædam verò alteratiuæ, id est, secundum quas ad inuicē alterantur, & trāsmutantur, de qualitatibus ergo motiuis elemētorum, non est hoc loco disputandum, de hoc enim agit Arist. in lib. de cælo, cum in illis lib. agat de elementis secundum situm, & locum, quē in vniuerso obtinent, quem locum acquirunt, medijs qualitatibus motiuis, ideo hîc tantūm agendum est de qualitatibus alteratiuis il-

Super. II. lib. de genera. & corrup.

lorum, quia hæc ordinantur ad generationem & corruptionem, quod hoc loco consideratur.

Quest. I. Quot sint qualitates, & utrum illæ sint formæ elementorum,

INter qualitates quedam dicuntur primæ, quedam verò secundæ, quia illa qualitas, quæ ex alia priori oritur, appellatur qualitas secunda, quia ex illis prioribus oriuntur secundæ, grauitas enim oritur ex frigiditate, & siccitate, & quid simile dicendum est de coloribus, & odoribus, illa verò qualitas, quæ ex prioribus alia non oritur, appellatur prima, qualiter calor, & frigus non supponunt alias prioris qualitates, à quibus oriuntur.

Sed rursus, qualitates primæ sunt in duplici differentia, quedam enim sunt, quæ ordinantur ad generationem, & corruptionem substantialem, de qua agit Arist. in his libris, ut calor, & frigus, & ita appellatur qualitates corruptiuæ, quedam verò non ordinantur ad transmutationem substantialem, ut lumen, & ita quauis lumen sit prima qualitas, quia non oritur ex alijs primis (ut patet in cælo, ubi est lumen, non tamen primæ qualitates corruptiuæ, quia in corruptibile est) non numeratur ab A-

rist. lumen inter primas qualitates, quia tantum agit de primis qualitatibus, quæ ordinantur ad generationem, & corruptionem substantialem.

Et si obiecias, lumen esse causam generationis & corruptionis in medio calore, quæ eminenter continet. Respondetur in primis, id non esse ratione sui, sed ratione caloris, quæ producit. Hic verò agit Arist. de qualitatibus per se ipsis disponentibus ad generationem & corruptionem.

Adde secundo eas solū qualitates (ut sæpè diximus) immediate attingere generationem & corruptionem, quæ sunt in passio, expellendo qualitates conferuatiuas formæ præexistentis, lumen verò per se ipsum saltim nullam qualitatem expellit, quia nulli contrariatur, & ita non est de qualitatibus primis, de quibus hic agitur: cuius generis sunt etiam plures alie qualitates primæ, qualis est virtus magnetis ad attractendum & mirabiles virtutes occulte cælorum in fluxu his inferioribus communicatæ, quorum mirabiles esse & non est credendum oriri ex commixtione qualitatum elementorum, sed immediate, illæ qualitates procedunt à forma substantiali magnetis vel cælorum, ita ut mirabile illam qualitatem, veluti propriam passio-

5 humidus in summo, & calidus prope summum: ergo calor aeris, & ignis specie differunt.

Secundò, quia humiditas aeris fouet ignē, vt patet in oleo, in quo aer prædominatur, ex eo quod supra aquam leuitat, tamen humiditas aquæ extinguit ignem: ergo differunt specie.

Nec valet dicere, aquam extinguere ignem, non quidem ratione humiditatis, sed ratione frigiditatis. Quia cōtra est quia, quanuis aer sit frigidissimus, vt in hyeme, non extinguit ignem, quin potius ignis ad motum talis aeris accendi solet: è contra vero, si aqua vehementer calefacta in ignem mittatur, illum extinguit, signum ergo est id fieri potius ratione humiditatis.

Tertiò, quia formæ specie diuersæ debent habere proprias passiones specie diuersas, nulla autē alia passio assignari potest, qua vnum elementum differat ab alio, nisi per proprias qualitates: ergo qualitates vnius elementi debēt, differre specie, à qualitatibus alterius.

Nihilominus communis & recepta omnium sentētia est, qualitates symbolas elementorum nō differre specie, sed tantum accidentaliter, secun-

dum magis, & minus, ita quod verbi gratia, humiditas aeris sit summa, secus vero humiditas aquæ, sic docuit Arist. tex. 27. vbi docet, ignem ex aqua generare aerem, sed tunc non potest corrumpi humiditas aquæ, ignis enim, cum siccus sit, non potest aliam humiditatem nouam in aere producere: ergo remanet in aere genito ex aqua, eadem humiditas. Sentit ergo Arist. qualitates symbolas elementorum, non esse diuersæ speciei.

Et ratione probatur, primò, quia aliàs ignis nō posset intendere calorem aeris, neq; aqua posset intendere frigiditatem terræ, quod est falsum. Patet consequentia, quia intensio debet esse per qualitatem eiusdem rationis cū præexistenti.

Secundò quia quodammodo sentimus tactum nostrum immutari à frigiditate aquæ & terræ, ergo.

Ad argumenta autem contrariæ sententiæ responderetur ad primū, quod si aliquam haberet vim, etiā probaret calorem, vt quatuor differre specie à calore vt nouem. Patet, quia calor vt quatuor est cōpossibilis cū frigore vt quatuor, non tamen cum calore vt nouem, ergo sicut hic solū probatur differre accidentaliter secun-

dum

Super. II. lib. de generat. & corrup.

dum maiorem, vel minorē intentionem, ita etiam solū probatur calorem ignis, esse solū intensiorē calore aeris, & quia forma ignis nō potest cōseruari absq; vlla siccitate, ita neq; potest cōseruari cū suma humiditate, hæc enim expellit omnem siccitatem.

Ad secūdū, illud nō prouenire, ex eò q̄ humiditas illa, specie differat ab humiditate aque, sed ex eo quod cū flāma sit quædā substantia maxime tenuis, & rara facile dissipatur ab ambiente, nisi aliūde fouetur, fouetur autē ab oleo per quasdā tenues exalationes ab ipso oleo emisas, has autē non habet aqua, sed ad summū mitere potest vapores frigidos, qui potius flammā extinguūt.

Ad aliud vero, quod dicitur de aqua calida extinguēte ignē, sunt qui putēt, id prouenire ab humiditate aque cōtraria siccitati ignis. Sed nō placet, quia etiā flāma extinguitur puluere sicco, etiā si calidus sit, quare verius dicitur flāma tunc extingui per suffocationē, quia scilicet supraposito corpore denso, impeditur, ne exeat.

Ad tertiu calorē nō esse passionē ignis, quarto modo, cū etiā alijs cōueniat, neq; etiā est passio illi⁹ calor vt octo, quar

to modo, quia potest cū minore calore citra miraculū, esse, vt quādo aqua in illū agit, vbi cū producat in eo aliquā frigiditatē, necessariū est, expelli ab illo aliquē calorē, & ita, tūc nō habebit calorē vt octo, quare ex diuersitate specifica elementorū optime probatur, elementa habere qualitates diuersæ speciei, saltē disymbolas, qualiter aer distinguitur ab aqua per calorē, non tamen per qualitatem symbolam.

Tandē in hac quæstione dubitari potest, quæ sint munera harū qualitātū, & quidē omnibus generale est, producere sibi simile, qualiter calor producit calorē, &c. Ad do tamē per accidēs calorē esse causam frigiditatis, hæc enim est causa quare melopepones (vt quæstione de Antiparistasi dicebam) soli obiectos frigidiores reddi solēt, quia scilicet calor eleuat partes subtiliores quæ aliquantulū calidæ sunt & ita relinquuntur. aliæ partes prorsus frigidæ.

Ad do præterea etiā esse munus caloris disgregare & separare ea, quæ sunt diuersi generis, vt docet Arist. cap. 2. huius lib. & ita in melopepone separant partes subtiles acrasis. Similiter hæc est causa, quare aqua cocta, subtilior est, quam

3 sionē sibi connaturalem potulent.

His suppositis dico primò, tantū dantur quatuor primæ qualitates, scilicet, calor & frigus, humiditas, & siccitas, loquimur autē (vt dixi) de qualitatibus, quæ formaliter, & per se ipsas sunt dispositiones ad generationē: quā sententiā, sequitur omnes interpretes Arist. cū illo hoc capit. Et ratio est, quia in primis, istæ sunt primæ qualitates, quia ad introductionē illarū non requiruntur aliæ priores, vt patet, calor enim v. g. nullā priorē requirit ad sui introductionē, neq; præter has datur aliæ primæ, quæ per se ipsas formaliter disponant ad generationē, vt dixi de lumine & alijs virtutibus oculis, quæ nō per se ipsas, sed per qualitates primas, quas producūt, disponūt ad generationē: ergo tantum sunt illæ quatuor qualitates primæ.

Et si obijcias, quia calor oritur ex raritate, & frigus ex densitate, hac enim ratione & nō alia, aer, qui cōpresis labijs emittitur, frigidus exit ab ore, qui tamē antea calidus erat, vt pote quia ab internis partibus corporis misus est. Similiter calor, vt ait Arist. 4. Meth. in principio exicat, & frigus humectat, ergo humiditas & siccitas

ex alijs prioribus qualitatibus oriuntur, atq; adeo sunt primæ qualitates.

Sed responderetur ad primū, raritate & densitate (vt dixi. 4. phys.) nō esse qualitates veræ, & proprie, sed importare, vt docuit Arist. positionē, siue tale, vel talē extensionē, quāuis in ordine ad locū, & ita nō probatur calorē, & frigus oriri ex alijs qualitatibus.

Et si inquiras, calorē saltem oriri ex lumine effectiue. Respondetur verū esse, id tamē nō requirit calor per se loquēdo, quia pluries producit calor, quin fiat ex lumine.

Ad secundū respondetur, calorē per se loquēdo nō exicare, sed in quantū agens calidū per calorē partes eleuat subtilēs, quia cū secū ferant aliquā humiditatē, relinquuntur aliæ partes siccæ, hac enim ratione, aer qui non siccus, sed potius humidus est, pannū aqua humectatū exicare solet, quia per calorē, quē habet resoluuntur, & eleuantur vapores humidi, & frigidi, & ita partes panni, quæ ex sua natura siccæ erant, resoluuntur, frigiditas autem dicitur humectare, non per se, sed quatenus, dū causat densitatem partes humectates applicat, & vnit, & ita se habet, quasi applicans actiua passiuis.

Super II. lib. de generat. & corrup.

Dico secundo huius modi quatuor primas qualitates nõ esse formas substantiales elementorum (vt falso credit Alex. de sensu & sensibili) sed potius dantur in elemētis formæ aliæ substāiales à quibus tales qualitates oriuntur, sic docet cõmunis philosophorũ consensus, cum Arist. hoc lib. tex. 2. 2. dicente, elementa eatenus esse contraria, quatenus habent passiones contrarias, qualitates ergo contrarię, non sunt formæ substantiales elementorum, sed passiones ab illis dimanantes.

Et ratione probatur, primò, quia aqua calefacta, & deinde suæ naturæ relicta se actiue reducit ad suam pristinam frigiditatem, à sua propria substātia, sed non à materia, quia cū ex se sit indifferens ad varias formas, etiam est indiserēs ad quascumq; qualitates, neque has magis, quam illas petit, signum ergo est dari in aqua formam substantialem, quæ sit actiuium principium, à quo dimanat frigiditas.

Secūdò, quia frigiditas verbi gratia, ex sua natura est accidens vt patet in alijs corporibus à quibus potest adesse, & abesse, salua eorũ essentia, sed frigiditas aque, non difert specie ab alijs frigiditatibus;

ergo etiam in illa est accidēs, ergo non est forma substantialis.

Quæst. II. Quæ sit natura omnium primarũ qualitatum.

PRæter qualitates motiuas in elementis quarum dispositio ad lib. de cælo pertinet, tantum sunt qualitates primæ alteratiue, de quibus in primis dubitari potest, vtrũ sint eiusdem speciei, neq; est quæst. de qualitatibus dylibolis, certũ enim est frigiditatem aquæ specie differre à siccitate, calore, & humiditate, solum ergo est dubiũ de qualitatibus symbolis, vt humiditate aeris, & humiditate aquæ, vel, de frigiditate aquæ, & de frigiditate terræ, vtrum scilicet differant essentialiter.

Partem affirmatiuam tenent Philop. & alij quos refert Tol. hoc lib. q. 7. quorum fundamentum esse potest. Primò, quia calor ignis non patitur secum summam humiditatẽ, ignis enim secundum suã naturam est calidus in summo, & siccus prope summum, atq; adeo nullo modo potest conseruari cum humiditate, sed calor aeris secum admittit summam humiditatem, est enim aer secundum suam naturam

hu-

4 da, quia per calorem attenuatur partes aliquæ crassæ, & dū redduntur subtiles, in vapores conuertuntur, sursumque eleuatur, & ita aqua remanens subtilior est, quàm anteadum erat cruda. Hæc etiam est causa quare calor lutum indurat, ceram verò liquefacit, quia cum disgreget, & separet ea, quæ sunt diuersæ rationis in luto, partes humiditas in vapores conuertit, & deinde terra quasi ablato impedimento, se ad suam frigiditatem, & siccitatem reducens, induratur, in cera verò illam humectat, quia in illa exhalationes aliquas siccas extrahit, & ita illis ablatis liquefit cera. Frigus verò e contra congregat partes diuersi generis, & ita cera frigore induratur, quia partes siccas illis miscet, est etiam frigus per accidens causa caloribus congregando partes calidas frigidis: hac enim ratione putei tempore hyemali calidiores sunt, quia exhalationes calidæ ratione maximi frigoris existentis in medio in puteis congregantur, illosque calefaciunt.

De humiditate dicendum est, id habere proprium præter productionem sibi similis, vt faciat corpus humidum facile terminabile termino a-

lieno, & ita corpora humida facile recipiunt figuram ab extrinseco corpore, secus verò corpora sicca, vt ignis.

Caput. III.

Postquam Arist. egit de primis qualitibus, iam ex illis ad numerum, & naturam inuestigandam accedit, & quidem propositis antiquorum sententijs, de numero elementorum docet quatuor esse elementa, scilicet, ignem, aerem, aquam, terram, quæ elementa contrarietatem habere docet, ratione suarum qualitatum, & ita dicit, ignem esse magis calidum, quàm siccum, aerem magis humidum, quàm calidum, aquam magis frigidam, quàm humidam, terram verò magis siccam, quàm frigidam.

Disputatio. II. Huius libri de natura elementorum.

DE elementis quantum ad suas qualitates motiuas, & de situ, figura, & positione, quæ in vniuerso habent, disputat Arist. li. de celo, & ita hoc loco (vt sepe dixi) solū de illis agendum est, secundum suas qualitates alteratiuas, hæc enim ordinan-

Super. II. lib. de gener. & corrup.

tur ad substantialem eorū trāsmutationem, quam hoc loco intendit Arist. præcipuè.

Quæst. I. Vtrum sint quatuor elementa, nec sint plura, nec pauciora.

IN hac quæstione solum in generali attingam de numero elementorum, quia de quolibet in speciali dicam in lib. de cælo: de numero ergo elementorum variæ extiterunt apud antiquos Philosophos sententiæ, quidam enim tantum unicum elementū assignarunt. Parmenides verò duo posuit elementa, scilicet aerē & aquam, terram enim nō esse corpus simplex, sed mixtū esse ex aere, & aqua asseruit. Quidam verò tria posuit elementa, cōtra quos omnes Arist. hoc loco quatuor esse elementa docet, nec plura, nec pauciora.

Pro intelligentia huius rei aduertendum est, elementum varijs modis sumi posse. Primò enim significat id, quod est pars intrinsicè rem aliquā componēs, qua ratione Arist. sepè materiam, & formam appellat elementa, quia ex illis corpora naturalia intrinsicè componuntur, & hinc secundo etiam cælum ipsum appel-

latur elementum ab Arist. 1. Met: quia ex illo etiam vniuersum componitur, & ita elementum sic in generali sumptū, definitur ab Arist. 9. Mete. c. 3. esse id, ex quo insito aliquid componitur.

Secundò verò, & ad nostrū propositum sumitur elementum pro corpore cōpleto, apto tamen vt ex illo mixtum efficiatur, & ita hoc modo materia, & forma nō appellatur elementum, quia non sunt cōpleta corpora, sed potius partes illius. Similiter cælum excluditur à natura elementi, quia tametsi sit corpus simplex perfectum, non tamen natura sua aptum ad mixtum efficiendum, cum in sententia Aristotel. incorruptibile sit: vnde elementum propriè sumptum definitur ab Arist. 3. de cælo: *Elementum est, in quod corpora mixta resoluuntur.* De his ergo elementis inquiratur in præsentia eorum numerus.

Dico primò: elementa esse plura quàm vnum: quam conclusionem probat etiā Arist. 3. de cælo tex. 91. quia si vnicum tantum esset elementum, tantum esset vnicus motus ad locum illius, sed experimur esse plures motus, scilicet sursum, & deorsum, fumus verò

ascen-

ascendit, terra vero descendit: ergo sunt plura & diuersa elementa, diuersa loca postulantia. Secundo, quia dari aquam, & terram visu constat, aerem verò tactu experimur.

Dico secúndò elementa sunt quatuor nec plura, nec pauiora. Hæc cõclusion. probat Arist. 3. & 4. de cælo ex qualitibus motiuis, quia datur grauitas simpliciter, qualis est grauitas terræ, qua descendit in locum infimum, & grauitas secundum quid, qua, aqua descendit ad locum prope infimum, quæ constituunt duo elementa: sed eodem modo per leuitatem simpliciter ascendit corpus aliquod vsque ad cõcabum lunæ, & per leuitatem secundum quid, qua aer ascendit ad locum immediatum supremo elemento: ergo sunt quatuor elementa, alterú graue simpliciter, alterú vero simpliciter leue, alterum graue secundum quid, alterum vero leue secundum quid.

Secundò id probat in hoc cap. quia tantum quatuor modis possunt cõbinari quatuor qualitates primæ, ergo tantum sunt quatuor elementa quarum quælibet habet suam cõbinationem, antecedens probatur, quia in primis qualitates contrariæ etiam in gradibus remissis nõ

postulant, oriri à corpore aliquo simplici, qualia sunt elementa, quia corpus simplex debet, habere qualitatem simplicissimam, non permixtam contrario: sed ex non contrarijs tantum sunt possibiles quatuor combinationes, prima ex frigido & sicco, qualè habet terra, secunda ex frigido & humido, qualem habet aqua, tertia ex humido & calido, qualè habet aer, quarta ex calido & sicco qualem habet ignis: ergo ex quatuor combinationibus simplicium qualitatum optime colligitur quaternarius numerus elementorum.

Sed statim variæ oriuntur obiectiones, quia defacto nullum elementum habet vtrique qualitatem in summo gradu, vt postea dicam, sed alteram in summo, & alteram prope summum, qualiter terra est sicca in summo, & frigida prope summum: ergo possibilis est combinatio vtriusque qualitatis in summo, & ita possibilia sunt plura elementa.

Secundò etiam est possibilis alia combinatio vtriusque qualitatis in gradibus remissis, ita quod, nec frigiditas, nec siccitas sit in summa, & sic de alijs.

Tertiò etiam potest esse alia combinatio ex sicco in sum-

Super II. lib. de generat. & corrup.

mo, & calido prope summū, quā nullū elemētum defacto habet, & ex calido in summo, & humido prope summū, & sic de alijs quatuor, etiam posset intelligi vnum elemētū, nō requirere duas qualitates, sed vnam dumtaxat, quia unitas simplicior est dualitate, & ita videtur magis propria corporis simplicis, illam tamen qualitatem, vnum elemētum posset postulare in summo, & aliud prope summum, vnde secundum hoc cuilibet ex quatuor primis qualitibus corresponderent duo elemēta, & ita essent octo elementa, quibus tādē accedit auctoritas Aristotelis, qui varia de elemētis sensisse videtur, quia quauis hoc loco, & 3. & 4. de cælo assignet quatuor elementa, eaque simplicia, & duabus qualitibus constantia, altera quidem in summo altera vero prope summum, tamen. 1. Meteororum. cap. 4. de elemento longe aliud sensisse videtur, sic enim ait, circa hæc autem, & habitus his aer quæ & præter consuetudinem vocamus ignem, non est enim ignis, excessus enim calidi, & velut feruor, & paulo antea dixerat, quoniā quiddam sursum, & vsque ad lunam dicemus esse corpus, al-

terum ab igne & aere, quin imo & in ipso hoc quidem purius esset, quæ omnia longe aliena esse videntur ab his, quæ omnis philosophorum schola docet de elementis.

Tamen respondetur ad primam re vera ex illis omnibus cōbinationibus manifeste ostendi, non in voluere repugnantiam, quòd de potentia Dei absoluta, dentur plura elementa, quàm sint modo, secundum varias illas combinationes, tamen secundum naturalem ordinem, id non decuit, neque enim decuit, vnum elementum habere vtrâque qualitatem in summo, quia cum corpora simplicia, natura sua, ordinentur ad mixtionem efficiendam, non decuit elementum aliquod habere vtramque qualitatem in summo, quia si reliqua elementa non haberent etiam suas qualitates in summo, elementum illud, quod haberet qualitates in summo, facile illam vinceret, & ita potius conuerteret; illâ in suam substantiam, quam ex illis omnibus aliud tertium resultaret.

Si vero fingeremus, omnia elementa habere omnes suas qualitates etiam remissas, & hoc non, cum quælibet res ex sua natura inclinet in suum

augmentum ; & perfectio-
nem, oportuit elementa ha-
bere aliquam qualitatem in
summo, & quasi in maximo
ad quod per naturam incli-
nantur, & cum qualitates in
mixtis non possint esse in
summo gradu, restat hoc de-
cuisse in elementis fieri : si
verò, vnum elementum ha-
beret vtramque qualitatem re-
missam, alia verò haberent
qualitates in summo gradu,
facile conuerterent illud ele-
mentum in suam substantiã,
& ita non resultaret mixtum,
deciuit ergo, neque vtram-
que qualitatem habere remis-
sam, sicut, neque vtramque
intensam, sed alteram in sum-
mo, secundum quam agat:
alteram verò prope summum,
secundum quam, minus dif-
ficile vincatur, & ita ex plu-
ribus mutuo agentibus, & re-
patientibus fiat mixtio.

Præterea, neque debuit da-
ri per naturam combinatio
illa ex sicco in summo, &
calido prope summum, vel
ex calido in summo, & hu-
mido prope summum. Simi-
liter cum de facto detur ter-
ra, quæ est sicca in summo,
& frigida prope summum, vt
postea dicam, non decuit da-
ri aliam combinationem ex
sicco in summo, & calido pro-

pe summum, quia qualitas
in summo est quasi propria
passio illius elementi, & ita
non debuit, dari aliud ele-
mentum, quod esset siccum
in summo, & calidum prope
summum.

Tandem oportuit elemen-
tum habere duplicem quali-
tatem, & non tantum vni-
cam, vt secundum vnicam
maxime intensam agat in a-
liud, secundum aliam vero
minus intensam, facilius pa-
tiatur, & ita ex illis omni-
bus per mutuam actionem,
& reactionem resultet mix-
tum.

Præterea, id decuit vnum
elementum pugnare cum om-
nibus alijs, qualiter ignis ra-
tione siccitatis pugnat cū ae-
re, ratione verò caloris cū ter-
ra, & aqua, quia frigida sunt:
si vero tantum haberet calo-
rem, non pugnaret cum aere,
& sic de alijs dicendum est.

Tandem ad Aristotelē di-
cendum est, quod cum di-
cit esse elementum quod non
est ignis, licet vt ignis, non re-
cte vtitur nomine, ignis, in
significatione vulgari, qua vul-
gariter ignis solet appellari
corpus aliquod ignitum, qua-
liter carbones igniti appellā-
tur ignis, & hoc modo inquit
non esse ignem, tamē est ignis

Super. II. lib. de generat. & corrupt.

simplex, eundem sensum habent illa verba, dicimus esse corpus alterum ab igne & aere, id est distinctum ab aere, & à corpore ignito. Tandem plura alia, quæ de elementis disputari possent hoc loco, quia magis propria sunt librorum de cælo vsque ad eum locum differre placuit, illud hoc loco solùm attingēs, quod text. Arist. tangit.

Quest. II. Vtrū quodlibet elementum habeat alteram qualitatem in summo, alteram prope summum, & quomodo.

SVpponimus in hac re elementū, non ideo dici prorsus simplex, vel, quia caret cōpositione materiæ & formæ, vel quia vnicam simplicē qualitatem habeat: in primis enim compositio ex materia & forma omni corpori naturali in est, vidimus. i. physic. præterea vnum & idem elementum duas habere qualitates sibi cōnaturales, nullus negare potest, experimur enim, aquam frige facere, & humectare, solū enim appellatur corpus simplex, quia non habet substantialem mixtionem ex alijs corporibus, qualiter mixtum

componitur ex elementis, saltem virtualiter in illo manentibus; tum etiam, quia in qualitatibus nō habet mixtionem ex contrarijs qualitatibus, licet plures habeat qualitates simplices.

Quòd autem quidam hoc loco obijciunt, quod si elementum non habeat mixtionem ex contrarijs qualitatibus, sequeretur calorem aeris, posse in instanti intendi vsq; ad octauum gradum, quia caret contrario, iam supra à nobis solutum est.

Vnde examinare oportet, qua ratione huiusmodi qualitates sint dispositiones in elementis, omisis fere infinitis Philosophorū placitis, quia tot sententiæ sunt, quot capita, cōmunis & magis recepta sententia est Arist. in hoc cap. dicentis, terram esse siccam in summo, & frigidā prope summū, aquam frigidam in summo, & humidam prope summum, aerem humidum in summo, & calidum prope summū, ac tandem ignem calidū in summo, & siccum prope summum.

Vnde dico primò: terra naturalis sua est sicca in summo, & frigida prope summū, & quidem quod sit sicca in summo probatur, quia elementū terræ est infimum, & imperfectius

omni-

omnibus alijs : ergo terra est sicca in summo, suppono enim ex supra dictis, aliquam qualitatem debere conuenire alicui elemēto in summo gradu, ad quem talis qualitas natura sua tendit, veluti in vltimam perfectionem: ergo siccitas in summo erit veluti propria passio terræ, quod vero sit frigida, non in summo, sed prope summum (vt aiunt) patet in primis suæ naturæ relicta frigefacit, vt experientia constat, quod vero non sit in summo. Patet primò, quia aqua, quæ minus densa est suæ naturæ relicta, longe magis frigefacit : ergo terra nõ est summe frigida. Tum etiam quia vt optime notat Tol. si esset summe frigida, non esset apta ad communem animalium habitationem, quorum vita calore præcipue fouetur.

Et si dicas hoc argumento probari, aquam non debere esse frigidissimam, est enim locus habitationis plurium animalium, scilicet, piscium. Tamen respondetur negando consequentiam, quia cum densitas materiæ multum iuuet ad intēsiorem effectū producendū, è cōtra vero raritas impediatur, si terra esset frigida in summo multo intensius frigefaceret, quam aqua, quæ propter eius

raritatē impeditur ne tam actiua sit, & ita dici solet à quibusdam, humiditatem retundere vim qualitatum magis actiuarū, scilicet, caloris & frigoris, quia propter raritatem ad quam natura sua inclinatur, impedit, ne frigiditas, tã actiua sit, quam si esset in alia materia densa.

Sed contra hanc cōclusionem obijci potest, quia ignis longe magis exiccat quã terra, vt experientia constat : ergo terra non est summe sicca.

Secundò, quia si terra esset summe sicca, nullam in partibus suis continuationem habere posset, hac enim ratione experimur impulsuere, & cinere eorum partes nullam continuationē & consistentiam habere propter nimiam eorum siccitatem.

Tertiò videtur, terram debere esse frigidam in summo, quia est summe grauis, grauitas autem oritur ex frigiditate, tum etiam quia maxime distat à primò calido, scilicet à sole, & ita elementa quo proximiora sunt soli, eo sunt calidiora, vt ignis est calidior aere, ergo terra, quæ magis distat à sole, debet esse frigidissima.

Respondetur tamen ad primum, ignem ideo citius exicare quia propter nimium calorem

eius

Super. II. lib. de generat. & corrup.

eius eleuat à corpore humido vapores humidos, illosq; resoluuit, & ita corpus illud minus humidū relinquitur, & si natura sua siccū sit, sed statim ablato impedimēto, ad pristinam siccitatem se reducit.

Ad secūdū discōtinuationē partiū pulueris nō prouenire ex frigiditate sola, sed ex siccitate cū aliquali calore, siccitas enim absq; calore nō disgregat partes, vt patet in lapide, vel in ligno nimis sicco.

Ad terciū, grauitatem cū sit qualitas secunda, nō oriri tantum ex vnica prima qualitate, sed ex cōmixtione pluriū illarum & ita oritur ex siccitate superante frigiditatem, quod autem terra maxime distet à sole, solum probat, calefieri ab illo non ita bene, ac reliqua elementa, non tamen quod natura sua postulet summam frigiditatem.

Dico secundo in hac questione: aquam esse frigidam in summo, humidam vero prope summum, & in primis quod aqua sit frigida in summo probatur, quia lōge magis frigefacit quā cætera elementa & ita experimur animalia aquatilia longe esse alijs frigidiora, sed omnis qualitas debet esse in summo in aliquo elemento, quia per se tendit ad summi-

tatem, tanquam vltimam perfectionem, ergo aqua debet esse summe frigida, quod vero sit humida patet ab effectu, quia humectat: quod vero nō sit humida in summo probatur, quia nullum elementū potest habere duas qualitates in summo, vt supra dixi, eo qđ habere vnicam in summo est propriū cuiuslibet elemento, tum etiā, quia id nō decuit ad mixtionē efficiendā, vt supra, ergo non est humida in summo.

Quod autē hoc loco obijci posset scilicet qđ si aqua esset natura sua frigidissima, nō esset natura sua liquida, sed cōgelata, iā expeditū est à nobis supra. i. li. c. 7. vbi ostēdimus, cōgelationē aliquid aliud præter frigiditatem requirere, requirit enim etiā siccitatem, cuius rei argumentū est, qđ cū gelu apli catur parti humidę liquefit amittens priorem siccitatem.

Et si obijcias secūdō, quia si aqua est magis frigida, quā humida, sequitur, qđ facilius exicetur quā calefiat, quod est cōtra experiētiam, experimur enim, aquam longe facilius calefieri, quā exsicari. Respōdetur negādo cōsequentiam, quia humiditas, vt supra dixi, est magis resiliua, quā frigiditas & ita aqua facilius calefit, quā exicatur.

Dico tertio in hac quaestione, aerē esse humidū in summo, & calidū prope sumū. Et in primis probatur, quod sit humidus in summo, quia aliqua qualitas debet convenire in summo alicui elemento, nulla autē potest esse, quae aeri possit convenire, quia in primis calor in summo debet convenire igni, ut postea dicā, est enim longe calidior aere, neque potest convenire frigiditas, haec enim, ut vidimus, convenit aquae, & siccitas terrae: restat ergo, quod aeri conveniat humiditas: imo & à posteriori ex eo patet, quia (ut Arist. docet c. 2. humiditas facit corpus cui inhaeret, ut sit facile alieno termino terminabile, humidum enim facile cedit: sed aer facile terminatur termino alieno, quae aqua, ut patet, ergo est longe humidior illa: tū etiā, quia mixta illa, in quibus aer praedominatur, sunt nimis humida, ut patet de oleo in quo aer praedominatur, cum experiamur supra aquam natam. Et si dicas, aerē etiā praedominari in ligno, cum etiā supra aquam natet, cum tamē longe sit magis siccum, quā humidum. Respondetur, reuera in ligno non praedominari aerē, quod vero supra aquam natet ex eo provenit, quia in poris, quos plurimos habet, plurimas particulas aeris continet, & ita quasi est

set in flatus super aquam natat: cuius rei argumentum est, quod si diu in aqua sit, humectatur & frigescit, ut corrupto, vel saltim expulso interno aere, tandem mergitur, & ita lignum potius est mixtum terreum, quā aereum.

Quod vero aer sit calidus prope sumum. Probat primo, quia per calefactionem solis, vel ignis extrahitur à terra, & aqua vapores subtiles quidem, & in aere convertuntur, calor enim est dispositio congrua ad generandum aerem: ergo aer natura sua calidus est, vnaqueque enim res postulat, ut generet dispositionem similem illi, quae naturaliter conservatur. Praeterea, quia elementa proxima debent esse symbola: dyfimbola enim, sicut natura contrariatur, & dissident, ita etiam loco dissidere, & separari oportuit: sed aer est elementum proximum igni, ergo debet esse illi symbolum: sed non ratione humiditatis, per illam enim potius contrariatur siccitati ignis, restat ergo quod sint symbola in calore.

Sed contra objici potest, quia experimur, aquam multo magis humectare quam aerem: ergo aer non est humidus in summo. Secundo quia aer existit panum humectatum, ergo potius est siccum.

Tertio, quia aer facillime frigescit,

Super. II. lib. de generat. & corrupt.

gestit: ergo nõ est calidus prope summum, sic enim non ita facile posset frigesieri: cuius rei argumentum est, quia media regio aeris, quæ ab igne, & aqua est magis tuta, nimis frigida est, ibi enim pluuiæ, & grandines, & alię frigidæ meteorologicę impressiones generantur.

Respondetur ad primã, a quam ideo magis humectare, quia longe densior est aere: dẽ sitas autem materiæ, vt supra vidimus maximẽ iuuat ad actionem, è contra verò, raritas illam retardat.

Ad secundam, aerem exicare pãnum humectatum, non quia ficcus sit, sed quia per calorem resoluunt partes aliquas humidas illius, eleuatq; vapores humidos, & ita partes siccę statim ad pristinam siccitatẽ reducuntur.

Ad tertiam, aerem facile frigesieri, non quia natura sua frigiditatẽ exposcat, sed quia cum nimis rarus, & tenuis sit, facile immutatur à peregrinis impressionibus: tandem media aeris regio, non est natura sua frigida, sed per antiparistatim, vt latius dixi. I. lib. c. 4.

Dico quarto in hac questione, ignis est calidus in summo, & ficcus prope summum, quod sit in summo. Patet, tũ

quia debet habere aliquã qualitatem sibi propriam in summo, nullum autem elementũ, ita vehementer calefacit sicut ignis: tum etiã, quia cũ calor sit perfectissima omnium primarum qualitatum, in perfectissimum elementum quale est ignis coincidere debet. Quod vero sit ficcus etiã. Patet à posteriori, quia exicat, non tamen est summẽ ficcus; quia ficitas, quæ imperfectissima est, debet esse propria imperfectissimi elementi, qualis est terra, non verò ignis: tũ etiam, quia vt sæpe dixi, idem elementum, non potest habere duas qualitates in summo; qualiter autem contingat, ignem longe magis exicare, quã terram, iam vidimus.

Et si dicas, quod si ignis esset summẽ calidus miraculum profecto esset, quòd aerẽ non comburat. Respondetur negãdo consequentiam, est enim rarissimus, raritas enim, maximẽ retardat, & impedit actionem: verũ est inter illum, & aerem esse continuã pugnam, sicut est inter omnia alia elementa, mutuo enim, ratione qualitatis inter se agunt, & repatiuntur.

(.?)

Caput. III. vsque ad. II.

IN his capitibus agit Arist. de transmutatione substantiali elementorū, scilicet, qualiter possint generari, & corrumpi, & etiam ex illis mixtū confici, quidquid sit talis trāsmutationis substantialis subiectū. Et in sūma docet quodlibet elementū posse transmutari in quodlibet: symbola tamen facilius transmutari, quā disymbola: vnde multis impugnat Empedoclem, elementa in trāsmutabilia esse asserentem: vnde etiam docet, mixtū generari posse ex elementis in se refractis: omnes autem generationes, & corruptiones horum inferiorum docet, maxime pendere ab astrorum in fluxu.

Disputat. vltim. De trāsmutatione substantiali elementorum.

QVia hactenus Aristot. docuit de elementis, eorūque qualitatibus alteratiuis, illorū transmutationem substantialem, cuius qualitates alteratiuæ principia sunt, facile ostendit, id præstat in reliquis capitibus huius libri. 4. vsq; ad. I I. quod vltimum est: vnde quia

illa omnia, hanc continent materiā, vnica hac, & vltima disputatione tractatum istum de generatione, & corruptione absoluiam.

Quasi. Prima. Vtrum quodlibet elementū possit transmutari in quodlibet aliud.

HAc in re certum esse debet, elementum symbolum, immediate transmutari posse in elementum symbolū, verbi gratia, aerem in ignem, vel terram in aquā. Ratio est, quia non repugnat adeo exicari, vt simul illius calor destrudatur, & conuertatur in ignē, & ita sine dubio partes aeris, quæ sunt prope ignem, ab illo concremantur, & in ignē conuertuntur: & similiter aliquādo aer proximus aquæ, ita frigit, & cum aliàs ipse habeat humiditatem, conuertitur in aquam, & hac ratione ait Arist. i. metheororū, ignem ex aqua efficere aerem, quia dū illam per calorem attenuat, cū aliàs sit humida, aliqua eius partes cōuertuntur in aerem, qua ratione, eodem loco docet, terram ex aere efficere aquam, quia dum aerem frige facit, parū ab illa exicatur, eo quod siccitas est qualitas parū actiua, & ita cum aer nimis frigit,

Super. II. lib. de generat. & corrupt.

gestit, & aliàs sit humidus, facile transmutatur in aquã immediate.

Et si inquiras, à quo fiat actiue illa generatio, qua ignis ex aqua producit aerem, vel terra ex aere generat aquam. Respondetur in primis, nõ fieri effectiue ab igne, vel terra. Ratio est, quia terra est imperfectior aqua: ergo nõ potest esse causa principalis producendi aquam ex aere: quod verò è contra ignis producat aerem, quanuis sit principalior aere producto, tamè non est causa productiua substantiæ, quia nõ continet in se dispositiones requisitas ad formã aeris, scilicet humiditatem, & ita nõ est causa ex natura rei ordinata ad illum effectum.

Quare dicendum est, quod humiditas, quam ex se habet, & terra simul cù calore producto ab igne attingunt instrumentaliter ad productionem aeris tanquã instrumentũ separatũ, sunt enim, sicut semen, quod natura sua petit cõcursum primæ cause ad producendum viuës, & ita prima causa simul cù semine producit viuës. Ad eundem modum prima causa est causa principalis illius productionis, determinata tamen ab illis determinatis dispositionibus, quia veluti semen

sunt: nec tamen est inconueniens (vt sæpe dixi) reducere effectus particulares in causam vniuersalem, determinatam tamen à particulari aliqua causa instrumentali, seu dispositione passivi: cum hoc tamen meritò, ait Aristot. ignem producere aerem ex aqua, quia cum præbeat dispositionem aliquam ad talẽ productionem requisitam, dispositiue tribuitur talis actio illi, quia tamen non præbet omnẽ dispositionẽ requisitã, non tribuitur illi actio totaliter.

Restat ergo difficultas in hac quæstione, vtrum etiam, inter elemẽta disymbola, quæ potius cõtraria sunt, possit esse se immediatus transitus, ita vt aqua immediate conuertatur in ignẽ, vel terra in aerem. In qua re prima sententia negat: dicit enim necessariũ esse, elementũ aliquod prius conuerti in symbolum, quàm cõuertatur indisymbolũ, verbi gratia, aquam prius debere, conuerti in aerem, vt deinde conuertatur in ignẽ. Tenet Themistius. 4. Phy. textum. 9. Sotus. 4. Phys. q. 2. in principio, neq; habet hæc sententiã leuẽ difficultatẽ, quia cù calor sit qualitas lóge actiuior, quã siccitas, antequã ignis producat in aquã siccitatem requisitam

ad introductionē ignis, producit calorem nimis intēsum, & ita exllo, & humiditate, quā aliās habet aqua, parūq; a siccitate ignis remittitur, resultat dispositio sufficiens ad productionem aeris, & ita necessarium erit, aquam prius cōuertiri in aerem, quā in ignem.

Secūdō quia, vt docuit Arif. 4. Phys. text. 22. extremū non potest, pertrāsire in extremū, nisi prius transeat per mediū: sed ignis & aqua sunt elemēta extrema contraria: ergo ex aqua non generabitur ignis, nisi prius aqua conuertatur in aerem medium.

Tertio, quia summa raritas, ita est propria ignis, sicut summus calor: ergo sicut requiritur calor saltem maxime intēsus, vt generetur ignis tanquam dispositio præuia, ita etiam nimia raritas: sed repugnat, terram adhuc manentem sub forma terræ disponi per nimiam raritatem: ergo prius debet terra conuerti in aliud elemētum magis rarum: ergo in aerem, vt deinde conuertatur in ignem.

Dico primò in hac quæstione, certū debere esse, quodlibet elemētum, etiam disymbolū posse generari ex quolibet, siue mediate, siue immediate. Sic enim docet Aristot.

hoc lib. c. 4. text. 24. quoduis elemētum posse generari ex quouis. Ratio vero sumitur ex dictis, quia symbolum potest generari immediate ex simbolo, ergo de primo ad vltimū poterit generari disymbolū ex disymbolo mediate, ita vt aqua conuertatur in aerem, & aer in aquā, & ita aqua conuertetur in ignē mediate.

Dico secundō, etiā posse esse immediatum transitū inter disymbola, & ita quoduis elemētū posse generari ex quouis immediate. Tenet Auerr. Mars. Tol. & cōmuniter interpretes hoc loco, & ratio est, quia fingi potest, aliquod agēs frigidū, & siccū exicasse aquā producendo siccitatē, vt quatuor, deinde vero, si ignis accederet, dū illā intēse calefaceret vt septē, posset posita excitatione priori, etiā excari, vt septē, ita vt quāuis siccitas tardius agat, tamen cū aliās supponatur producta, vt quatuor, gradus frigiditatis, dū producuntur, facile possent produci alij tres siccitatis: ergo tunc generaretur ignis immediate ex aqua.

Ex quo patet solutio ad primum argumentum contrariæ sententiæ, potest enim fingi casus, q̄ aqua cœperit excari aliquantulum ab alio agenti

Super. II. lib. de generat. & corrupt.

frigido, & sicco, deinde vero accedente igne nõ generetur aer, sed ignis ex nimia siccitate, & calore.

Ad secundum, principium illud, quod non potest transire de extremo ad extremum, nisi per medium, verum esse in motu locali, & quando transitus per medium est ex natura rei requisitus, vt perueniat ad extremum, vt in gradibus qualitatis, neq; enim subiectũ aliquod transire potest de primo ad octauũ gradum caloris, nisi per gradus medios propter naturalem dependentiam graduum posteriorum à prioribus, non tamen est verum, quando transitus per mediũ, non est ex natura rei necessarius ad attingendum extremũ, qualiter potest aliquid fieri immediate de albo nigrum, absq; eo quod tráseat per medios colores.

Ad tertiam rationem, non esse dispositionem actiue concurrentem ad generationem, si fortasse qualitas est; sed cõsequitur ad esse ignis, & ita præcipue saltem non requiritur nimia raritas, sed aliqualis sufficit, qualiter experimur, stupam in flammam conuersam, post talem conuersionẽ, multo magis rarefieri, quàm antea esset rara.

Quæst. II. Vtrum sit facilior transitus inter elemẽta symbola, quã inter disymbola.

Quamuis Philosophi omnes admittant facilius elementum trásmutari in symbolum, quàm in disymbolũ id enim expresse docuit Aris. hoc lib. cap. 4. tamen in huius rei causa assignanda, valde diffident, quia reuera eadem est contrarietas, & resistantia, vnus ad vnum, & duorum ad duo: sed sicut in elemẽto symbolo, tantũ est vnica qualitas expellenda, vt cõuertatur in symbolum, ita etiam est in agente, tátũ vnica qualitas, illi cõtraria. Et si in disymbolo, vtraq; qualitas est expellenda, ita in elemento disymbolo, est duplex qualitas illi cõtraria, ergo cum eadem sit cõtrarietas vnus ad vnum, & duorum ad duo, sequitur tam frcilẽ transmutari elementum aliquod in symbolum, quam in disymbolum.

Præterea, Marsilius hoc libro, q. 10. & alibi, q. 8. dicit, dupliciter intelligi posse elemẽtũ facilius transmutari in symbolum, quàm in disymbolũ. Primò quidem, ita quòd citius, & cum minori resistẽtia fiat, & hac ratione, negat faciliorem esse transitum inter e-

lementa symbola, quam inter disymbola propter rationem dubitandi adductam.

Secundò, ita quòd talis transitus facilius fit in elementum symbolú, id est, quod pauciora debent corrumpi, illa enim qualitas, in qua còueniunt, nõ debet corrumpi, cum vtrique elemento sit còmunis, & hanc tantum existimat fuisse mentem Arist. sed immerito quidem, quia Arist. dum de hac re loquitur, vtitur his verbis, *Facilius, citius*: ergo reuera, plus lóge se extendit, quàm iste autor admittit. Rationibus etiã statim adducẽdis patefiet falsitas huius sententiã.

Quare Tole. hoc lib. q. 9. docuit, ideo ignem, verbi gratia, facilius in se conuertere aerem sibi symbolum, quàm aquam disymbolam, quia humiditas aquæ magis resistit, quàm humiditas aeris, eo quòd est in dẽsiori materia, tum etiam frigiditas est còtraria igni, cum qua est coniuncta humiditas in aqua, non vero in aere.

Hæc tamen ratio, non est in vniversum vera, quia propter eandem rationem, sequeretur, quòd terra difficilior in se conuerteret aquã sibi symbolam, quàm aerem disymbolum, quia humiditas aquæ, ma-

gis resistit siccitati terræ, quàm humiditas aeris, quia est indẽsiori materia. Si enim dicat minus resistere, quia in aqua nõ est humiditas in summo, sicut in aere, contra est, quia etiam in suo casu non est tanta humiditas in aqua, sicut in aere, & etiam ignis difficilior conuertitur in se aquam, quàm aerẽ.

Quare, his, & aliis relictis, dicendum est, causam generalem, quare sit facilius transitus inter elementa symbola, quàm inter disymbola, eã esse, quia, cum symbola communicent in vna qualitate, faciliè, & absque magna resistẽtia illa qualitas producit ad summum, & ita tale elemẽtum corrumpitur, verbi gratia, calor aeris absque magna difficultate intenditur vsq; ad summum, & quia vt sic in summo est proprius ignis, licet non habeat summam siccitatem, facile conuertitur in ignem. Et quid simile est de terra, respectu aquæ, aqua enim facile intendit frigiditatẽ terræ vsq; ad summum, & ita facilius conuertitur in aquam, quàm ignis, aliquando etiam iuuat densitas materię, qualiter humiditas aquæ, magis resistit igni, quàm humiditas aeris.

Vnde ad rationes dub. respondetur, similem esse resistẽtiam,

Super. II. lib. de generat. & corrup.

tiam vnus ad vnum, sicut & duorum ad duo, si cætera sint paria, tamē, quia, augeta qualitate, symbola ad summū, in quo gradu est propria alterius, etiā si ex aliqua qualitate, nō habeat summā intentionem, facile fit transitus, & ita facilius inter symbola, quàm inter disymbola.

Solet etiam hac in parte dubitari, vtrum ex duobus elementis, possit generari mixtū, quod possibile esse vidimus supra, disputatione de mixtione. Vtrum vero ex duobus elementis possit generari aliud tertium elementum, dicendum est, nec id repugnare: quia in primis ex vno vt materia, ex qua, & ex alio, vt ex causa efficiēti, potest aliud tertium generari, qualiter terra, dum frige facit partes aeris in eius cavitatibus inclusas, generat aquam, vbi aqua fit ex aere, tanquam ex materia ex qua: à terra vero effectiue disponente: si vero loquamur tanquam ex materia ex qua, non repugnat, ex duobus elementis generari aliud tertium: fieri enim potest quod siccitas ab alio agente maxime humido remittatur, & simul ab alio agente nimis calido potest expelli frigiditas aquæ, & sic ex aqua calefacta, & igne humectato,

poterit generari aer calidus, & humidus.

Quest. vltima. Vtrum per naturam possit idē numero corruptum redire.

Questio hæc nō procedit de potentia absoluta Dei, sic enim cōueniūt omnes posse idem numero corruptū, iterum reproduci, sicut etiam, quando primò productū fuit, factum fuit ex nō esse, ita per diuinam potentiam, postquā corruptum est, iterum nō repugnat fieri ex non esse sui, & sic fide credim⁹ Resurrectionem corporum futuram esse: solū ergo procedit questio de potentia naturali, id est, Vtrum ab agenti aliquo naturali, possit effectus semel corruptus, iterū reproduci: vnde merito omnes hac in parte satis improbabilem reputant sententiam Marsilij hoc lib. q. 20. & Dur. in. 4. d. 4. asserentis, nec per diuinam potentiam posse idem numero corruptum, iterum reproduci, nisi quādo eius partes manent: hac enim ratione saluant possibilem esse hominis Resurrectionem, quia licet, ille corrūpatur, manent eius partes, scilicet anima, & corpus, quæ iterum possunt reuniri, in alijs vero totis, quæ

quæ corrumpuntur ad corruptionem suarum formarum id non admittit, falso tamen, & absq; vilo fundamento, si enim res ex nihilo fieri potest, etiam si, iterum redigatur in nihil: quare non poterit iterum reproduci.

Et si obijcias quod simili modo possit Deus rem iam antea productam, absq; eo qd corrumpatur, iterum reproducere. Respondetur illam non esse nouam productionem, quia vt res dicatur produci, vel reproduci, debet supponi antea non fuisse, & sic illam non esse nouam productionem rei, sed conseruationem nouam eiusdem rei, & hoc nullam inuoluit implicationem, quia nos distinguimus entitatem actioni ab entitate termini, & sic non repugnat eundem terminum, simul terminare diuersas actiones ad illud terminatas: qua ratione plures, & non improbabiler existimant corpus Christi Domini sub speciebus panis conseruari actione realiter diuersa ab illa, qua, modo naturali conseruatur in cælo.

Quare hac sententia omitta, dico primò in hære certum debere esse, successiua, vt motum, & tempus adhuc per diuinam potentiam, non posse eadem numero redire. Sic docet S. Tho.

quodlib. 4. art. 5. & in primis probatur de tempore, quia sicut presentia localis essentialiter respicit hoc numero spatium imaginarium, adeo vt nec per diuinam potentiam non posset eadem numero presentia localis moueri ad aliud spatium, vt latius vidimus 4. Phisic. ita tempus, & duratio realis essentialiter respicit hoc numero tempus imaginarium, in quo intelligitur quasi fluere: ergo illo elapso, adhuc per diuinam potentiam repugnat, idem numero tempus redire: essentia enim non possunt suppleri à Deo, de motu vero etiam probatur, quia cum motus sufficienter discontinuetur per discontinuationem temporis, hoc ipso quod tempus est diuersum, etiam est diuersus motus: sed implicat redire idem numero tempus: ergo idem numero motus.

Dico secundò: nulla res permanens, semel corrupta, potest eadem numero per naturam reproduci. Quæ conclusio, satis recepta est apud omnes: eam enim docet hoc lib. Aris. c. 11. & c. de oppositis vbi docet, qd à priuatione ad habitum non est regressus, est enim intelligentia à priuatione rei iam corruptæ, quia à priuatione rei non dicitur corruptæ, optime dicitur regressus

qua-

Super. II. lib. de generat. & corrupt.

qualiter forma fit expriuatione sui. Eandem sententiam tenet S. Thom. & eius interpretes, in assignanda tamen eius efficaci ratione valde disidēt.

Quidā enim ex eo probāt, hanc conclusionem, quia effectus pendet ab actione, actio vero prior, non potest eadem redire, propter dependentiā à tempore (vt de motu diximus.) Verum tamen si hæc ratio aliquam haberet vim, probaret sane, nec per diuinā potentiam, posse eundem numero effectum re produci, quia prior actio productiua, vel cōseruatiua rei, nec per diuinā potentiam potest redire (vt de motu diximus:) quod si terminus non pendet essentialiter ab illa priori actione, oportet assignare causam, quare nō possit eadem res, etsi per aliā actionem per naturā re produci.

Secundò, alij dicunt substantiam aliquā semel productā, non posse iterum redire, quia dispositiones eadem numero, quibus antea cōseruabatur, non possunt redire, eo quod non est agens naturale, quod illas reproducat: tamen hæc ratio aperte petit principium idem. Quærimus enim, quare egedem dispositiones, quæ antea fuerunt, nō possint

eādem reproduci.

Tertiò, alij docent causam esse, quia impossibile est, causam producere effectum, quē saltem eminenter, vel virtualiter nō continet: impossibile autem est, causam in se continere virtualiter effectū qui iam ab illa fluxit; quia quod fluxit, & exiuit ab illa nō cōtinetur in illa. Sed neq; hæc ratio placet, quia causam continere virtualiter effectū, non est, quia illum intra se vere, & formaliter contineat, sed tantum, quod habeat virtutem ad producendum illum, ex eo autem, quod illum effectum extra se producat, non redditur sufficiens ratio, quare ad huc non habeat virtutem ad illum, iterum reproducendū, & sic continebit adhuc illum formaliter.

Quare, his, & alijs pluribus omisis, aliunde hac in re, nobiscōiectari oportet. Primò, quia sicut res pēdet à loco, tāquam à mensura extrinseca, ita etiam pendet à tēpore: ergo sicut repugnat eandem rē transire de loco ad locum extremum, nisi per medium, ita etiam repugnabit, transire de tempore ad tempus, nisi per mediū: ergo semel corrupta, non poterit iterum reproduci: sic enim transiret de tempore

porē ad tēpus externū, absq; transitu per medium, quia in medio tempore non duraret.

Secundo, quia sicut est proprium rerum naturalium mēsurari quantitate permanenti, siue intrinsecē, siue extrinsecē; ita etiā est proprium rerum, quæ pendent à tempore, mēsurari tempore, vel extrinsecē, vel intrinsecē: ergo sicut non potest eadem res habere duas quantitates diuisas, & discontinuas adhuc successiuē, quia partes aduenientes copulantur prioribus, sic non poterit mēsurari successiuē duplici tēpore discontinuo per non esse illius.

Sed contra hoc obijci potest. Primo, quia ex nullo capite videtur repugnare, quod idem numero effectus redeat per naturam, quia in primis hoc non repugnat ex parte effectus; quia effectus ipse in se quid possibile est, sicut & ante primam productionem erat possibile: neque etiam ex parte agentis, quia ex eo quod agens produxerit talē effectum, non idē minuitur potentia eius, qualiter ignis, semper remanet in sua vi, siue produxerit antea hunc calorem, siue non: neque enim repugnat ex parte passi, quia

sicut lighum, v. g. habet potentiam, vt ex illo educatur alius numero calor, quare nō habebit potentiam ad calorem præteritum, qui omnino est eiusdē rationis cum illo.

Secundo, quia si ignis, v. g. habet naturalem virtutem ad conseruandum calorem ligni tempore vnus horæ: ergo poterit in qualibet parte illius horæ talem calorem conseruare: ergo si in medio illius horæ fingamus, talem calorem corrumpi, poterit in reliqua parte illius horæ illum reproducere. Patet consequentia, quia (vt supponimus) habet virtutem ad attingendum talem effectum, tota illa hora.

Respondetur ad primum, id repugnare ex parte effectus, quia licet in ordine ad diuinam potentiam in se sit possibilis, non verò in ordine ad potentiam naturalem agentis naturalis; quia sicut non potest eadem res diuisa transire de extremo ad extremum, nisi transiret per medium; ita neque esse in pluribus temporibus discontinuis per non esse ipsius effectus. Repugnat etiam ex parte causæ efficientis, & materialis: licet enim retineat eadem virtutem sicut antea,

Super Lib. II. de gener: & corrup:

Tamen est alia conditio requi-
sita, scilicet vnitas, vel conti-
nuatio temporis, p̄der enim
in sua causalitate à tempore
continuo.

Ad secundum, ignem ha-
bere virtutem ad conseruan-

dum calorem tempore ali-
quo continuo, tamen si cesset
ex discontinuatione ipsius rei,
non potest ex defectu condi-
tionis, vt iam diximus. Et

hęc de generatione, &
corruptione.

**FINIS HVIVS
TRACTATVS.**





